

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İFRİTLER'DEN

DRACULA'YA

MODERN VAMPIR

MİTİNİN DOĞUŞU

MATTHEW BERESFORD

RENKLİ TARİH

DK

İfritler'den Dracula'ya

Modern Vampir Mitinin Doğuşu

İFRİTLER'DEN DRACULA'YA
Modern Vampir Mitinin Doğuşu

Original adı: From Demons To Dracula: The Creation of the Modern Vampire Myth

© 2008, Matthew Beresford

İlk baskı Reaktion Books, Londra, 2008

Yazan: Matthew Beresford

İngilizce aslından çeviren: Funda Akkaya

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Anatolia Telif ve Tercümanlık Hiz. Tic. Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Aralık 2014 / ISBN 978-605-09-2345-2

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2

34310 Haramidere-İstanbul

Tel. (212) 412 17 00

Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

İfritler'den Dracula'ya

Modern Vampir Mitinin Doğuşu

Matthew Beresford

Çeviren: Funda Akkaya

Holly için
Sophie Lancaster'ın anısına
(1986-2007)

İçindekiler

Giriş.....	11
1 / Antik dünya: Vampirin doğuşu	23
2 / Tarihöncesi dönemde Vampir: Ölüm ve defin üzerine ilk düşünceler.....	33
3 / Tarihi Kökenler: Ortaçağ'da Vampir	41
4 / Vampir avı # I: Transilvanya, Romanya	53
5 / Tarihteki Dracula: III. Vlad Tepeş.....	73
6 / Efsaneden gerçeğe: Halk arasında Vampir	91
7 / Bir canavar doğuyor: Edebiyatta Vampir.....	105
8 / Vampir avı # II: Whitby, Kuzey Yorkshire, İngiltere.....	117
9 / Fantazmagorya: Modern Vampir	127
10 / Vampir avı #3: Highgate Mezarlığı, Londra, İngiltere ..	159
Sonuç: İnsanlığın karanlık bir sureti mi?	175
Ek / Historia Rerum Anglicarum ("History of English Affairs")	183
Notlar	191
Seçilmiş kaynakça	204
İnternet kaynakları	208
Teşekkür	209

DRINK FROM ME AND LIVE FOREVER

TOM CRUISE
INTERVIEW
WITH THE
VAMPIRE

THE VAMPIRE CHRONICLES

BRAD PITT
STEPHEN REA
ANTONIO BANDERAS
AND
CHRISTIAN SLATER

NEIL JORDAN • TOM CRUISE • BRAD PITT • STEPHEN REA • ANTONIO BANDERAS • CHRISTIAN SLATER
"INTERVIEW WITH THE VAMPIRE" KIRSTEN DUNST STAN WINSTON • MICK AUDSLEY • DANTE FERRETTI
PRODUCED BY PHILIPPE BONNÉLOT WRITTEN BY ELLIOT GOLDENTHALE REDMOND MORRIS ANNE RICE
DIRECTED BY NEIL JORDAN
SCREENPLAY BY STEPHEN WOOLLEY AND DAVID GEFFEN
COLUMBIA TRISTAR PICTURES PRESENTS
A COLUMBIA TRISTAR PICTURES FILM
INTERVIEW WITH THE VAMPIRE
CASTING BY JUDITH BAKER
COSTUME DESIGNER JUDITH BAKER
HAIR BY JUDITH BAKER
MAKEUP BY JUDITH BAKER
PRODUCTION DESIGNER JUDITH BAKER
EXECUTIVE PRODUCERS JUDITH BAKER
PRODUCED BY JUDITH BAKER
WRITTEN BY ELLIOT GOLDENTHALE
DIRECTED BY NEIL JORDAN

"Kanımı iç ve ölümsüz ol", Anne Rice'in *Vampirle Görüşme* romanından uyarlanan filmin afişi.

Giriş

Size şöyle söyleyeyim, vampir insanoğlunun bulunduğu her yerde tanınıyor. Eski Yunan'da, Eski Roma'da, Almanya'da, Fransa'da, Hindistan'da, hatta Trakya Yarımadası'nda ve bize her açıdan uzak olan Çin'de bile vampir inancı var ve insanlar bugün dahi ondan korkuyorlar.

Abraham Van Helsing, *Dracula*

Eğer dünyada doğruluğu garanti ve kanıtlanmış bir tarih varsa o da vampirlerin tarihidir. Resmi raporlar olsun, saygın insanların, cerrahların, papazın, yargıçların tanıklıkları olsun hiçbir şey eksik değil, hukuki deliller herkesi kapsıyor.

Jean-Jacques Rousseau

Antik Yunan ve Roma kıyılarından Antik Mısır'ın rüzgârlı çöllerine; doğuda Babil ve Hindistan'dan batıda Fransa ve İngiltere'ye kadar vampir inancı tarih boyunca iyi bir şekilde belgelendirilmiştir. İskandinav mitolojisinde, Ortaçağ'ın veba salgını ve cadı mahkemelerinde, on yedinci yüzyılda yani Akıl Çağı'nda ve Victoria dönemi İngilteresi'nin Gotik edebiyatında vampirlere rastlanır. Dolayısıyla vampir, modern zamanlarda, karabüyünün ortaya çıkışında, durmadan büyüyen Goth Hareketi'nde, Avrupa'daki psikopat ve "vampiri" hatırlatan işkence, cinayet ve kan içme vakalarında da kendini gösterir. Çok değil, daha 2002 yılında bir Güney Afrikalı devlet görevlisi, hükümetin vampirlerle işbirliği içinde olduğunu iddia eden bir çete tarafından katledilmiştir.¹

Vampirlerin var olduğuna dair kanıtlar muhakkak ki fazladır, fakat bu kanıtların neyi işaret ettiği, bir vampiri meydana getiren şeyin ne olduğu soruları belirsiz kalmaktadır. *Collins Concise Dictionary*'ye göre vampir "1. (Avrupa folklorunda) insanların kanını içmek için geceleyin mezarından kalkan ceset, 2. İnsafsızca başkalarını huzursuz eden kimse" iken, *Britannica Ansiklopedisi*'nde "Vampire dönüşen kişiler genellikle büyücüler, intihar edenler ve eceliyle ölmeyenler, ana babaları ya da kilise tarafından lanetlenmiş olanlardır" diye geçer. Modern Batı'da vampir, pelerini, sivri dişleri ve yarasaya dönüşebilme becerisiyle aristokrat ve baştan çıkaran bir erkek haline bürünür. Hikâyenin sadece bir kısmı ve Victoria dönemi hayal gücünün bir yansıması olsa da bu resim, yeraltı dünyasının çevirdiği dolaplarla ve kapalı kapılar ardında hiç şüphe yok ki süregitmiş sefahat düşkünlüğü izlenimiyle yüksek sosyetenin tüm albenisini ve entrikalarını kapsar. Bu resmi analiz etmek demek gerçek vampir korkusunu, insanın düş gücüne binlerce yıldır zulmeden kötülüğü su yüzüne çıkarmak demektir. Çünkü Christopher Frayling'in de dediği gibi vampir "dünya kadar eskidir."²

"Vampir" terimi İngiliz diline ilk olarak 1732'de girmiş ve bu terim ilk belgeli vampir vakası olan Arnold Paole'nin hikâyesinin (beşinci bölümde detaylıca işlenmiştir) Almanca tercümesinden gelmiştir. Bu sözcük, etimolojik olarak farklı dillerle bir bağlantı ortaya koyar. Nereden geldiği hakkında çeşitli iddialar vardır, ancak aralarından en akla yatkın olanı Slavcadaki *upir* ya da *upyr* kelimeleridir, bunlar Türkçede "cadı" anlamına gelen *uber* kelimesi gibi daha eski sözcüklerden türemiş olabilirler. Doğu Avrupa ülkelerindeki vampir ve cadılar arasındaki bağlantılar göz önünde bulundurulduğunda bu iddia oldukça mantıklı görünür. Ancak "vampir" kelimesi, bu mitolojik varlığın başka türlerini işaret eden daha geniş bir sözcük koleksiyonundan sadece İngilizce olanıdır. Romanya'da *moroi*, *strigoi*, *pricolici*, Makedonya'da ve Yunanistan'ın bazı yerlerinde *vrykolakas*, Sırbistan'da *dhampir* ve Hırvatistan'da ise *pjavec* kullanılır. Dünya üzerinde daha nice karşılığı vardır. Bu terimler ve ifadeler çoğu zaman tamamen farklı varlıkları tanımlar. Batı'da, Romanya birçokları tarafından vampir yurdu varsayılır, ancak Romanyalıların kendileri ülkelerinde vampir olduğuna inanmaz, aksine Dr. Duncan Light'ın

Sabbat ayinine giden cadı (Teniers'e ait bir tablo).

da kabul ettiği gibi, daha önce adı geçen *strigoi* gibi, Romanya'nın doğaüstü varlıkların yurdu olduğuna inanırlar.

Vampire dönüşebilenler yalnızca insanlar değildir, birçok batıl inanca göre tarımsal aletler veya eşya gibi nesneler eğer dolunay arifesinde dışarıda bırakılırlarsa vampire dönüşebilirler. Hatta etnolog Tatomir Vukanović (1907-1997) belli meyve türlerinin, yani karpuz

ve balkabağının vampire dönüşebileceğini iddia edecek kadar ileri gitmiştir. Vukanović'in Sırp Çingenelerle ilgili dayanakları bu iddiasının sebebini açıklamaktadır:

Bitki kökenli vampirlere dair inanç Kosova Metohija'daki Müslüman Çingeneler arasında ortaya çıkıyor. Onlara göre, vampire dönüşmesi muhtemel görülen iki tür bitki vardır, bunlar her türden balkabağı ve karpuzlardır. Değişim de bunlar "birbirleriyle kavga ettiği" zaman gerçekleşir. Podrima ve Prizrenski Podgor'da da eğer sebzeler on günden fazla tutulmuşsa vampire dönüşürler diye düşünülür. Toplanmış balkabakları, hal böyle olunca, kendi kendilerini karıştırırlar, "brrr, brrr, brrr!" diye ses çıkarırlar ve kendilerini çalkalamaya başlarlar. Ayrıca kimi zaman balkabaklarının üstünde kan izi görülebildiğine inanılır, işte o zaman da Çingeneler balkabağının vampire dönüştüğünü söylerler.³

Tarımsal aletlerin ya da sebzelerin vampire dönüşme ihtimalleri inanırlık sınırlarını zorlasa da bu kökleşmiş batıl inanışlar modern vampir mitlerini meydana getirmiştir. Gerçekte bu inanç, insanların dirilmesi veya yarasaya dönüşmesinden daha mı az inandırıcıdır? Eğer Hristiyanlar İsa'nın dirildiğine inanabiliyorsa o halde vampirlerin dirilmesi fikri gerçekten çok mu abes kaçmaktadır?

Vampir kavramının hâlâ bilincimizde var olmaya devam etmesinin birçok nedeni olmasına karşın vampir inancının neredeyse bütün vakalarının ortak unsuru korkudur. Korku, vampirin varlığını sürdürmesinde önemli bir faktördür, çünkü vampir tarihte çeşitli şekiller almış olsa da kesin olarak şu şekildedir demek zordur. Korku esas birleştirici özelliktir ve bu yüzden korkunun vampirin varlığını açıkladığı söylenebilir. Vampirin var olduğuna dair korku, onun gerçekte var olduğu düşüncesinden daha da önemlidir denebilir. "En fena korkularımızın şeytani yaratığı gerçekte ister var olsun ister olmasın, biz yalnızca kendimize ve toplumumuza bakarak şeytanın zaten orada olduğunu görebiliriz."⁴

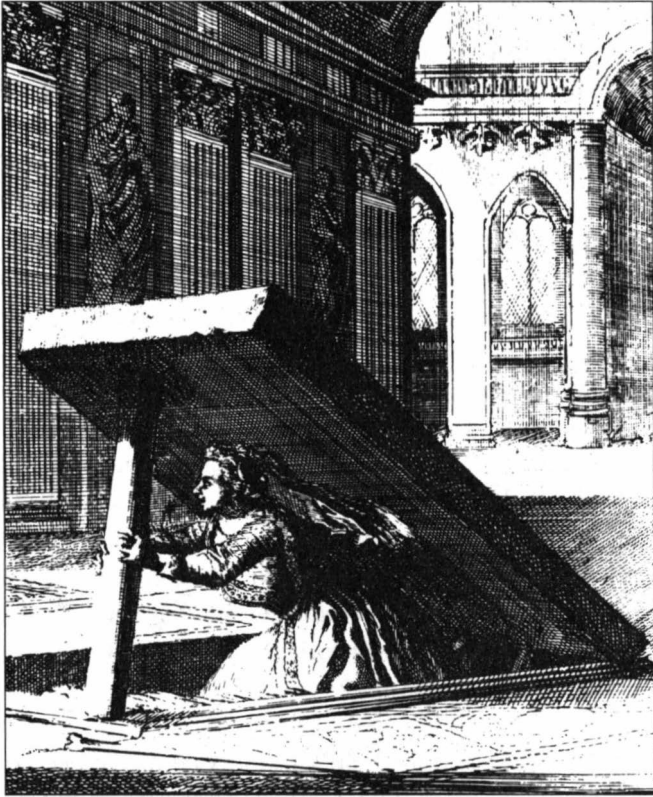
Böylece toplumdaki korku, insanı vampiri uzaklaştırmak veya alt etmek için sarımsak, kutsal su, tespih gibi kötülüğü uzaklaştıran koruyuculardan, haç ya da kimi durumlarda kesişen yollar gibi güç simgelerine kadar birçok çözüm yoluna yönlendirmiştir. Vampir ol-

duğu sanılan kişileri haçlarla birlikte ya da yolların kesişme noktasına gömme âdeti Avrupa'da yaygındı. Hatta çok eskiden Roma döneminde ölülerin yol kavşaklarına gömüldüğüne dair kanıtlar vardır. Rivayete göre bunun nedeni, ölmüş olan suçlular ya da toplum tarafından dışlanmışlar dirilirlerse yolların çokluğundan şaşırıp köylerinin, kasabalarının yolunu bulamayacak ve böylece daha fazla korkuya da neden olmayacaklardı.

Vampirin tarihi ve kültürel kökenine dair yapılan son çalışmaya göre:

Korkularımız fantastik hikâyeleri gerçeğe dönüştürebilir. İnsanlık çoğunlukla dünyamızı iyi ve kötü ruhlarla, masalsı varlıklarla, kimi zaman yardımsever kimi zaman tehditkâr ve kinci tuhaf yaratıklarla paylaştığımızı inanmıştır. Yüzyıllarca, keder ve hastalığın bir cadı veya büyücünün çağırabildiği kötü ruhlardan kaynaklandığı düşünöldü (hâlâ dünyanın bazı yerlerinde bu inanç vardır). Defin ritüellerinin özünde ölüm ve dünyada “tutsak kalan” ruhların korkusu vardı. Eğer bunlara saygı gösterilmezse ve bir şeyler ters giderse ölü huzur bulamazdı ve hayattakileri cezalandırmak için geri dönerdi.⁵

İşte ölüm ve defin üzerine bu ilk fikirler vampirin oluşumuna zemin hazırlamıştır. *Excarnation* âdeti (deri yüzme) ve mumyalama gibi belli başlı tarihöncesi ayinler ruhlar âlemine kapı açtı; kapı bir kere açıldı mı kapatması da güç olurdu. Antik dönemlerden günümüze kadar ruhlar, hayaletler ve korkunç yaratıklar dünyaya musallat oldu. Bunların gerçek mi yoksa hayal ürünü mü olduğu önemli değildir, önemli olan onların üzerimizdeki hâkimiyetlerini kolaylaştıran inançtır. Birçok dinde, iyiye veya Tanrı'ya inanmak kötülüğe ve şeytana inanmaktır ve bunun inkârı da güç dengesini altüst etmek anlamına gelebilir. Roma Çingenelerinin inançlarının ve batıl inançlarının Hristiyanlık inanışlarına ters düşen durumlarla kıyaslanabilir olduğu ileri sürölmüştür. Çünkü “saf ve saf olmayan arasındaki zıtlığı içeren dünya üzerindeki ikili bakış açısı, olağanüstü ile ilişkilendirildiği zaman Maniheizm bir inanç türünde karşımıza çıkıyor. Bunun Zerdüş dualizminden farkı yoktur. Zerdüş dualizmine göre hem Tanrı'nın temsil ettiği iyiliğin gücü hem de şeytan tara-

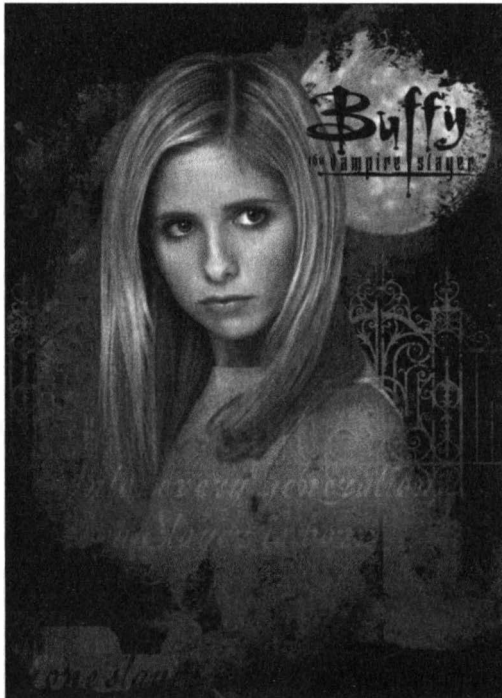
On sekizinci yüzyıla ait bir illüstrasyon. "Kabrinden çıkan vampir..."

fından temsil edilen kötülüğün gücü dünyadaki düzen için tamamlayıcı ve eşit ölçüde gereklidir.”⁶

Ruhlar âlemine olan inancın kanıtı için sadece Neolitik Çağ’ın yapılarına bakmak yeterlidir. Örneğin ruhun kaçmasını ve serbestçe dolaşmasını engellemek için mezarların üstüne kurganların yerleştirildiği ve ölü ahirette yararlanabilsin diye gömme esnasında mezara yiyecek ve giyecek koyulduğu söylenir. Rusya, Romanya ve diğer Balkan devletlerinde olduğu gibi birçok kültürde, ceset mezarda birkaç ay kalıncaya kadar ruh bedenden çıkmaz inancı vardır. Bu nokta, tarihöncesi dönemdeki deri yüzme âdetinde de kendini gösterir.

Vampir düşüncesinin ya da vampir özelliklerine sahip varlıkların geçmişe doğru izleri sürülebilse de on sekizinci yüzyıla kadar

vampirlerle ilgili dikkate değer herhangi bir saplantıya tanıklık edilemez. Belki de bu gerçek, birçok vampir çalışmasının bu döneme ve sonrasına yoğunlaşmasına ve kısmen de olsa öncesini yok saymasına yol açmaktadır. Bu fenomene tam olarak neyin sebep olduğunu anlamak zordur, lakin on sekizinci yüzyıldan itibaren vampir kavramı durmadan değişmiştir. Ayrıca on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda ortaya çıkacak vampir benzeri varlıkta önemli değişimler görmek ya da gelecekte başka bir biçime ve modern teknoloji, televizyon ve internetin desteklediği bir kavrama bürüneceğini hayal etmek güçtür. On dokuzuncu yüzyıl edebiyatı *Dracula* ve *Carmilla*'dan Anne Rice'in *Vampirle Görüşme* kitabına, Christopher Lee ve Bela Lugosi'nin başrol oynadığı ilk korku filmlerinden *Blade* ve *Buffy Vampir Avcısı* gibi modern versiyonlara, hatta *Susam Sokağı*'ndaki Kont ya da çizgi karakter vampir ördek *Kont Duckula* gibi daha hafif figürlere kadar vampiri her yönden ele alan çok sayıda

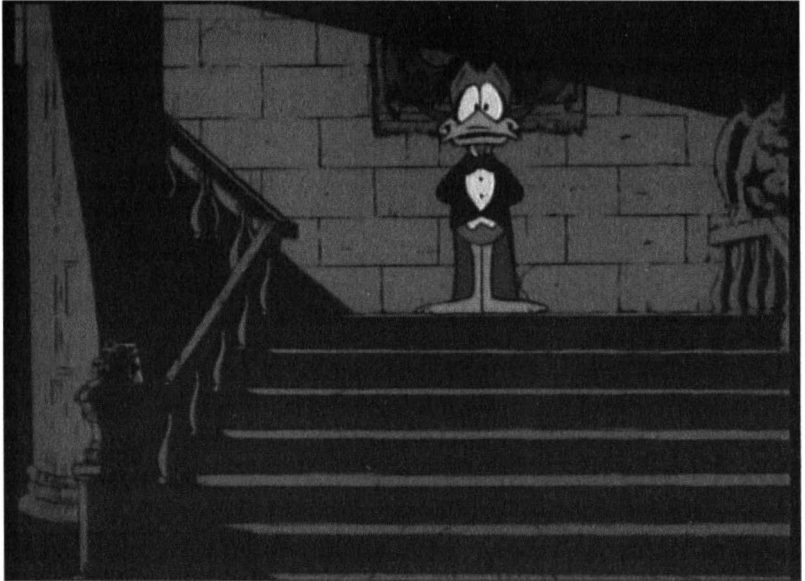

1997-2003 yılları arasında popüler olan televizyon dizisi *Buffy Vampir Avcısı*'na ait bir afiş.

kitap, tiyatro oyunu, film ve televizyon programı modern zamanlardaki vampir imgesini, galiba ebediyen, akıllara kazımak için ortaya çıkmıştır. Vampir şu an o kadar bilinen bir figürdür ki onun olmadığı bir zamanı düşünmek zordur.

Çoğu insan, vampirin kurgu ya da efsanevi bir şey olduğuna inansa da bunun aksini düşünenler de vardır. Vampirin varlığına dair büyük tartışmalar on sekizinci yüzyılda yani Akıl Çağı'nda vampiri esas alan bir akademik çalışmayla zirveye ulaşır. Bir Benedictine rahibi ve aynı zamanda bir âlim olan Antoine Augustin Calmet, 1746'da *Treatise on the Vampires of Hungary and the Surrounding Regions or The Phantom World*'ü yayımladı. Calmet, o zamanlar yaygın olan iz sürme ve vampir olduğundan şüphe edilen cesetlere mezarlarında kazık saplama uygulamalarından şöyle bahseder:

Bu hayaletler hakkında anlatılan hikâyeler ve sözde vampirlerin neden olduğu bunca endişenin hiçbir somut kanıtı yoktur. Sorbonne'un bu cesetlere yapılan kanlı işkenceleri kınamasına şaşırmadım. Fakat aydınların ve yetkililerin, bu durumu sonlandırmak için otoritelerine ve

Çizgi vampir Kont Duckula.

yasal dayatmalara başvurmamaları hayret vericidir. Bu gizemli ve içinden çıkılması zor bir konu, çözümünü daha korkusuz ve daha yetkin akıllara bırakıyorum.⁷

Calmet bu konuda fikir beyan ederek belki de kendisiyle çelişiyordu. Çünkü ona göre vampirler ya vardı –ki bu durumda kanıt ağır basacaktı– ya da yoktu, dolayısıyla onlarla ilgili çalışma yapmak faydasızdı. Calmet’in çalışması, vampir ve delil arasında paralel olmayan bir ilişki olduğu hipotezine, diğer bir deyişle görgü tanıklarının sözlerine ve şahitliklerine, aynı zamanda gördüklerini iddia ettikleri varlıklara dayanıyordu.⁸ Fakat bu tanıklığın kabulü, özellikle o dönemde vuku bulan ve Ortaçağ’daki cadı avlarından beri rastlanmamış toplumsal histeri düşünüldüğünde o kadar da kolay olmuş olamazdı. Yine aynı dönemde, kilisenin vampiri meşrulaştırmadaki rolü bazı gizli ajandalarda kendini gösteriyor: Avranches Piskoposu Pierre-Daniel Huet (1630-1735), “Vampir inancıyla ilgili ortaya atılanlar doğru mu yoksa bulaşıcı bir hatanın ürünü mü diye sorgulamayacağım... Fakat vampirlerin birçok akıllı başında ve güvenilir tanık tarafından doğrulandığı da su götürmez bir gerçek” yorumunu yapar.⁹ Bu açıklama, kilisenin baş figürü tarafından yapılmış açık bir kabul olarak göze çarpar. Piskopos, beyanların güvenilir olduğunu düşünüyor ve bu nedenle vampirlerin varlığını kabul ediyor ama kendi iyiliğini vampirin kötülüğüyle kıyasladığı düşünüldüğünde bu durumun kilisenin işine yaradığı da unutulmamalıdır. Peki, 1920’lerde vampir üzerine iki önemli kitap yazmış Revd Montague Summers ile kendini İngiltere’deki tek modern vampir hadisesi Highgate Vampiri’nin şeytan çıkarıcısı olarak ilan etmiş rahip Seán Manchester’ın vampire sorgusuz sualsiz inanmaları bir tesadüf mü?

Fakat Kilise vampirin varlığını kabul etmeye her zaman hazır değildi:

Bu iblis niçin sadece soysuz alt tabakayı seçiyor? Neden sürekli köylü, arabacı, kunduracı ve hancı kılığına giriyor? Niçin bu şeytan bir bilgin, filozof, ilahiyatçı, mülk sahibi ya da piskopos gibi kaliteli insanların kılığına bürünmüyor? Nedenini size anlatayım. Çünkü eğitilmiş ve kal-

teli insanlar alt tabakanın aptalları gibi kolay kandırılmaz, haliyle görüntülere de hemen kanmazlar.¹⁰

Rousseau aynı düşünceleri şöyle tekrarlıyor: “Bir süredir gazeteler vampirlerden başka bir şeyle ilgilenmiyor... ama bana Avrupa’da vampirlere inanan aklı başında tek kişi gösteremezsiniz.”¹¹ Kaldı ki sözde kanıtlara ve tüm görgü şahitliklerine rağmen hiçbir vampir deyim yerindeyse suçüstü yakalanmamış, ayrıca hiçbir müzede numune veya delil olarak herhangi bir iskelet yer almamıştır.¹² Fakat onların varlığına inananlar, kuşkusuz bu duruma derhal itiraz edebilirler, öldürülen vampirin toza dönüştüğü teorisi doğrusa eğer bu tür kanıtların da imkânsız olduğuna dikkat çekecekler, dolayısıyla somut delil konusunu şüpheyi bırakmayacak şekilde açıklayabileceklerdir. Bu nedenle vampirlerin hayal ürünü olduğunu ve inanmak isteyen olduktan sonra kanıtların da yaratılacağını söylemek yerinde olacaktır. Fransız filozof Jean Baptiste de Boyer’in (1704-71) sözde bir vampirin üstünde bulunan kana benzer madde hakkında yaptığı açıklamalar ilginçtir. Ona göre bu madde, toprakta bulunan ve güneşle ısınıp cesetteki sıvıya karışan azotla bağlantılıdır.¹³ Yine birçok vaka vampirle ilişkilendirilir; vebadan ölenler, kuduz olanlar, vakitsiz ölümler, yavaş çürüyen cesetler, kâfirler veya belli bölgelerdeki batıl inançlar gibi birtakım dini açıklamalar da bu konuya bağlanır. De Boyer’in yaptığı gibi vampir mitini çürüten bu gibi bilimsel açıklamalar beşinci bölümde ele alınacak. Aslında vampirin varlığını yalanlayan birçok kanıt vardır ama bunlar da şüpheleri tümüyle ortadan kaldırmaya yetmez. İnsan, vampiri mümkün olduğu kadar zihninden def etmeye çalışsa da aklının derinliklerinde gömülü olan merak, bilinmeyenin gizemini keşfetme arzusuna karşı koyamaz. Vampirin yüzyıllarca yaşamasının nedeni de budur.

Sıradaki bölümlerde, vampir inancı tarihinden bazı kesitler ve inancın kökeni ele alınacak, vampirin geçirdiği evrim, başlangıçtaki şeytani görünümünden bugünkü pelerinli ve sivri dişli ölüm habercisi olarak modern vampir mitine dönüşümü anlatılacaktır.

Antik Yunan'dan bir vazo. Odysseus ölüler diyarında kanını akıtarak ölünün ruhunu çağırıyor.

Antik dünya: Vampirin doğuşu

Gökyüzünü eştim, ufku parçalara böldüm,
Dünyanın en ücra köşelerine kadar dolaştım,
Yüce kimselerin ruhlarını ele geçirdim,
Çünkü ben sihrimle on binleri kuşatanım.
Ağzımla yer, arka tarafımla boşaltırım,
Çünkü ben tanrıyım, Ölüler Diyarı'nın efendisiyim.
Geçmişte kurulan o şeyleri ben bahşettim,
Ve sureti, iftiharla tasarladım.

Tılsım 10, *Mısır Ölüler Kitabı*

Gökkubbeden koparlar, semadan düşerler ve
Fanilerin arasında dolaşırlar
Gölgelere ve gece bekçilerine bürünürler
Fani hayat zayıftır, ifritlere gücü yetmez
Kan yağmur gibi yağar ve çok geçmeden yapayalnız kalırsın.

Misfits, *Descending Angel*

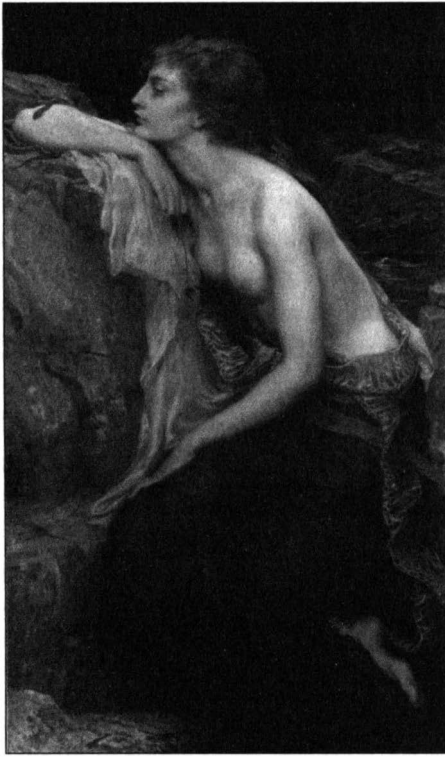
Vampirlere veya vampir özelliklerine sahip varlıklara dair bilgiler Antik Mısır, Antik Yunan ve Roma kadar eskiye dayandırılabilceğinden vampirin kökenlerini anlamak için öncelikle bu dönemler incelenmelidir. Tarihöncesinde vampire benzer varlıklara dair bilgiler, antik Babil'den Hindistan'a kadar dünyanın her köşesinde bulunursa da bu varlığın kökeninin izi asıl Yunan, Roma, Mısır ve Do-

ğu Avrupa'da sürülmelidir. Vampir mitinin farklı ülkeler ve inançlarda benzer özellikler taşıdığını gözlemlemek hayli tuhaftır. Örneğin Hırvatistan, Sırbistan, Romanya ve Makedonya'da vampirlerin ortaya çıkışıyla ilgili yapılan yorumlarda ensest, vaftiz olmama ya da evlilik dışı doğumlar gibi ahlaki bir boyut olduğu görülür. Portekiz ve Rusya'da ise vampirin varlığına olan inanışla doğaüstü öğeler bir tutulmuştur; bu durum da, mitin dini açıdan hoş görülmediğine işaret etmektedir. Öte yandan, dini çağrışımların yer almadığı istisnai açıklamalar da vardır. Örneğin Polonya'da ağzında dişleriyle doğan bir bebek, vampir olma tehlikesiyle karşı karşıyayken, Doğu Avrupa'da hayattayken alkolik olanların mezarları sıklıkla açılıp cesetleri kazıklara bağlanarak başları kesilir ve vampire dönüşecekleri korkusuyla kalpleri sökülürdü. İrlanda'da ise ölülerin dirilmesini engellemek için mezarların üzerine taş koyulduğuna dair bulgular vardır. Bu âdet, tarihöncesi dönemdeki kurganları hatırlatmaktadır. Roma'da ve Yunan'da ise *lamiae*, genç ve güzel kadınların kılığına girerek delikanlıları gafil avlayıp tuzağa düşürür ve onları yutmaya çalışırdı; hatta Keats'in şiiri "Lamia"da tasvir edilen o meşhur yılan kadın, işte bu *lamiae*'dir. Öte yandan, bütün bu örnekler ve inançlar, bugünkü vampir mitinin temellerini atan eski geleneksel inançlardan kaynaklanmaktadır.

Roma ve Yunan'da Lamiae

Tyanalı filozof Apollonios'un (MS 40-120 civarı) hikâyesinde şöyle anlatılır: "Bu güzel gelin bir vampirdir, başka bir ifadeyle birçoklarının *lamia* ya da cin olarak gördükleri varlıklardan biridir... Onlar kendilerini Aphrodit'in zevklerine, özellikle de insan etine adamıştır."¹ Burada insan kılığına bürünen ifritler yani *empusa*'lar tarif edilmektedir.

Vampire benzer yaratıkları içeren anlatılarda ortak tema çocuklardır. Çeşitli kültürlerde, bu yaratıklar küçük çocukların kanını içmek ya da onları yutmak için dirilir; Gana'da *obayifo*, Babil'de *labartu*, Filipinler'de *aswang*, Roma'da *lamia*, *striges* ve cadıların tanrıçası Hekate'nin hizmetçileri *mormolar* gibi. Hatta Romalı yazar Ovidius, çocukların kanını içen, sonra da onları yutan ifritlerden bahset-

Lamia, Herbert Draper, 1909. Tuval üzerine yağlı boya.

mektedir. Küçük çocukların öne çıkması ise kanlarının koyu ve saf olmasına bağlanır² ki bu ilginç bir varsayımdır, çünkü yaşam kaynağı olarak kan vurgusuna, tarih boyunca pek çok farklı kültürde rastlanmaktadır.

Hristiyanlıktaki vampirlerde de kan temasına rastlandığı görülür. Örneğin bu temanın, İsa'nın kanının hayat verdiğine inanıldığı Aşai Rabbani Ayini'nin çarpık bir yansıması olduğu düşünülebilir.³ Bunun yanı sıra diriliş de hem Hristiyanlık hem de vampirler için ortak bir temadır. Bu benzerlikler, ikisi arasında birtakım belirgin bağlantılar ortaya koymaktadır. Buna ek olarak Homeros'un *Odyseia* adlı eserinde Odysseus, ölümler diyarındaki ruhlara koç kanı sunar ve böylece ruhların kısa süreliğine hayat bulmasını sağlar. *Leviticus*'ta ise şöyle ifade edilir: "İsrail yurdunda ve onların arasın-

daki yabancılardan her kim kan içerse, onun ruhundan yüz çeviririm ve onu topluluğundan koparırım: Çünkü bedenin canı kandır.”⁴ Yalnızca vampirlerin varlığına dair inanın ilk örneklerine değil, bu inancın tarihinde yer alan diğer örneklerle bakıldığında, kanın önemi konusunun zamanla dönüşüme uğradığı söylenebilir, çünkü “muhtemelen bu inanç, yeniden canlanma için kan naklinin elzem olduğunu ifade eden neredeyse evrensel bir teoriyle ilişkilidir.”⁵ Yaşayan her canlı için kanın öneminin tarihin en erken dönemlerinde fark edilmesi, vampir ile kan arasındaki evrensel bağı açıklamakta yardımcı olabilir. Herhalde en çok bilinen kan kültürü, MÖ altıncı yüzyıldan bu yana Hint tanrıçası Kali’yle ilişkili olmalıdır. Kali Ma genellikle insan kanı tüketmesiyle bilinirdi. Thuggee tarikatı mensupları, Kali Ma’ya insan kurban etmekle, istediği kanı serbestçe almasını sağladıkları tanrıçayı zor kullanmaktan alıkoyacaklarını umut etmişlerdir.⁶

Vampire benzer özellikler taşıyan Antik Yunan’daki *vrykolakas* ise, özellikle “dünyada çok az kültürün eski Yunan kadar uzun ömürlü, zengin ve bilginler tarafından dikkatle incelenmiş bir vampir inancına geleneğine sahip olduğu” göz önünde tutulursa ilginç bir araştırma konusu ortaya koymaktadır.⁷ Klasik döneme kadar giden Yunan vampir mitinin uzun tarihçesi bizi bu konuyu incelemeye davet etmektedir. Başta şunu ayırt etmemiz gerekiyor; genelde vampir olarak nitelendirilen iki ayrı tür vardır: Birincisi cinler ya da hayaletler gibi doğaüstü, insan dışı varlıklar, ikincisiyse öldükten sonra dirilen cesetler, yani hortlaklardır.⁸ Bu noktada şunu belirtmekte fayda var: Eski çağlardaki vampir örnekleri genellikle az önce bahsedilen birinci türde, doğaüstü varlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaçağ ve sonrasındaki geleneksel inançlarda ise, her ne kadar istisnai durumlar olsa da (örneğin 1970’lerdeki Highgate Vampiri cismani olmakla birlikte hortlağa benzer, ancak büyük ölçüde doğaüstü güçler taşır), vampir hortlak formunu almaktadır. Bunun yanı sıra, Yunanistan’da vampir niteliğine sahip hortlakların ancak MS 587 civarında Slavların gelişinden sonra görüldüğüne dair bilgiler vardır.⁹ Ayrıca bu durum, erken vampir formlarının yerel ve geleneksel yaşayan ölümlerden olmayıp farklı kültürlerden taşınan yeni bir tür olduğunu doğrulamaktadır.

Antik Yunan’da şeytani yaratık örneklerinin yanı sıra ölüm ve

farklı formlarda dirilme konularıyla ilgili başka olaylara da rastlanır. Ölülerin gömülme törenleri gibi geleneklere Antik Yunan'da o kadar güçlü bir bağlılık vardı ki, savaşlarda bile düşman taraflar, (MÖ beşinci yüzyılda Antik Yunan ve İran arasındaki savaşlarda olduğu gibi) cesetlerin toplanmasına müsaade edip cenaze merasimlerini tastamam yerine getirerek ölülerini karşılıklı bir şekilde onurlandırıyorlardı. Lawson, Eski Yunan'daki kan davası ve intikam anlayışlarıyla ilgili görüşlerinde,¹⁰ her iki olayda da ölünün dirilerek hayata döneceğine çok fazla inanıldığından katillerin, geri dönüp öç almaları diye kurbanlarının uzuvlarını kestiklerini belirtir. Ölüler geri döndükleri takdirde elbette katillerini öldürecek, böylece dirilere korku salan hortlaklara dönüşeceklerdir. Bu inanç, kuşkusuz tipik vampir mitiyle benzerlikler taşımaktadır; vampir insana saldırıp onu bir vampire dönüştürür, dönüşen kişi de bu döngüyü devam ettirir. Bu inanç, *vrykolokastan* türemiş olabilir.

Antik fabllar ve mitler (Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia'sı*), Klasik Çağ yazarları (Platon, Sophokles, Vergilius ve Yaşlı Plinius gibi) ve Ortaçağ döneminden günümüze, halk anlatıları arasında yakın bağlar ve dönüşümsel bir eğilim bulunduğu, *vrykolakas*'ın da bu dönüşümün doğal bir sonucu olduğuna dair görüşler de vardır.¹¹ Hatta farklı kültürlerdeki vampirler arasında benzerlikler ve farklılıklar görülürken, *vrykolakas* tarihçesi incelendiğinde bu mitin aynı anda veya farklı zamanlarda vampir özelliklerinin çoğunu taşıdığı görülür. Bu nedenle, *vrykolakas* alışılmadık bir vampirdir. Ayrıca geçirdiği evrim, daha doğrusu ilk zamanlardaki şeytani formunu terk edip hortlağa dönüşerek ortaya koyduğu kademeli dönüşüm de yine bu mitin farklılığını göstermektedir. Başka ülkelerde (örneğin Romanya) veya edebiyatta, vampirlere ilişkin doğrudan doğruya diğer kültürlerden alınmış unsurlara ya da kökenini bulmanın zor olduğu özelliklere rastlamaktayız.

Bu bilgiler doğrultusunda, yaşayan ölüye dönüşme inancının Antik Yunanlılar için ciddi bir endişe kaynağı oluşturduğu söylenebilir. Buna üretilen çözüm ise ölü yakma âdetinin zor da olsa terk edilmesidir.¹² Öte yandan ölülerin yakılmasının kati bir inanç sistemi olmadığını da belirtmek gerekir. Tarih öncesi ve sonrası dönemler boyunca (bu dönemlerdeki uygulamalar ayrı bir inceleme konu-

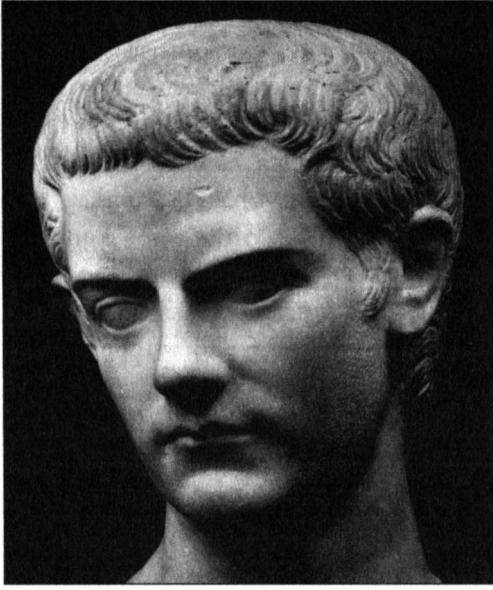
sudur), Hıristiyanlık öncesi veya sonrasında, barbar veya uygar dönemde, karanlık çağlarda veya aydınlanma çağlarında inanç farklılıkları cenaze törenlerinde de kendini göstermektedir. En dikkat çekici olanı, ceset yakma geleneğinin yerini gömme âdetinin almasıdır (“gömülmeyen ceset soğuk toprağın üzerinde dolaşır, çürüyüp toprağa karışamaması için lanetlenir”¹³). Bu değişim vampirlere karşı üretilen bir çözüm olarak değerlendirilebilir. İlk bakışta bu durum çelişkili görünecektir, çünkü yakılan ceset yaşayan bir ölü olarak nasıl olsa dünyaya geri dönemez. Öte yandan Agnes Murgoci’ye göre: “Rusya, Romanya ve Balkan devletlerinde kimi zaman belirsiz kimi zaman da kesin olan bir inanç vardır; ruh, ölümden sonra kırk gün geçmeden bedeni terk edip cennete gitmez.”¹⁴ Ceset yakıldığında, ruh bedeni hemen terk ettiği, dolayısıyla kötülük saçacağı inancı düşünüldüğünde konu açıklık kazanır. Fakat ölü gömüldüğünde, çürüme doğal olarak sağlanacak, böylece ruh hazır olduğunda ahirete gidebilecektir. Bu durum, ölü yakma geleneğinin vampirlerin varoluşunu doğruladığını iddia eden Inanna Arthen’i de haklı çıkarmaktadır. Ayrıca bu konudaki görüş değişikliği de açıkça ortadadır, çünkü neredeyse bütün modern vampir tasvirlerinde, vampir bir mezardan kalkar. Ölülerin yakılması âdetinin yerini, gömülmesi geleneği almamış olsaydı bu tasvirler mümkün olamazdı.

Vrykolakas kelimesinin İngilizce ve Almancadaki “werewolf” [kurtadam], Galcedeki “warwulf” ve Fransızcadaki “loup-garou” ile etimolojik bağları vardır. Hatta Sırbistan’da, hayattayken kurtadam olduğu düşünülen kişinin ölünce vampire dönüştüğüne inanılırdı. Aslında kurtadam, yani Yunancadaki *lycanthrope*, hem geleneklerde hem de edebiyatta çoğunlukla vampirle ilişkilendirilmiştir. Bazılarına göre *vrykolakas* kelimesi Slav dilinden gelmiştir ve “kurt” ya da “post” anlamına gelir. Bu sözcük aslen Yunancadır ve Yunanistan’ın kırsal bölgelerindeki ücra köylerde hâlâ anlamını koruduğu üzere “kurtadam” demektir.¹⁵ Dolayısıyla Yunanların geleneklerinde çok uzun zamandan beri vampire benzer yaratıkların olduğu, zaten var olan bir sözcüğü zaman içinde değişmiş vampir kavramına uyarladıkları söylenebilir. Bu durum akıllara ister istemez şöyle bir soruyu getirmektedir: Kurt veya kurtadam anlamına gelen bir sözcük niçin büsbütün farklı bir yaratığa atfedilmiştir? Bu soru hâlâ yanıt bul-

mamıştır. Bunun iki sebebi olabilir: Birincisi, iki sözcük arasındaki ilişkiye dair yazılı deliller ya kaybolmuş, ya yanlış yorumlanmış ya da hiç var olmamıştır. İkincisi, *vrykolakas*, erken dönemdeki vampir inancını yansıtmaktan ziyade vampir özellikleri taşıyan ve önceki dönemlerde yer alan doğaüstü varlıkların yerini tutan tamamen yeni bir yaratıktır. Her iki varsayımın da kanıtlanması oldukça zordur. Başka teoriler ortaya atmadan önce bu konuyu daha ayrıntılı incelemek gerekir. Fakat kesin olan bir şey vardır: Vampir mitinin sonraki dönemlerdeki evrimsel değişimi tartışmaya açık olsa da, toplumlar tarafından kabul görmesi konusu pek öyle değildir. Vampir avcılığı Eski Yunan'da o kadar önemli bir meslekti ki profesyonel avcılar, şifacı ve kâtiplere eşdeğer tutulurdu. Bu durum aslında, vampirlere inanışın toplumun içine ne derece işlediğini de göstermektedir. Örneğin, "Cumartesi günü doğanların (bu kişilere *Sabbatiano* veya *Sabbatarian* denirdi) hayaletleri görme ayrıcalığına sahip olduğuna ve vampirlere karşı büyük bir etki taşıdıklarına inanılır... Hatta böyle bir kişinin bir *vrykolakas*'ı ahıra götürüp bir yığın darıyı ona saydırdığı bilinir... Şeytani yaratık orada oyalanırken *Sabbatarian* da ona hücum etmiş ve onu duvara çakmayı başarmıştır."¹⁶

Roma mitolojisinde, ölüleri öteki dünyaya taşıyan Styks Nehri'nin kayıkçısı Kharon, gömülmeden önce ölünün gözlerine ya da ağzına konan madeni paraları ücret olarak alır. Ölünün ağzına konulan paranın nedenininse, aslında bu teoriye bağlı olmadığı iddia edilir. Hatta asıl sebebin klasik edebiyatta yitip gittiği de söylenir.¹⁷ Eskiden, ruhun bedeni ağızdan çıkarak terk ettiği ve yine aynı şekilde bedene geri döndüğü inancı vardı. Bu yüzden, ölünün ağzına konulan madeni para, muska veya üstünde büyümlü pentagram sembolü olan bir çömlek parçası, bu geri dönüşe karşı alınan tedbirlerdi. Yunan adası Mykonos'ta bu büyümlü pentagram, vampirleri uzak tutsun diye evlerin kapılarına sıklıkla işlenirdi. Aynı sembolün cesedin ağzına konulmasının nedeni, benzer şekilde ölünün bir vampire dönüşmesini engelleme çabası olarak değerlendirilebilir.

Eski Roma'da, dönemin ünlü isimleriyle ilişkili vampir örnekleri de mevcuttur. Bunlardan ilki İmparator Caligula'dır. Onun, sert bir yaşantı sürüp feci şekilde öldükten sonra sağlara dirlik vermemek için geri döndüğü söylenir. Bu inanışın nedeni, usulüne uygun bir

Caligula'nın ruhunun, defin töreni usullere uygun yapıncaya kadar Horti Lamiani Bahçeleri'ne musallat olduğu söylenir.

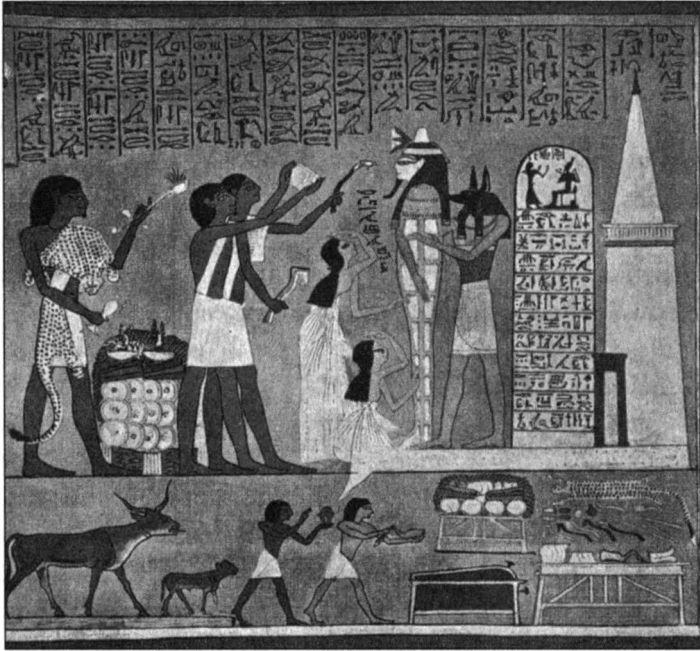
cenaze merasimiyle defnedilmemesi olabilir, çünkü ölüsü yarım yamalak yakılıp sığ bir çukura gömülmüştür. Yaşlı Plinius'un ise defin konusunda kendine has düşünceleri vardır: Ona göre, öldüğü düşünülen ve bu yüzden gömülen çoğu insan aslında ölmemiştir. *Historia Naturalis* [Doğa Tarihi] adlı eserinde kaygılarını şöyle dile getirmiştir: "İnsanlığın durumu malumdur, muhakemeleri de belirsiz olunca ölümde bile karar kılamıyorlar."¹⁸ Usulünce yapılmamış bu tür definlere tarih boyunca farklı ülkelerde rastlamak mümkündür.

Plinius, bu eserinde ayrıca Eski Mısır'dan da örnekler sunarak cüzzam gibi hastalıklara yakalanmamak için firavunların insan kanıyla nasıl yıkandıklarını anlatır. Eski Mısır'ın gelenekleri ve doğaüstü varlıkları, doğrudan olmasa da aslında vampirlerle ve vampirlikle bazı ortak özelliklere sahiptir. Bu özellikler, defin uygulamaları üzerine yazılmış, dönemin en etkili metni *Ölümler Kitabı*'nda yer alan tılsımlarda görülebilir. Tılsım 2, 9 ve 180, gün yüzüne çıkmak ve ölümden sonra yaşamakla ilgiliyken Tılsım 27-29 ise ölünün kalbinin yerinden sökülmesine mani olmakla ilgilidir. Tılsım 34, ölümler diyarın-

da yılan ısırığından nasıl sakınılacağına dair yöntemler sunarken Tılsım 43 cesedin kafasının kesilmesini önler. Tılsım 76, 85, 163 ve 164 ise, sırasıyla ölünün istediği kılığa bürünmesi, yaşayan bir insana dönüşmesi ve cesedin kokuşmasını engellemekle ilgilidir. Tüm bu kavramlara vampir anlatılarında sık rastlanır; örneğin vampiri öldürürken kalbin sökülmesi ve kafanın kesilmesi, öldükten sonra ruhun ya da bedeninin dönüşümü, şekil değiştirme ve kan emme gibi. Bu benzerlikler tesadüflerden ibaret olabilir ama birkaç bin yıl sonrasında bile bu düşünceler hâlâ vampirlerle ilişkilendirilmektedir.

Bu tılsımlar ve vaat ettiği sonuçlar Antik Mısır'da muhtemelen ciddi meselelerdi. Ayrıca bize ahiretin nasıl algılandığına dair bilgiler de vermektedirler. Dirilme üzerine ilk fikirlere Eski Mısır'da, yani yaklaşık 4.500 yıl öncesinde rastlanır. Dirilme o kadar mühim bir konudur ki, öteki dünya için ölüyü olduğu gibi korumak amacıyla bir muhafaza tekniği geliştirilmiştir. Bekleme aşamasındaki cesedi muhafaza etmek için geliştirilen bu tekniğin adı "mumyalama" idi. Böylelikle beden çürümeyecek, bir sonraki hayatta yeniden yaşayacaktı. Mumyalama sözcüğü, ne ilginçtir ki, zift anlamına gelen Farsça *mumia* kelimesinden türemiştir. Bu madde, o dönemde tedavi edici özelliğiyle bilinirdi. Ortaçağ gezginleri tarafından mumyaların kaplandığı kara reçineyle karıştırılmıştır. Aslında, o dönemden günümüze ulaşan yazılı belgeler, mumyalamada kullanılan malzemeler hakkında çok az detay vermektedir. Bu belgelerden birisi, MÖ 50 yılından kalma, Feyyum Bölgesi'ndeki arkeolojik alan Hawara'da tahnitçilerin bütün haldeki papirüsler ve papirüs parçalarından oluşan koleksiyonudur. Feyyum Bölgesi, Kuzey Mısır'da 692 metreka-relik bir çöküntü havzasıdır. Tarihöncesi dönemlerde muhteşem bir cennet olarak bilinirdi. Belgelerde, yalnızca yağ kavanozları, şeritler halindeki keten kumaşlar, natron (suda çözünen alkali tuz) ve kullanılan araç gereçler gibi genel malzemelerden bahsedilmektedir. Belki de bu gizlilik, bilerek büyü ya da mistik bir hava yaratıp tahnitçilerin sırlarını açık etmemek içindir.

Bir cesetteki çürüme veya kokmaya sebebiyet veren kimyasal unsurlar düşünüldüğünde, yine vampir mitiyle ortak bir nokta bulunur. Beden, bağırsakta bulunan ve genellikle sindirime yardımcı olan bir bakteri nedeniyle çürür. Bu bakteri ölümden sonra çürüme sürecini

Anubis, mumyalanmış bir cesedi diriltirken.

başlatır. Mumyalama işleminde, bu çürümeyi engellemek için iç organlar çıkarılır. Çürümenin ilk belirtisi cesedin şişmesidir. Çok sayıda vampir hikâyesinde bu olaydan bahsedilir: Vampir olduğundan şüphe edilen ölünün mezarı kazılır. Ceset sanki midesini taze kanla doldurmuş gibi şişmiş vaziyettedir. Aslında çürümekte olan cesette biriken gaz, kan hücrelerine dolmuştur. Dolayısıyla ten önce yeşilden mora sonra da siyaha dönerek renk değiştirmiştir. Vampir hikâyelerinde de derinin ölümü hatırlatan morumsu bir beyaz tona büründüğü görülür. Herhangi bir şeyle, örneğin bir kazıkla delinen cesetten çıkan gazlar, vampirlere özgü olduğu söylenen o berbat kokuların kaynağı olabilir.

Ölüm, defin, cenaze törenleri ve ahiret inancı, Antik Yunan, Roma ve Mısır kültürlerinde öne çıkmaktadır. Fakat bu kavramların gizemini belgeler, kayıtlar ve hiyeroglifler gibi yazılı kanıtların azlığı nedeniyle anlamakta zorlanıyoruz. Öte yandan, ölümün mistik unsurlarını daha fazla keşfetmek için Taş Çağı ve erken Bakır Çağı'na bakılmalıdır.

Tarihöncesi dönemde Vampir: Ölüm ve defin üzerine ilk düşünceler

Esrarengiz bir durumun olduğu yerde, genellikle bir musibet olduğu düşünülür.

Christopher Frayling, *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*

Ölüm ve ölümden sonraki yaşam, Avrupa'da Neolitik Çağ ve Tunç Çağı (MÖ 5000-700) boyunca önemli bir yer teşkil etmişti. Deri yüzme âdeti (ruhun serbest kalması için cesedin derisi kuşlara yüzdürülürdü) ruhu özgür bırakan çarelerden biri olarak düşünülür, böylece cesedin dirilmesi engellenirdi. Ölüm ve defin törenleriyle ilgili fikirlerin karmakarışık olduğu ve aynı zamanda harfiyen uygulanması gereken bu dönemde ölümlerin yakılması âdeti de çok yaygındı. Bunun yanı sıra tarihöncesi dönemde ilk gerçek vampir bulgusuna rastlanır. *Delegation en Perse*¹ dergisinde yer alan bir prehistorik kâse üzerindeki resimde, başı gövdesinden ayrılmış bir vampirle bir adamın cinsel ilişkiye girdiği gözlenir.

Vampires, Burial and Death adlı kitabında Paul Barber'a göre vampir olmanın dört yolu vardır. İlki doğal yatkınlıktır; bu yoldaki kişi, Caligula gibi, şiddet dolu bir hayat sürer ve korkunç şekilde can verir. İkincisi kaderdir, bu durumda kişi, alınyazısını değiştiremez. Önceki bölümde, Doğu Avrupa halkının inançlarından söz edilirken de belirtildiği gibi evlilik dışı ya da ensest ilişki neticesinde dünyaya gelen çocuklar bu ikinci yola dahil olur. Üçüncü durum ise örneğin Eski Yunan'da cesedin uzuvlarının kesilmesini gerektiren

öldürme anlayışı gibi şiddet içerikli bazı olaylar sonucu ortaya çıkar. Ve bir kişiyi vampire dönüştüren son yol, usulsüz yapılan ritüel ve definlerdir. Tarihöncesi kültürlerde en sık görülen de bu yöntemdir.

Bir önceki bölümde de bahsedildiği gibi, ölüyü zapt etmek için mezarın üzerine taş koyma uygulamasını ve bu kurganlara dair kanıtları Neolitik ve Tunç çağlarında Avrupa'da görüyoruz. Bu taş mezarlar boyut ve yapı bakımından farklılık göstermektedir. Örneğin İskoçya'nın dağlık arazilerindeki Clava kurganları yuvarlak taş öbekleri halindedir. Mezar odası tam ortada olup girişleri de güneybatıdandır.² Derbyshire, Peak District'teki taş mezarlar Beeley, Barbrook, Glutton ve Eyam Moor'dakiler gibi daha küçük ve daha basit bir yapıdadır. Kurganlar biçim ve yapı olarak höyüklerle benzetilmektedir ve çoğunlukla iki tür bir arada görülür. Teknik açıdan bakıldığında bir kurgan (genellikle tepe üzerine konumlandırılmasına rağmen) ekseriyetle taştan inşa edilir; höyükler ise tamamen topraktan yapılır, fakat kimi zaman içinde taştan yapılmış bir mezar odası bulunur. Avrupa'daki taş mezarlar, Neolitik Çağ'da geniş mezar odaları veya uzun höyükler şeklindeyken, Tunç Çağı'nda daha ufak kurgan ve höyük halini almıştır. Yapıda meydana gelen bu değişiklikler, cenaze âdetinin de farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sözleşli, Neolitik Çağ'da belli bir yerleşim yeri veya alanı tarafından kullanılan komünal bir tümülüs, Tunç Çağı'nda sadece belli bir ailenin cenazesini gömdüğü daha büyük ve izole höyüklerle dönüşür.

Her ne kadar Avrupa'da Neolitik Çağ'da hatırı sayılır miktarda oda mezar ve uzun höyükler vardıysa da halka yetecek kadar yoktu. Bu durumda var olan mezarların seçkinler için ayrılmış olduğu söylenebilir. Fakat asıl konu bu değildir.³ Dikkat etmemiz gereken şey, taş mezarların içinde cesedin bir bütün olarak yer almayışı, bunun yerine sembolik olarak defnedilmiş bacak veya kafatası kemiklerinin bulunuyor oluşudur. Tabii bu durum, mezarlarda cesetlerin hep parça parça bulunduğu anlamına gelmemektedir. Fakat ölülerin çoğu ya parçalar halindedir ya da bazı kemikleri eksiktir. Buradan yola çıkarak o dönemdeki insanların ölülerini yaktıkları sonucunu çıkarabiliriz. Cesetlerin tam olarak yakılması için gereken hararetli ateş erken dönemlerde henüz uygulanmadığı için ölümler kısmi olarak yakılmış ve muhtemelen sembolik olarak defnedilmiştir.

Gelişen teknolojinin, sıcaklığı artırma azaltma konusunda büyük bir aydınlanmaya, aynı zamanda ateş ve ocak üzerinde hâkimiyet kurmaya öncülük ettiği Tunç Çağı'na kadar ölünün tamamen yakılması konusunda herhangi bir yenilik görülmemiştir. Dolayısıyla Neolitik Çağ'daki ölü gömme ve Tunç Çağı'ndaki ölü yakma âdetleri arasında bir ayrım karşımıza çıkmaktadır. Defin konusuna bakacak olursak cesedin hangi toprak türünde –özellikle ayrışmanın daha yavaş olduğu killi ya da suya doymuş toprakta– nasıl çürüdüğü Neolitik Çağ'dan bilinmektedir.⁴ Dolayısıyla daha kötü toprak zeminlere sahip alanlara ölümlerin gömülmediği söylenebilir. Eğer tam tersi olsaydı, cesedin korunmasına ya da çürümenin geciktirilmesi-ne yönelik girişimler olabilirdi. Kaldı ki, Neolitik Çağ'da uygulanan özel defin ritüelleri bunun sorunlara yol açabileceğini göstermektedir. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda, mezarlık olarak kullanılan toprağı kötü arazilere gömülenlerin genellikle müntehirler, zina yapan kadınlar ve katiller gibi toplum tarafından dışlanan kişiler olduğunu görürüz. Netice itibariyle bu arazilere gömülen cesetlerin toprağı karışması zaman almıştır ve bu durum cesetlere vampir görünümü vermiş olabilir. Defin törenleri toplumun vazgeçilmez bir parçası olduğu için, o dönemde toprak türlerinin bilinmesi insanlar için oldukça mühim bir şey olmalıydı.

Erken dönemdeki defin yaklaşımlarında, özellikle de ölü gömme âdetinde önemli bir değişiklik göze çarpar. Cesedi yakma âdetinin yerini artık ölüyü eşyalarıyla birlikte gömme geleneğı almıştır. Bu âdet, Wiltshire'daki West Kennet Long Barrow'da olduğu gibi, çoklu oda mezarlarda uygulanmaya başlamış, Neolitik Çağ'dan Tunç Çağı'na geçiş yaşanırken daha ufak höyüklerde devam ettirilmiştir. Tunç Çağı'nda kremasyon eylemi yeniden tercih edilen bir yöntem olmuştur. Ayrıca bu çağın tüm karmaşık defin ritüelleri bilinmektedir.

Britanya'da ise açıkça bir kuzey-güney ayrımı olduğu görülmektedir. Yapıların çoğı güneyde, bilhassa Wiltshire civarında konumlanmıştır. Bu da yüksek ihtimalle toprak ve tabiat farklılığını yansıtmaktadır. Gömme âdeti açısından her ikisi de Cotswold Severn geleneğıne ait West Kennet ile Hazleton North oda mezarları özellikle önem taşır. 1950'lerde West Kennet'in beş mezar odasından dördünde yapılan kazılarda 46 insanın kemikleri ve şaşırtı-

Hazleton oda mezarının içi.

cıdır ki yakılarak gömülmüş iki insan ortaya çıkarılmıştır. Benzer şekilde Hazleton'da da iki kremasyon gömünün yanı sıra 33 ila 40 kişinin kemikleri bulunmuştur. Elde edilen rakamlar her iki kazı alanı için de hemen hemen aynıdır, fakat benzerlikler bununla sınırlı kalmaz. İki tarafta da kremasyon birikintileri mezarların girişine konulmuştur. Kremasyon uygulamasının Geç Neolitik Çağ'da yaygın olduğunu göz önüne alırsak karşılaşılan bu gömülerin özel bir töreni simgelediği veya mezarın Tunç Çağı'nda kapatılmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir.⁵ Çünkü bir

oda mezarın ana özelliği, yalnızca çoklu gömü alanı olması değil, aynı zamanda daha fazla gömü yapılmasını sağlamak için uzun dönemler açık bırakılmalarıydı. Görünen o ki prehistorik dönemde bir temele oturtulmuş ve etraflıca anlaşılmış bir usul vardı.

Timothy Taylor, *The Buried Soul* kitabında, tarihöncesi dönemle ilişkilendirilen defin ritüellerini, özellikle de ilkel insanın ruh ve beden ayrımının bilincinde olduğu gerçeğini irdeler. Bu nedendir ki ilkel insan, ruhun ölümden sonra geride bıraktığı fani bedene dönüp onu tekrar ele geçireceğine inanırdı, tabii ceset tamamen çürümemişse. Eğer ceset çürümüşse ruhun öteki dünyaya gitmekten başka seçeneği olmazdı. Bu inancın örneklerine Rusya ve

Romanya'da rastlanmaktadır. Haliyle bu durum, mumyalama gibi uygulamaların bedenin ölümsüzlük kazanması için yapıldığını açıklamaktadır. İlkçağlarda insanlar, ruhun ölümsüz olduğunu fark etmiş olmalıydı. Böylece, fani bedenle dünyada geçirdiğimiz zamanın ebedi varoluş için yalnızca bir aşama olduğuna inandılar. Bu ritüeller ve âdetlerle defin yapanlar, ölümden sonra bir şeyler olacağına inanmış olmalıydı. Ölüyü, yırtıcı hayvanlara maruz bırakma ve eti kemikten ayırma âdetleri de bu fikri desteklemektedir. Cesetten geriye sadece kemiklerin kaldığı bu uygulamalar sonucunda ruhun serbest kaldığına inanılırdı.⁶ Ruhlarının öte dünyaya gittiğine inanan bu insanların iki dünya arasında geçişi sağlayan daha üst bir düzene ya da en azından bilinmeyen bir kudrete de inanmış olduklarını söylemek mümkündür. Görünüşte, gömü âdetleri ve din arasında bir bağ var gibidir. Özellikle de tarihöncesi dönemin Stonehenge ve Wiltshire'daki Silbury Hill gibi önemli yapıları bunu yansıtmaktadır. Bu yapılar belki de bir bakıma modern kilise ve camilerin prehistorik dönemdeki karşılıklarıydı.

Ölüm ve definle ilgili anlayışlar Demir Çağı'nda da aynıydı, fakat uygulama değişti. Bu farklılığı özellikle dönemin bataklık cesetlerinde görüyoruz. Önceki örneklerde olduğu gibi Bavyera'daki Ehrenberg örneğinde de ölünün dirilmesi korkusu kendini göstermektedir. Bahsi geçen bölgeye gömülmüş bir kadının mezarının üzeri-

Dra Yerpa Manastırı'ndaki mezar platformu, Tibet, 1921.

ne kocaman bir taş konulmuştur. Ayrıca bir adam yüzüstü gömülmüş ve üstüne bu kez koca bir kaya konulmuştur. Her iki durumda da ölünün geri dönüşünü engellemek için tedbirlerin alınmış olduğu gözleniyor. 1984'te Manchester'ın güneyinde keşfedilen bataklık cesedi Lindow Man, başka ilginç bir örnek olarak karşımıza çıkıyor. Tilki postundan yapılmış kolluğunu saymazsak Lindow Man çıplak olarak gömülmüştü ve bu kolluk enteresan tartışmalara yol açmıştı. Asıl maksadı belirsiz olsa da kolluğun neyi temsil edebileceği konusunda çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Bir teoriye göre Lindow Man'in adı tilki anlamına gelen *Lovernios* sözcüğünden türemiştir, bu nedenle adının Tilki olabileceği öne sürülmüştür.⁷ Leslie Ellen Jones'a göreyse bu kolluk Lindow Man'in kurban edildiğini göstermektedir.⁸ Ortaçağ Avrupası'nda tilki postu pazubent takmak kişinin ya kurtadam ya da vampir olduğunu simgelerdi. Ayrıca şekil değiştirmeye de ilişkilendirilirdi.⁹ Bu bilgi, Lindow Man'in hunharca katledilip gömülmesine açıklık getirebilir. Fakat daha da önemlisi, Lindow Man, tilki postu ve vampir ilişkisinin deyim yerindeyse ilk örneğini yansıtmaktadır.¹⁰ Bataklık cesetlerinin çoğunda vampir temasıyla paralellikler vardır, çünkü pek çoğu, kazık saplandıktan sonra bataklığa atılmıştır.

Lindow Man, bataklık cesedi.

Neolitik Çağ ve Tunç Çağı'ndan Demir Çağı ve sonrasına geçişlerle birlikte sadece defin âdetleri ve ölümle ilgili görüşlerde değil bunlarla bağlantılı olarak yapıtlarda da değişikliklere gidildiği görülmür. *Folklore of Prehistoric Sites in Britain* adlı kitabında Leslie Grinsell bu değişikliği şöyle ifade eder: "Genel olarak, var

olan dindeki tanrı, yeni gelen dinle birlikte şeytan ilan edilir. Bundan da anlaşıldığı gibi Hristiyanlığın ortaya çıkışından itibaren, önceki dönemlere ait yapıtlar şeytanla ilişkilendirilmeye başlamıştır.”¹¹ Mezar odaları ve höyüklerden dik duran kayalara, hendeklerden daire şeklinde dizilmiş taşlara kadar erken dönemdeki bütün yapıtlara bu gözle bakılmıştır. Ayrıca bu yapıtlar günümüzde, genellikle büyücülükle ilişkilendirilir. *Grim* sözcüğüse şeytanla bağdaştırılır. Grinsell’e göre, prehistorik dönemdeki hendeklerin çoğuna Grim’in Hendeği veya Şeytan’ın Hendeği denilirdi. Grim’in Hendeği örneklerine Dorset, Hampshire, Norfolk, Oxfordshire, Wiltshire ve Hertfordshire gibi geniş arazilere sahip yerlerde rastlanmaktadır. Grim’in başka dönemlerle de bağlantısı vardır. Özellikle de Anglosakson ve Viking dönemlerinin sonuna doğru Grim, *Woden* kelimesi yerine kullanılırken, hayalet ve cin için *grima* sözcüğü kullanılmıştı. Ayrıca daha erken dönemlerde de bu sözcüğün kullanımı karşımıza çıkmaktadır. Her ikisi de Norfolk’ta yer alan Neolitik çakmaktaşı madeni *Grimes Graves* ve *Grim’s Hoe* höyüğünde de bu sözcüğe rastlıyoruz. Grinsell’in varsayımında da olduğu gibi salt şeytanla ilişkilendirmek amacıyla bu yerlere *Grim* sözcüğü sonraki dönemlerde eklenmiş olabilirdi. Grim’in Hendeği’yle ilgili örneklerin hepsinin, sonradan Danelaw sınırı olan bölgenin güneyinde yani Sakson topraklarında yer alması da ilginçtir. Grinsell’in bu konu hakkındaki görüşü şöyledir: “Anglosaksonların arazi tapularında geçen *scucca* kelimesi (cin, kötü ruh, özellikle de iblis anlamındadır) şeytanla ilişkili olabilir, Buckinghamshire’daki *Shucklow* (Şeytan’ın Höyüğü) buna örnektir.”¹²

Tarihin o döneminde, şeytanla kurulan birtakım bağların topluma sindiği aşikârdır ve bu durum sonraki dönemlerde, bilhassa da Ortaçağ’da vampirin evrimiyle doğrudan bir bağlantı oluşturacaktır. Bahsi geçen ilk örneklerin tümünü vampirden ziyade vampire benzer varlıklar olarak tanımlamak daha doğru olacaktır, çünkü vampirle ortak yanları olsa da modern vampirle ilişkilendirilemezler. Buradaki esas mesele, tarihin bu dönemine kadar vampirin, insanlığın hayal gücünde gerçekten var olup olmadığıdır. Bu soruyu cevaplamak için bu dönemden itibaren modern vampir mitiyle birlikte büyüyen inanç ve uygulamaları, kısacası Hristiyanlığı incelemekte fayda var.

Tarot kartı: Şeytan.

Tarihi kökenler: Ortaçağ'da Vampir

Vamp: (Bir hikâyeye, müzik parçasına vs.) eklemeler yaparak yepyeni görünmesini sağlamak.

Collins Concise Dictionary

Sana anlatayım, tüm kötülükler gibi sen de yeryüzünde dolaşacaksın, tabii Tanrı'nın rızasıyla, fanilerin onun ilahi kudretine katlanmalarını sağlamak için. Ve sen, yine ancak Tanrı'nın rızasıyla yok edilebilirsin.

Anne Rice, Vampir Lestat

“Bir sabah, oturma odasına inince parke zeminin tam ortasında çamurlu bir toynak izi gördük. Ev ve pencereler çok küçüktü, bu nedenle bir hayvanın içeri girip ayak izi bırakması imkânsızdı. İkinci bir iz var mı diye her yere baktık fakat hiçbir şey bulamadık.”¹ Önde gelen vampir uzmanı ve Katolik rahip Montague Summers (1880-1948), bu olayı bir vampir vakası, olayda bahsi geçen şeytani gücüye köhne ve güçlü bir etki için gereken kapasiteyi taşımayan bir şey olarak tanımlamıştır. Vampirlerin varlığına kesin olarak inanan Summers'ın bu vakayı doğrudan vampirlere bağlaması hiç de şaşırtıcı değildir. Fakat olayda bahsi geçen çift toynak, çoğu insanın aklına başka bir kötü varlığın, yani Şeytan'ın imgelerini getirir. İsa'dan itibaren, Hristiyanlık da bu zaman dilimi içinde değişirken, vampir ve Hristiyanlık arasındaki bu bağ daha belirgin bir hale gelmiştir. Vampirin, Şeytan'ın bir tezahürü olarak mı, yoksa yalnızca onunla işbirliği yapan bir yaratık olarak mı görüldüğü soru-

sunun cevabı genelde belirsizdir. Hristiyanlık açısından bakıldığında bu durum, vampirin pagan köklerinden kaynaklanır. Cadılar ve cadı avı üzerine yazılmış belki de en bilindik Ortaçağ eseri *Malleus Maleficarum*'dur. Montague Summers'ın 1928 tarihli giriş yazısında öne sürdüğü gibi zaten "Hristiyanlığın zafer kazandığı dönemde, paganlığın son çırpınışları içinde ve bir ayağı çukurda olan imparatorluk, zararsız görünen merhemlerden şeytani ayinlere kadar şifa niyetine kullanılan önemsiz ve zararsız her türden batıl inanç tarafından yıpratıldı."

Görüldüğü gibi, antik dünyada vampirle ilgili belirgin bulgular var. Fakat vampir mitinin ilk olarak nereden çıktığını kanıtlamak imkânsızdır. Vampirin, büyücülük sonucu Antik Mısır'da² ortaya çıktığına dair iddialar da mevcuttur. Buna göre vampir, başka bir dünyadan bu dünyaya çağrılmış bir cindir. Hristiyanlık açısından bakılırsa, vampirin yaratılışı Yahuda İskariyot'la doğrudan İsa'ya bağlanabilir. Yahuda sebebiyle Romalılara ihanet eden İsa'nın hikâyesindeki belli başlı unsurlar, modern vampir efsanesiyle doğrudan bağlantılar oluşturmaktadır, öyle ki Yahuda'nın tarihteki ilk vampir olduğu iddiasını bile gündeme getirmiştir, çünkü Yahuda'nın ihaneti Hristiyanlığa karşı yapılmış en büyük düşmanlıktı. Bu düşünce, kilisenin vampiri tarih boyunca niçin böylesine şeytani bir varlık olarak gördüğünü de açıklayabilir. Ama bu değerlendirmeyi destekleyen başka şeyler de vardır; örneğin vampirin gördüğünde etkisiz hale geldiği veya korktuğu haç, İsa'nın ellerine ve ayaklarına çakılmış çivilerle benzer özellikler gösteren kazık, vampirin tiksindiği aynı zamanda Yahuda'nın İsa'ya ihaneti karşılığında kabul ettiği gümüş gibi. Yahuda, vicdan azabı çekince aldığı gümüş paraları iade eder ki bu durum vampirin gümüşten neden nefret ettiğini açıklayabilir. Bu ayrıntı, halkın inanç kültüründe pek yaygın değildir, bunun yerine kötülüğü kovmak için daha çok demir kullanılır, boyuna asılan muska ya da çivilerde demir bu konuda önemli bir metal olarak karşımıza çıkar.

Yahuda'nın vampirle olan diğer benzerliği de kızıl saçtır, ki bu, özellikle Eski Yunan'daki vampir mitinde rastlanan belirgin bir özelliktir. Yahuda'nın kendini asması ve birinci bölümde işlendiği gibi bu tür intiharlar vampirlerle ilişkilendirilir. İsa'yı Romalılara

Yahuda'nın İntiharı, Gislebertus. MÖ 1120. Saint-Lazare, Autun Katedrali, taş oyması.

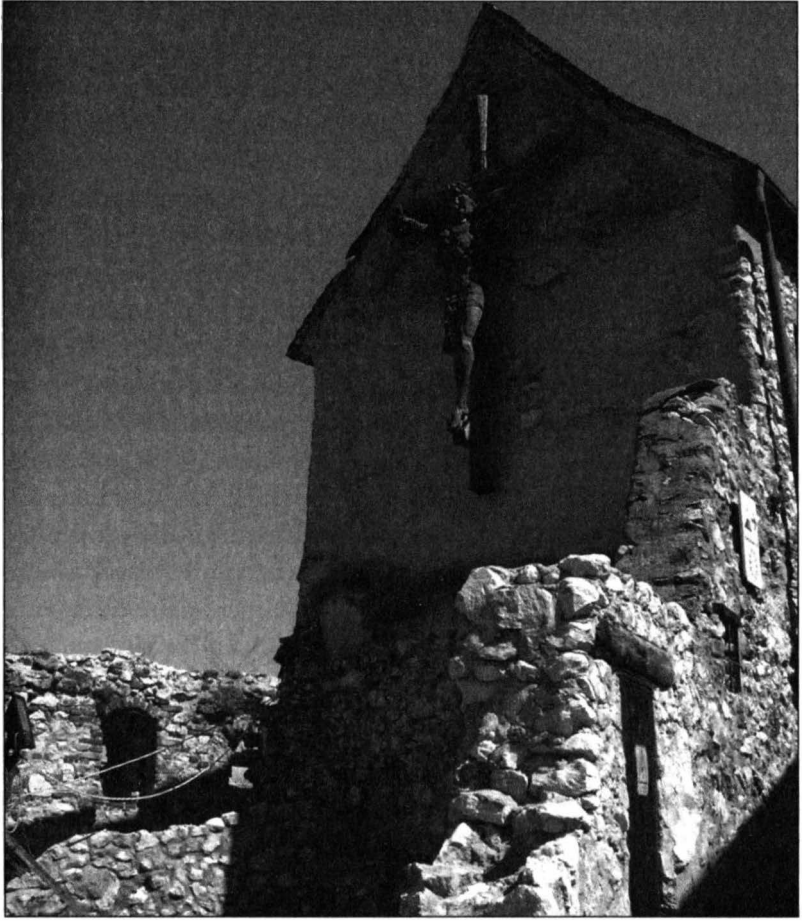
yakalatan Yahuda'nın öpücüğü, vampirin öpücüğü ya da kurbanlarının boğazını ısırmasıyla ilişkilendirilebilir.

Yahuda'nın kendini astığı ve Akeldama ya da *Elçilerin İşleri* kitabında "kan tarlası" olarak bilinen yerin de işaret ettiği gibi, Hristiyanlık ve kan, vampir ve kan arasındaki bağ açıkça görülmektedir. West Cravens'in *Dracula 2000* adlı filminde Yahuda ilk kez vampir olarak karşımıza çıkar. Filmde Tanrı'nın merhametinden mahrum olduğu için tam olarak ölemeyen Yahuda'nın, ebediyen yaşayan bir ölü olarak kalacağı anlatılır. Ayrıca, Doğu Avrupa'da "The Children of Iscariot" olarak bilinen vampir kültürüne göre Yahuda ilk vampir-

dir. Fransız yazar Paul Féval'in, 1875 tarihli romanı *La Ville-Vampire* [Vampir Şehri] kitabında, vampirlerin hükümdarlarından birinin adı Baron Iscariot'tur. Bu karakterin Yahuda'yla ilişkisi açıkça gözlenir. Modern dünyada algılandığı şekliyle vampirin, kilise mi yoksa Yahuda'nın ihanetini temel alan bir kötülük sembolü olarak Hristiyanlar tarafından mı orta çıkarıldığını bilmek imkânsızdır. Benzerlikler yalnızca birer tesadüf de olabilir, fakat kızıl saç, gümüş ve düğüm gibi diğer unsurların yanı sıra haç, kazık, intihar ve kan, vampir anlatılarının olmazsa olmazıdır. Ayna, sarımsak ve tohum gibi vampir savan öğeler Yahuda teorisinde bulunmaz, ancak folklor ve yazında, hatta sonradan yapılan eklemelerde dikkat çekerler. Fakat bu, vampir mitinin Hristiyanlık tarihinin ilk zamanlarında ortaya çıkarıldığı anlamına gelmiyor. Vampirlerle ilginin doruklarda olduğu on yedinci veya on sekizinci yüzyıllarda da ortaya çıkmış olabilir. Bu nedenle vampir, Hristiyanlığın (kâfir) günah keçisidir, tıpkı Ortaçağ'daki büyücüler gibi ve belki de bu yüzden edebiyatın en bilindik pelerinli ve sivri dişli vampiri yaratılana kadar seküler ideolojiyi ilgilendirmemiştir.

Dante'nin *İlahi Komedya / Cehennem* adlı eserinde, Dante ve Vergilius cehennemin dokuz çemberinde, diğer bir deyişle Şeytan'ın yuvasında dolaşır. Her bir çember, bir günahı simgeler: Birinci Çember'de erdemli paganlar ve kutsanmamışlar, İkinci Çember'de iffetsizler, Üçüncü Çember'de oburlar, Dördüncü Çember'de ağgözlüler, Beşinci Çember'de çabuk öfkelenenler, Altıncı Çember'de sapkınlar, Yedinci Çember'de zalimler, Sekizinci Çember'de sahtekârlar ve kötü niyetliler, Dokuzuncu Çember'de hükümdarlarına ve hayır sahiplerine ihanet edenler bulunur. Şimdi vampiri bir düşünelim; Hristiyanlığa ters, zalim, zararlı, doyumsuz, ağgözlü, asabi, kâfir, sapkın, düzenbaz ve kötü niyetli. Bir de Dokuzuncu Çember'i düşünelim, yani hainlerin bulunduğu yeri. Dante ile Vergilius, Cehennem'in derinliklerinden, üç ağzında da durmaksızın hainleri çiğneyen üç başlı şeytan Lucifer'in bacaklarından aşağı inerek kaçarlar. Sağ ve sol yanda Caesar'a ihanet eden Cassius ve Brutus, ortada da "en büyük acıyı yaşayan ruh" Yahuda Iscariot vardır.³

Kilise, vampir mitinde önemli bir rol oynar ve bunu kendi amacı doğrultusunda kullandığı sıklıkla görülür. İlkçağ Hristiyanlığı'nın

Rasnov Kalesi, Romanya. Haçta İsa heykeli.

vampir fenomenini başlattığı varsayılır, fakat vampir mitini “insanların üzerinde fazladan bir güç sağlamak için” kullanmış Yunan Kilisesi ve Yunan rahiplerinin yine bu miti “hayli geliştirdiği” düşünülse de, bu fikir doğru değildir.⁴ Fakat bu varsayım neredeyse tüm Hristiyan ülkelerde doğru kabul edilir. Belirtildiği gibi kilise, tüm kötülükleri karşısına alan tavrıyla durumdan istifade etmeye müsaittir, dolayısıyla vampir de bu amaç için biçilmiş kaftandır fakat kökleri tarihin derinliklerine uzanır.

Girit’te vampir olduğuna inanılan kimseler, yoldan çıkmış bir ha-

yat yaşarlar ve Kilise tarafından da aforoz edilirlerdi, öldüklerinde cesetlerinin kötü ruhlar tarafından ele geçirildiğine ve kırk gün içinde güç kazandığına inanılırdı. Bu ilgi çekici bir örnektir, çünkü Ortodoks geleneğinde de kırk yaygın görülen bir sayıdır, hatta İsa'nın ölümü ve göğe yükselişi arasında da kırk gün geçmektedir (ayrıca İsa'nın, çölde İblis tarafından denenmesi de kırk gün sürer). Hristiyanlıkta intihar kavramı ve intiharın Tanrı'ya karşı gelmek olduğu inancı, bir kişinin vampir olarak addedilmesinin başka bir örneğidir. Bununla birlikte, müntehirlerin kutsal bir yere gömülmesi de yasaktı. Haçlılar ve onların Kutsal Topraklar için savaşını ele alan 2005 tarihli *Cennetin Krallığı* filminde, ilginçtir ki intihar eden bir kadın, gömülmeden evvel kafasını kestirtir; geleneklerde de görülen bu olay vampir mitiyle yakından ilgilidir, çünkü vampiri yok etmenin başka bir yolu kafanın gövdeden ayrılmasıdır. Kilise, intiharı engellemek için insanların vampir olma korkusunu kullanmış olabilir.

Hristiyanlık, Anglosaksaxon dönemde temel din olarak birçok pagan inanışının ve uygulamalarının yerini alınca, bizim bildiğimiz haliyle vampir miti daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Bir bütün olarak Ortaçağ folklorunun ve batıl inançlarının, Saksonların erken Ortaçağ döneminden başlayıp Ortaçağ'ın geç dönemine kadar uzanan kültürleri, modern vampir kökenleri olarak görülebilir. Bu inanışlar ve gelenekler ilk korku ve takıntılar olan cinler, ruhlar ve ölümden kaynaklanıyordu. Aslına bakılırsa, vampirin muhtemel çıkış noktası, İncil'deki Kabil ve Habil hikâyesinin geleneksel uyarlamasıdır. Kabil, kardeşi Habil'i öldürür, bu yüzden de sürgün edilir. Âdem'in onu terk edip büyücü olan ilk karısı Lilith'le karşılaşana dek avare gezer. Meleklerle yaptığı pazarlığın ardından Lilith, kötü ruhların anası olur. Hikâyede bebekleri öldürerek Kabil'e kanın yaşam kaynağı olduğunu gösterir. Kabil, Yeni Ahit'teyse "kötü insanın ilk örneği" olarak gösterilir. Bazı noktalarda Yahuda'yla benzerlik taşır. Her ne kadar Kabil ve Habil arasındaki kardeşlik bağı gerçek, Yahuda ve İsa arasındaki ise sembolik olsa da iki hikâye arasında benzerlik kurulabilir. Ne de olsa Kabil de kardeşine ihanet etmiş ve onu öldürmüştür.

Elbette bu yalnızca Ortodoks inancında geçen bir şey değildir. Yeni Ahit'te Kabil, Yaratılış'ın hemen ardından kısaca belirtilmiştir. Lilith'in adına ise İncil'de rastlanmaz. Anglosakson epik şiir-

ri *Beowulf*'ta okur, canavar Grendel'le karşılaştığında onun hakkın-
da şöyle bir açıklama yapılır: Grendel "Sürgün edilmiş canavarların
içinde yaşadığı bir müddet, Kabil'in kabilesinde, Yaratıcı'nın, merha-
metinden yoksun bıraktığı ve sürgüne mahkûm ettiği kabilede... Yü-
ce Yaratıcı onu (Kabil'i) lanetledi ve onun sürgününden devler, cinler
ve hayaletler peyda oldu."⁵ *Beowulf*, yedinci yüzyılın ortalarıyla onun-
cu yüzyılın sonlarında yazıldığı için, diğer bir deyişle İsa'nın doğu-
mundan yaklaşık 600 ila 900 yıl sonra, erken Hristiyanlığın mesel-
leri ve pagan bir destan arasında paralelliklere rastlamak oldukça tu-
haftır. Bu destanda, pagan bakış açısı görülse de Hristiyanlığın izleri-
ne rastlamak mümkündür. Örneğin, Shield Sheafson ölünce birtakım
eşyalarla birlikte bir kayığa konur ve denize bırakılır. Bu bir pagan ge-
leneğidir, fakat "Denizi aşır Tanrı'nın merhametine ulaşacak"⁶ satı-
rında anılan Tanrı, muhtemelen Hristiyan Tanrı'yı simgelemektedir.
Bunun dışında, cömertliğin ödüllendirilmesi gibi Hristiyan felsefe-
sine ait değerlerin bu destana nüfuz ettiği söylenebilir, ayrıca tüm ni-
metlerin tanrılardan geldiğine inanıldığı da anlaşılmaktadır.

Yine *Beowulf*'tan öğreniriz ki Grendel'in annesi "Korkunç sula-
ra sürüklenmişti, soğuk derinliklere, Kabil babasının oğlunu öldür-
dükten sonra, kendi kardeşini kılıçla katlettikten sonra. Suçlu ola-
rak damgalandı, cinayetle mimmendi, çöllere doğru yol aldı... Ve
Kabil'den gayrimeşru ruhlar doğdu, onlardandı Grendel, mahrum
ve lanetli."⁷ Bu satırlar, Grendel'in anlatıldığı satırlarla benzerlik
gösteriyor, bu durum insanın aklına anlatıcının neden Kabil'in su-
çunun kötülükler doğurduğunu tekrarlamak ihtiyacını hissettiği so-
rusunu getiriyor. Aslında, *Beowulf*'ta Kabil'e rastlamak garip bir du-
rum, aynı zamanda anlatıcının Kabil'e duyduğu gözle görülür nefreti
de atlamamak gerekir. İncil'deyse bu kine, Kabil'in sürgününden
sonra dahi rastlanmaz. Ayrıca, *Beowulf*'un sözlü anlatım geleneğinden
türediği ve çok sonraları okur-yazarlar, yani Hristiyan rahipler,
tarafından yazıya geçirildiği ve tekrar yazıldığı göz önüne alındı-
ğında, Kabil'e kötülüklerin başı olarak yapılan göndermelerin çıkarıl-
mamış olması ya da destanda bu şekilde söylenegelmiş olma ih-
timali de oldukça ilginçtir. Öte yandan, *Beowulf*'un anlatıldığı dö-
nemde Kabil'i hatırlatan ve bizim bilmediğimiz bir çağrışımın söz
konusu olduğu da düşünülebilir.

Erken Ortaçağ dönemi boyunca, yalnızca “vampir benzeri vakalar” (unutulmamalıdır ki pelerinli ve sivri dişli vampir henüz ortaya çıkmamıştır, burada kastedilen kılık değiştiren geleneksel vampirdir) olarak tanımlanabilecek göndermelere rastlanır. Danimarkalı tarihçi Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum* adlı eserinin ilk kitabında, Finlandiya’ya giden Odin’in yerleşik halk tarafından saldırıya uğrayıp katledildiğini yazar. Odin, ölümünden sonra da “iğrençliklere” neden olmayı sürdürür ve salgın hastalıklar yaymaya devam eder, ta ki halk onu mezarından çıkarıp başını gövdesinden ayırdıktan sonra kalbine bir kazık çakana dek. İşte halk bundan sonra dirlik bulur.

İkinci kitapta ise Grammaticus, Aswid ve Asmund’un öyküsünden bahseder. Aswid ve Asmund, birlikte ölmüş ve Aswid’in atı ve köpeğiyle beraber gömülmüş iki dosttur. Asmund çok geçmeden dirilir, mezarından çıkar ve Aswid’in at ile köpeği yediğini, şimdi de gözünü kendisine çevirdiğini söyler. Bunun üzerine, Asmund arkadaşının kafasını keser, “günahkâr leşini kazığa geçirir.”⁸ Hazır erken tarihteki vampirlerden söz açılmışken, kendini vampir avcısı olarak tanımlayan ihtiyar piskopos Seán Manchester, İngiltere’de Anglo-sakson dönemde kabul edilen bir kanuna dikkat çekiyor. Kanunda, öldüğünden şüphe edilen herhangi bir kişinin bedenine kazık çakılmasına müsaade ediliyordu. Tam bu noktada belirtmek gerekir ki kanunda “vampir özelliği taşıyan”⁹ değil, “öldüğünden şüphe edilen” tanımlaması yer almaktadır. Bu da demek oluyor ki ilkçağlarda korkulan varlıkların, bugün bizim düşündüğümüz vampirle ilgisi yoktur. Ayrıca bahsedilen kanun 1823 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

Ortaçağ’da olduğu gibi, feodal Avrupa’da “Deccal Çağı” olarak bilinen dönemde mezarından çıkan ölü hikâyelerine ilgi gittikçe artıyordu.¹⁰ Malmesbury’li William bu olayı, kötü insanların öldükten sonra “onlara istediği biçimde hükmeden” Şeytan tarafından diriltilmelerine bağlar. Newburgh’lu William (1136?-1198?) ise *Historia rerum anglicarum*’da [*History of English Affairs*] ailelerine, arkadaşlarına ve komşularına musallat olmak için mezarından çıkan birçok ölünün öyküsünü anlatır.¹¹ Avrupa’daki bütün bu hikâyelerin, söylentilerin ve batıl inançların ortak noktası neredeyse hepsinin

köylülerden türemiş olmasıdır. Bu nedenle akla şu soru gelebilir: Birbirine benzer olduğu gözlenen bu söylentiler, dönemin köylü sınıfının nispi hareketsizliği göz önüne alındığında, nasıl oldu da bu kadar kısa bir süre zarfında geniş bir alana yayıldı?

Örneğin Seán Manchester, İngiltere'nin doğusu ile batısındaki kiliselerin vampirin varlığını kabul ettiğini öne sürmüştür ki bu iddia, vampirlerin var olduğu inancının nasıl yayıldığını açıklar nitelikte olabilir. "Vampir akımının, Şeytan'ın en feci tezahürlerinden biri olarak ortaya çıkmasında etkili"¹² olarak tanımlanan on beşinci yüzyıla ait *Malleus Maleficarum* [Witch Hammer] kitabı da bu görüşü destekliyor. Zira Montague Summers'ın da belirttiği gibi "Eğer hastalık her yere yayılmışsa, ilacı keskin olmalıdır."¹³ Bu kitap, cadı avcıları için bir nevi el kitabıdır ve cadıcılığın neredeyse her yönünü, cadı olacak kişilerin üstlendiği sapkınlıklardan onların izini sürmek için kullanılan yöntemlere ve "Şeytan işi" olarak tabir edilen büyücülüğü def etme metodolojisine kadar, ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Fakat derine inildiği takdirde, akla vampir akımını getiren, bilhassa da Şeytan'ın kılık değiştirerek veya zihinleri kontrol ederek kurbanı kötü eylemlere sevk etme kabiliyetiyle ilişkili özelliklere rastlanır. Her ikisi de engizisyon ve Dominiken Tarikatı üyesi olan yazarlar Johann Springer ile Henrich Kraemer, *Malleus Maleficarum*'da öylesine etkili bir iş çıkarırlar ki, bu kitap Ortaçağ'da binlerce masum "cadı"yı avlamak, işkence etmek ve cezalandırmak için rahiplerden yargıçlara kadar herkes tarafından kullanılır.

Cadı mahkemesi.

Yakılmak üzere olan bir cadıyı tasvir eden 1570'lerden bir kabartma.

Böylesine ateşli ve cahil bir kitlenin ortaya çıkardığı toplumsal histeri, tarihin en dehşet verici vahşetlerinden birine sebep olur. Bir kitapta, vampirler ve din arasındaki bağlantı konusunda şunlar yazar: “Ortaçağ’da Katolik Kilisesi vampiri kabul etti ve vampiri pagan mitinden çıkarıp Şeytan’ın kuluna dönüştürdü. Kötü ve bir pagan miti olduğu açıkça ortada olmasına karşın vampir, inanılabilirliğini evvelden var olan Hristiyan doktrinleriyle sağlamlaştırdı.”¹⁴ Kilise, nüfuzunu daha da artırmak için vampirin bir fırsat olduğunun farkındaydı. Cadılar ve vampirler arasındaki tek fark ise vampirlerin yakalanıp öldürülememesiydi. Fakat öte yandan, herhangi bir kadın veya erkek cadılıkla suçlanıp işkenceyle gelen bir itirafla bile olsa “kanıt” olması koşuluyla öldürülebiliyordu. Şifa verme veya otacılık gibi “sapkın kabiliyetleri” olanlar da bu cezadan paylarını alıyorlar-

Cadılara yapılan işkence.

dı. Musallat olan bir hortlağı veya kan içen bir canavarı cezalandırmak oldukça zordu; bu nedenle mürekkep yalamışlar, köylüler arasında epey yaygın olan vampir mitiyle, kanıt göremedikleri için ilgilenmiyorlardı.

Fakat “Akıl ve Aydınlanma Çağı”, on sekizinci yüzyılın Avrupa kökenli vampir efsanesini toplumun her kesimiyle yüzleştirecekti. Bu efsaneler Batı’da büyük ölçüde tutunabilmişti, çünkü uzun süredir onun varlığına inanan köylülerle dalga geçen kesime, yani oku-

muşlara göre vampir yeniden vücut bulmuştu. Bu yeni ilgiyi anlayabilmek için önce bu efsanenin çıkış yerine, okları tarafından vampirin yurdu varsayılan bugünkü Romanya'nın Transilvanya çevresine, yani birçok Doğu Avrupa inancının köklerinin bulunduğu yere bakmamız gerekiyor.

Vampir avı # I: Transilvanya, Romanya

Transilvanya'dayız, Transilvanya İngiltere'ye benzemez. Bizim âdetlerimiz sizinkiler gibi değildir, orada garipseyeceğiniz birçok şey olacak.

Kont Dracula, *Dracula*

Transilvanya, batılın yurdu olarak adlandırılabilir, çünkü hiçbir yerde, hayalin kolları farklı yönlerde uzanan o meraklı bitkisi, inatla ve bu kadar şaşırtıcı bir çeşitlilikle büyümemiştir. Öyle ki cinlerin, perilerin, cadıların ve gulyabanilerin hepsi sanki Avrupa'nın geri kalan kısmından sihirli bir değnekle oraya toplanmış ve hepsi de zalimlere karşı bir süre kendilerini savunabilecekleri, dağların surlar gibi dizildiği o yerde güvenli kuytulara sığınmış gibidir.

Emil de Lazowska Gerard, *The Land Beyond the Forest*

Transilvanya için yapılmış bu tanımlamalar gizemli varlıkların yaşadığı garip ve esrarlı bir yer, ölümler diyarının zürriyeti için emniyetli bir liman görüntüsünü akla getiriyor. Öte yandan Transilvanya'nın Batı'daki karşılığı, korkutucu ve kan emici yaratıklara ev sahipliği yapan dağlık ve sisli bir yerdir. Dolayısıyla şahsi izlenimimde hayal kırıklığı yaşamadım; Karpatların karla kaplı zirveleri sabahın sisleriyle örtülüydü ve "vampir diyarına" girince havanın birkaç derece daha soğuk olduğunu hissettim. Aslında her şey, güneydeki Eflak girişine kıyasla bir hayli karanlıktı ve insanın içine kötü bir his salıyordu. *Yadu Drakuluj* (Şeytan Cehennemi) ve *Gregynia Drakuluj* (Şey-

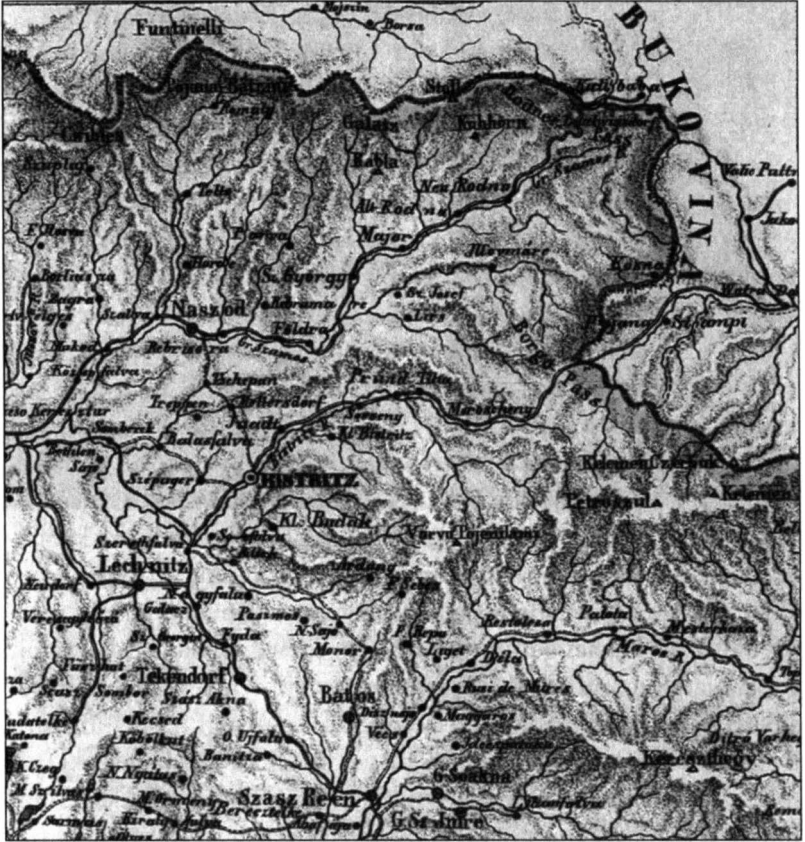

Karpat Dağları, Dracula ülkesine giriş.

tan Bahçesi)¹ gibi sık ormanlarla kaplı platolara gizlenmiş alanlar da bu hissi hafifletmiyordu.

Karpat Dağları'nda bir yerde, Şeytan'ın doğanın sırlarını, büyü-yü, cinciliği ve tılsımı öğrettiği efsanevi *scholomance*, diğer bir deyişle "büyücülük okulu" olduğu söylenir. Efsaneye göre, tek seferde bu okula yalnızca on kişi kabul edilirdi, yalnızca dokuzu geriye dönebilirdi, çünkü Şeytan, öğrettiği sırlara karşılık olarak onuncu kişiyi kendine saklardı. Bu talihsiz kişiler de hayatlarının geri kalanını gökyüzünde ejderhalarla süzülüp çıkacak fırtınalar için yıldırımlar hazırlamakla geçirirlerdi.² Daha başka inanışlar neredeyse hayvanların tümüne sihirselsel bir özellik atfeder; örneğin, kırlangıç (şans getirir), koyun (çok değerlidir ve tehlikeyi önceden sezebilir), karga (uğursuzluktur), guguk kuşu (kâhindir, Romen şiirlerinde sıklıkla sevgilinin ruhu olarak betimlenir), kurbağa (genellikle cadının emrindedir), tavşan (yoluna çıktığı kişiye kötü şans getirir), son olarak tilki ve kurt (yoluna çıktığı kişiye iyi şans getirir).³ Hayvanlarla ilgili bu batıl inançlar göz önüne alındığında, ruhlara atfedilen korkular ve batıl inanışları anlamak daha da kolaylaşır (ve elbette vampir, cadı ve kurtadamlar gibi varlıkların da anlaşılmasını sağlar). Bu ruhlar

genellikle doğaüstü güçlere sahiptir; örneğin, bir cadıya ait olduğu ve havada ışık benekleri olarak görüldüğü söylenen *strigale* gibi.⁴ Bu ışık benekleri genellikle olağanüstü vakalarda geçer, fakat Romen inanç geleneğinde bu beneklerin ruh ya da hayalet olduğuna inanılır.⁵ Transilvanya'nın bazı kesimlerindeyse, uçuşan kelebeğin ölen bir kişinin ruhunu taşıdığı düşünülür. Valcea'daysa bir önceki örneğe benzer olarak, kurukafa kelebeklerinin (*acherontia*) vampirlerin ruhlarını taşıdığına inanılır. İnaniş'a göre, bu kelebeklere ufak bir iğne saplanıp duvara asılmalıdır. Ölmüşlerin ruhu veya hayaletleri, Romen cenaze âdeti ve inanişında büyük rol oynar ve bunu genel bir inaniş olan ölüyü mezarından çıkarma inancı takip ederdi: Eğer söz konusu bir çocuksa, ölümünden üç yıl sonra, bir genç ise dört ya da beş yıl sonra, eğer yaşlıysa yedi yıl sonra mezarları açılırdı.⁶ Bu sürecin ardından geriye yalnızca kemiklerin kalmış olması beklenirdi – ki bu ruhun edebi istirahatata kavuştuğunun bir işaretiydi – ve kemikler şarap ve suyla yıkandıktan sonra tekrar gömülürdü. Şayet geçen yıllar içinde beden tamamıyla çürümemişse o zaman o kişinin vampir olduğuna kanaat getirilirdi. Romen geleneksel inancında vampir, genel olarak insanlara sıkıntı veren ve onları oyuna getiren bir musibetti, fakat insanlara kötülük ettiği, zarar verdiği hatta ölümlerine sebep olduğuna dair örnekler de yok değildir. Karpatlardaki inanişlar üzerine yapılan, Transilvanya'nın bazı kısımları,⁷ Çek Cumhuriyeti, Polonya, Avusturya, Ukrayna, Slovakya ve Rusya'yı kapsayan daha geniş araştırmalarda vampirler, Batı'daki gibi insanlara saldırıp kanlarını emen yaratıklar olarak değil, atları kovalayan ve korkutan, odun çalan ve kocaman kerestelerle nehirleri karıştırarak sularını coşturan örnekleriyle karşımıza çıkarlar.⁸ Vampirlere, hayaletlere, cadılara ve cinlere olan inaniş son derece yaygındır ve Doğu Avrupa'da Karpatlar bölgesindeki birçok ülkeyi de içeren geniş bir alana yayılmıştır. Bogatyrev, "Hayaletlere, doğaüstü varlıklara, ayrıca büyücülerin ve büyüünün gücüne olan inanç Karpat köylüleri arasında hâlâ varlığını sürdürmektedir" der. Hatta bugün dahi köylüler, akrabalarının veya tanıdıklarının herhangi bir doğaüstü varlığı gördüğünü ısrarla dile getirmekle kalmaz, kendilerinin de *opyr*, diğer bir deyişle *upyr* (vampir), *nucnyk* (gece gelen hayaletler), *bosurkun* (büyücü) veya *bosur-kanja* (cadı) ile karşılaşmalarını söylerler.⁹

Transilvanya, on dokuzuncu yüzyıla ait bir el kitabından.

Bu inançlar yalnızca Karpat bölgesinde geçerliliğini sürdürür. Transilvanyalılar arasında hâlâ gece dışarı çıkmayı tehlikeli kılan kötü ruhlar *miase nopte* (gece ruhları) ve yolunu kaybetmiş çocuklara yardım eden ve iyi ruhları temsil eden orman perisi *mama padura* (orman ana) konuşulur. Bir başka kötü ruh da girdiği köye bela ya da hastalık getiren *dschuma*'ydı ve ancak köyün girişine kırmızı bir gömlek asılınca bu ruh uzak tutulabilirdi. Yalnız bu gömlek, eğrilmiş ipten dokunmalı ve bir gecede yedi kadın tarafından dikilmeliydi; aksi takdirde sözü geçen yöntem hiçbir işe yaramazdı.¹⁰ Tüm ruhların içinde galiba en çok korkulanı *strigoi*'ydi. Ölünün arkasından yemek verilirdi, bu geleneğin adı da *pomana*'ydı; ölümün ardın-

dan iki hafta ve altı hafta sonra, ayrıca yedi yıl boyunca ölüm yıldönümlerinde bu yemek verilirdi (bu gelenek, bir bakıma bahsi geçen ölüyü mezardan çıkarma uygulamasına benzemektedir). Eğer ölen kişi, aile bireylerinden birinin rüyasına girerse tekrar yemek vermek gerekirdi. Bu geleneklere sıkı sıkıya uyulmadığı takdirde, ölen kişinin ruhu dünyada kalır ve huzur bulmazdı, dolayısıyla bu ruhlar *strigoi*'ye dönüşürdü.¹¹ Romen geleneksel inancında genellikle iki tür vampir ya da diğer bir deyişle *strigoi* vardır; bunlar ölü vampir (dirilen ceset) ve canlı vampirdir (ölümden sonra vampir olmaya mahkûm edilmiş kişilerin, ruhlarını ölü vampirlerle görüşmeye gönderebilme yeteneklerinin olduğuna inanılırdı). Aynı coğrafyanın farklı yerlerinde bu iki tür için değişik isimler kullanılır; örneğin, Transilvanya'da canlı vampirlere *siscoi* denirken, *varcolaci* ve *pricoli-ci* ise bazen ölü vampirler için bazen de ay yiyen kurtadam benzeri varlıklar için kullanılır.

Rumencede vampir sözcüğünün karşılığı *uper*'dir, Bukovina'da ya da *vidme* kelimesi cadı ya da canlı vampirlerin karşılığı olup asla ölü vampir anlamına gelmez.¹² Batı'nın belki daha aşına olduğu ve Gerard'ın ölü vampir için kullandığı kelime *nosferatu*'dur ki Transilvanyalı vampir için bu sözcük zaman zaman kullanılsa da *strigoi* daha fazla kabul görür.

Varcolac, Romanya'da vampir kadar kötü bir varlıktır ve genellikle kurtadama benzer bir yaratık olarak tasvir edilir. Çoğunlukla, Ay ve Güneş'i yiyerek tutulmalara sebep olan veya kana bulanana dek Ay'ı dişleyen (bu durum yine tam tutulma ya da parçalı tutulmaya yol açardı) varlıklar olarak bilinirdi. Bunları önlemek için tutulmanın gerçekleştiği süre boyunca "Valcea'daki köylüler *varcolac*'ı korkutup Ay'dan uzaklaştırmak için kürekleri yere vururlardı. Puma'da ise kilise çanları çalınırdı. Diğer yerlerdeyse maşalar, ızgaralar ve her çeşit demir aletle gürültü yapılır, tepsilere vurulur ve silahlar patlatılırdı. Çingeneler keman, flüt, kısacası ses çıkarmak için herhangi bir enstrüman çalarlardı."¹³ *Varcolac*'ın vaftiz edilmemiş ya da evlilik dışı doğmuş çocukların ruhunu taşıdığı söylenirdi, her iki durumda da Tanrı tarafından lanetlenmiş çocukların olduğu gözlenir. Harry Senn'e göre, Sırbistan, Bulgaristan, Slovenya ve Romanya'nın da içinde bulunduğu birçok ülkede varlığına inanılan kurtadam, gö-

Kurtadam kılığındaki Dracula, Francis Ford Coppola'nın filmi *Bram Stoker'dan Dracula*.

rölüyor ki Güneş ve Ay'ın yörüngesiyle ve bunlarla ilgili olan şenliklerle yakından ilişkilidir ve bu durum bir nevi tarihöncesi dönemde görülen mevsimsel devir inancına benzemektedir. Dolayısıyla Ay'ı yutan kurt, bir devrin nihayet bulup yeni bir devrin başlamasını sembolize etmektedir.¹⁴

Romen kültürü içindeki bu sembolizme, kurtadamin anlamına ve kökenine kısaca değinmeden önce, kurtadam ve Romen köyleri arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakmak gerekir. Halk arasında anlatılan bir hikâyeye göre köylerden birinde yaşayan bir adam:

Pazar günü karısıyla birlikte kiliseden çıkmış evine giderken birden şeklinin değişeceği anın geldiğini hissetmiş. Bu yüzden dizginleri karısına emanet edip çalıların arasına girmiş ve gizemli sözleri mırıldandıktan sonra bir arkın üstünden üç takla atmış. Sonrasında, birdenbire çalıların arasından havlayarak çıkan azgın bir köpek boş yere kocasını bekleyen kadına saldırıp üstünü başını parçalamış. Bir saat sonra tek başına evine varan kadını, gülümseyen bir yüzle kocası karşılamış. Ama tam o esnada, kocasının dişlerinin arasında köpeğin yırttığı elbisesine ait parçaları fark eden kadın korkunç gerçek karşısında kendinden geçmiş.¹⁵

Romen kültüründe, kurtadama ilişkin korku ve tehlikeleri anlatan bunun gibi birçok hikâye vardır. Kurt, Romanya yaban hayatının

vazgeçilmez bir parçası olduğu sürece, onun doğaüstü kuzenine duyulan korku da devam edecek gibi görünüyör.

Romen kültüründeki kurtadamlar, vampirler vs. kuşaktan kuşağa aktarılmış birçok efsanede ve sözlü edebiyatta yer alır, dolayısıyla bu varlıkların kökenini bulmak da oldukça zordur. Fakat kurtadamlar, kötü ruhlar, cadılar ve korkunç yaratıklarla dolu bu efsaneler Romanya'nın kültüründe büyük rol oynarlar. Bazı efsanelerin çıkış noktasını bulmak zor olsa da bazılarının kaynağı daha bellidir; örneğin kilisenin yasaklarıyla ilgili olan lanetler gibi: "Hristiyan dini bayramlarında, dini kurallarda belirtildiği üzere cinsel yasaklar ön plandadır; yani Noel arifesinde, Paskalya ve Hamsin Yortusu'nda cinsel ilişkide bulunmaktan çekinilmelidir. Eğer bu kurala uyulmaz da bir gebelik oluşursa, doğacak çocuk lanetlenecek, kulakları veya kafası bir kurda benzeyecek veya yarık dudaklı dünyaya gelecek, genellikle de bahtsız ve kötü bir kimse olacaktı."¹⁶

Ayrıca bu efsanelerin, özellikle de kurtadamlarla ilgili olanların büyük ölçüde Dionysos ve Kibele kültü gibi Hristiyanlık öncesi gizemli dinlerden¹⁷ kaynaklandığını söylemek mümkündür. Modern Romen bakış açısına göre ritüeller veya bayram alayları, pagan inancına bir geri dönüşten ziyade olumlu birer Hristiyan amelidir. Genç ve bekâr erkekler "müzisyenler ve hayvan maskeleri takanlarla birlikte Doğu Avrupa köylerini ilahiler [*colinde*] söyleyerek ve dans ederek dolanırlar... [bayramlar] Romanya'da kılık değiştirilip maske takılarak, hayvanları, ihtiyaçları ve şeytanı temsil eden maskelerin yanı sıra hayvan kostümlerinin kullanıldığı köy piyesleri düzenlenilerek kutlanır."¹⁸ Bu bayram alayları özellikle Romanya'nın Transilvanya, Moldova, Valahia ve Bukovina bölgeleri olmak üzere birçok Doğu Avrupa ülkesinde vardır. Hayvan temasının yoğunlukta olduğu bu şenlik, Hristiyanlık öncesi düzenlenen *Lupercalia* şöleninde de görülür. Bu şöleninde yine genç erkekler kurt veya keçi kılığına girerek sokaklarda dolaşır, genç kızların peşine takılır ve onları kırbaçlardı. Bu hareketin, doğurganlığı teşvik ettiği düşünülürdü. Bu bayramların, sonradan ortaya çıkan kurtadam efsanesine ve inancına temel oluşturduğu söylenebilir; örneğin, Fransızca *loup-garou* [kurtadam, gulyabani] sözcüğünde olduğu gibi, etimolojik olarak bu kelime *Lupercalia*'yla benzerlik göstermektedir.

Bir başka dikkat çeken benzerlik de 15 Şubat'ta kutlanan Candles Bayramı'nda görülür. Bu bayramda yenilen krepler, ayın hilal evresini ve bayram süresince gökyüzünde bulunmayışını sembolize eder.¹⁹ Bu gelenek, daha önce de belirtildiği gibi, *varcolac*'ın yaptıklarını hatırlatır. *Varcolac*, başlangıçta bir kurtadam veya vampir olarak görülmüş olsa da modern inanç geleneğinde genellikle vaftiz edilmemiş ya da terk edilmiş, boğazına düşkün (esasinda ormandaki ruhlar ve orman perileriyle beslenir) bir çocuk olarak geçer. Şubat ayı, bir nevi ölüleri anma ayıdır: Eski Roma'da kutlanan Parentalia/Feralia festivalleri, diğer bir deyişle ölüyü yâd etme, Antik Yunan'da kutlanan Anthesteria'nın son günü, Babillerin ölmüşler için verdikleri ziyafet de dahil olmak üzere hepsi şubat ayında kutlanırdı.²⁰ Fakat modern zamanlarda bu festivaller, özellikle Avrupa ve Amerika'da, ekim sonu kasım başına çekilerek Cadılar Bayramı altında toplanmıştır. Asırlık gelenekleri yansıtan kurtadam, vampir, şeytan ve canavar maskelerinin ve kostümlerinin hâlâ giyiliyor olması ilginçtir. Batı'nın Cadılar Bayramı, bu geleneği devam ettirmek için genellikle pazarlama taktiği olarak kullanılır, fakat dünyanın bazı yerlerinde, örneğin Romanya'nın da içinde bulunduğu Doğu Avrupa ülkelerinde bu kutlamaların anlamı ve gelenekle bağları oldukça derindir.

Romanya'da St. George Günü (Gregoryen takvimine göre 23 Nisan/6 Mayıs'a denk gelir) gelenek ve batılın derinlemesine görüldüğü bir başka kutlamadır. O gün herkes cadılara karşı dikkatli olmalıdır. Öte yandan, hazine bulmak için –rivayete göre Dakya sikkeleleriyle dolu bir küp gibi– şanslı bir gündür de aynı zamanda.²¹ Aslında bu hazineler, ya Romalıların adakları ya da sadece bozuk para istifiydi ama yerleşik halkın batıl inançlarını da tetiklemişti. Söylentiye göre St. George Günü'nde hazine tutuşmuş, mavimsi bir alev saçmıştı (*Dracula*'nın başlangıcında görülür). St. Elias şöleni (20 Temmuz/1 Ağustos) de dikkat çekicidir: İnanışa göre bu şölenin kutlandığı günlerde bir eve yıldırım düşer ve yangına sebep olursa, o yangın söndürülmemelidir, çünkü o ateş Tanrı'dan gelmiştir. Fakat bazı yerlerde, süt kullanmak şartıyla ateşin söndürülmesine izin verilirdi.²² Başka bir rivayete göre bir köyün sakinleri, mucizevi bir şekilde, duvarlar ve yollardaki işaret tabelaları gibi tahta nesnelerin

üzerinde beliren Meryem Ana ve İsa tasvirleri görmüşlerdi. Etnolog ve antropolog Petr Bogatyrev, bu köyü ziyaret etmiş, köylülerden biri de ona iftiharla bu tasvirlerden birkaçını göstermişti.²³ Bogatyrev, birkaç çizim dışında hiçbir şey göremediğini söylemişse de ahalisi kendi bildiğinden vazgeçmemiştir. Köylüler mucize gerçekleştiğini düşünse de rahip onlara karşı çıkmış, öne sürdükleri iddiaları kabul etmemiştir. Bunun üzerine köylüler, mucizenin yalnızca kendilerine göründüğünü, bu nedenle rahibin kendilerinin gördüklerini göremediğini söylemişlerdir.

Karpat bölgesinde bulunduğu sırada, Bogatyrev'in ayrıntılı bir şekilde kaydettiği diğer hikâyelerdeyse sevilen bir kişinin dirilmesiyle ilgili çok sayıda rüya ve halüsinasyon yer alıyor. Ölmüş annesinin birkaç gün evvel kendisini ziyaret ettiğini ve uykusunda onu boğmaya çalıştığını anlatan bir köylü kadının hikâyesi özellikle dikkat çekiyor. Bu durum, mezarından kalkıp gelen bir vampir olayından ziyade köylü kadının annesine karşı duyguları ve ölümünden duyduğu üzüntüyle ilgili olabilir. Dolayısıyla, hangi kılıkta olursa olsun, vampir ruhsal durumların bir sonucudur. Örneğin, pelerini ve sivri dişleriyle bugün görmeye alışık olduğumuz vampir, son iki yüz yıldır edebiyatta ve filmlerde sıkça karşımıza çıkarılan o vampir imajıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla bu, akademisyenlerin bilinçaltlarındaki o imajla oluşturulmuş halihazırdaki vampir açıklamalarının da evrimi demek oluyordu. Bogatyrev bu durumu şöyle izah ediyor: "Psikologların çalışmaları gösteriyor ki rüyasını anlatan herkes, o rüyayı daha önce duyduğu benzer rüyalar veya olguların etkisi altında değişikliğe uğrattıyor. Benzer şekilde, bir ruhun veya başka bir şeyin görüntüsünü nakleden kişi de, daha önceden duymuş olabileceği aynı hikâyenin etkisi altında, farkında olmadan anlatımında değişiklik yapmaktadır."²⁴

Geleneksel inançta, şeytan veya vampir gibi farklı varlıkların birbirinden ayrı tutulması gerektiğine dair bir beklenti vardır, fakat araştırmacılara göre mesele çoğu zaman bu değildir. Bir köylü için, (soyut formdaki) Şeytan'ın varlığını, hayvan, hortlak gibi bir somuta dayandırmadan tahayyül etmek zor olabilir.²⁵ Yine geleneksel inançta, edebiyattan farklı olarak sonradan vampir olunmaz, vampir olarak doğulur. Örneğin, ruhlar ve hortlaklar genellikle yalnız-

ca geceleri ortaya çıkarken, cadı ve büyücü kılığındakiler hem gece hem de gündüz ortalıkta gezinebilir. Belki de bu yüzden, yalnızca gece görünenler edebiyatta benimsenmiştir. Transilvanya'daki vampir inancına göre cadılar ile vampirler, ortalıkta bırakılan küreklere veya kenevir liflerini ayırmak için kullanılan ahşap düzeneklere binerlerdi. Bu inanç, Batı Avrupa geleneğinde süpürgeyle uçan cadı imgesinin kaynağı olabilir. Ayrıca farklı türdeki vampirlerin, ölü veya canlı türleri, genellikle yolların kesiştiği noktalarda, kilise mezarlıklarında, harabe evlerde ya da ormanlarda buluştuklarına inanılırdı.²⁶ Bahsedilen tüm bu yerler, özellikle kilise mezarlıkları Batı'daki vampir öykülerinde yer alır.

Şimdi, Bogatyrev'in teorisini göz önünde tutarak folklorik hikâyeleri inceleyelim. *Ion Creangă*'da²⁷ geçen bir hikâyede, Romanya'nın merkezinde bulunan Amărăști köyünde ölen yaşlı bir kadının öyküsü anlatılır. Onun ölümünden birkaç ay sonra, önce büyük oğlunun, arkasından da küçük oğlunun çocukları bir bir ölmeye başlar. Oğulları, annelerinin mezarına gider; toprağı kazıp annelerini çıkardıktan sonra cesedi ikiye bölüp tekrar gömerler. Fakat ölümler devam eder. Bunun üzerine mezarı bir kez daha açarlar ve cesedin tek parça olduğunu görünce dehşete kapılırlar. Annelerinin ölüsünü alıp ormana götürürler ve orada kafasını gövdesinden ayırdıktan sonra cesedi ateşe verirler. Külleri de suyla karıştırarak sağ kalan çocuklarına içirirler ve ölümler kesilir. Başka bir hikâyede ise, Văgiulești yakınlarındaki bir kasabada yaşayan bir köylünün çocuklarının tek tek ölmesi anlatılır. Bu olay karşısında köylülerden bir heyet toplanır ve vampir olup olmadığını anlamak için köyün mezarlığına beyaz bir at götürmek gerektiğine karar verilir. At, tüm mezarların üstünden atlayıp geçer, fakat sözü geçen köylünün kayınvalidesinin mezarına gelince durur. Zaten kayınvalide hayattayken cadı olduğuna dair söylentiler vardır. At inat eder ve mezarın üstünden atlamaz, kişner, toynaklarını yere vurur. O gece köylü, oğluyla birlikte mezara gidip toprağı kazar; kadını oturur vaziyette bulmuşlardır, saçları ve tırnakları uzun, kendisi de kanlar içindedir. Cesedin üstünü saman ve talaşla örtüp şarap döktükten sonra tutuştururlar. Alevler söndükten sonra mezarı kapatıp eve dönerler.²⁸ Bu eylemin ardından ölümlerin kesilip kesilmediği hikâyede belirtilmemiş, ama böyle bir olayla ilgili herhangi bir kay-

da rastlanmamasından yola çıkılarak ölümlerin son bulduğu sonucuna varılabilir.

Genç bir adam ve kadının aşkını anlatan diğer bir hikâye de kuzeybatıdaki Botoşani'den. Genç adam ölür ve bir vampire dönüşür, fakat kızın temiz kutsal evine giremez. Bunun üzerine kızı mezarına davet eder. Mezarlığa gelince kız bir bahane uydurur; tespihini kaybettiği ve hemen bulması gerektiği için mezarlığa giremeyeceğini söyleyip vampirin yanından hızla kaçar. Işıkları yanan bir ev fark eder ve hemen içeri girer. İçeride masanın üzerine yığılmış bir adam vardır. Vampir hiddetle kapıyı çalıp içeridekilerden kapıyı açmalarını istediği sırada kız saklanır. Masaya yığılmış ölü adam ayağa kalkınca kız onun da vampir olduğunu anlar. Tam sonunun yaklaştığını düşünürken aniden öten bir horoz şafağın söktüğünü haber verir. Vampirler amaçlarına ulaşamamıştır. Bu hikâyenin verdiği ders, kızın, temiz ve pirüpak olduğu için kurtulmuş olduğu ve vampirlerin temiz ruhları avlamaya çabaladıklarıdır.²⁹

Kuzey Romanya'da bulunan Siret'te anlatılan bir hikâye ise diğerlerinden oldukça farklıdır. Hikâyeye göre vampir, bir köyden diğerine gezinirken köy sakinlerini öldürür. Yeni bir öldürme eyleminden önce yolluk olarak yanına almak için biraz ekmek pişirmeye karar verir (vampirin normal yiyecek yiyebilmesi dikkat çekiyor, çünkü Batı edebiyatında vampir yemek yemez, kanla beslenir). Ekmek pişirdiği sırada oradan geçen birkaç işçi pipolarını yakmak için yol üstündeki evden ateş istemeye karar verir. Tam içeri girdikleri sırada vampir kediye dönüşür. Evde kimsenin olmadığını gören işçiler ekmekleri yer, kedi için de bir somun ayırırlar. İşçiler gittikten sonra vampir, geri kalan somunu yanına alır ve köy köy dolaşmaya başlar, köylülere saldırıp onları parça parça eder. İşçiler bir kez daha yollarının üstündeki eve uğrarlar, fakat bu kez onları vampir karşılar ve yaptıklarından bahsederek. Eğer geriye o tek somunu bırakmamış olsalardı, hepsini büyüledikten sonra tek tek öldürmüş olacağını anlatır.³⁰

Yine Siret'e ait son hikâye ise askerden dönen birkaç gençle onları arabasıyla gidecekleri yere bırakmak isteyen ihtiyar bir adamı konu ediniyor. Transilvanya'dan geçerlerken, ihtiyar adam biraz saman almak için atlarını durdurur. Askerler de o esnada bir evin önünde bekler, evin sahibesi de onları içeri buyur edip süt ile yulaf lapası ik-

ram eder ve misafirler rahatlıkla yiyebilsin diye içeri gider. Yemekten sonra askerler, teşekkür etmek için evde kadını arar ama bulamazlar. Son olarak tavan arasına bakınca yedi kişinin cesediyle karşılaşılır, içlerinden biri de onlara ikramda bulunan kadındır. Korkuya kapılan askerler tam kaçacakları sırada yedi ışığın –vampire dönüşen cesetlerin ruhları– eve girdiğini görürler. Hikâyede, eğer askerler ölüleri yüzükoyun çevirmiş olsalardı ruhlar cesetlere girmemiş olacaktı, denilir.³¹

Romen kültüründeki vampir hikâyelerinin birbirinden farklı olduğu ortadadır. Yalnızca öyküler değil, insanların vampire dönüşme halleri de değişiklik gösterir. Vampirlerin büyük çoğunluğunun vampir olarak doğmasına rağmen, daha önce de belirtildiği gibi, bir vampir başka birini vampire dönüştüremez, genellikle kişinin hayattayken yaptıkları ölümden sonra vampir olmasına neden olur. Mesela, bir insan kötülüklerle dolu bir hayat sürmüştü –haksız kazanç sağlayan bir adam, büyü ve cincilikle (eğer cadıysa ve sürekli bu yöntemi kullanıyorsa) uğraşan bir kadın gibi– öldükten sonra vampire dönüşebilir. Doğal nedenlerden dolayı da bir insan vampir olabilir; örneğin, cenin zarıyla doğmuş olanlar (bu kişiler öldükten altı hafta sonra vampir olurdu) veya vaftiz edilmeden ölen bebekler gibi. Sarımsak yemeyen kişiler, hamileliğinde tuz yemeyen kadınlar, vampirin baktığı hamile kadınlar (doğacak bebeğin vampir olması anlamına gelirdi) vampire dönüşme nedenleri arasında en ilginç olanlardır. Eğer bir ailede aynı cinsiyetten yedi çocuk varsa yedinci çocuk vampir olmak üzere lanetlenir, eğer bir kedi bir cesedin üzerinden zıplar veya bir kişinin gölgesi cesedin üzerine düşerse vampire dönüşme söz konusu olur.³²

Kişi vampir olduktan sonra, eğer kötü yönlerine son vermemişse yedi yıl boyunca fenalık yapmaya devam ederdi. Bu süre zarfında önce ailesini sonra köyündeki insanları ve hayvanları öldürürdü. Ardından ülkesindeki her köye musallat olur, sonra da başka bir dilin konuşulduğu bir başka ülkeye dadanırdı. İşte o zaman tekrar insan olurdu.³³ Eğer bu kişi evlenip de çocuk sahibi olursa çocukları birer birer ölür ve vampir olurlardı, aynı süreç bu kez onlar için yeniden başlardı. Bunu önlemek için de vampirin yok edilmesi gerekirdi, böylece sebep olacağı ölümler de ortadan kalkmış olurdu.

Vampirin nasıl öldürülmesi gerektiği konusunda birçok öneri mevcuttu. İçlerinde en yaygın olanı vampirin kalbine kazık saplamaktır. Bulgaristan'da kazık yerine kızgın demir kullanılırdı. Valcea'da ise – kurukafa kelebeğiyle ilgili olarak daha önce belirtildiği gibi– iğnenin yeterli olduğu düşünülürdü. Fakat Romanya'da ise geleneksel yöntem farklıydı; cumartesi günü mezar açılır, ya göbek deliğine kazık saplanır ya da cesedin kalbi sökülürdü. Sökülen kalp yakılır, külleri de toplanırdı, ya da haşlanıp küçük parçalara bölünürdü. Bunlar kimi zaman bir ırmağa atılırdı ama genellikle suya katılıp hastalara veya vampirin ailesine verilirdi. Bazen de kötü ruhlardan korusun diye insanlara ve hayvanlara sürülürdü.³⁴

Kalkmaması için cesedi mezara yüzükoyun yatırmak, çiğnemesi için vampirin ağzına çakıl taşları, sarımsak veya tütsü koymak, sayması için vampirin tabutunu darı veya tohumla doldurmak diğer yöntemler arasındaydı; hepsi de vampiri yok etmeye değil, onu oyalamaya yönelikti. Tarih boyunca sarımsak, verdiği şifayla bilinir, fakat Romanya'da başka bir faydası daha vardı; kötü ruhları, vampirleri, kurtadamları def etmek için kullanılırdı. Yılın belirli günlerinde, kötü ruhların ortalıkta gezindiği zamanlarda, sarımsak kapıların üstüne, haç şekli oluşturacak şekilde pencerelere, bir yapının tüm girişlerine asılır, hatta vampirlerden korumak için çiftlik hayvanlarına da sürülürdü.³⁵

Geleneksel inanç kültüründe vampirler hakkında son örnek Mihalcea bölgesine ait. Belirli vampir türlerinin, özellikle canlı vampir ile dişi türlerinin, diğer canlıların kuvvetini emdiğine inanılırdı. Örneğin bazıları kadınların, tavuk veya arı gibi canlıların (arılar bal yapamaz olurdu), rüzgârın, yağmurun, hatta ekmeğin gücünü emerlerdi.³⁶ İlginç bir iddia olacak fakat bu son örnek, insanların enerjisini alan modern psişik vampirle paralellik gösteriyor. Batı'da, kan emerek insanların yaşam gücünü kurutan vampir fikrinin kaynağı da bu olabilir.

Bugün şunu söylemekte bir sakınca yoktur: Modern Transilvanya'daki, aslında Romanya ve Doğu Avrupa'nın tamamındaki geleneksel vampir inancı büyük ölçüde geçerliliğini kaybetmiş ve yerini Batı'ya pazarlanmaya hazır, ticari ve turistik bir vampir imgesine bırakmıştır. Bu, belki de Avrupa Birliği yolundaki Romanya'nın,

Bran Şatosu.

batıl ve geri kalmışlık imajından, özellikle de Komünist Çavuşesku sonrası dönemin zincirlerinden kurtulmak için attığı bir adımdır. Aynı zamanda, yirmi birinci yüzyılda gelişmişlik için gerekli turizm ve kültürle dolu bir ülke imajı yaratma çabası da olabilir. Fakat ön plana çıkan, turizm faktöründen çok, Transilvanya'ya Dracula temalı bir park inşa edilmesi yönündeki komik teklif.³⁷ Olağanüstü manzara, çarpık yapılaşma ve Romanya'nın çalışkan insanları bölgeyi Doğu Avrupa'nın incisi yapmaya çalışırken, vampir Disneyland'ı fikri, çabaları bütünüyle mahvedecek gibi duruyor.³⁸ Bu modernizasyon hareketinin Romanya'nın doğal güzelliğini ne derecede etkileyeceği, Çavuşesku'nun kentleşme projesiyle kıyaslanarak anlaşılabilir. Kentleşme projesiyle birlikte, ucu bucağı görünmeyen köyler tahrip edilmiş, köylüler, hayal gücü ve şahsiyetten yoksun, ülkenin ruhunu ezen birörnek betonarme bloklara taşınmıştı. Transilvanya'nın güneyinde bulunan başkent Braşov, buna en iyi örnektir. Güneyden Bükreş yoluna girildiğinde birbirine benzer iç karartıcı renksiz binalar ve fabrikalarla dolu betonarme bir metropole ulaşıyor. Fakat Braşov'un kuzey kesimindeki eski kent, Ortaçağ'dan kalma surları ve kiliseleriyle, Alman-barok tar-

zı mimarisiyle, giyim mağazaları, bar ve kahvehaneleriyle kozmopolit bir kent. Hal böyle olunca insanın aklına şu soru geliyor: Şimdi burası, Dracula'nın ülkesinin başkenti mi? Kentin ziyareti sırasında karşılaşılan çeşitlilik insanı şaşırtıyor; eski püskü kirli kıyafetler içindeki ihtiyar köylüler, rengârenk tasarımlar giyen ve güneş gözlükleri takan şehirli Romen gençlerle ancak böyle bir yerde çekinmeden yan yana yürüyebilir.

Fakat bu durum, vampir inancının Romanya'da tamamen ortadan kalktığına işaret değildir. Romanya'nın ücra köylerinde, vampir korkusu ve varlığına dair inanış geçmişteki kadar güçlü bir şekilde devam etmektedir. Fakat vampir turizmi, geleneksel vampir imajını bir kenara itmiştir. Romanya'da, turistlerce en çok bilinen ve en çok ziyaret edilen yer Transilvanya'nın güneyinde bulunan, genellikle Dracula'nın Şatosu olarak tanıtılan ve pazarlanan Bran Şatosu'dur.

Bran Şatosu, 1212'de Töton Şövalyeleri'nin kalesi olarak inşa edilmişti. Başlangıçta ahşap olarak inşa edilen kale, sonradan taş bir yapıya dönüştürülmüştür. 1377'de Türklerin kısmi tahribatının ardından Macaristan kralı Louis, Kronstadt'ın (Braşov) Anglosakson halkına bugünkü şatoyu inşa etme sözü verir. Zamanında, Türklerin bitmeyen saldırılarına karşı koymak için Büyük Mircea (Vlad Dracula'nın büyükbabası) tarafından bir savunma noktası olarak kullanılan kale, 1920'de Romanya kraliyet ailesine geçer ve Büyük Britanya Kraliçesi Victoria'nın torunu Kraliçe Marie bu şatoda ikamet eder. Kraliçenin ölümünün ardından kızı Prenses Ileanu şatonun mirasçısı olur, ta ki komünist rejim 1948'de şatoya el koyana kadar. 2006 yılında Romanya hükümeti, şatoyu Prenses Ileanu'nun oğlu Dominic von Habsburg'a iade eder. Habsburg, hiç vakit kaybetmeden Bran Şatosu'nu 2007 yılında 78 milyon dolara (yaklaşık 40 milyon sterlin), Dracula'nın Şatosu reklamıyla satılığa çıkarır.

Şato, gotik ve Rönesans mimarisinin güzel bir örneğidir ve ilk bakışta içinde bir vampirin yaşadığını düşündürür. Fakat ne yazık ki vampir olarak şatoda şimdilerde hatıra tişörtler, kupalar ve girişteki tezgâhlarda duran acayip hediyeleri satın alan ziyaretçiler var. Aslında, Braşov'dan Bran'a taksiyle giderken Romen şoförün çat pat İngilizcesiyle söylediği sözler her şeyi özetliyor: "Ah! Bran Şatosu! Harika bir yerdir. Ama vampir görmeyi bekleme... Çünkü hep-

Bran Şatosu'nun girişi.

si efsane! Hem de iyi bir efsane, bize iyi para kazandırıyor.” Bran köyü de bu efsaneye epey uygun düşüyor. Sıra sıra ahşap evleri, dağ gibi tomruklar, saman yığınları ve otlanan sürüleriyle Doğu Avrupa'nın geleneksel köy imajını yansıtıyor. Romanya'nın yoksul kırsalının resmi gibi duran görüntüsüyle tepedeki milyon dolarlık şato büyük bir tezat oluşturuyor.

Şato, kayalıkların üzerinde uğursuzca yükseliyor,

vampirlerin en ünlüsüne ev sahipliği yapmış bir yer olarak tüm dünyayı kendisine çağırıyor. Dik basamaklı merdiveni, vampir filmlerinden alışık olduğumuz o büyük ahşap kapıya ulaştırıyor ziyaretçileri. Sanki kapı birazdan gıcırtyla aralanacak ve ardında Kont Dracula belirecekmiş gibi bir his uyanıyor. Fakat öyle olmuyor, kapıdan içeri girdikten sonra filmlerdeki Dracula Şatosu'yla olan benzerlikler sona eriyor. İçeri adım atar atmaz şatonun gizemli ve uğursuz havası yerini, cilalı ahşap zemini, Romanya, Almanya ve Avusturya tarzının en güzel örneği mobilyalara arka plan oluşturan kireç badanalı duvarlarıyla hoş bir karşılamaya bırakıyor. Bugün Bran Şatosu, Romanya'nın kraliyet geçmişini hatırlatan bir müze olarak kullanılıyor. Tablolar, duvar halıları, mobilyalar ve cephanelerden şato arazisi içindeki geleneksel Transilvanya köy evlerine kadar Transilvanya'nın

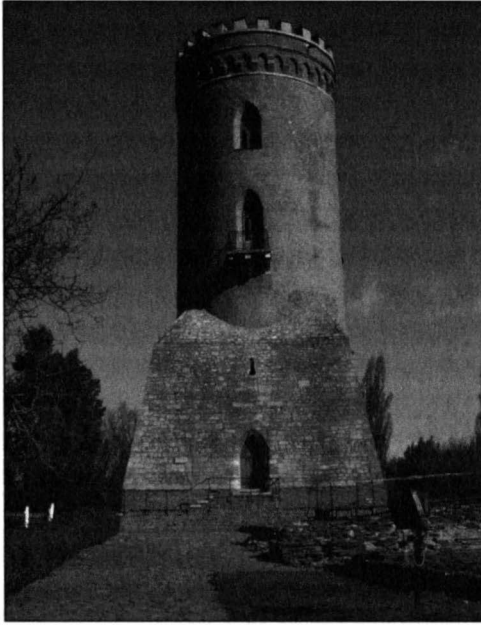
tarihine dair birçok şeye ev sahipliği yapıyor.

Bram Stoker'ın romanında, Kont Dracula'nın şatosu hayli kuzeyde, Bistrita yakınlarındaki Borgo Pass'ta yer alıyor. Bran köyünün bu duruma, şayet olduysa ne ölçüde etkisi olduğu tartışmaya açıktır. Bu konuda Vlad Dracula için çeşitli iddialar ortaya atılmıştır: Kimi iddiaya göre Dracula, Transilvanya'ya yaptığı sayısız ziyaret esnasında bu köyde kalmış olabilir, diğer iddialara göreyse Dracula, 1462 yılında Bran'da mahkûm edilmiş olabilir. Fakat görüldüğü üzere bu iddialarda da vampire rastlanmıyor. Bran Köyü'ne, vampir şatosuna girecek olmanın getirdiği büyük bir beklentiyle varılıyor, fakat bir düş kırıklığıyla çıkılıyor. Şatonun gerçek bir vampire ait olmadığı ortada, ancak Bran ve vampirler için yapılan onca reklamdan sonra insan en azından şatonun içinde gözleriyle kendisini takip eden bir portre görmek istiyor. O halde gerçek Dracula şatosuna bakalım; yani Argeş Nehri'ne bakan Valahia Dağları'nın tepesindeki Poienari Kalesi'ne.

Poienari Kalesi'nin Dracula'nın gerçek kalesi olarak keşfi, 1960'lı yıllarda vampir bilimi uzmanları Raymond McNally ve Radu Florescu'nun araştırmalarıyla mümkün olur. Fakat başlangıçta, gerçek Dracula'nın hayali şatosundan ziyade hayali Dracula'nın gerçek şatosunun peşindeydiler. Diğer bir deyişle, Bram Stoker'ın vampirinin şatosunu arıyorlardı, Eflak Bey'i Vlad'inkini değil. İki uzman, Stoker'ın epey kuzeye yerleştirdiği o şatonun izini sürmüştü. Yazarın hiç Transilvanya'ya gitmediği, coğrafya bilgisini kitaplar ve haritalara dayandığı düşünüldüğünde yaptığı yanlışlık pek de şaşırtıcı değildir. Bu yüzden, McNally ve Florescu'nun arayışları onları bir hayli güneye, Curtea de Argeş kasabasına, sonra da Poienari Kalesi'ne ulaştırır:

Transilvanya Alplerinin yükseklerinde durduk. Oradaydı, Argeş Irmağı'nı gören siyah volkanik bir kaya oluşumunun üstündeydi. Karla kaplı zirvelerin çevrelediği Dracula Kalesi'nin burçları görünüyordu. Kalenin kalıntılarını, üstünde yükseldiği kayadan ayırmak neredeyse imkânsızdı.³⁹

Poienari Kalesi'ne ulaşmak için bin dört yüz basamak çıkmak gerekiyor. Zahmetli kısım yalnızca bununla da kalmıyor; harabe kale-

Chindia Kulesi.

ye girmek için son merdivenleri tırmanmadan önce kısa ve dar köprüyü geçecek kadar cesur olmak da gerekiyor. Poienari'nin bir tarafı 1888'de (ilginçtir ki Stoker da aynı tarihte Dracula'yı araştırıyor ve yazıyordu) çökmüş, parçaları da tepeden gördüğü vadiye yuvarlanmıştı. Bir rivayete göre Vlad'ın karısı, kale çökerken düşen parçalarla birlikte ölüme gitmişti (bkz. beşinci bölüm).

Kaleye tırmanırken bizden başka kimseye rastlamadık. Hal-

buki Poienari'nin turistlerin uğrak noktası olduğu söylenmektedir. Bu durumun nedeni aslında ortadadır; kaleye girmek için yükseklik korkusunun olmaması bir yana çok fazla azimli olmak gerekiyor. Bunun yanı sıra, Poienari, her ne kadar Dracula'nın gerçek şatosu olsa da harabe durumda olduğu için Bran Şatosu kadar reklamı yapılacak bir yer değildir. Kaleye girince sessiz sakin bir atmosfer sizi karşılıyor ve kalenin hâkim noktası, bölgenin şahane manzarasını ayaklar altına seriyor. Belli ki bu manzara zamanında Vlad'ın planları ve gözlemleri için eşsiz bir kaynak olmuştur.

Rivayete göre, Vlad'ın hükümdarlığı altındaki Eflâk'ın başkenti Târgoviște'de Paskalya kutlamalarında halkın büyük bir kısmı en güzel kıyafetleriyle bayramı kutlamaktaydı. O sırada İstanbul Türkler tarafından çoktan fethedilmişti (1453). Vlad, kardeşi Mircea'nın Boyarlar tarafından öldürüldüğünü haber almıştı (bkz. beşinci bölüm). Bunun üzerine Vlad, beş yüz hain Boyarın ve ailelerinin esir alınmasını emretti ve Chindia Kulesi'nden kazığa geçirilen esirle-

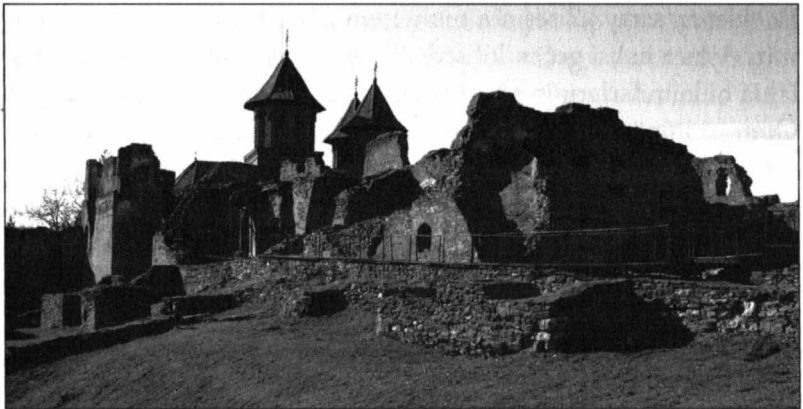
ri seyretti. Geri kalanlar ise zincire vuruldu, bugün Poienari'nin bulunduğu yere yürütülerek kıyafetleri sırtlarından çıkana kadar kalenin inşasında çalıştırıldılar. Romen folklorundaki "The Fortress of Poienari" adlı hikâyede bu olay şöyle anlatılıyor:

Duvar ustaları, taş ustaları, marangozlar, demirciler; kısacası zanaat bilen herkes çalıştırıldı. O zamana kadar lüks içinde yaşamış olanlar harç kardı, kadınlar taş kırdı, genç kızlar su taşıdı, hatta çocuklara bile yaşlarına göre bir iş verildi. Dağın hem tepesi hem de dört bir yanı sanki insan karıncalarla doluydu; durmadan çalışıyor, bu zalim görevden başlarını kaldıramıyorlardı.⁴⁰

İnşa tamamlanınca ortaya çifte surları, beş adet burcu, su deposu bulunan kuyusu ve kaçış tüneli olan bir kale çıktı.⁴¹ Bugün Poienari'yi en tepede, Vlad ve adamlarını Türklerin sayısız saldırısına karşı korurken hayal edebiliriz sadece. Anlatılanlara göre Türkler, Poienari'de Vlad'ın kuvvetlerini, bitişikteki dağdan ateşledikleri toplarla yenilgiye uğrattınca Vlad ve askerleri, gizli tünelden çıkarak kaleden kaçarlardı. Atlarının nallarını ters çakarak Türkleri şaşırtırlardı, nallar yanlış yönü gösterdiği için yakalanmaktan kurtulurlardı.

Poienari'yi harabeye çeviren ise yalnızca Türklerin topları değildir, depremler de kalenin bugünkü hale gelmesine sebep olmuştur.

Târgoviște'ye tekrar bakacak olursak, Dracula'nın Sarayı ile kı-

Vlad Dracula'nın sarayı, Târgoviște, Romanya.

Sarayın tepeden görünümü.

sa bir süre önce restore edilen Chindia Kulesi ondan geriye kalan en iyi korunmuş yapılardır. Sarayın kalıntılarında gezinirken Dracula hakkındaki söylenceleri ve avluda kazığa geçirilmiş onca insanı tahayyül etmekten insan kendini alamıyor. On dokuzuncu yüzyılda restore edilmiş ve içinde Dracula'ya ilişkin küçük bir müze barındıran kuleye çıkınca, saray kalıntılarının ve on altıncı yüzyılda yapıya eklenen saray kilisesinin muhteşem görüntüsüyle karşılaşıyorsunuz. Ayrıca bahsi geçen kilisede, Basarab ve Brancoveanu gibi Valahia hükümdarlarının tasvir edildiği olağanüstü freskler yer alıyor. Ören yerinin girişinde yer alan bilgi tabelasında, Mircea, Vlad Dracula ve Dracula ismi de dahil olmak üzere Valahia'nın kırk voyvodasının (liderlerinin veya prenslerinin) adı listeleniyor. Kana susamış bir zalim olarak bilinen bir adamın yaşadığı şehir olan Târgoviște, aynı zamanda bir başka Romen zalim Nikolay Çavuşesku'nun 1989 yılında Noel günü kurşuna dizildiği yerdir. Peki, tarihte gerçek Dracula olarak tanınan Vlad tam olarak kimdir?

Tarihteki Dracula: III. Vlad Tepeş

Ruhun cehennem gibi öyle karanlık ki,
Kahrolası şeytanı bile meraklandırıyor.
Düşüncelerin öyle zifiri ki,
İçindeki kötülükleri göremiyor,
Tıpkı karanlıkta yolunu bulmaya çalışan
Yıldızsız kör gece gibi.

Vasile Alecsandri, *Legende*

Çoğu tarihçiye göre III. Vlad (Tepeş, Kazıklı Voyvoda veya Dracula olarak da bilinir) hem kişiliği hem de yaptıklarıyla yalnızca düşmanlarına değil, kendi halkına işkence yapıp katliamlar uygulamış, canavar ruhlu bir zorbadır. Fakat gerçek Dracula'nın ardındaki hakikat epey karmaşıktır ve uzun yıllardır çizilen bu portre her şeyi tam olarak anlatmaz. Aslında iki önemli olay yaşanmamış olsaydı Vlad Tepeş bugün tarihin derinliklerinde kaybolup gitmiş olabilirdi. Yakın tarihte yaşanmış ilk önemli olay (bir Doğu Avrupalıya göre en önemli olaydır) Romen diktatör Nikolay Çavuşesku'nun, Vlad'ı ulusal bir kahraman olarak benimseyerek 1976'da, Vlad'ın ölümünün beş yüzüncü yıldönümüne özel hatıra pul bastırmasıdır. İkinci önemli olay ise, Bram Stoker'ın, Vlad'ın takma adı olan Dracula'yı romanındaki ünlü vampir kont için kullanmış olmasıdır.¹ Vlad'ın babası ejderha anlamına gelen Dracula lakabıyla tanınırdı. Macaristan Kralı Sigismund tarafından Hristiyanlığı Türklere karşı korumak amacıyla kurulmuş olan "Ejder Tarikatı" üyesiydi. Eflâk'ta (bugünkü adıyla Valahia), isimlerin sonuna gelen "-ulya" eki "oğlu" anlamına gelirdi. Dolayısıyla Dracula veya Drakulya da "ejderin oğlu"

Kazıklı Voyvoda, on beşinci yüzyıla ait portre, Ambras Şatosu, Avusturya.

anlamına geliyordu. Bunun yanı sıra *Dracul*, Romencede şeytan anlamına gelir. Bu nedenle *Dracul*'un "Şeytan'ın oğlu" anlamına geldiği de düşünülebilir.

Bugün çoğu insan, Dracula'nın gerçekten yaşamış olduğunu, romandaki benzeri kadar kana susamış olduğunu ama vampir olmadığını bilmiyor. Dolayısıyla bu durum Vlad için çift kişilik ortaya çıkıyor. Batı Avrupa'da zalim, kana susamış ve vampir olduğu sanılan bir tiran olarak görülürken (Francis Ford Coppola'nın uyarlatma filmi *Bram Stoker'dan*

Dracula'sında ve Elizabeth Kostova'nın, vampir Dracula ve Vlad Dracula'yı aynı kişiler olarak temsil ettiği *Tarihçi* romanında görüldüğü gibi), Doğu Avrupa'da ise ülkesini zalim Türklere karşı savunmuş ve vampirlikle ilgisi olmayan milli bir kahramandır.

Peki, tarihteki Dracula ile vampirler arasında bir bağ var mıdır? Vlad'ın yaşamındaki olaylar ve eylemlerle vampir hikâyelerinin belirli yönleri arasında kıyaslama yapılabilir. Fakat bundan önce, Vlad'ın hayatını şekillendiren olayları, Alman ve Rus risaleleri gibi yazılı deliller ile Vlad'ın bugünkü kana susamış imajını oluşturan Romen rivayetlerini incelemekte yarar var.

Dracula, Eflâk Prensi II. Vlad Dracul'un oğlu olarak 1436'da Transilvanya'nın Segeşvar kasabasında doğdu. 1476 yılının sonlarına rastlayan ölümüne değin –ki ölümü de kendi içinde gizemli ve ilginçtir– prens olarak üç kez ülkeyi yönetti (1448, 1456-62 ve 1476'da). Bu kitapta Vlad'ın hayatı her yönüyle yer almasa da,² ondaki öfke, acımasızlık ve güvensizliğin nedeni olan olaylardan söz

edeceğim. Babasının ölümü, onun insanlara karşı gösterdiği kindar ve şüpheci tutumun nedeni sayılabilir. II. Vlad Dracul'un, Boyarlardan (soylulardan) gördüğü ve 1447'de ölümüne sebep olan ihanet, III. Vlad Dracula'yı derinden etkileyen bir olaydı. Bu nedenledir ki, reformlar ve uyguladığı cezalarla hainlere ağır bir darbe vurmuştur. Dracula'nın tahta çıktığı dönemde, başıbozuk Boyarlar arasında sadakatsizlik, zorbalık ve hainlik kol geziyordu. Zredna Piskoposu Ioan dönemi şöyle özetliyor: "Gerçeklerin üstü örtülü, ahlak bozuk, kanunun dizginleri gevşek... Bükülmez irade ve zapt edilemeyen zorbalık öldürüyor, herkesin hakkını hiçe sayıyor; kin, hıyanet ve zulümlerin en acısı var olmaya devam ediyor."

II. Vlad Dracul'un öldürüldüğü tarih ve yer tam olarak belli değildir, fakat büyük ihtimalle 1447 yılının kasım veya aralık ayında Balteni Köyü'nde hayatına son verilmiştir. Bu cinayetin esas faili ise Macaristan Kralı János Hunyadi'dir (Romencede Iancu of Hunedoara). Kral János, babası seferdeyken yerine vekâlet eden Eflâk Prensi Mircea'nın da ölümünden sorumludur, onu II. Vlad Dracul'la aynı yıl öldürmüştür (Dracula sonradan, Mircea'nın diri diri gömüldüğünü öğrenir). Tüm bunlar yaşanırken Dracula ve küçük kardeşi Radu, siyasi esirler olarak Edirne'de Türklerin elindedir, fakat babalarının ölümü üzerine serbest bırakılırlar. Radu, ülkesine en büyük ihaneti yaparak Türklerin tarafına geçer. Bu son ihanetle birlikte toplam üç ihanet Dracula'nın ailesini yok eder: Babası ve ağabeyi ölmüş, küçük kardeşi de düşmanla bir olmuştur. Bu olayların, Dracula'nın ruh haline ne ölçüde etki ettiği tahmin edilebilir, fakat onun kadar hırslı ve milliyetçi biri için ailesini dağıtan ihanet, ömrünün sonuna kadar aklından hiç çıkmamış olmalıdır.

Kısa süreliğine Eflâk Voyvodası olduktan sonra (Ekim-Kasım 1448) amcası Bogdan ve kuzeni Büyük Stefan yanına, Boğdan ülkesine sığınır fakat 1451'de amcası da öldürülür. Osmanlı padişahı II. Mehmet önderliğinde gittikçe artan Türk istilasına karşısında Vlad, Macaristan kralı János Hunyadi'yle ittifak kurar. Anlaşmaya göre János, Erdel sınırını koruyarak Vlad'a destek olacaktır. Siyaseten akıllıca bir hamledir ve Dracula, ilerlemek için hırsını ve öfkesini bir kenara bırakır. Erdel desteğini arkasına alarak Eflâk hükümdarı II. Vladislav'ın ölümünün ardından 1456 yılında ikinci kez

Eflâk tahtına çıkar. Aynı sene János Hunyadi ölür. Bunun üzerine Dracula, yeni Macaristan Kralı Ladislas'la bir barış antlaşması imzalar. Böylece, ülkesini yönetmek ve günden güne artan Türk akınlarına karşı korumak için önemli bir destek kazanır. Buradan da anlaşılıyor ki, hıyanetin her yerde görüldüğü, son derece çalkantılı ve öngörünün imkânsız olduğu bir dönemdir. Dracula'nın altı yıllık iktidarı boyunca yapmaya çalıştığı şey de bu duruma son verip asayiş tam, adil ve her şeyden önemlisi birlik ve beraberlik içinde olan bir ülke yaratmaktır. İşte tam da bu dönemde Dracula'nın kötü şöhreti ve bugünkü imajı oluşturulur.

Dracula'nın, düşmanlarına (yabancı işgalciler, ahlaksız tüccarlar, hain soylular, tembeller, hastalar ve yaşlılar) yaptıkları hakkında anlatılan çok sayıda hikâyenin yanı sıra Dracula'yı kazıklara oturtulmuş kurbanların arasında yemek yerken gösteren *The Feast of the Impaled*

Kazıklı Voyvoda, kazığa oturtulmuş cesetlerin arasında ziyafet çekiyor, on beşinci yüzyıla ait Alman gravürü.

gibi meşhur gravürler vardır.³ Günümüze kadar ulaşan ve çoğaltılmış elyazmalarında bu gravürlere rastlanır. Elyazmalarının çoğu zaman birbirini tutmadığı görülür; ayrıntılarda yer yer, ilk bakışta anlaşılmayan farklılıklar bulunur. Dracula'nın yaptıkları, genellikle belli bir bakış açısıyla yazılmış, bazı yazmalarda olaylar merhamet ve anlayışla anlatılırken bazılarında da dehşet ve utanç hissi ağır basmıştır.

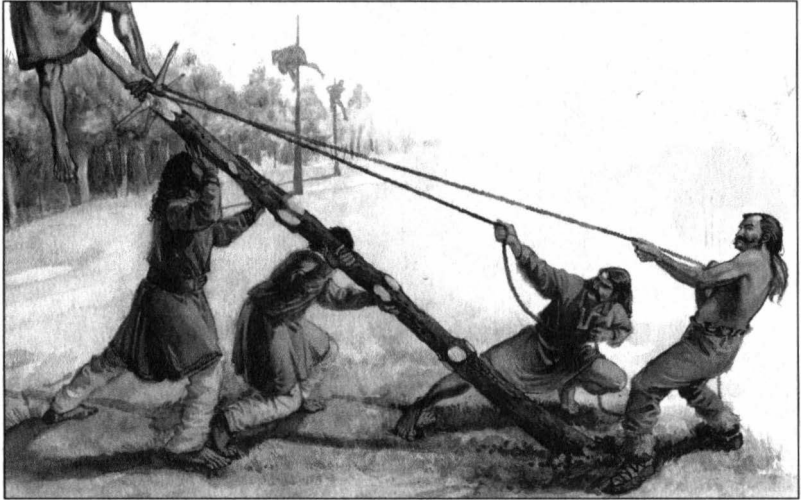
Bu anekdotların birbirinden farklı yazılmasının nedenlerini, amaçlarını ve sonuçlarını etraflıca incelemeden önce bir noktaya temas etmekte fayda var: Kimi yazmaların açıkça taraflı olduğu görülse de (örneğin Dracula'nın Sakson tüccarlara zulmetmesinden dolayı Alman elyazmaları), Dracula'ya özgü belli özellikler ve yöntemler tümünde yer almaktadır. Uyguladığı berbat işkence yöntemleri içinde hiçbirisi kazığa oturtma yöntemi kadar meşhur değildir. Aslında Dracula, Vlad Dracula'dan çok Kazıklı Voyvoda ismiyle bilinir, çünkü kazığa oturtma metodu onunla özdeşleşmiştir. Bu yöntemi çeşitli şekillerde uygulamıştır ama içlerinden birini daha sık kullanmıştır. Bu şekle göre, yere yatırıldıktan sonra kurbanın bacaklarına ip bağlanırdı. Bu iplerin ucu da ya bir ata bağlanır ya da birkaç kişi tarafından tutularak havaya kaldırılırdı. Sonra bir kazık, kurbanın makatına gelecek şekilde yere konur, bacaklara bağlı ipler kuv-

Kazığa geçirme yöntemi (I).

vetlice çekilir ve kurban kazığa geçirilirdi. Daha sonra kazık, kurbanla birlikte kaldırılarak yere sabitlenirdi. Kazığa oturtulan gövde zamanla (tahminen birkaç saat ve gün sonra) ağır ağır aşağı doğru inmeye başlar, kazığın sivri ucu da yavaş yavaş karın bölgesini geçerek göğüs kafesine ulaşır, ciğerleri deldikten sonra ya göğüs kafesinden ya da gırtlak veya ağızdan çıkardı. Bu yöntem, öldürmeden evvel acı çektirmek ve süründürmek gibi sadist bir amaç güdüldüğünü işaret ediyor.

Fakat kazığa oturtma metodunu icat eden Dracula değildir. Vlad'ın bu işkence yöntemini nereden öğrendiği konusunda çeşitli görüşler vardır. Türkler tarafından esir alındığı yıllarda⁴ bu yöntemi görmüş olduğu söylenir ki belirtilen görüşlerden en mümkün olanı budur; çünkü kazığa geçirme, Türk kültüründe yer almaktadır: "Madem demir dövmeyeceksin niçin ellerin kapkara? Madem konuşmaya korkuyorsun, ne diye bu buluşma? Bir kez kurtulduysan da Türklerin kazıklarından, kurtulamayacaksın çürümekten onların darağaçlarında!"⁵ Fakat daha önceki örneklerle –Antik Yunan, Pers İmparatorluğu ve Mısır'da uygulanan yöntemler gibi– de bakmak gerekiyor. Yunan tarihçi Heredot, *Heredot Tarihi* adlı eserinde bu metodun Kral Artakserkses tarafından Ahamenilerden Tiespes'in öğ-

Kazığa geçirme yöntemi (II).

lu Sataspes'i cezalandırmak için kullanıldığını anlatır, çünkü Sataspes görevini yerine getirememiştir: "Kendisine verilen vazifeyi başaramadığı için hükümler gereğince kralın emriyle kazığa oturtuldu."⁶

Duracula'nın işkence yöntemleri arasında en çok bilineni bu olsa da en az kazığa oturtma kadar korkunç olan başka yöntemler de kullanmıştır. Kurbanlarını canlı canlı kaynar sularda haşlamış, derilerini yüzmüş, kol ve bacaklarını kestirmiş, yine annelerin göğüslerini kestirip bebeklerini, kesilen göğüslerin yerine kazıkla saplamıştır. Hatta Dracula'nın biyolojik savaş taktiğini kullandığı da iddia edilir. Frengi ve verem gibi bulaşıcı hastalıklar taşıyan Eflâklılara, Osmanlı askerleri kılığına girip düşman saflarına geçmeleri karşılığında para verdiği, bu yolla Türklere hastalık bulaştırmayı hedeflediği söylenir. Fakat bu yöntemde şöyle bir sorun ortaya çıkıyor: Bu hastalıkların yayılması için, örneğin frengi için aşağı yukarı yirmi yıl gibi uzun bir zaman gerekliydi. Cüzzam gibi güçten düşüren hastalıklar ise kısa sürede belirti gösteriyor, dolayısıyla hastalar hemen karantinaya alınıyordu.⁷

Dracula'nın böylesine vahşi yöntemler benimsemesinin birçok nedeni olabilir ve bu nedenlerin çoğu da çıkar gözetken tepkilerle ilgilidir. Hain Boyarlardan öç almak istemesi, Draculeşti ve Daneşti aileleri arasındaki düşmanlık, ticaretin korunması (Transilvanya ve Sakson tüccarlar arasındaki mesele), kişisel otorite (bir Voyvoda olarak mevkiini güçlendirmek ve korumak istemesi) ve ulus egemenliği (Dracula için son derece önemliydi) bu tepkiler arasında sayılabilir.⁸ Ayrıca yaptığı zulümlerin gerçek olup olmadığından çok, içerdikleri sembolizm, yani Dracula'nın yanlış yapanı cezalandırıp iyi olanı ödüllendirmesi daha önemlidir. Anlatılanlara göre, Dracula'nın huzuruna getirilen birkaç Türk elçi âdetleri gereği sarıklarını asla çıkarmadıklarını söyleyip sarıklarını çıkarmayı reddederler. Bunu bir saygısızlık olarak addeden Dracula öfkelenir ve bu "âdeti güçlendirmek için" sarıkları elçilerin kafasına çaktırır. Romen bakış açısından anlatılan bir başka hikâyede ise bu kez kurnaz bir Yunan rahip ile fakir bir Romen papaz Vlad'ın huzuruna getirilir. Vlad, yolculukları sırasında karşılaştıkları insanların kendisi hakkında neler söylediklerini her ikisine de sorar. Yunan rahip, herkesin Vlad'ı övdüğünden, fakat ondan kiliselerdeki destekçilerine kar-

şı daha nazik olup parasal yardım yapmasını istediklerinden bahseder. Dracula, aynı soruyu bu kez Romen papaza sorar. Papaz, bazı kişilerin Vlad'a olan güvenlerini kaybetmeye başladığını ve yüklerinin hafifletilmediğini düşündüklerini söyler. Bunun üzerine Dracula, dürüstlüğünden dolayı Romen papaza övgü dolu sözler söyler ve gitmesine izin verir. Fakat aşağılık bir hain dediği Yunan rahibin yalanlarından dolayı kazığa oturtulmasını emreder.⁹

Bu iki hikâyenin, özellikle de Romen folklorundan alınma ikinci öykünün altında yatan mesajlar olduğu gözleniyor. Buna göre, Romanya halkı Dracula'nın katı da olsa gerçekten adil ve dürüst bir yönetici olduğunu düşünmektedir. Diğer hikâyeler ise tamamen farklı bir perspektiften anlatılır. Örneğin, Alman hikâyeleri daha çok propagandacı bir bakış açısı yansıtır, Dracula'yı Hristiyan ülkelerin diğer zalimleri, Herod, Nero ve Diocletianus gibi olmakla suçlar.¹⁰ Bu noktada, 1456 yılında Dracula'nın yönetimine geçen ve o dönemde yarım milyon nüfusa sahip Eflâk'ta dört sınıf olduğunu belirtmekte fayda var. Bunlar Boyarlar, kilise mensupları, köylüler, tüccarlar ve zanaatkârlardan (Saksonlar) oluşan orta sınıftı. Bugün Nürnberg'deki kaynaklarda görüldüğü gibi Sakson ve Alman hikâyelerinde Dracula'nın kana susamış bir canavar olarak betimlenmiş olmasının sebebi, Sakson tüccarlara karşı barbar tutumu ve bu tüccarların, ülkesinin "kanını emdiğini" düşünmesiydi.¹¹ Çünkü Sakson tüccarlar, ticareti ve piyasaları tekeline almıştı, Boyarlar da bu durumu değiştirmek için pek bir şey yapmamışlardı. Fakat elyazması kaynaklardan yola çıkarak Dracula için asıl meselenin kişilerin konumu, etnik kökeni veya değeri (rahip, lort veya köylü olsun) olmadığı gözlenir, onun için önemli olan ahlaki meziyettir. Eğer bir kişi dürüst ve adilse yaşamasına izin verir; eğer ahlaksız, konumunu kötüye kullanan veya hainlik eden biriye hayatına son verirdi. Lakin kaynaklarda yer alan "Burning of the Poor" hikâyesinde açıkça görüldüğü gibi, bazı istisnalar vardır. Almanca kaynaklarda bu hikâye şöyle anlatılıyor: "Topraklarında yaşayan fakir insanları bir gün şatosuna davet etmişti. Verdiği yemeğin ardından hepsini küçük bir eve doldurup yakmıştı, hem de tam tamına iki yüz kişiyi."¹² Bu kısa hikâye oldukça kesin bir dille yazılmıştır ve Dracula'nın zulmünün nedenini açıklamaktan çok yalnızca yaptığı zulmü ön

plana çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, acımasız bir tirandan ibaret olarak sunulan Dracula'nın eylemlerinin herhangi bir açıklamasının olamayacağı ima edilmektedir. Fakat bu hikâyenin Romen versiyonu daha fazla ayrıntı içerir. Hikâyede, Dracula zamanında işsiz gezen birçok kişinin olduğu, ekmek parası bile bulamadıkları, elleri ayakları tutmasına rağmen çalışmayıp dilendikleri ve aylak aylak dolaştıkları belirtiliyor. "İncil'de, herkesin ekmeğini yalnızca alnının teriyle kazanması gerektiği yazar"¹³ diye devam eden hikâyede, Dracula'nın İncil'de geçen bu cümleyi düşündüğü ve dilencilerin diğer insanların alınteriyle geçindikleri, bu yüzden gereksiz oldukları ve hırsızlardan farklarının olmadığı sonucuna vardığı söylenir. Bunun üzerine bir gün bütün dilencileri başkent Târgovişte'deki şatosuna davet eder ve onlara büyük bir ziyafet verir. Dilenciler tıka basa yiyip içtikten sonra Dracula kapıları onların üstüne kilitletir ve hepsini ateşe verdirir. Ve hikâye acı bir istihzayla sona erer: "Yoksulların kökünün kurutulduğunu mu sandınız? Tam aksine... Bugünkü devir bile eskisinden daha iyi değil. Fakirlerin varlığı ancak dünyanın durmasıyla ortadan kalkacaktır."¹⁴

Şimdi de Dracula'nın belgelere dayalı kaynaklarda anlatılan eylemlerine bir göz atalım. Örnek olarak, Rusça kaynaklarda¹⁵ yer alan ve Macaristan Kralı Matthias Cornivus'un elçisiyle ilgili olan olayı ele alacağım. Dracula, elçiyi huzuruna kabul etmeden önce elçinin duracağı yere altın kaplama bir kazık koydurur ve elçiye bunun nedenini sorar. Elçinin, "Bir soylu [belli ki] size karşı bir suç işlemiş olacak ki siz de onun şanına yaraşır bir ölüm hazırlamak istemişsiniz"¹⁶ cevabı üzerine Dracula, bu kazığı elçi için hazırlattığını söyler. Bunun üzerine elçi, eğer ölümünü gerektirecek bir kabahat işlediyse Dracula'nın uygun gördüğü biçimde kendisini cezalandırabileceğini, çünkü adil bir hükümdar olduğunu, öleceği için pişman olmayacağını, ne de olsa suçun kendisinden kaynakladığını söyler. Bu sözleri duyan Dracula, elçinin canını bağışlar ve onu fazlasıyla ödüllendirir. Bu örnek de semboliktir: Şayet bir kişi dürüst, mütevazı ve iyiye Dracula yalnızca onu bağışlamakla kalmıyor, görüldüğü gibi ödüllendiriyor da. Zor bir ölümle karşı karşıya kalmış bir elçinin verdiği cevap ne kadar doğru olabilir? Öte yandan, bu hikâyeler ortaya çıkarken öğüt veren masallardan ne derecede etkilendiği de

Kazıklı Voyvoda'nın on beşinci yüzyıla ait gravürü.

merak konusudur. Çünkü sözü geçen öyküler, “basit insanların”¹⁷ ulusal kahraman olarak gördükleri bir adam hakkında anlattıkları hikâyeler ile fablların sanki akıllıca birleştirilmesinden oluşmuş gibi görünmektedir. Transilvanya’nın Sibiu şehrinde bulunan arşivde, “Drakulya”¹⁸ imzası taşıyan Almanca elyazması, belgenin sadece gerçekliğini göstermekle kalmıyor, aynı zamanda Dracula’nın, taşıdığı anlamlara rağmen lakabını kullandığının doğrudan bir kanıtı oluyor. Diğer taraftan, Dracula ve Macar Kralı Ladislas arasındaki 1456

tarhli antlaşma düşünüldüğünde şu satırlar karşımıza çıkıyor: “Tepeş, Türkler tarafından tahta çıkarılmıştı. O halde hükümdarlığının ilk yılında, ilk aylarında yine Türkler tarafından aşağı indirilmekten niçin korkmuştu?”¹⁹ Dracula’yla ilgili hikâyelerin doğruluğunu ispat etmek için başvurulmuş yazılı kaynaklar, genellikle kesinlikten uzaktır.

Örneğin, 17 Haziran 1462’de meydana gelen ve Osmanlı ordusunun çok sayıda kayıp verdiği o meşhur gece taarruzunu anlatan kaynaklardaki ifadeler birbiriyle çelişir. İki farklı alıntıda da göreceğiniz gibi tezatlık ve uydurma göze çarpmaktadır:

Dracula çok fazla kayıp vermeden görülmemiş bir katliam yaptı... Padişah, bu olay karşısında tüm güvenini yitirdi. Geceleyin ordugâhı terk etti ve arkasına bakmadan kaçtı... Çevresindekiler tarafından kınandı, zorla geri döndürüldü.²⁰

[Eflâklılar] önce Anadolu’dan gelen orduyla karşı karşıya geldiler, onlara içlerinden hem hoş geldiniz dediler hem de lanet okudular, ne de olsa hak ediyorlardı... Düşman askerlerinin büyük bir kısmı kaçma-

ya çalışırken ya yaralandı ya da öldürüldü. Yenilgileri o kadar büyüktü ki, orduda çırak ve ayakçı olarak görev yapan on yaşındaki çocuklar bile kendilerinden iki misli güçlü kâfirleri öldürdüler.²¹

Aslında aynı taarruzdan bahsedilmesine rağmen, iki kaynakta da sanki iki farklı savaş anlatılıyor gibidir. Elyazmalarından alınan bu iki alıntı, gerçek olayların çarpıtılarak nasıl bir tarih propagandasına dönüştürüldüğünün en iyi örnekleridir. Bu risaleler ve elyazmalarının asıl kaynağı muhtemelen Benedikt rahibi Brother Jacob'un elyazmasıdır. Jacob'un, Dracula'nın zulmüne uğrayan bir rahip arkadaşının başına gelenleri anlattığı bu yazma, günümüze ulaşan en eski belgedir.²²

Mevcut kaynaklar gerçeği yansıtsa da yansıtmasa da bir doğruluk payına sahip oldukları düşünülebilir. Kaldı ki içeriğin tutarlılığı ve anlatmak istedikleri konusundaki tartışmalar hâlâ devam etmektedir. Kendi döneminde olduğu gibi bugün de Dracula ve eylemlerine alınan tavır hâlâ insanların düşüncelerini bulandırır. Mîsal olarak Dracula'nın Braşov soylularını kazığa oturtmasını ele alalım. Doğu Avrupalı ve Dracula taraftarı tarihçilere göre bu olayın nedeni, görünüşte soyluların Draculeşti/Daneşti ailelerinin yedi hükümdarını kabul etmemiş olmalarından kaynaklanır, ama asıl neden Dracula'nın gücünü pekiştirmek ve hainliği ortadan kaldırmak istemesidir.²³ Sonraki iddialara²⁴ göre ise Boyarlar, Eflâk hükümdarlarına itaat etmedikleri ve destek vermedikleri için öldürülmüşlerdir. Bu durumda Dracula'nın bir nevi intikam aldığı söylenebilir. Hem babasını öldürenlerden hem de çok sevdiği ülkesini açgözlülük ve yolsuzlukla zayıflatıp yozlaştıranlardan öç almıştı Dracula. Böylece de hainliği ortadan kaldırarak gücünü sağlamlaştırmış oldu.

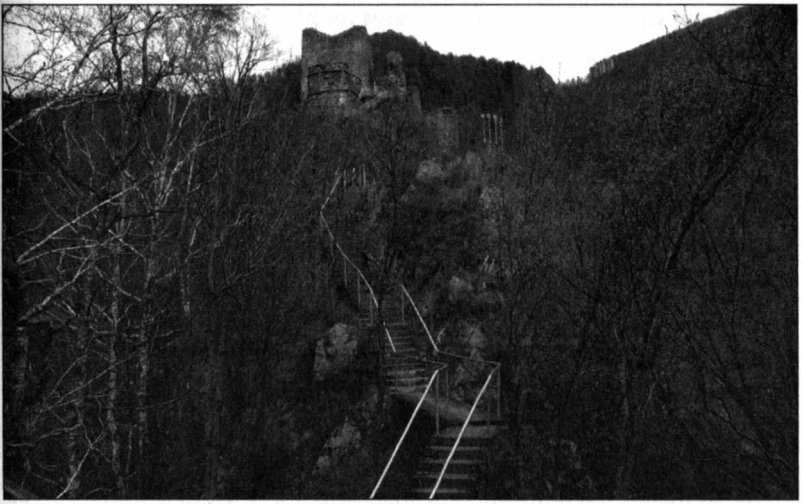
Bu yüzden Dracula, hem eylemleri hem de kaynaklarda bunlara ilişkin anlatılanlar nedeniyle, ya acımasız bir deli ya da yaşamını, milletini işgalcilere karşı korumaya adanmış bir kahraman olarak görülüyor. Doğru da muhtemelen bu ikisinin arasında bir yerde duruyor. Korkunç şeyler yaptığı inkâr edilemez fakat böyle şeyleri yalnızca o yapmıyordu. Dracula'nın yaşadığı dönem vahşi ve acımasızdı. Onun yaptıklarının engizisyonun işkence metotlarından, Türklerin esirlere karşı sergiledikleri barbarlıktan veya Ortaçağ'da nere-

deyse her ülkede görülen işkencelerden daha kötü olup olmadığının da sorgulanması gerekir.

Bir başka iddia da Francis Ford Coppola'nın *Bram Stoker'dan Dracula* filmine ait. Filmin iddiasına göre Dracula, Ortodoks inancını terk edip Katolik olduğu için vampire dönüşmüş olabilir. Filmde Dracula'nın karısı, kocasının savaşta Türkler tarafından öldürüldüğünü düşünür ve onsuz yaşamaktan ya da Türklere teslim olmaktansa kendi canına kıyar. Bu, Coppola'nın yaptığı bir eklemedir; Bram Stoker'ın romanında veya araştırma notlarında böyle bir şeye rastlanmıyor, fakat doğruluk payı olabilir. Kaynaklarda geçen bir hikâyede Türkler, Dracula'nın ulaşılmaz kalesi Poienari'yi kuşatıp Dracula'nın öldüğünü haber veren kâğıt parçasını bir okla kaleye fırlatırlar. Fakat kâğıtta yazılanlar doğru değildir. Okun, o yükseklikteki bir kaleye ulaşp içeri girmesi için olağanüstü bir şekilde fırlatılmış olması gerekiyor ki, kalenin konumu düşünüldüğünde bunun pek mümkün olmadığı gözlenir. Belki bu kısım, merak uyandırmak için yapılmış bir ekleme olabilir. Ayrıca, Dracula'nın karısının vampir olup olmadığına dair bir işaret bulunmasa da vampir ve intihar ilişkisi yeniden karşımıza çıkar.

Filmde Dracula, Katolikliğe geçmekten ziyade, Tanrı'nın kendisine ihanet ettiğini düşünerek ona olan inancından vazgeçiyor. Dracula, Tanrı'nın topraklarını kâfirlere karşı koruyarak aslında ona kulluk ettiğini, fakat Tanrı'nın kendisine, karısını elinden alarak teşekkür ettiğini söyler. Gerçekte Dracula, büyük oranda politik nedenlerle Katolik olmuştur: "Dracula, muhtemelen Katolik olarak yetiştirildi, sonra Müslüman oldu, arkasından Ortodoksluğu seçti, sonra Katolikliğe geri döndü... [bu] Dracula'nın reel politika-nın da ötesine taşıdığını gösteriyor."²⁵ Dracula, hayatı boyunca dinsel ve politik duruşuyla tehlikeli oyunlar oynar, ama en sonunda Katolik olması ister istemez vampirliği akla getiriyor. Türklerin esareti altındayken Müslümanlığa geçişi ise gözden kaçırılır. Dracula, bu şekilde Hristiyan Tanrı'yı hiçe mi sayıyordu? İnancını değiştirdiği için vampir olmakla suçlanması biraz vahim görünüyor ve bu iddia, Dracula'nın adını lekelemek için büyük olasılıkla düşmanları tarafından ortaya atılmış olabilir.

Dracula'nın vampirlikle arasındaki en yakın bağ, onun kan içtiği iddiasıdır. Bu iddia, Michael Beheim'in, on beşinci yüzyıla ait şi-

Poienari Kalesi, Arefu, Curtea de Arges yakınlarında, Romanya.

irinde geçen “Adı Dracula, Eflâklı kana susamış bir tiran” dizesinde yer alır. Beheim (yaklaşık 1416-74), Kutsal Roma İmparatoru III. Frederick’in (1415-93) saray şairiydi ve *Minnesinger* ya da *Meistersinger** olduğu söylenir. Dracula’yla ilgili şiiri, yaşadığı dönemde oldukça popülerdi. Hele şiirde bir mısra vardı ki McNally ve Florescu’ya göre, Dracula’nın vampir mitine dönüşmesi açısından özellikle önem taşıyordu: “Beheim bir dizede Dracula’yı, kurbanlarının kanına ekmek batırırken tasvir ediyor. Bu da Dracula’yı doğrudan yaşayan bir vampire dönüştürüyor.”²⁶ Transilvanya Dracula Cemiyeti’nin Kanada şubesi başkanı Elizabeth Miller, McNally ile Florescu’nun yanlış ifadesine gönülden inanarak hata yaptığını kabul ediyor: “Onun (Dracula’nın) kurbanların kanına ekmek banıp yediğini yazan bir belge vardı.”²⁷ Daha sonra büyük yanlışlığı bizzat nasıl öğrendiğini şöyle anlatıyor: “Bende, Beheim’in [Heidelberg’den gelen] orijinal metni var. İki Alman uzman o dizenin bulunduğu dörtlüğü ve diğer kıtaları ayrı ayrı çevirdiler. Öyle bir ifadeye rastlamadılar.”²⁸

Bahsi geçen kıtanın doğru çevirisi şöyle:

* On ikinci ve on üçüncü yüzyıl Almanyası’nda gezgin şair-müzisyenlere verilen ad. (ç.n.)

Onun için bir zevkti ve ona cesaret verirdi
 Akan kanı görmek.
 [Ve] ellerini bulamak onun âdetiydi
 Sofraya getirilen kana.²⁹

Görüldüğü gibi, Dracula ekmeğini kana banmamış, ellerini kana bulamıştır; aslında bu, olayın edebi yönüdür. Düşmanın kanına bulanmak ya da ellerini kana bulamak (dolayısıyla kan gövdeyi götürmek) gibi mecazi ifadeler, genellikle kan dökülen bir suçu anlatır. Dracula'nın kana susamış tavrı (yine mecazi bir anlam var) dikkate alındığında, eğer ellerini gerçekten kanla yıkamışsa buna şaşırmamak gerekir; fakat yine de bu durum onun vampir olduğunu göstermez. Dracula ve kan içme konusunda tarihi belgelerde rastlanan tek kanıt, sözü geçen mısradır. Değnilmesi gereken bir diğer ilginç nokta, Bran Şatosu'nun tanıtım broşürü *Dracula: Myth or Reality*'de yer alan "Dracula hakkındaki hikâyeleri tasvir eden bir gravürde prens bir ormanın ortasında, hizmetçilerinin kendisine getireceği sıra dışı mönü-yü, insan organlarını, beklemektedir" ifadesidir.³⁰ Broşür, Beheim'in "The Feast of the Impaled" adlı şiirinde geçen olayı detaylandırmakta ve muhtemelen Beheim'in anlatımını kullanmaktadır. Fakat McNally ile Florescu'nun yaptığı gibi kan içme olayından bahsetmiyor. Bunun yerine dolaylı olarak yamyamlığı işaret ediyor, ama yine büyük olasılıkla sadece turistlerin ilgisini artırmayı hedefliyor. McNally ve Florescu'nun iddiası çok etkili olmuştu, çünkü hem Dracula'yı hem de Romanya'daki vampir mitini tarihin ön saflarına çekmişlerdi. Fakat iddiaları, genellikle yanlış varsayımlara neden olmaktadır.

Bu varsayımlar da bizi son noktaya, yani Bram Stoker'ın *Dracula*'sına götürüyor. Roman, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecek, fakat şimdi kısaca iki konuya, tarihteki ve yazındaki Dracula'yı birleştiren gerçek kanıt ile varsayılan kanıtı temas etmekte fayda var.³¹ Stoker'ın romanının bir kısmı Transilvanya'da geçer ve yazar, kitabına Dracula adını çok sonraları verir (başlangıçta roman Avusturya'da geçiyordu ve adı da Kont Vampir'di). Buradan anlaşılıyor ki Stoker, yarattığı vampir karakteri için büyük ölçüde Vlad Dracula'yı örnek almamıştır. Dracula ismini kullanmasının nedeniyse muhtemelen telaffuzun çağrıştırdığı uğursuzluk ve romanın geçtiği

coğrafyaya tam anlamıyla uymasındır.³² Ayrıca romanın belli bölümlerinde kısaca ve üstü kapalı bir şekilde tarihteki Dracula'ya değinilir (yazar, yer yer yanlış bilgiler verir; örneğin Kont Dracula'nın kendisini bir Sekel** olarak tanımladığını söyler fakat Vlad Dracula'nın böyle bir ifadesi yoktur). Romanın adına gelince, belki Stoker bunun farkındaydı veya değildi, Dracula lakabını Vlad Dracul'un diğer oğulları Mircea ile Radu cel Frumos (Güzel Radu) da kullanmıştı. Yani bu lakap sadece Vlad Tepeş'e ait değildi. Belki de Stoker tüm bunları biliyordu; ismi yalnızca hoşuna gittiği için seçmişti ve kendi vampirini de özellikle Vlad Dracula'yla ilişkilendirmek gibi bir niyeti yoktu.

Tarih ve yazındaki Dracula'nın bir başka ortak noktası da kazığa oturtmadır. Vlad Dracula'nın bu yöntemi bir işkence aracı olarak tercih ettiğinden söz etmiştik. Fakat romandaki Dracula, kurbanın ta kendisidir. Vampirin kalbine kazık saplamanın Vlad Dracula'nın yönteminden türediğini söylemek pek mümkün değildir. Çünkü önceki bölümlerde bahsedildiği gibi, örneğin Saksonlar ve Vikingler döneminde de, yaşayan ölü olduğu düşünülen kişilere kazık saplanmıştır.

Dracula'nın ölümü ve defni de sırlarla kaplıdır. Vlad Dracula hakkında yapılmış çalışmalarda genellikle Dracula'nın, Bükreş'e uzak olmayan Snagov Adası'ndaki manastırda gömülü olduğu kabul edilir. Dracula'nın sık sık bu adayı ziyaret ettiği, para bağışladığı ve düşmandan kaçarken sığınacak bir liman olarak kullandığı yazılır. 1993'te Dinu Rosetti'nin başlattığı arkeolojik kazılarda, Snagov'daki manastırın içinde, mevcut sunağın tam önünde bulunan mezarın Kazıklı Voyvoda'ya ait olduğu düşünülmüştü. Fakat Rosetti, büyük taş levhayı kaldırınca birkaç hayvan kemiği dışında hiçbir şey olmadığını gördü. Dracula ya bir vampir gibi mezarından kalkmıştı, ya cesedi başka bir yere taşınmıştı ya da hiç buraya konulmamıştı, bu yüzden de buldukları Dracula'nın mezarı değildi. Lakin yanan bir mum ve Dracula'nın portresi mezarın yanı başında durmaya devam ediyor. Ve buranın, Dracula'nın mezarı olduğu söylentisi hâlâ birçok ziyaretçiyi manastıra çekiyor.

Kazı yapılırken, manastırın girişinde ikinci bir mezar keşfettiler. Mezarın içinde bir erkek cesedi ile cenazelerde takılan mor bir peçeye ait parçalar ve gümüş düğmeleri olan sarı-kahverengi kadife bir

** Romanya'nın Sekelistan bölgesinde yaşayan ve Macarların bir alt grubu olan halk. (ed.n.)

palto buldular. Düğme iliklerinden bir tanesine altın bir yüzük, üzerine narçiçeği yaprakları resmedilmiş üç seramik düğmeye de sırma bir tel tutturulmuştu.³³ Sonraları, bu mezarın Dracula'ya ait olabileceği çünkü mezarda bulunan eşyaların onun dönemindekilerle benzer olduğu söylenmişti. Rezachevici bu durumu şöyle özetliyor: "İsimsiz mezarın Vlad Tepeş'e ait olduğunu gösteren ne bir ibare ne de bir işaret vardı. Arkeolog Rosetti, böyle bir kimlik tespiti için en ufak ayrıntıya dahi dikkat etmişti. Fakat 1993'ün Haziran-Ekim ayları arasında sürdürdüğü kazılarda Vlad'la ilgili hiçbir şey bulunmamıştır."³⁴ Mezar, her ne kadar Dracula'nın dönemiyle ilişkili olsa da büyük ihtimalle Dracula'ya ait değildir.

Bu bulgulara ek olarak, yapılan bir araştırmayla Snagov'da eski bir kilise bulunmuştur. Bu kilisenin, 1364-76 yılları arasında hükümdarlık yapmış Voyvoda I. Vladislav zamanına ait olduğu keşfedildi, çünkü ikinci kilisenin güney temelinde o döneme ait bir sikke bulunmuştu.³⁵ İlk kilise, Büyük Mircea tarafından onarılmıştı. Ayrıca, yazılı kaynaklara göre Mircea'nın yanı sıra Vlad Dracul'un kuzeni II. Dan 1428 ve 1429'da, Vlad Dracul 1441'de ve son olarak Radu cel Frumos (Güzel Radu, Dracula'nın üçüncü oğlu ve Vlad Tepeş'in kardeşi) 1464'te bu kiliseye bağış yapmıştır.³⁶ İlk kilise 1512 tarihinde Basarab tarafından yıkılmış ve günümüzdeki manastır inşa edilmişti. Lakin Snagov ve Dracula arasında yazılı kaynaklarda geçen herhangi bir bağlantı yoktur.

Peki, Snagov değilse Dracula nereye gömülmüştü? Makul bir varsayım da bulunmadan evvel, Dracula'nın ölümünü çevreleyen olaylara bakmak gerekir. Romen tarihçi Nicolae Iorga'ya göre Dracula, Bükreş'in hemen kuzeyinde yer alan Ilfov eyaletinin Balteni şehrinde ölmüştür. Sonraki araştırmaların birçoğunda Iorga'nın bu iddiası esas alınmıştı. Ancak kuvvetle muhtemeldir ki, Iorga bu iddiasında yanılıyordu, çünkü Dracula'nın babası Vlad Dracul Balteni'de öldürülmüştü. Fakat sözü geçen Balteni'den, Bükreş yakınlarındaki şehir değil de Dambovita eyaletinin biraz kuzeyinde yer alan aynı adlı köy kastedilmiş olabilir. Bu köy, Dracula'nın Târgovişte'deki şatosu ile Bükreş'e muhtemelen eşit uzaklıktadır. Yazılı kaynaklara göre, 1447 kışında Târgovişte'nin güneyine ilerleyen János Hunyadi, Dracula'ya yetişir ve voyvoda Bükreş'e varmadan onu yakalayıp öldürür.³⁷ Söz konu-

su diğerk köy, coğrafi olarak bu bilgiye uygun düşüyor. Bunu destekleyen bir diğerk bilgi de Vlad Dracula'nın Türklerle yaptığı son savaşın ayrıntılarıdır. Ordusunun Türkleri yendiğini gören Dracula, ilerlemeyi görmek için civardaki bir tepeye çıkar, bu yüzden orduyla bağlantısı kopar. Sonrasında ya onu Türk zanneden adamları tarafından (ki pek olası görünmüyor), ya da bir suikastçı veya hain tarafından öldürölür. Bükreş'in kuzeyindeki Balteni coğrafi olarak oldukça düzdür, dağlık olmayan bir arazi yapısı vardır. Bu nedenle savaş, özellikle düşman ordusunun Danube'nin kuzeyinden geldiğı düşünölürse, büyük ihtimalle Bükreş'in güneyinde, adı Balteni olan diğerk köyde geçmiştir (bu köyün güneyi yalnızca Bükreş'e bakar). Rezachevici'nin varsayımına göre Dracula, kendi yaptırdığı başka bir manastıra, Vlasca eyaletindeki Comana'da bulunan manastır, gömölümüştü. Bunun nedeni de Dracula'yı öldüren Basarab Laiota'nın (Romen ordusunun komutanı, Dracula'ya karşı Türklerin yanında yer alır) voyvodanın naaşını, hem herhangi bir bağı bulunmadığı hem de Dracula'nın yaptırdığı ve bağışta bulunduğı kiliselerden biri o bölgede yer aldığı için uzak bir manastıra göndermemiş olmasıydı. Aslında bu varsayım akla yatkındır, ayrıca daha kolay pazarlanan mitlere ve söylentilere dayanan varsayımlara kıyasla doğru olması muhtemeldir. Ne yazık ki Comana'daki kiliseden geriye pek bir şey kalmamıştır ama 1970'lerde yapılan kazılarda kilisenin konumu, temeli ve bir mezara ait kalıntılar bulunmuştur. Rezachevici ise varsayımını hemen kanıtlamaya çalışıp mezarın Dracula'ya ait olduğunu iddia etmemiştir. Bunun yerine, bulunan mezarın Dracula'ya ait olabileceğini, eğer değilse de mezarın henüz bulunmamış olduğunu veya on altıncı yüzyılda kiliseyle birlikte yok olduğunu söylemiştir.

Batı Avrupa'da Dracula kelimesi vampirlerle eşanlamlı tutulsa da aralarında herhangi bir bağ yoktur. Batılı bakış açısı, tarih propagandası ile Hollywood saçmalıklarının etkisi altında kaldığı için gerçek Dracula'yı göremez. Romenler ise bu konuya tamamen zıt bir yönden bakarlar. Dracula'yı bir vatansever ve kahraman olarak bilirler ve bu yüzden onu vampir olarak göremezler. Yüz on yıl öncesine, 1897'ye, gidip gerçeğı öğrenmekte fayda var:

Aynı yüzyılda, Vlad Tepeş'in asıl imajı –acımasız ama adil Prens, ülkesinin bağımsızlığının yürekli savunucusu– ulusal özgürlüğe ve üniter bir

devlet yapısına hizmet eden Romen tarihçiliği tarafından tarihe tekrar mal ediliyor, Batı Avrupa'da da, adı sanı duyulmamış bir İngiliz yazar aracılığıyla Dracula adında tamamen farklı hayali bir karakter doğuyordu.³⁸

Galiba farklılık da buradan kaynaklanıyor. Doğu Avrupa, Vlad Dracula'yı iyi bir adam, vampiri de kötü bir şey olarak algımlarken, Batı her ikisini de kötü olarak görüyor. Bu durum değişmezse, Vampir Dracula efsanesi devam edecek gibi görünüyor. Batı'nın bu görüşü, on sekizinci yüzyıldan bu yana işkence ve cadıcılık gibi konulara karşı düşmanlık yaratmış Aydınlanma reformlarından kaynaklanıyor olabilir. Stoker'ın tarihteki Dracula'yı yeniden canlandırması, bu hükümdarın Batı'daki barbar imajını daha da güçlendirmiştir. Stoicescu'ya göre iki Dracula da birbiriyle alakası olmayan iki değişik karakterdir ve Dracula'yı bulmaya odaklanmış birçok araştırma anlamsız görünmektedir. Stoker, Kont Vampir'i'nin adını son anda değiştirmemiş olsaydı, peşine düşülecek bir Dracula da olmayacaktı. "Bu yüzden Kazıklı Voyvoda, vampir sıfatından aklanmalı ve biraz zalim ve vahşi olmalarına rağmen, ulusları için çalışmış hükümdarlar olarak tarihte yer alan Avrupalı kralların seviyesinde tutulmalıdır" diyor Gabriel Roney.³⁹ Dracula, işte o zaman yattığı yerde rahat uyuyabilir.

Vlad Dracula'nın heykeli, Târgoviște, Romanya.

Efsaneden gerçeğe: Halk arasında Vampir

Onun bildiği orman korkuyla doluydu, çünkü köylüler orman hakkında korkunç şeyler anlatmışlardı. Geceleri uçan yaratıklar, karanlık çalıların arkasına saklanıyor, gün ışıyınca yolcuları gafil avlıyorlardı... Bu kötü yaratıklar her kılığa bürünebilirlerdi. Binlerce köylü bu şeytani hayaletlerin varlığına inanıyordu... Külrenği bir karga, saban izlerinin üzerinde kanat çırparak uçtu, daha doğrusu karga değil bir kuzgundu. Gelip toprağa kondu, kapkara gözünü toprağı süren Jack'e dikti. Jack'in kötülük yapmaya müsait olup olmadığını görmeye gelmiş bir cadı veya büyücü olabilirdi. Karasabanın toprağın üstüne çıkardığı kurtları gözleyen vahşi bir kuş olmadığı besbelliydi.

Henry Gilbert, *Robin Hood*

Modern vampir mitinin kaynağı Vlad Dracula değilse, o halde vampirin Ortaçağ'daki hortlaktan bugün Batı'nın tanıdığı forma nasıl dönüştüğüne dair kanıtı başka yerde aramalıyız. Bu kanıtta en kolay Doğu Avrupa'da vampirlerle ilgili anlatılan olayları inceleyerek ulaşabiliriz. On yedinci yüzyılın sonu ve on sekizinci yüzyılda Doğu Avrupa'yı vampir söylentileri kasıp kavuruyordu. Söylentiler ilk olarak 1672'de İstria'da başlamış, Prusya (1710, 1721, 1750), Macaristan (1725-30), Silistre (1755), Eflak'la (1756) devam etmiş ve 1772'de Rusya'yla son bulmuştur.¹ Yolcular ile savaşlardan dönen askerler bu masalları ve batıl inançları meraklı dinleyicilere anlatmış, böylece bu hikâyeler İtalya, Almanya, İspanya, Fransa ve İngiltere'ye yani batıya doğru yayılmıştır. Vampir hikâyelerinin en

çok anlatıldığı ülkeler, dağılan Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparak Avrupa imparatorluklarına katılan ülkelerdir. Bu durum, korku ve ölümle ilgili söz konusu hikâyelerin nasıl yayıldığını açıklar niteliktedir. Anlatılanlar ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, vampirlerin ortaya çıkmasıyla ilgili söylenceler ve bilhassa da folklorik unsurlar konusunda belli başlı benzerlikler vardır. Örneğin, vampir midesini tıka basa taze kanla doldurduğu için davul gibi şiş olarak tasvir edilir ve diğer kültürlerde de bu tasvire sıkça rastlanır. Halk arasında anlatılan vampir hikâyelerindeki bir başka ortak tema da, yeni ölmüş bir "vampirin" ev halkına yinelenen ziyaretlerde bulunması, genellikle onlara musallat olup kötülük, uğursuzluk ve ölüm getirmesidir.²

Anlatılanların çeşitliliği ve popülerliği, dönemin büyük düşünürleri arasında hayli ilgi uyandırmıştır. 1 Kasım 1765'te *Gazette des Gazettes*, bilim camiasına vampir konusunda kesin bir kanıt sağlayarak bu meseleyi kökünden halletme gibi zorlu bir görev verir.³ Dönemin gelişmekte olan bilimi dikkate alındığında bu görev çok basit görünmüş olmalıdır. Fakat bilimadamları bu görevi yerine getirirken, batıl inancı ve mistisizmi bırakmak istemeyen halk tarafından engellenirler. Yine bu dönemde, Masonlar gibi gizli ve geleneksel mistik topluluklar Batı Avrupa'da büyümektedir ve batılın bu derece kabulü, insanların vampir mitine bağlanmasına yardımcı olmuş olabilir. Fakat Batı'da bu olaya küçümsenerek bakılır, hatta birçok kişi, entelektüel ve eğitilmiş insanların böylesine gülünç bir meseleyle uğraşmasını korkunç bulurdu çünkü vampir diye bir şey yoktu. Fakat Doğu Avrupa tamamen farklı düşünüyordu. Nicolae Paduraru, çalışma arkadaşları ve Romen meslektaşlarının, Batı'nın, vampirin varlığını mantıkla, Descartesçi felsefe ve materyalizmle açıklama çabasına hayret ettiklerini söylemiştir.⁴

Görülüyor ki Doğu ve Batı bu konuda hâlâ ayrılık yaşamaktadır. Aslında meselenin iki tarafını da kolayca görmek mümkündür: Vampirin varlığına olan inanç cesedin çürümesi, hastalık veya salgın gibi doğal nedenlerle ya da Batı'nın ortaya attığı başka bilimsel metodolojilerle ilişkilendirilebilir. Fakat her vampir vakasında kazılan mezardan çıkan hiç çürümemiş veya ağır ağır çürüyen cesetlerden bahsedilmesi oldukça tesadüfidir. Toprağa henüz verilmiş ölü-

On dokuzuncu yüzyılda kazık saplama âdeti.

ler için bu durum normal karşılanabilir, lakin bazı kaynaklara göre bir yıldır toprağın altında olan cesetler de aynı özelliği göstermektedir.⁵ (Fakat bu durum tartışmaya açıktır, çünkü birçok ceset mezarından çıkarılmış, ancak doğal bir şekilde çürüdüğü gözlemlendiği için vampir olamayacakları düşünülmüş ve bu yüzden kayda geçirilmemiştir.)

Barber'a göre mantık ve akılcılık, izah edilmeye çalışılan asıl nedenleri gizlemek için hatalı bir şekilde kullanılabilir. Örneğin, eğer mezarından çıkarılan bir cesedin karnı şişkinse ve ağzının kenarın-

da da kan varsa, mantıklı açıklamalardan biri bu ölünün çok fazla kan tüketmiş olduğu yönünde olur.⁶ Önceki bölümlerde söz edilen, vampirin şekil değiştirmesi konusunu doğrulayan bir başka örneğe göre ise, eğer vampirin sebep olduğu düşünülen kötü bir şey meydana gelirse ve ortada bir vampir yoksa geriye sadece iki seçenek kalır: Ya vampir görünmezdir ya da ortalıkta bir kedi varsa bu durumda vampir kedidir. Örnekler inanılmaz gibi görünse de, kaynaklar ve halk arasındaki inanışlarda görülen her şeyi doğrulamaktadır. Ayrıca, vampirin her olayda yer alması olasılığının sınırsız olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu faktöre değindikten sonra, anlatılan hikâyeler ile batıl inançların vampiri nasıl bu kadar bilinen ve korkulan bir varlığa dönüştürdüğü artık daha net gözlenebilir.

Tüm bunların yanı sıra, ölümden sonra bedenin tamamen çalışmayı durdurmadığı da dikkate alınmalıdır. Beden, iskelet ortaya çıkıncaya kadar bir süre hareket eder, değişir ve işlemeye devam eder. Esasında bu bizi, tarihöncesi dönemin (bkz. ikinci bölüm) bugün yabancı olduğu düşüncelerine götürüyor. Tarihöncesi devir sona ermiş olsa da bu düşünceler ortadan kalkmamış, deyim yerindeyse toprağın altına inmiş ve eski bilimsel çalışmalarda kendini göstermiştir. *Murder after Death: Literature and Anatomy in Early Modern England* adlı kitabında Richard Sugg, özellikle on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda yaygın olan ve saygın filozoflar, bilimadamları ile John Banister (Kraliçe Elizabeth'in doktoru) gibi hekimler ve Robert Boyle gibi kimyagerler tarafından benimsenmiş kadavra tıbbını anlatır. Kadavra tıbbı, insan kalıntılarını mumyalamayı ve epilepsi gibi hastalıklarla savaşmak için insan kanını kullanırdı. İnsan kanının kullanılması, yalnızca şifa için kan içilmesi hususunda değil, aynı zamanda kanın nasıl bir kadavradan temin edildiği konusunda da vampirizmle ilginç bir paralellik göstermektedir. "Acı çekerek ölmüş bir kadavra"dan alınan kanın "yanakları al... hiçbir morluğu olmayan taze ve yirmi dört yaş civarında" bir bedenden alınan kandan daha yararlı olduğunu söyleyen⁷ Sugg, cesedin sağlıklı bir haldeyken ölmesi, ileri yaştan veya hastalıktan dolayı tennin bozulmamış olması üzerine yorumlarda bulunur. Bu düşünce, antik inanışa göre uzun yaşamak için çocukların kanını içen kötü ruhları akla getiriyor. Ayrıca Caligula gibi, acı bir şekilde ölen kişile-

rin vampire dönüştüğü fikriyle de bağlantılar taşıyor.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da vampirin ağzı, daha doğrusu dişleri ve kan emme eylemidir. Vampir vakalarında görülen özelliklerin çoğunun –hele de ağzın etrafında kan görülmesi– hastalık ya da veba belirtileriyle ilgisi vardı. Barber bu konuda şöyle diyor: “Zatürreeye çevrilen veba, kurbanın ağzından kan gelmesine neden olur... Bunu gören kişi, kanın ciğerlerden geldiğini anlamaz ve bunu kurbanın kan içtiğine dair bir kanıt olarak değerlendirirdi.”⁸ Bilimsel açıklamayı reddeden kişiler, geleneksel bakış açısıyla olaya yaklaşarak vampirin kan içtiği düşüncesini dile getirmişlerdir: “Dudaklar belirgin ve kırmızıdır... [ve dişler] jilet gibi keskin, uzun ve bembeyazdır. Ağzının içinde, dün geceki ziyafetten kalan kan artıkları vardır.”⁹

Bu alıntı, Barber’ın açıklamasıyla çelişir ve sözü edilen keskin vampir dişlerinin de aslı yoktur. Edebiyattaki vampirde sıkça görülen uzun keskin dişlere halk hikâyelerinde neredeyse hiç rastlanmaz. Aslında kaynaklara bakıldığında bazı şeylerin abartılıp çarpıtıldığını görürüz. Örneğin o dönemde insanlar, vampirlerin kan emmek için muhakkak keskin dişlere sahip olduğunu düşünmüş olabilirler, fakat vampirlerin o şekilde kan emdiği de bir varsayımdır. Rusya’daki inanışa göre ise vampir, kurbanlarının kanını emmek için keskin ve sivri dilini kullanırdı.

Halk inanışında vampirin muhakkak bir çıkış noktası vardır ve bilim, bu vampir inancının sahip olduğu özelliklerin açıklanmasına yardımcı olabilir. İlginç bir teoriye göre, vampir fenomeninin temelini atanlar Ortaçağ’daki *porfiri* hastalarıdır. Bu hastalık, ışığa duyarlılık (güneş ışığından kaçma), soluk ten, kıllı olma, uzamış dişler gibi, vampirlerle özdeşleşmiş belirtilere sahipti. Porfiri hastalarının, bu hastalıkla savaşmak için kan içtikleri söylenirdi, bu yolla bünyeleri için gerekli olan heme bileşiklerini alırlardı (heme, oksijen taşıyan alyuvar hücrelerindeki pigmentlerdir).¹⁰ Porfiri örneğinde de şifa bulmak için kan içildiği görülüyor ve ölümsüzlük arayışındaki vampir için bu eylemin niçin önem taşıdığını bir kez daha vurguluyor. Bu yüzden fabl ve masallarda, kan için avlanma temasının yaygın olmadığını görmek oldukça tuhaftır.

Romen halk öykülerinin yer aldığı *Ion Creanga* dergisindeki “The

Girl and The Vampire”¹¹ adlı hikâyede, sevdiği kızla evlenmesine izin verilmeyen bir adamın kendini ağaca asarak canına kıyması ve sonrasında da nasıl vampir olduğu anlatılır. Sevdiği kız, ona çok âşık olmasına rağmen tehlikeli bir yaratığa dönüştüğü için adamla yakınlık kurmak istemez. Bu yüzden, onun gece ziyaretlerine son verecek bir çözüm arar (bu ziyaretler sanılanın aksine vampir kan istediği için değil, sevdiği kadının yanında olmak ve onunla sevişmek istediği için yapılmaktadır). Görüldüğü gibi bu hikâye ev halkına musallat olma, mezardan kalkma ve ölüm gibi tipik vampir özellikleriyle dolu olup, sivri dişler ve kan emme gibi sembolik ayrıntılar içermemektedir.

Bir Rus masalı olan “The Coffin Lid”de ise¹² farklı amaçla köye musallat olan bir vampir görürüz. Bu masalda vampir, *muji’ke* (Rus köylüsü) köydeki iki çocuğu nasıl öldürdüğünü övünerek anlatır. Fakat belli ki bu çocukları kanlarını içmek için değil, sadece kötülük ve zalimlik olsun diye öldürmüştür. Sonra *muji’ke* çocukların nasıl dirileceğini söyler. Bunun için köylü, kefeninin sol kısmını kesmeli, bir kaba kömür doldurup kestiği parçayı onun içinde yakmalıdır. Bu kaptan yayılan koku da böylece çocukları hayata döndürecektir. Yine bu hikâyede de kurbanının kanını arzulayan bir vampir görmüyoruz. Bunun yerine, vampir saldırısına uğramış kişilerin nasıl dirileceği anlatılmaktadır. Eğer söz konusu kurban bir hastalığın da kurbanıysa masalda bahsedilen çare, istirahat ve ilaçlarla birlikte işe yarardı.

Batı Avrupa’da kaydedilen ilk vampir vakalarından biri, Joseph Pitton de Tournefort’un 1717’de yazdığı *Relations d’un Voyage du Levant’ta* [*A Voyage into the Levant*] yer alır.¹³ Bu kitapta Tournefort, Mikonos Adası’nda tanıklık ettiği bir ayini anlatır: “Çok farklı ve bir o kadar da vahşi bir manzarayla karşı karşıyaydık; ölmüş olmasına rağmen mezarından çıktığı söylenen ‘vroucolacas’¹⁴ cesetlerinden biri önümüzde duruyordu.”¹⁵

Tournefort’un bir vampir otopsisini anlattığı yazısında, bu otopsiyi kasapla birlikte yapan kişinin (sakar olarak tanımlanır) tıp bilgisine sahip olmadığı görülür; çünkü kalbi çıkarmak için kadavranın göğsünü açmak yerine karnını yarıp elleriyle o bölgede cesedin kalbini arar. Otopsi sırasında Tournefort, kadavradan çıkan pis koku-

yu bastırmak için acilen bir tütsü yakılması gerektiğinden bahseder. Ayrıca cesedin hâlâ vücut ısınıı koruduğunu kasaptan öğreniriz.¹⁶ Tıbbi açıdan bakıldığında çürümeyi hatırlatan bu iki detay önemlidir. Tournefort'a göre iç organlar çürürken vücut ısınıı kaybetmediği için o iğrenç koku yayılmıştır. Fakat adalılar bu detayları, cesedin hâlâ canlı olmasına yormuşlardır.

Bahsi geçen otopsi, kalbin çıkarılıp ateşe atılmasıyla sona erer, böylece (halk arasındaki inanışa göre) vampir artık kimseye musallat olmayacaktır. Fakat ne gariptir ki işler sanıldığı gibi gitmez. Vampirler insanlara dadanmaya devam ederler, hatta iş öyle bir hal alır ki adalılar evlerini bir bir terk etmeye başlar. Bunun üzerine Tournefort ve arkadaşları, asıl nedenin bulunması için köylülerin “bu karışıklıklarda parmağı olan serserileri yakalayınca kadar” gece vakti nöbet tutmalarını önerirler.¹⁷ Bu sözler de ister istemez, adadaki *vroucolacas* söylentilerinin yağmacılar veya soyguncular tarafından kullanıldığı düşüncesini akla getirir. Adayı gezmeye gelmiş bir Arnavut sayesinde yaşanan bela sona erer. Arnavut turist, *vroucolacas*’ların mezarına saplanan kılıçların (vampirleri yok etmek için yapılan başka bir uygulamadır, adalılar günde üç dört kez bu eylemi tekrarlar), “Hristiyan kılıçları” olduğu için bir işe yaramadığını (ellerindeki kılıçlar, kabzaları da dahil olmak üzere haç şeklindedir), Şeytan’ın cesedi terk etmesine olanak vermediğini anlatır.

Şüpheli *vroucolacas*’ın cesedi nihayet, karasakız ve katranla kaplı bir yığın odunla yakılır. “Zavallı cesetten geriye kalanlar şu an cayır cayır yanıyor. Takvim 1 Ocak 1701’i gösteriyor. Delos’tan geri dönerken çıkan dumanı görebiliyorduk, tabiri caizse adeta şenlik ateşi gibiydi. Bu olaydan sonra da artık *vroucolacas*’la ilgili tek bir şikâyet duymadık” diyor Tournefort.¹⁸

Fakat vampir vakalarının belki de en meşhur olanları, Arnold Paole (kimi zaman Paul olarak geçer) ve vampir sözcüğünün İngiliz dilinde ilk kez kullanıldığı (1732) vakayı anlatan Peter Plogojowitz’e aittir. Vampir rivayetlerine ait yazılı kaynakların Avrupa toplumunda bu kadar etkiye sahip olmasının nedeni, Sırbistan ve Eflâk’ın bir kısmının Avusturya İmparatorluğu’na katılması olabilir. Bu bölgelerin kontrolünü sağlayan askerler, yerleşik halkın mezarları açma ve cesetleri yakma gibi tuhaf âdetleri olduğunu görmüşlerdir. Bu-

nun üzerine, okuryazar askerler gördüklerinin, duyduklarının kaydını tutmuşlar, böylece vampir, herkesin ilgisini çeken bir konu haline gelmiştir.

Paole'nin başına gelenleri anlatan *Visum et Repertum* [Görülen ve Keşfedilen] başlıklı rivayet, Johann Flückinger adlı Avusturyalı askeri bir doktor tarafından derlenmiştir. Paole, Yunanistan ve Doğu Akdeniz'de savaştıktan sonra 1727'de Sırbistan'a, köyü Medvegia'ya geri döner. Evlenme hazırlıkları yaptığı komşusunun kızı Mina'ya pek ilgi göstermeyince köylüler şüphelenmeye başlarlar ve o da bas-kıya dayanamayıp kızla evlenir. Fakat Paole, çiçeği burnunda eşine olan biteni itiraf eder. Yunanistan'da görevdeyken bir vampirin kendisine görüldüğünü, onu öldürmesine ve gerekli önlemleri almasına rağmen –vampirin mezarından alınan toprağın yenmesi gibi– kendisini lanetlenmiş gibi hissettiğini anlatır. Birkaç hafta sonra Paole, saman arabasından düşer ve boynu kırılarak can verir.

Fakat köylüler Paole'yi ölümünden sonraki bir ay içinde sayısız defa gördüklerini söylerler. Hatta ölen dört kişinin de Paole tarafından öldürüldüğünü düşünürler. Vaziyet öyle bir huzursuzluk yaratır ki köylüler, mezarın açılması için Belgrad'dan asker çağırırlar. Okuyacağınız alıntıda Flückinger'in raporu esas alınmıştır:

Ceset, mezarında yan yatıyordu, çenesi açıktı, ağzından kan damlıyordu. Askerler ve kilise hademesi, cesetten geriye kalana sarımsak parçaları atıldılar ve kalbine kazık sapladılar. Bunun üzerine tüyleri diken diken eden bir çığlık yükseldi ve cesetten oluk oluk kan fışkırdı.¹⁹

Bu olaydan sonra Paole bir daha görünmemiş olsa da birkaç büyükbaş hayvana dadandığı ve bu hayvanları kesip yiyen köylülerin öldüğü anlatılmıştır. Üç ay içinde bu yüzden on yedi kişinin öldüğü söylenmiştir. Gariptir ki bu hikâyede, ağzın kenarlarında kan olduğundan bahsedilmektedir. Bu durum, Barber'ın teorilerinde olduğu gibi, Paole'nin veba taşıdığının bir göstergesi olabilir. Eğer öyleyse, kısa süre içinde bu kadar insanın ölümü de vebayla açıklanabilir. Paole olayı hakkında en fazla bilgi Flückinger'in kayıtlarında görülür, ama Johann Friedrich Glaser'in o dönemde Almanya'da çıkan *Commercium Litterarium* dergisinin editörlerine yazdığı 13 Şubat

Arges Nehri kenarında bir Çingene köyü.

1731 tarihli mektup da ek bilgi niteliğindedir. Glaser mektubunda, Viyana'da doktorluk yapan oğlunun Aralık 1731'de, Flückinger'den bir ay önce, Paole olayını incelemek üzere görevlendirildiğini söyler ve devam eder: "Tamamen usulüne uygun defnedilmiş ölümler, mezarından kalkıp insanları öldürmeye başlarmış... Bu böyle devam edermiş... ve şu şekilde oluyormuş: Geceleyin ölü, uyuyan kişiye saldırıp kanını kurutur, böylece kurbanlarının hepsi üçüncü günün sonunda ölmüş." ²⁰ Üç gün süren hastalık meselesi, Flückinger'in kayıtlarında da yer almakta ve muhtemelen bir hastalığı işaret etmektedir.

Glaser ayrıca, oğlunun cesetlerden birine otopsi yaptığını, bunun sonucunda iç organların sağlıklı ve bozulmamış, mide ile akciğerlerin ise kanla dolu olduğunu gördüğünü yazar. Flückinger'in raporundaki on yedi kurban, Glaser'ın mektubunda anlattığı belirtilerle benzer özellikler gösterir. Örneğin, Stana adlı yirmi yaşındaki bir kadının, yine Miliza isimli altmış yaşındaki bir kadının, Joachim adında on yedi yaşında bir delikanlının, bir anne ile on sekiz gün-

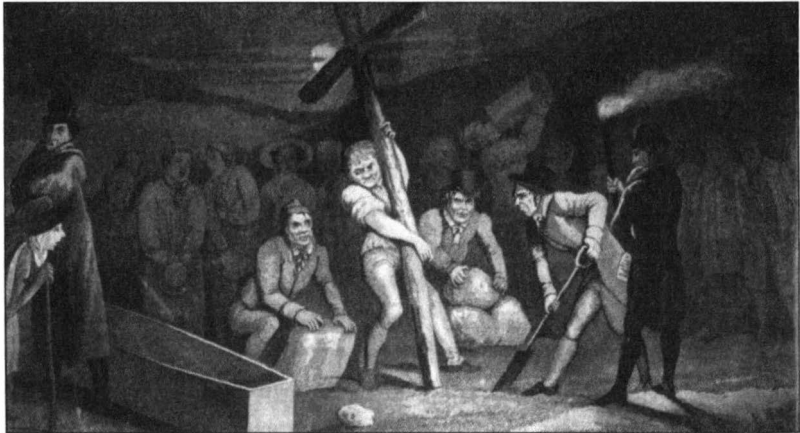
lük bebeğinin cesetlerinde de hep aynı bulgu gözlenmiştir: mide-
de ve ciğerlerde kan. Fakat Flückinger'in on üç numara olarak bah-
settiği cesedin diğerlerinden bir farklılığı vardır. Bu ceset, Stanoi-
ka adlı yirmi yaşındaki gence aittir, üç gün süren bir hastalık sonu-
cunda ölmüştür. İlginç olan, bu üç günlük süre boyunca söz konu-
su ölümlerden birinin Stanoika'ya musallat olduğu ve onu gırtlakladı-
ğı hakkında söylentiler olmasıdır (bu temaya vampir yazınında sık-
ça rastlanır). Cesedi inceleyen Flückinger, boynun sağ tarafında ku-
lağın hemen altında neredeyse bir parmak kalınlığında morluk gö-
rür. Dokuz ve on numaralı cesetler ise tamamen çürümüş bir şekil-
de bulunur, fakat raporda bunlarla ilgili herhangi bir açıklama yer
almaz, sadece incelemenin ardından cesetlerin mezarlarına konul-
dukları yazar. Raporun detayları ve olay genel itibariyle köylülerin
bir hastalığa ya da salgına maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu-
nun yanı sıra, tıp bilgisinin yetersizliğinden ve hurafelere aşırı ilgi
gösteren halktan dolayı bu vakaların yanlışlıkla vampirle ilişkilendirildiği görülmektedir. Sözü geçen vakada otopsiler tamamlanır ta-
mamlanmaz, cesetlerin kafaları Çingeneler tarafından kesilir ve be-
denlerle birlikte yakıldıktan sonra küller Morava Irmağı'na savru-
lur. Altı yıl sonra başka bir vampir vakası daha ortaya çıkar ve daha
fazla mezar açılır. Yine bu vakada da kafalar kesilir, bedenler yakılır.

Sırbistan, Kisolava'da meydana gelmiş Peter Plogojowitz olayı da
(1725) Paole vakasına benzer. Ölümünün hemen ardından Plogojo-
witz mezarından çıkar ve bazı köylülerin evine gider, bu köylülerin
hepsi yirmi dört saat içinde ölür. Bu olayda da yine mezar açılır ve
bozulmamış bir cesetle karşılaşılır: "Saçı sakalı hatta tırnakları dö-
külmemiş, aksine uzamıştı. Oldukça beyaz olan derisi gitmiş yerine
yenisi gelmişti. Yüzü, elleri, ayakları ve tüm vücudu öylesine munta-
zamdı ki hayatta olsa bu kadar olmazdı."²¹ Sonra cesedin göğsüne
bir kazık saplarlar ve kulaklarından, burnundan, ağzından kan fiş-
kırır. Mezarı açılan Arnold Paole olayında da aynı şey görülmüştü.

Kraliyet görevlisi Frombold'un raporunda, Plogojowitz'in öldük-
ten sonra karısına görüldüğünü ve *opanki*'lerini (ayakkabı) istedi-
ğini okuruz. Bu durum, vampirin kan içmek için değil, başka bir
amaçla geldiğini anlatan diğer hikâyelerle benzerlik gösteriyor. An-
cak Frombold, mezar açıldığında cesedin ağzının kenarlarında taze

kan olduğunu ve bu kanın, halkın görüşüne göre, öldürdüğü kişilere ait olduğunu belirtir. Frombold'un raporunda ilginç bir paragraf yer alır. Bu paragrafta, Plogojowitz'e kazık saplandıktan sonra yalnızca kan fışkırmadığı, aynı zamanda "başka vahşi belirtiler" de (*wilde zeichen*) görüldüğü fakat Frombold'un okuyucuya "hürmeten" bunları raporuna dahil etmediği yazılıdır. Bu ifadeden anlaşıldığına göre Frombold, büyük ihtimalle cesetteki ereksiyonu kastetmektedir. Vampir raporlarındaki tek cinsel unsura Frombold'un raporunda rastlanır. Fakat on dokuzuncu yüzyıl vampir edebiyatında cinsel tema daha fazla görülecektir.

Bu tür hikâyelerde bilimsel öğretilerin açıklayabileceği pek çok faktör vardır. Örneğin, Arnold Paole ile Peter Plogojowitz vakalarında ağzın kenarında ve ciğerlerde kan olması, pnömonik vebayı işaret eder. Fakat raporlarda geçen çürümenin hangi aşamada olduğu gibi net olmayan bazı durumlar da vardır. Vampir olduğu sanılan cesetlerin ya hiç çürümemiş ya da ağır ağır çürümekte olduğundan bahsetmiştik. Bu durum genellikle toprağın yapısıyla ilişkilendirilir. Arnold Paole olayında, cesetlerden ikisi –beklendiği üzere– doğal bir şekilde çürümüş ve tekrar defnedilmiştir, böylece vampir iddialarının da üstü kapanmıştır. Fakat Flückinger'in incelediği kişilerin tümü aynı küçük köyden olduğu için birbirine yakın gömülmüştü. Ayrıca, vampir olduğu sanılan bu cesetlerin hepsinin (istisnalar da

On dokuzuncu yüzyılda kazık saplama âdeti.

dahil) hiç bozulmamış olması bir mucize gibi görünüyor. Hal böyle olunca köylülerin şüphe etmesi de yersiz değildir.

Belki de en çarpıcı nokta, ailesini ve arkadaşlarını görmek için mezardan çıkma, mezarın açılması ve musibetten kurtulmak için uygulanan yöntemlerden sonra cesedin hali gibi yalnızca folklorik hikâyeler arasında görülen benzerlikler değil; Rusya, Romanya ve Yunanistan vakalarında gözlemlendiği gibi, çeşitli ülkelerdeki vampir hikâyeleri ile gerçek vakalar arasında da paralelliklerin olmasıdır. O halde örnekler arasındaki bu benzerlikler, hele de ücra köylülerin birbiriyle iletişim kurmasının imkânsız olduğu düşünüldüğünde, vampirin varlığına olan inanın gün yüzüne çıkmayan nedenleri olduğunu işaret etmektedir. Şayet bu inanış, bugünkü bilim ve tıpla tamamen açıklanabilecek nitelikteyse, bu ülkelerin vakalarında görülen veba gibi belli ortak noktalar nasıl oluyor da açıklanamıyor? Öldükten sonra, köylülere defalarca görünen bir ölü veya bir varlık tarafından boğulan ya da kanı çekilen kişiler niçin izah edilemiyor? Son sorunun cevabı yüksek ateş olarak verilebilir belki, fakat Flückinger'ın raporunda, bir kurbanın boynunda görülen parmak kalınlığındaki morluk daha başka anlamlar taşımaktadır. Batı'nın, köylü saflığı deyip geçiştirdiği vampir inancının daha fazla anlamlar içerdiği muhakkaktır.

Söz konusu üç vakadan çıkarılan sonuç, kanunların, kuralların ihlali ya da vampir olduğu düşünülen ölülerin başlarının kesilmesi veya kalplerine kazık saplanması gibi eylemlerde dinin kötülüklerle alet edilmesi konusunda endişeler olduğudur. Tournefort'un kayıtları ve Plogojowitz raporundaki kitle histerisi benzerliği, vampir endişesinin toplumu (bir kesimini de olsa) nasıl etkilediğini gösteriyor. Paole ile Plogojowitz'in veba ya da başka bir hastalığa yakalanmış olması muhtemeldir, fakat bu raporlar, halkın vampir varlığına olan inancını ve korkusunu anlamamız için hayli işe yarar kaynaklardır. Ve bu inanç, edebiyatın en saygı duyulan karakterlerinden birinin ortaya çıkmasına da vesile olmuştur.

Vampir söylentilerinin tüm Avrupa'yı etkisi altına aldığı bir gerçektir, ancak bu konudaki büyük tartışmaların meseleyi artık kapatacağı da beklenmiştir. Dönemin gelişmekte olan bilimi, vampir diye bir şeyin olmadığını kanıtlamayı ummuş fakat karşısında hasta-

lıkları bile anlamayan, çoğunluğu cahil insanlar bulmuştu. Aslında halk, batıl şeylere inanmak ve bilinmeyenden korkmak zorundaydı, aksi takdirde Gotik edebiyat bu denli iyi kavranmayacaktı. Vampirin varlığını kanıtlama veya çürütme meselesine Voltaire ve Calmet gibi çağın büyük filozofları da katılmıştır. Belki de bu gibi isimler, vampir konusuna duyulan ilgiyi sonlandırmışlardır, çünkü on sekizinci yüzyıl kaynaklarının yaptığı gibi bu konuyu büyötmek yerine, bu olguyu açıklamaya ve gerçekleri göstermeye çalışmışlardır. Hatta kimileri daha da ileri giderek tüm bu vaziyetle dalga geçmiştir, tıpkı Voltaire'in yaptığı gibi:

Ne! Yaşadığımız şu çağda, on sekizinci yüzyılda vampir mi varmış? Evet varmış... Polonya'da, Macaristan'da, Silezya'da, Moravya'da, Avusturya'da, Lorraine'de... Londra veya Paris'te bile vampir lafı edilmiyordu. Bu kan emiciler mezarlıkları bırakmış, en güzel yerlerde yaşamayı tercih etmişler anlaşılan... Aslına bakarsanız krallar vampir değildir. Gerçek vampirler, kralın ve halkın hesabına yiyen rahipler ile papazlardır.²²

Galiba en önemli tez, saygın bir din âlimi ve ilahiyatçı olan Calmet'e aitti, fakat insanlar yine ikiye bölünmüştü. Calmet'in bu konudaki fikirlerinin birçok kişiyi üzmesinin nedeni ise onun yalnızca çok saygın bir âlim olmasından kaynaklanıyordu. Onu eleştirenler, Calmet'in böylesine anlamsız bir tartışmanın içinde yer almasına inanamamıştı. Çünkü bu eleştirmenlerin çoğu, böylesine önemsiz bir meseleyi kapatmanın en iyi yolunun görmezden gelmek olduğuna inanıyordu. Calmet'in çıkarımı ise hayranlık uyandıran cinstendi. Bütün vakalar dikkate alındığında vampir meselesini inkâr edemediğini, öte yandan somut bir kanıtın da bulunmadığını belirtmişti. Kararsız kaldığı ortadaydı ama aslında kimsenin kabul etmeye cesaret edemediği bir şey yapmıştı. Vampirler büyük ihtimalle gerçek olmasa da, vampir meselesi o kadar uzun zamandır ortadadır ve o kadar çok kişiyi etkilemiştir ki varlıkları konusunda o ufak şüphe hâlâ devam etmektedir. Ve işte bu belirsizlik vampiri, kimilerine göre var ya da yok, yaşatmaya devam eder.

1770'lerdeki bu tartışma epey sürmüş ve sonunda toplumdaki

vampir karmaşasını biraz yatıştırmıştı. Bunun nasıl olduğu belli değildir fakat takip eden yıllardaki çatışma ve siyasi kargaşayla ilişkili olabilir. Elli yıl boyunca, özellikle de vampirin birçok kişiye görünmesinin inanılmaz ve akıldışı olduğu tartışılmıştı. Fakat bu eleştirilenler yanılmıştı, çünkü vampir, en alt edilemez kılığında, edebi bir karakter olarak yalnızca kırk yıl sonra bir kez daha ortaya çıkacaktı.

Bir canavar doğuyor: Edebiyatta Vampir

Vampir, gücünü kendisine inanmayanlardan alır.

Abraham Van Helsing, *Dracula*

On dokuzuncu yüzyılda vampir, şiirlere, dergilere ve romanlara konu edilerek edebiyatta ölümsüzlüğe kavuşturulur. Onun varlığı hakkındaki eski tartışmalarla alevlenmiş bu yeni ilgi, yazında birçok eserin üretilmesine yol açar.¹ Fakat hâlâ önemli ve etkili olan, vampir yazını türünün gelişmesinde ve bu eserlerin sonradan tiyatro ve sinemaya uyarlanmasında önemli rol oynayan yalnızca dört metin vardır. Bunlar: John Polidori'nin *The Vampyre*, James Malcolm Rymer'in *Varney, the Vampyre*, Sheridan Le Fanu'nun *Carmilla* ve Bram Stoker'ın *Dracula*'sıdır.

Romantik akımın ilk örneklerinin –örneğin Shelley, Keats ve Southey gibi isimlerin– edebiyattaki vampirin temelini oluşturduğu görülür. Aydınlanma Çağı'ndaki vampir yazınında ağırlıklı olarak bilimsel yöntemler ve tümevarım temel alınırken, Romantik dönemdeki korku temelleri, Gotik türünü hayli etkileyen hayal gücü ve hislerin kullanılmasını teşvik eder. Aslında Polidori'nin *The Vampyre*'ı, Lord Byron'ın aşağıda bir kısmını bulacağınız "The Giaour" ["Gâvur"] adlı şiirinden etkilenmiştir.

Ama önce, hazır vampir yeryüzündeyken,
Kaldırsın senin cesedini yattığı yerden.
Sonra musallat ol doğduğun yere,
Ve tek damla kan bırakma sülalende.

Lord Byron bu şiirinde büyük olasılıkla Samuel Taylor Coleridge'in "Christabel" ya da "The Rime of the Ancient Mariner" (İhtiyar Denizcinin Ezgisi) gibi Romantik dönemin daha evvelki eserlerinden etkilenmiştir. Sözü geçen şiirler, yaşayan ölü ve vampirlerde görülen o lanetli arada kalmışlık durumuna benzer özellikte ilginç kavramlar içerir. Dolayısıyla, ortaya çıkan vampir edebiyatının bu şiirlerden etkilenmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Polidori'nin *The Vampyre*'i esas itibariyle yazındaki ilk vampir öyküsüdür. Yazar, halk hikâyelerinde geçen unsurlardan yararlanmakla kalmamış, aynı zamanda farklı eklemeler de yapmıştır. Örneğin, vampire aristokrat sıfatını kazandırmıştır ki bundan sonraki eserlerde bu özellik hep var olacaktır. Amerikalı tarihçi David J. Skal'a göre, *The Vampyre* "Yayımlanmış en korkunç ve en etkili korku öykülerinden biridir."² Christopher Frayling'e göre ise "muhtemelen gelmiş geçmiş en etkili korku öyküsü"³ ve "vampirle ilgili bütünüyle farklı elementleri uygun bir yazın türünde başarıyla bir araya getiren ilk hikâye"dir.⁴

Sonraki hikâyeler üzerindeki etkisini incelemeden önce kısaca öykünün konusuna göz atalım.⁵ Lord Ruthven, Londra'daki çoğu partide boy gösterir,⁶ "mevkiinden ziyade tuhafılarıyla tanınan bir asilzade"⁷ ve cemiyetin ilgi odağıdır:

Tuhaftlığı, onu her davetin bir parçası yapıyordu... Özellikle de yüzü, asla solgun gözükmezdi, ya utangaçlıktan kızarırdı ya da güçlü şehevi duygulardan.⁸

Hikâyenin öznesi Aubrey de o dönemde Londra'ya gelir. "Haysiyet ve samimiyet konusunda aşırı romantik hislere sahip" bir adamdır.⁹ Aubrey ile Ruthven tanışıp arkadaş olurlar, birlikte seyahatlere çıkarlar. Başlangıçta Ruthven'in "yol arkadaşlığı epey cömertti[r]"¹⁰ ve kibardır, fakat Aubrey'in vasileri (anne ve babasını daha çocukken kaybetmişti) gönderdikleri mektuplarda Ruthven'le arkadaşlığını kesmesi için ona yalvarırlar. Bunun üzerine vasilerinin şüphelerinde haklı olduğunu anlayan Aubrey, Ruthven'le ilişkisini keser, hatta soylu bir İtalyan kızla evlenmeyi planlayan Ruthven'in bu girişimini de durdurur.

Sonra Aubrey yolunu Yunanistan'a çevirir. Orada Ianthe adında bir kızla tanışır, ona âşık olur ve evlilik hayalleri kurar. Bir gece fırtınaya yakalanan Aubrey, ormanda bir kulübeye sığınır ve orada "bir kadının korkunç çığlıklarına karışan alaycı bir kahkaha" duyar.¹¹ Bu kahkahanın sahibi Ianthe'ye saldıran vampirdir. Ianthe, Aubrey'i vampire karşı korumak maksadıyla onun peşinden gider fakat kendisi saldırıya uğrayarak hayatını kaybeder. O sırada Aubrey, olayın geçtiği yerde "özel yapım bir hançer" bulur.¹² Kısa bir süre sonra da Ianthe'yi kaybettiği için kederinden yataklara düşer. Bu arada Lord Ruthven, Atina'da tekrar ortaya çıkar. Aubrey'in hasta olduğunu duyunca iyileşene kadar onun yanında kalır. İkili daha sonra tekrar yolculuğa çıktığında haydutların saldırısına uğrar; Lord Ruthven ölümcül bir yara alır. Fakat ölmeden önce, sırrını bir yıl bir gün boyunca tutması için Aubrey'ye yemin ettirir ve o da söz verir: "İnanmadığın tüm kutsal şeyler ve korktuğun her şey üzerine yemin et. Bir yıl bir gün boyunca, benim suçlarımı ve öldüğümü ne olursa olsun, ne görürsen gör hiç kimseye anlatmayacağına yemin et."¹³

Ruthven, isteği üzerine ay ışığında bir taşın üzerine yatırılır. Bunu öğrenen Aubrey onu görmeye gider, fakat Lord'un yerinde yeller esiyordur. Aubrey bu durum karşısında şaşırır ancak bir anlam veremez ve Ruthven'in eşyalarını da alarak tek başına evinin yolunu tutar. Bu eşyalar arasında bir silah çantası, onun içinde de bir hançere ait kın vardır ve bu hançerin "ölümcül kulübedeki hançerle aynı tarzda" işlendiğini fark eder.¹⁴ Evine dönen ve çok sevdiği kız kardeşine kavuşan Aubrey bir davete katılır. O davette, Lord Ruthven'i görünce dehşete düşer, Yunanistan'da ölen adam karşısında durmaktadır. Kafası allak bullak olur, bir yandan da ettiği yemin durmadan aklını kurcalar. Neredeyse hayattan vazgeçecek hale gelmiştir: "Kendinden vazgeçmişti, sürekli öğle sığağının altında ve gece yarısı o buz gibi havada dolaşıp duruyordu."¹⁵

Ruthven'in, kız kardeşine evlilik teklif ettiğini öğrenen Aubrey aklını oynatır. Fakat verdiği sözden dolayı ne kız kardeşini ne de vasilerini uyarabilir, böylece vaziyeti iyice kötüleşir: "Bir deri bir kemik kalmıştı, bakışları donuklaşmıştı."¹⁶

Aubrey, kız kardeşini kurtarmak için son bir çaba sarfeder. Hizmetçisinin eline para tutuşturup yazdığı mektubu kız kardeşine ilet-

mesini söyler. Fakat hizmetçi, onun dediğini yapmak yerine mektubu Aubrey'in doktoruna verir. Doktor da mektubu, Aubrey'in deliliklerinin bir parçası olarak değerlendirir. Bunun üzerine Aubrey, düğün sabahı vasilerine durumu anlatmayı düşünür fakat Lord Ruthven, merdivenlerin başında onu beklemektedir. Aubrey'e hemen odasına gitmesini söyler ve yemini hatırlatır: "Ettiğin yemini hatırla. Kardeşin bugün benim karım olmazsa şerefine leke geleceğini çok iyi biliyorsun. Unutma, kadınlar güçsüzdür!"¹⁷ Elinden hiçbir şey gelmeyeceğini anlayan Aubrey sinir krizi geçirir, vasilerine olan biteni anlatamadan Ruthven'in gözleri önünde hayatını kaybeder. Vasileri, Aubrey'in kız kardeşini kurtarmaya koşarlar fakat çabaları nafiyledir: "Artık çok geçti. Lord Ruthven ortadan kaybolmuştu ve Aubrey'in kız kardeşi de bir vampirin karnını doyurmuştu!"¹⁸

Polidori, Lord Ruthven'le bir vampir prototipi yaratır.¹⁹ Bundan sonraki vampirlerin de "Ruthven formülü"nü takip ettiği gözlenir. Fakat "Polidori'nin tarzı (o dönem için) gerçekçilik ve tuhaf olayların alışılmadık bir bileşimiydi ve (yazarın kendisi gibi) ihmal edilmişti."²⁰ Bir tezatlık olduğu görülüyor, belki bu durum *The Vampyre*'in yayımlandığı sıralardaki anlaşmazlıktan kaynaklanıyordu. 1816'da yazılmış bu öykü ancak 1819'da *New Monthly Magazine*'de Byron imzasıyla yayımlanır. İkisi arasında bir gerginlik olduktan sonra (Polidori, Byron'ın doktoruydu) Byron hemen öyküden imzasını çeker.

Fakat araları, hikâye sonradan *Fragment* adıyla yayımlanınca düzelir. Bu öyküyü Byron kaleme almıştır ve *The Vampyre* ile benzerlikler gösterir fakat sadece bir hayalet hikâyesidir. Bu hikâye Byron, Shelley, Polidori, Mary ve Claire Claremont'u, Byron'ın Cenevre Gölü kıyısındaki villasında –o zamanlar soyadı Goldwin olan Mary Shelley *Frankenstein*'i bu villada yazmıştır– bir araya getiren o meşhur toplantıda anlatılmıştır. Her iki öykü de benzer tarzda olsa da vampir mitini geliştiren Polidori'dir, fakat *The Vampyre* diğer öyküye nazaran daha sade görünür. Örneğin, *The Vampyre*'de yemin "bir yıl bir gün" geçerliken *Fragment*'ta daha karmaşıktır; vampirin taktığı bir yüzük ve ayın dokuzuncu günü yeminde yer alır. Belki bu yüzden Polidori daha iyi bir öykü ortaya çıkarmıştır, çünkü karmaşıklığa yer vermez. Ayrıca daha basit bir konu ele alarak daha fazla okuyucuya ulaşabilmiştir. F.W. Murnau'nun 1922 yapımı filmi *Nosferatu, Bir Dehşet Senfoni-*

si Polidori'nin vampir formülünü temel alan en güçlü uyarlamalardan biridir ve kendinden sonraki –ayrıca kült kabul edilmeyen– birçok yapıma kıyasla daha basittir; dolayısıyla bu durum, Polidori'nin eserinin neden bu kadar etkili olduğunu açıklıyor.

The Vampyre'ın, Polidori ve Byron arasındaki “ciddi kişisel anlaşmazlık”²¹ sırasında yazıldığı söylenebilir ve belki de bu yüzden Ruthven (eğer gerçekten Byron'sa) olduğundan daha kötü bir karakterdir. Sonuçta ortaya hoş ve soylu ancak tehlikeli ve cazibeli bir vampir çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında “Ruthven formülü”nün, çoğu vampir öyküsünde olduğu görülür. Aynı zamanda, Polidori'nin hikâyesi vampirin kurbanlarının yalnızca kadın olduğu ilk öykü olabilir, çünkü halk hikâyelerindeki vampirlerin bu konuda cinsiyet ve yaş ayrımı yapmadığını inceleyip görmüştük.

The Vampyre'da dikkat çeken noktalardan biri kazananın vampir olması, temiz ve saf herkesin de ölmesidir ki bu tema *Dracula* gibi sonraki eserlerde tersyüz edilir. Bunun yanı sıra, diğer eserlerden farklı olarak bu öyküde çok az folklorik unsura rastlanır, ayrıca mezarlık ve şato gibi vampir çağrışımları neredeyse hiç yoktur. Fakat *The Vampyre* ile *Dracula* arasında birtakım benzerliklerden bahsedilebilir; örneğin Aubrey ile Jonathan Harker. Her ikisi de kolayca meraklanır ama çok geçmeden şüpheye düşer ve korkarlar. Lord

Gary Oldman, Kont Dracula rolünde, *Bram Stoker'dan Dracula*.

Ruthven ve Kont Dracula'ya gelince, ikisi de esrarengizdir ve tehlikeli bir cazibeleri vardır. Bir diğer paralellik de Ianthe ile Mina Harker arasındadır; vampir amacına ulaştıktan sonra ikisinin yanından da ayrılmıştır; Dracula aşkı için, Ruthven ise öldürmek ve muhtemelen intikam için iki kadına yaklaşmıştır.

The Vampyre'in başarısı, galiba vampirlere olan ilgiyi yeniden alevlendirmesinden kaynaklanır²² ve böylece *Carmilla* ve *Dracula* gibi "klasikler"in önünü açar. Her iki roman da Polidori'nin öyküsünden daha ünlüdür, fakat hepsinin bu yazın türünde var olmak için birbirinden etkilendiği açıktır. Ayrıca bu öykü, 1823'te vampirin tiyatro sahnesine çıkmasına zemin hazırlamıştır.²³ *The Vampyre* ile ilgili son söz, kafa travması nedeniyle geçirdiği bir hastalığın ardından 1821'de yirmi altı yaşında hayatını kaybeden Polidori'ye verilmelidir:

Sayın Editör,

Tale of the Vampire'in son nüshasında yer alan Letter from Geneva'nın muhatabı olarak belirtmek isterim ki yazarınız, öykünün son halini Lord Byron'a mal etmekle hata etmiştir. Gerçek şudur ki, öykünün temeli Lord Byron'a ait olmasına rağmen gelişimi bana aittir. Bu hikâye, bir hanımın ricası üzerine yazılmıştır ve Lord Byron'ın kendi hayalet öyküsünde yer vermek istediği hiçbir şeyin bu öyküde yer almadığını bu hanım bizzat doğrulamıştır.

Ben,

C, JOHN W. POLIDORI²⁴

Eğer Polidori'nin öyküsündeki vampir, folklorik hikâyelerdeki vampirle neredeyse hiç benzerlik taşımıyorsa, o halde 1847'de yayımlanan *Varney, The Vampyre*'in [Vampir Varney]²⁵ tamamen farklı olduğu söylenebilir. Çünkü *The Vampyre*'da korku üstü kapalı bir şekilde yer alırken *Varney* korkuyu gözler önüne sermektedir. *Varney*'in yaklaşık 850 sayfa uzunluğunda ve 237 bölüm olduğu göz önüne alındığında James Malcolm Rymer'ın karşı karşıya kaldığı en büyük zorluk okurun ilgisini nasıl devam ettireceği yönündeydi. Seriler halinde ucuz roman olarak yayımlanmış *Varney*'de yazar, Polidori'nin

“Ruthven formülü”nü uygular fakat göze çarpan bazı eklemeler de yapar (aynı yöntemi Stoker, *Dracula*’da uygular).²⁶ Yapılan eklemelerin çoğu, folklorik vampir hikâyelerindeki unsurlarla ilgilidir. Örneğin, vampirin görünüşünden “elleri bir deri bir kemik, uzun boylu ve zayıf”²⁷ olarak bahsedilir, dolayısıyla halk arasındaki “yaşayan ölü” hikâyeleriyle paralellik taşır. Aynı benzerlik *Dracula*’nın başlangıcında ve *Dracula*’yı temel alan *Nosferatu*’da da görülür.

Birinci bölümün ilk sahnesinde, vampir ile kız arasında, sonraki vampir romanlarında göze çarpan (birazdan inceleneceği üzere bilhassa en çok *Carmilla*’da) belirgin korku unsurunun yanı sıra geri planda cinsel tema olduğu görülür: “Kadınlığa yeni yeni adım atan o güzel varlığın pürüzsüz teni ve o geçiş hali, bütün cazibesini gözler önüne seriyor.”²⁸ Bu betimleme, genç kızın saf ve bakire olduğunu işaret eder. Ayrıca, kızın odasına giren vampirin “upuzun boyuna” karşılık kızın “ufak ayağını yere basması”²⁹ aralarındaki farkı gösterir ve vampir, baskın bir figür olarak tanımlanır. Cinsel bir gerginliği yansıtan bu sahne, vampirin bir bölümde kızı ısırmasıyla doruk noktasına ulaşır ve bu durum tecavüzü çağrıştırır. Vampir edebiyatında ve filmlerinde bu sahne sürekli yer alır, kimilerine göre vampirin boğazı ısırması, on dokuzuncu yüzyılda tasvir edilmesi bir hayli uygunsuz olan cinsel ilişki için bir metafordur: “Sivri dişlerini kızın boğazına geçirdi, fışkıran kanı o iğrenç emme sesi takip etti. Genç kız bayıldı, vampir ise iğrenç öğününü tamamlamakla meşguldü!”³⁰

Görülüyor ki Rymer, Polidori’nin Aubrey ile Ianthe ya da Ruthven ve kurbanlarıyla üstü kapalı bir şekilde yer verdiği cinsellik temasını alıp daha öteye taşımıştı. Polidori’nin öyküsünde Ianthe sadece ölürken *Varney*’deki Clara (sözü geçen genç kız) vampire dönüşür ve bu durum vampir edebiyatındaki korkuyu daha da artırır. Rymer’ın yaptığı bir başka ekleme ise (daha doğrusu diğer çoğu eserde var olan özelliklere değişik bir boyut kazandırması) vampiri kahramanlardan çok “öfkeli kalabalığın” yakalamasıdır. Bu değişiklik, bilhassa şatolarda veya malikânelerde her şeyden uzak yaşayan ve bu nedenle halkın (daha sonra filmlerde de kullanılan “öfkeli kalabalığın”) şüphelendiği “asil vampirler” düşünüldüğünde, folklorik vampir hikâyelerini akla getirebilir: “Vampire, vampire, vampire ölüm – vampire ölüm, vampiri yok et”³¹ diye hep bir ağızdan

slogan atan öfkeli kalabalık, Ortaçağ'ın cadı avlarında atılan benzer sloganları hatırlatır.

Varney'in yine bu bölümünde yeni kadın vampirin tasviri karşımıza çıkıyor: “Dudaklarında açan goncaya bakın, yanakları niçin yaşarken olmadığı kadar taze ve pembe.”³² Bu betimleme, daha önce belirtilen “uzun boylu bir deri bir kemik” figürden tamamen farklı olmakla birlikte bu zıtlık vampir edebiyatında sıklıkla yer almaktadır. Aslında bu tezatlık, vampirin iki safhasını işaret ediyor olabilir. Birincisi, az önce de tanımlandığı gibi, vampirin henüz vampir olduğu ve ölümsüzlük için çabaladığı ilk dönemdir. Vampir bu durumun ne anlama geldiğini kavrayınca, *Varney*'de görüldüğü gibi, üzölmeye, bir arkadaşlık veya bir aşk arzu etmeye başlar ve böylece ikinci aşamaya geçilir. Bu safhada vampir, ya bulduğu aşkla ya da kana susamışlığını gidererek yeniden canlanma ihtiyacındadır. Bu aşamalar her zaman aynı sırada gitmez, ancak *Dracula*'da Kont, önce yaşlı ve sıksa olarak karşımıza çıkar, sonra tekrar canlılık kazanır.

Ve böylece öfkeli kalabalık, vampirin içlerinden birine musallat olduğunu anlar anlamaz, onun etkisiz hale getirilmesi gerektiğini fark eder. Bunu da halk arasındaki şekliyle gerçekleştirirler: “Vampir, yolların birleştiğı bir noktaya vücuduna kazık saplanmış bir şekilde gömölür.”³³ Fakat *Varney*'de, Clara'nın vampire dönüştüğünün tek göstergesinin “dudaklarındaki kan ile yüzündeki tazelik” olduğuna inanmak zordur. Bu durum, on sekizinci yüzyıldaki vampir salgınıyla benzerlikler taşır ve daha önce belirtilen bilimsel teorilerle açıklanabilir. Yine bu hikâyede, vampire kazık saplanınca aynı şeylerin olduğunu görüyoruz: “Cesedin gözleri fal taşı gibi açıldı, elleri yumuldu ve dudaklarının arasından tiz bir çığlık duyuldu.”³⁴

Varney, vampirin yalnızlığı ve kederiyle okurun empati kurmasını isteyen belki de tek edebi eser olma niteliğini taşıyordu, ta ki yüz elli yıl sonra Anne Rice'in yazdığı *Vampir Günlükleri* ortaya çıkana dek. *Varney*'in sonlarına doğru, vampir Clara'nın yok edilmesinden sonra Varney, Papaz Bevan'a vicdan azabını anlatıp vampir olduğunu itiraf eder ve Clara hakkında konuşur:

Böyle mi olacaktı? Bu benim eserim mi? Ah, ne korkunç! Korkunun bile dili tutulur. Şimdiye kadar hep arkada bırakmaya çalıştığım böy-

le korkunç hayaller veya trajik gerçekler için eğer bir damla gözyaşım varsa şimdiki dökmem gerekir ama hiç yok... Kalbimi naif duygulara karşı taşlaştırdığımı sanmıştım... Ama görüyorum ki yanılmışım.³⁵

Varney, son olarak papaza “Bu korkunç bedenden defalarca kurtulmaya çalıştım” ve “Alay edercesine benden uçup giden ölümden başka ne için dua edebilirim ki?” der.³⁶

Hikâyenin sonunda Varney’in üzüntüsü o kadar dayanılmaz hale gelir ki kendisini Vesuvius Dağı’nın zirvesine çıkaracak bir rehber tutar ve orada hayatını nihayete erdirir: “Rehber daha ağzını açmadan bir

çıglık duyuldu, Varney ani bir sıçrayışla kendini yanardağın boşluğuna bıraktı.”³⁷ Bu yalnızca Varney’in değil, ilk edebi vampir örneğinin de sonuydu, çünkü “Polidori’nin vampirinin ticari potansiyelini kullanmış birçok oyun, şiir, hikâye ve operanın (Charles Nodier, James Planche, James Malcolm Rymer, Alexandre Dumas ve Dion Boucicault gibi yazarlar) yaptığı tek şey sadece Ruthven konusunu yeniden işlemek olmuştur.”³⁸ İş yapan ve sonraki eserlerde de kullanılan bir formül olmasına rağmen, vampir edebiyatı için biraz batılatmış olacak ki bir yenilik gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu yeniliği 1872’de *Carmilla*’yla J. Sheridan Le Fanu yapmıştır.

Hakkında “vampir anlatılarının en ünlüsü ve kesinlikle en etkilisidir... Arkasından Bram Stoker’ın *Dracula*’sı gelir”³⁹ yorumu ya-

James Malcolm Rymer’in yazdığı *Varney, the Vampyre* kapak resmi.

pılan *Carmilla*, lezbiyenlik izleri taşıyan ilk vampir öyküsüdür. *Varney*'deki üstü kapalı cinsel temayı, tabutunda uyuyan ve kan emerek yaşayan ölü gibi daha geleneksel bir korku unsuruyla harmanlayarak *Dracula*'ya öncülük ettiği söylenebilir. Bunun yanı sıra *Carmilla*, okurun vampirle empati kurduğu ilk vampir hikâyesidir. Aynı şey *Varney* için kısmen geçerli olsa da vampirin kirli eylemleri, okuyucuyu *Varney*'den uzaklaştırır. *Carmilla* genç ve masum bir kadın olarak anlatıldığı için okur olarak onun vampir olduğunu uzun bir süre fark etmeyiz, bu yüzden onun hislerini ve ruh halini, özellikle de arkadaşına ve aşka duyduğu ihtiyacı daha iyi anlarız.

Bu öyküde başkarakter, altı yaşındayken gördüğü garip bir kâbusu anlatır; yatağında yatarken ortaya çıkan genç bir kadın onu okşar, sakinleştirir ve kız uykuya dalar. Fakat sonra, göğsüne iki iğne batırılmış gibi bir hisle uyanır ve avazı çıktığı kadar bağırır. Bunun üzerine genç kadın, yataktan yere doğru kayar ve büyük olasılıkla yatağın altına saklanır. Küçük kızın hizmetinden sorumlu kişiler odaya koşar ve onun kâbusunu dinledikten sonra küçük kız, “Benizlerinin attığını ve suratlarındaki alışılmadık endişe ifadesini” fark eder ve “yatağın altına ve odanın sağına soluna baktıklarını” görür.⁴⁰ Hizmetçiler, bu olayın bir vampir vakası olduğunu anlarlar.

Yıllar sonra, bir araba kazasıyla ilgili hayli tuhaf bir olay sonucunda *Carmilla*'nın aynı eve gelmesiyle kız, rüyasındaki kadınla karşısında duran kadının tıpatıp aynı olduğunu fark edince şaşkına döner. Kısa süre içinde arkadaşlık kursalar da aralarındaki ilişkinin arkadaşlıktan öte olduğu görülür:

Canım, minik yüreğin yaralı. Bana zalim deme, çünkü ben gücümün ve zayıflığımın karşı konulmaz doğasına itaat ediyorum. Eğer o canım yüreğin yaralıysa, benim vahşi kalbim de seninkiyle birlikte kanar. Muazzam mahcubiyetimle senin sıcacık yüreğinde yaşayacağım ve sen de benimkinde tatlı tatlı ölecek, ölecek, öleceksin.⁴¹

Carmilla'ya ait bu sözler, onun genç kıza karşı niyetini ortaya koyar, özellikle şu sözlerinin ardından bu çıkarıma dair hiçbir şüphe kalmamaktadır: “Sen benimsin, benim olacaksın, sen ve ben, sonsuza kadar tek vücut olacağız.”⁴²

D.H. Friston'ın Dark Blue (1872) dergisinde Carmilla için çizdiği bir illüstrasyon.

Açıkça belirtilmeyen bu eşcinsel arzu, vampir edebiyatında yeni bir yönelim olmakla birlikte hikâyede yer alan değişik özellikler, gelenekteki inanışlara yer verilmesi gibi, köylü kızın cenaze töreninde karşımıza çıkar: “İki hafta önce hayalet gördüğünü sanmıştı zavallı kız, o günden beri can çekişiyordu, dün öldü.”⁴³ Köylü kızın vampir değil de hayalet görmüş olduğunun söylenmesi ilginçtir, fakat *Carmilla*’nın önemli bir kısmında olayların vampir tarafından gerçekleştirildiği aşikârdır, muhtemelen merakı yükseltmek için hikâyenin sonuna kadar pek açık verilmemiştir. Bir diğer tuhaf-lık ise iki hanımın da kendilerine gösterilen tılsımları hemen satın almalarıdır: “Bu ormanda, duyduğuma göre, kurt kılığında dolaşan vampire karşı siz hanımefendiler bir muska almak istemezler mi?”⁴⁴ *Carmilla*’nın, yani vampirin ta kendisinin, muska alması oldukça şaşırtıcıdır ve yirminci yüzyıl yazınındaki vampirlerin örneğin haçtan etkilenmemesine de temel oluşturur.

Carmilla ile *The Vampyre* arasında yemin konusunda önemli benzerlikler vardır; annesinin yemin ettirdiği Carmilla şöyle der: “Yeminler verdim, hiçbir rahibe bu kadar yemin etmemiştir, hikâyemi kimseye anlatmayacağım, sana bile.”⁴⁵ Ayrıca kitabın altıncı bölümün-

de geçen olay –kız, odasında dolaşan birini görür ve iki iri göz birden önünde belirir, hemen sonra göğsünde keskin bir acı duyar, olduğu yerde ölü gibi yatar– Highgate Olayı’ndaki Elizabeth Wojdyla’yla benzerlikler taşır (bkz. onuncu bölüm). Görülüyor ki *Carmilla*, folklorik vampir hikâyelerinden ve kendinden evvelki vampir yazınından etkilenmiş, kendinden sonraki eserleri de etkilemiştir. Vampir romanlarının büyük çoğunluğunda aynı duruma rastlanır. *The Vampyre*, *Varney*, *Carmilla* veya *Dracula*, hangisi olursa olsun her zaman en iyi ya da en çok taklit edilen vampir öyküleri olarak tanımlanacaklardır. Her biri de bu tanımlamaları hak etmektedir.

Hammer film şirketinin yapımcılığını üstlendiği *Dracula* 1972’de “Millarca” veya “Mircalla” anagramının kullanılmış olması *Carmilla*’dan etkilenildiğini gösterir. Bunun yanı sıra, Johnny Alucard adlı esas karakterin adının, *Dracula*’nın anagramı olduğu görülür. Kontes Mircalla’da ise tarihteki Dracula, Vlad Tepeş’le ilgili paralellikler olduğu gözlenir; her ikisinin de kafası kesilmiştir ve yine her ikisinin cesedi de mezarlarında bulunmaz.

Bram Stoker’ın, Vlad Tepeş’ten ne ölçüde etkilendiği konusunda tartışmalar olsa da Vlad Dracula ile *Carmilla* arasında hiçbir bağlantı olmadığı ortadadır.

Carmilla’nın on beşinci bölümünde generalin söylediği sözler dikkat çeker: “Yukarı ve Aşağı Styria, Moravya, Silezya, Türklerin hâkimiyetindeki Sırbistan, Polonya, hatta Rusya’daki o korkunç batıl inanışı kesin duymuşsunuzdur; bu inanç, adını tam olarak söylemek gerekirse, vampirin varlığına olan inançtır.” Bu örnek, Le Fanu’nun hikâyede, folklorik inanışları kullandığının en açık göstergesidir. Önceki vampir romanlarında olduğu gibi *Carmilla* da eski korkuları ve halkın ilgisini çeken olayları hikâyeyi geliştiren bir araç olarak kullanır. *Carmilla*’yı diğer eserlerden ayıran tek özellik belki de lezbiyenliği içermesidir. Fakat sözü geçen dört romanın her biri kendilerini farklı kılan bir bakış açısı kullanmış ve büyük olasılıkla bu yüzden birbirlerine olduğu kadar korku türüne de etki etmişlerdir. Bu durumda son olarak, bahsi geçen romanlar arasında hangisinin en etkili değil de en ünlü olduğunu düşünmemiz gerekir, zira Bram Stoker’ın *Dracula*’sı ile Kuzey Yorkshire’ın Whitby kasabası birbiriyle anılır olmuştur.

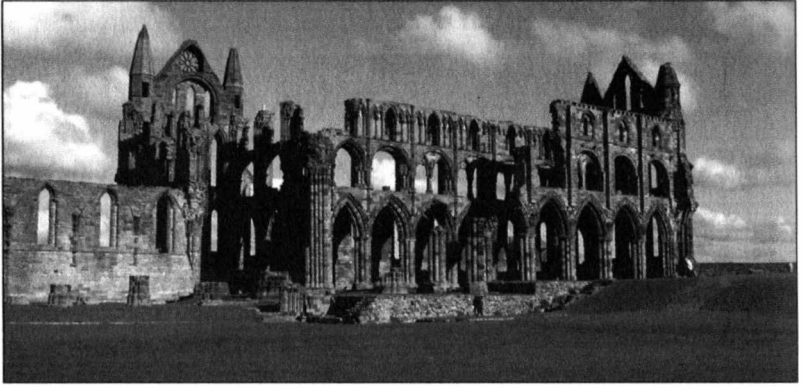
Vampir avı # II: Whitby, Kuzey Yorkshire, İngiltere

Whitby'nin sakinleri, kasabalarının dünya çapındaki kötü şöhretini Bram Stoker'ın bir klasik haline gelmiş ve olayların bir bölümünün Whitby'de geçtiği romanı *Dracula*'ya bağlıyorlar. Dünyanın dört bir yanından gelen insanlar bu kasabada Dracula'nın izini sürüyor, hatta bazıları, Stoker'ın kötü Kontu'nun buraya defnedildiğini bile düşünüyor (bu oldukça ilginçtir, çünkü romanda Kont Dracula, Transilvanya'da öldürülür ve toza dönüşür, bu yüzden herhangi bir yere gömülmüş olması imkânsızdır).

Whitby ise bu kötü şöhretini, rehberli vampir turları ve Marine Parade 9 numaradaki "Dracula Experience" korku tüneli olmak üzere vampir temalı iki popüler etkinliklerle karşılamıştır. Bunun yanı sıra, yılda iki kez gotik hafta sonu ve bir de "Ölüm Dansı" adını taşıyan gotik balo düzenleyen, kendini korkuya adanmış Whitby Dracula Topluluğu da kasabanın ilginç etkinliklerine katkıda bulunmaktadır.

Whitby Kasabası

Stoker, Dracula'yı bu kasabaya getirmeden önce Whitby'nin halihazırda doğaüstü olaylarla dolu bir geçmişi vardı. Aslında bu bölgenin, İngiltere'nin en tekinsiz yerlerinden biri olduğu söylenir. Whitby'de çok sayıda hayalet görülmüştür ve bunların belki de en ünlüsü, kasabaya musallat olduğu söylenen Constance de Beverley'dir. Anlatılanlara göre Beverley, Whitby Manastırı zindanına üzeri taşlarla kapatılarak canlı canlı gömülmüş ve ölüme terk

Whitby Manastırı.

edilmiştir, suçu ise genç bir şövalyeyle cilveleşmektir.¹ Manastırın MS 680 yılında ölen kurucusu St. Hilda'nın kefeniyle hayaleti andıran suretinin de manastırın pencerelerinden birinde görüldüğü söylenir. *Dracula*'da bazı karakterler manastırdan bahsetseler de –örneğin Mina Harker günlüklerinde söz eder– Stoker'ın, romanında Whitby Manastırı'nı kullanmamış olması tuhaftır. Fakat kasaba ziyaret edilince *Dracula*'da niçin St. Mary Kilisesi'nin kullanıldığı daha fazla açıklığa kavuşuyor; çünkü daha kasvetli ve azametli olan bu kilise, East Cliff'in ucunda her an çökecekmiş gibi durur, kilise mezarlığı ise büyük mezar taşlarıyla doludur. Mina, gece yarısı tam da burada arkadaşı Lucy'yi yine bir uyurgezerlik halinde en sevdikleri bankta otururken görür: “Uzun bir karaltı, yarı uzanmış haldeki beyaz bir şeyin üzerine eğiliyordu.”² Gördüğü karaltı Kont Dracula'dır ve Lucy'nin enerjisini emerken eskiden beri var olan siyah ve beyaz, karanlık ve aydınlık, iyi ve kötü tezatlıklarını simgeler. *Dracula*'yı bu tezatlıklar dahilinde değerlendirirsek, Stoker'ın kontu kötülüklerin başı olarak gösterdiğini söyleyebiliriz.

Londra *Dracula* Derneği'nden Bernard Davies'in işbirliğiyle düzenlenen “*Dracula*'nın Peşinde” turu, Whitby'ye gelen ziyaretçilere Stoker'ın romanında geçen yerleri görme fırsatı veriyor. Ziyaretçiler tur kapsamında yüz doksan dokuz basamağın ardından Whitby Manastırı ile St. Mary Kilisesi'ne ulaşıyorlar, Lucy ve Mina'nın konakladığı Crescent Sokağı'nı (Stoker da 1890'da tatilini burada ge-

St. Mary Kilisesi, Whitby.

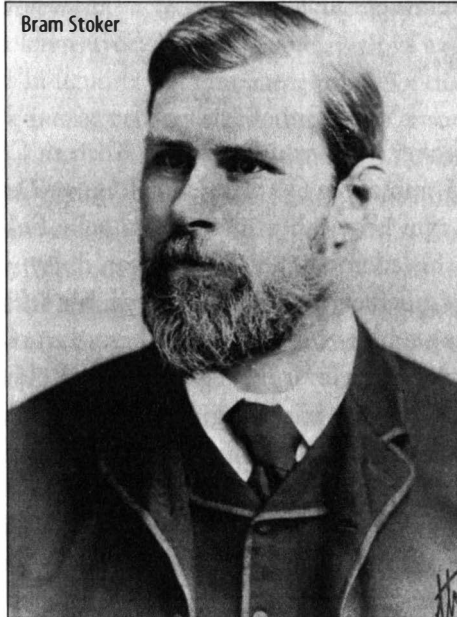
çirmişti), balık pazarını ve köprüyü ziyaret ediyorlar. Bu tur kapsamında, Bram Stoker'ın bir yandan Whitby manzarasını seyretmek bir yandan da romanına malzemeler toplamak için oturduğu West Cliff'in güney ucunda yer alan bank ile bu bankın tam karşısında bulunan, yalnızca kasabanın manzarasını görmek için değil oturup *Dracula*'yı okumak için de mükemmel bir yer olan St. Mary Mezarlığı da gezdirilen yerler arasında.

Bram Stoker

Abraham Stoker, 1847 yılında Dublin Körfezi, Clontarf'ta Crescent Sokağı 15 numarada (Whitby'de kaldığı ve *Dracula*'da kullandığı sokak da aynı isme sahiptir) dünyaya gelir. Sekiz yaşına kadar doktorların teşhis edemediği bir hastalıktan dolayı yatağa bağlı kalır, fakat sonra mucizevi bir şekilde iyileşir, bir seksen sekiz santimetre boyunda sağlıklı ve sporda üstün başarıları olan bir delikanlı olur. Fen bilimlerinden onur derecesiyle mezun olduktan sonra babası Abraham Stoker'ın izinden giderek Dublin Castle'da memur olur. Bir yandan yüksek lisans bir yandan da eğitim gördüğü üniversitenin felsefe ve tarih çalışmaları topluluğuna başkanlık yaparken tiyatroya merak salar. Lord Henry Irving'in performansını izledikten sonra neredeyse hiç yorum yapılmamış olmasına şaşırır ve *Dublin Mail*'e bir yazı yazarak bu konudaki şikâyetini bildirir. Bu-

nun karşılığında, gazeteye tiyatro eleştirmeni (her ne kadar ücret almasa ve adı geçmese de) olur ve sonra başka gazeteler için de çalışır. Irving, hemen hemen beş yıl sonra Dublin'e, Theatre Royal'a geri dönünce Stoker'ın eleştirileri sayesinde aralarında uzun ve sağlam bir dostluk başlar, hatta Stoker, Irving yönetimindeki ve Londra'da bulunan Lyceum Theatre'da yöneticilik yapar.

Lyceum Theatre, Stoker'a sınıf atlatır ve edindiği konum sayesinde yarızamanlı yazarlık yapma fırsatı bulur. Lakin Stoker her ne kadar ön plana çıkacaksa da her zaman Irving'in gölgesinde kalacak, fakat bu durumdan "garip bir şekilde memnun" olacaktır.³ Arkadaşları Stoker'ı sadık bir dost, dürüst bir işadamı, siyah saçlarına karşın alev kıvıllı sakalları olan şen şakrak bir dev olarak tanımlamışlardır.⁴ Kimilerine göre Kont Dracula'yı oluştururken genellikle kibar ve insanların enerjisinden beslenme gibi tuhaf bir yeteneğe, ustalığa sahip biri olarak anlatılan Irving'i model almıştır. Bu konu tartışmaya açıktır, ancak *Dracula* hakkındaki iddiaların çoğu gerçek olaylara, deneyimlere ve insanlara dayandığı için belirtilen görüş de gayet mantıklı görünmektedir.

Stoker, 1890'da tatilini geçirdiği Whitby'de romanı için birçok fikir edinmiştir, fakat yaptığı araştırmalar ona bu tatilde edindiği bilgilerden daha fazlasını kazandırmıştır. 1890 yılında Stoker, Budapeşte Üniversitesi'nden Armeniur Vanbery isimli bir profesörle tanışır, vampir ve doğaüstü güçler hakkında uzun uzadıya konuştukları, profesörün Stoker'a Doğu Avrupa özellikle Transilvanya seyahatinden, Romanya ile Kazıklı Voyvoda'nın tarihinden de bahsettiği söylenir. Bu nedenle, romanın geçtiği yer ve karakterler konusunda Vanbery'nin yazarı ne kadar etkilediği tartışma konusudur. Stoker, Vanbery'nin anlattıklarından yola çıkarak bölgeyi ve muhtemelen Bran Şatosu'nu romanında kullanabilirdi, fakat şato, Vlad Tepeş ve *Dracula* arasında doğrudan bir bağlantı bulunmuyor. Bir başka iddia ise Stoker'ın, profesörden Vlad Dracula hakkında hiçbir şey dinlemediği, bu isme Whitby'deki kütüphaneden aldığı bir kitapta rastladığı yönündedir.

Fakat diğer görüşlere göre Stoker, ağırlıklı olarak Vanbery'nin anlattıklarından yararlanmıştır: "Görünüşe bakılırsa Stoker, Dracula'yla ilgili bilgilerin çoğunu Vanbery'den almış, bu bilgilere Britanya Müzesi kütüphanesinden takviyeler yapmıştır"⁵ Stoker, "gizemli veya kötü" bir kişi olmayıp, "yarattığı o meşhur karakterden tamamen farklı olarak cana yakın, hatırşinas ve mütevazı bir adam"dır.⁶ *The Snake's Pass* (1890) ve *Yedi Yıldız Mücevheri* (1903) diğer eserleri arasındadır, ancak *Dracula* (1897) olmasaydı, diğer eserleri muhtemelen bugün bilinmiyor olacaktı.

Dracula

Dracula'nın edebi değeri konusunda ayrı düşünceler vardır. Genellikle bir klasik olarak kabul edilse de eleştirilerden de nasibini almıştır. Montague Summers, bu kitap hakkındaki kararsızlığı şöyle özetliyor: "Temasını doğaüstü güçler ya da korku üzerine kurmuş bir hikâyenin herhangi bir uzunluğa bağlı kalması neredeyse olanaksızdır... 'Jonathan Harker'ın Günlüğü' başlıklı ilk bölüm harika, tüm hikâye böyle yüksek kalitede yazılmış olsaydı elimizde bir şaheser olabilirdi, ancak böyle olmadı."⁷ Bu eleştiri biraz haksız görünebilir fakat ilk dört bölümün, kitabın cevheri olduğu kesindir ve

bu bölümlerle kitaba kendini kaptıran okurun romanın sonunu getirememesi mümkün değildir. Bir bölümde Stoker, Whitby'deki geçen olayların anlatımının ardından az da olsa yönünü kaybeder gibi olur ama Van Helsing, Dracula'nın peşine düşünce tekrar rotasını bulur. Okuru hikâyeye çeken ve tekrar hikâyenin içine alan etkenin kitabın edebi yönünden çok olay örgüsü olduğu söylenebilir. Sahneye uyarlanan *Dracula*'da da aynı şey görülür; ilk temsil kötü bulunmuş olsa da oyunun başarılı olduğu düşünülmüştür.

Birçok kişi, vampire ilginin azaldığı bir dönemde *Dracula*'nın herhangi bir kitaptan daha fazlasını yaparak vampiri yeniden canlandırdığını düşünür. Daha önce de belirttiğim gibi, vampire uzun ömür veren şey kendini yeniden yaratma kabiliyetidir. Aslında, *Dracula*'nın yeniden yarattığı bu ironik ölümsüzlük, vampiri birçok yönden modern toplumda kolay kolay unutulmayacak bir imgeye dönüştürmüştür.

1983'te bir klasik olarak tekrar yayımlanan *Dracula*'ya A.N. Wilson, özür diler gibi bir giriş yazmıştır: "*Dracula*'nın muhteşem bir edebi eser olmadığı açıktır. Anlatımı, sıradan ve güçlü bir abartıya sahiptir. Akli başında hiç kimse Stoker'ın müthiş bir yazar olduğunu düşünmez. Peki, müthiş bir yazar olmayan bu kişinin bir klasik ortaya çıkardığı nasıl söylenebilir? Tabii ki tüyleri diken diken ederek. Ve ilk sayfasından son sayfasına kadar *Dracula*'nın yaptığı şey tam olarak budur."⁸

Birdenbire popüler olmamış bu kitabın uzun soluklu başarısının sırlarından biri eski ile yeniyi harmanlamasıdır. Bu nedenle, vampirin varlığına dair tarihte yer alan inanışlarla modern vampir inancı arasında bir köprü olduğu düşünülebilir. Bugün zihnimizde canlanan vampiri, edebiyat yavaş yavaş oluşturmuş olmasına rağmen, *Dracula* yayımlanıncaya ve hemen arkasından sırasıyla tiyatro ve sinema uyarlamaları gelinceye kadar daha önce belirtilen Ruthven formülüyle ortaya çıkarılan, herkesin zihninde aşağı yukarı aynı şeyi canlandıran bir vampir ve imge ortaklığı görülmemiştir. Antik inanışlarla, vampirlerle ilgili folklorik unsurlar veya ilk şeytani figürlerin etkisi gibi (*Dracula* Şatosu'ndaki üç kadın vampir ile antik vampirler Lilith ve Lamia arasındaki benzerlikler bunun kanıtıdır), teknolojinin bir araya getirilmesi, örneğin stenografinin kullanılma-

şı, Dr. Seward'ın gramofonu ve Van Helsing'in kan nakli, vampirin yirminci yüzyıla geçişine ve toplumla bağlantısı olan bir varlık olarak yeniden kendini göstermesine olanak tanımıştır. Bu hayli önemlidir çünkü çoğu kişi, vampir yazınının kendini tekrarladığını ve insanların bu türden sıkıldığını düşünüyordu. *Dracula*'dan birkaç yıl evvel yayımlanan Paul Féval'in *La Ville-Vampire*'i (1875) gibi –yirmi birinci yüzyıldaki *Buffy Vampir Avcısı*'na benzer– birtakım samimi-yetsiz satirler de bu görüşü desteklemiştir.

Analiz edilerek okunduğunda *Dracula*'nın toplumsal anlamlar taşıdığı görülür. Romanın karakterlerini inceleyecek olursak, güçlü ve patavatsız profesör, genç ve erdemli avukat, özverili doktor, hayatını nasıl kazanacağını öğrenmiş iyi bir eş, zalime karşı savaşmak için birlik olurlar. Geçen yüzyıl boyunca Fransızlara ve Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlara karşı mücadele ederken Britanya da tıpkı bu karakterler gibi bir araya gelmiş ve vampir teması bu şekilde sıklıkla kullanılmıştır. Örneğin, Turgenyev ile Tolstoy, Çarlık Rusyası'nda Kazakları ve toprak sahiplerini vampir olarak tasvir eden halk hikâyelerini derlemişlerdir.⁹ *Dracula*'nın altında yatan tema, farklı bir Haçlı emperyalizmi de olabilir: “Şeytani Tanrı, gerek baskıcı ve kendini yok edici gerekse pasif ve kendini yok edici olsun, onu simgeleyen edebiyattaki vampirin (folklorik vampirin aksine) İngiliz emperyalizmine yönelik tutumlarla ilgisi olabilir.”¹⁰ *Dracula*'nın başarısının nedenlerinden biri bu olabilir miydi?

Dracula gibi toplumsal imalar taşıyan bir eser, daha başka bağlamlara rahatlıkla oturtulabilir. Örneğin Karl Marx, *Kapital*'de vampir imgesini bağlamı dışında kullanır: “Sermaye ölü emektir, vampire benzer, yalnızca emeğin canlılığını emerek hayatta kalır ve ne kadar çok emeğin canlılığını emerse o kadar fazla yaşar.” Marx'ın Londra'daki Highgate Mezarlığı'na –Kont Dracula'nın saldırısına uğradıktan sonra vampire dönüşen Lucy Westenra da buraya defnedilir, ayrıca son bölümde inceleyeceğimiz ünlü Highgate Vampir'i'nin de mekânıdır– gömülmüş olması galiba bu yüzden uygun düşmüştür.

Yine *Kapital*'de Marx, Tuna beyliklerindeki bey ve köylü ilişkisini Vlad Dracula'dan başkası olmayan Eflâklı Boyarlarıinkiyle kıyaslayarak çıkarımını bir adım öteye taşır.¹¹ 1897'de *Kapital*'in İngilizce

Stoker'ın *Dracula*'sı, orijinal kapak resmi.

çevirisiyle *Dracula*'nın aynı yıl yayımlanması iyi bir zamanlama olmuştur.

Daha önce de belirtildiği gibi, Stoker'ın, yarattığı karaktere Vlad Dracula'nın adından başka neler kattığı konusunda hiç bulgu yoktur, fakat tesadüf de olsa birkaç merak uyandıran nokta vardır. Tarihi figür Vlad Dracula düşünüldüğünde "Jonathan Harker'ın Günlüğü"ndeki şu satırlar ilgi çeker: "Olaylardan, insanlardan ve savaşlardan bahsederken sanki hepsini görmüş geçmiş gibi konuşuyordu."¹² Buradan yola çıkılarak, Kont ilerleyen bölümlerde Vlad'ın aksine bir Sekel olduğunu söylemesine

rağmen, *Dracula*'nın aslında Vlad Dracula olduğu söylenebilir. Ayrıca Kont "damarlarında Attila'nın kanının dolaştığını" söyler; Vlad Dracula'nın da Attila ve onun yöntemlerinin ünlü bir hayranı olması, biraz farazi olsa da bezerliklerin olduğunu gösteriyor.

Fakat araştırmalarının birçok yönünü kullanarak Stoker'ın ortaya karma bir vampir çıkardığını söylemek mümkündür. Henry Irving'in belli kişisel özellikleri ile Vlad Dracula'nın bazı niteliklerinin Kont'ta toplandığını önermek yanlış olmaz. Kazıklı Voyvoda'yı esas almaktan ziyade Stoker, romanın birinci bölümünde geçen ve mavi ışıkların görüldüğü sahne gibi sadece Romen geleneksel inancından öne çıkanları, örneğin sarımsak ve tespih taşları, seçebildi. Birinci bölümde anlatılan olayda Stoker, Emily de Lazowska Gerard'ın "Transylvanian Superstitions" (1885) başlıklı makale-

Max Schreck, *Nosferatu*'da Kont Orlok rolünde.

sinden esinlenmiştir. Gerard, yazısında bir Romen masalından söz eder: “Bir önceki Paskalya Yortusu akşamında cadılarla kötü ruhlar ortalıkta cirit atıyor, saklı hazineler yaydıkları parlak alevle kendilerini saklayan yerlere ihanet ediyorlarmış.”¹³ Kont Dracula ve Jonathan Harker arasındaki konuşmada da aynı şey tasvir edilir. Son olarak değinilmesi gereken bir diğer nokta ise romanın ilk halidir. Stoker, *Dracula*'ya son noktayı koymadan önce Kont'tan yalnızca Vampir Kont olarak söz ediyor ve ilk bölümler Transilvanya'da değil Avusturya'da geçiyordu.

Karakterlerin kime dayandığı, Stoker'ın fikirlerinin nereden geldiği tartışılarsun, *Dracula* hâlâ ayakta kalmaya devam ediyor. Sevilse de nefret edilse de, klasik kabul edilse de edilmese de Dracula, gelmiş geçmiş en ünlü romanlardan biri olmakla birlikte, tarih, folklor ve edebiyattaki vampirin farklı özelliklerinin bir araya geldiği belki de tek eserdir. Fakat sinema piyasası gelişene kadar, Bela Lugosi ve Christopher Lee'nin başrolünü oynadığı Dracula filmleri bu sayede 1930'lardan bugüne büyük çapta bir başarı elde etmiştir, dünya genelinde Dracula kadar kabul görmüş bir vampire rastlan-

maz. Aslında, Murnau'nun *Nosferatu*'su (1922) gibi ilk vampir filmleri Ruthven formülünü tamamen yok sayarlar. Stoker'ın romanı olmasaydı bugün bildiğimiz vampir belki de hiç var olmayacaktı.

Kuşkusuz, Kont Dracula yaratılmış en meşhur vampirdir, ondan önce ve sonra gelenler olsa da *Dracula*'nın oluşturduğu bu karakter sayesinde vampir sonsuza kadar böyle hatırlanacaktır. Vampir sözcüğü duyulduğunda her zaman Kont Dracula'nın yarattığı o imge akla gelir. Yazında ilk olarak Polidori'nin vampiri meydana getirmiş olması veya Le Fanu'nun Stoker'dan önemli ölçüde etkilenmesi ya da vampirin *Dracula*'dan önce altı bin yıllık geçmişe sahip olması önemli değildir, asıl mesele tüm bunların Stoker'ın romanının önemi vurgulamasıdır.

Fantazmagorya: Modern Vampir

Vampir, artık eskisi kadar korkulan bir varlık değildir. Vampirle benzer özellikler taşıyan varlıkların yaklaşık bin yıl boyunca geçirdiği ağır değişimin arkasından, *Dracula*'dan sonraki yüz yıl içinde bu evrimin son basamağı çok hızlı yaşanmış ve vampirin değişimi süpernovaya dönüşen bir yıldız gibi olmuştur. Onunla bütünleşen korku yok olmuş ve vampir, eski halinin bir parodisine dönüşmüştür. Bunun nedeni oldukça basittir: İnsanlar artık vampirden korkmamaktadır. Zaten onun çağlar boyunca varlığını sürdürmesini sağlayan şey insanlardaki korkuydu. Peki, söz konusu korku bunca zaman sonra nasıl azalmıştı? Ve bu durum, yirmi birinci yüzyıldaki vampir için ne anlama gelmekteydi?

Her ne kadar *Dracula*, modern vampir mitinin ortaya çıkışını hızlandırmış olsa da modern vampir kavramına geçişi sağlayan şey tiyatro, televizyon ve sinemanın bu yaratığı kullanmasıydı. Ortaçağ'daki batıl inanışlarda, rivayetlerde veya halk arasında vampir inancını devam ettiren şey cehaletti, fakat modern zamandaki teknolojik gelişmeler ve kitlelere pazarlanan ürünler, bilinmeyen ortadan kaldırmış ve vampiri gündelik bir ürüne çevirmiştir. Vampir, kahvaltılık gevreklerinden (Kont Chocula) çizgi filmlere (*Mona the Vampire*), turizmden kitap, film ve televizyon yapımlarına kadar hemen hemen her şeyin pazarlanmasında kullanılmıştır. Aslında, vampirin şu anki cazibesi öyle bir noktaya gelmiştir ki çoğu insan onun ne olduğunu bilmekle kalmaz, dış görünüşünü bile tarif edebilir. Ve bu tariflerin yüzde doksan dokuzu kesinlikle pelerin, sivri dişler, yaralar ve kana susamışlık sözcüklerini içerecektir. Peki, önce-

ki bölümlerde sözünü ettiğimiz onca imgenin arasından niçin özellikle bu imge benimsenmiştir? Bunun yanı sıra, Kont Dracula'yı bilmesine rağmen kaç kişi romanı okumuştur veya en azından roman- da anlatılanlar hakkında fikir sahibidir? Bu soruların yanıtları, vampirin sinemadaki gelişiminde aranmalıdır ki bu gelişim hiç kuşkusuz, korkularımızı sona erdirmekle kalmayıp yirmi birinci yüzyılda tamamen yeni bir vampir imgesi de yaratmıştır.

Dracula, Victoria döneminin sonlarını yansıtan tüyler ürpertici bir edebi eserdir. O dönemde Londra, Karındaşen Jack'le tarihindeki en vahşi seri cinayetlere tanıklık etmişti. Bu cinayetlerin, basının bir oyunu olduğu öne sürülse de o dönemde Merkez Haber Ajansı'nın kayıtlarında yer alan "iyi giyimli" bir adam tarafından boğazlanmış kadının haberi Stoker'ın yarattığı karakteri hatırlatır.¹ Hatta yine aynı dönemde bazı kişiler daha da ileri giderek şöyle iddialar gündeme getirmişlerdir:

Yaşananları izah etmek bir hayli zor... Bu caniliğin nedenini anlamaya çalışan akıl, yönünü içgüdüsel olarak gizli güçler ile karanlık çağlardaki mitlere çeviriyor. Hortlaklar, vampirler, kan emiciler ve yüzyıllar boyunca birikmiş o korkunç rivayetler bugün adeta bir şekle bürünüyor, heyecan içindeki hayal gücünü etkisi altına alıyor.²

Dracula, akademisyenler ve halk arasında yeniden ilgi odağı olur. Dudley Wright'ın yazdığı *The Book of Vampires* (1924) ve Montague Summers'a ait *The Vampire: His Kith and Kin* (1928) gibi çalışmalar, farklı kültürlerdeki vampir inancı tarihini belgelemeye ve söz konusu batıl inanç hakkında birincil kaynaklar sağlamaya çalışmışlardır. Ayrıca *Dracula* 1920'lerde, izinsiz bir şekilde de olsa sinemaya uyarlanmıştır. Dışavurumcu Alman yönetmen F.W. Murnau tarafından 1922'de çekilen ve başrolde Max Schreck'in oynadığı *Nosferatu, Bir Dehşet Senfonisi*'nin başında şu cümleler yer alır: "Nosferatu! Bu isim, gece vakti gelen Ölüm'ün seslenişi gibi durmuyor mu? Siz sakın yüksek sesle telaffuz etmeyin, yoksa hayatın renkleri karanlığa gömülür ve kâbuslar kanınızla beslenmeye gelir." Bu filmin Stoker'dan uyarlandığı düşünülse de yapımcılar telif hakkı alamamıştır. Ayrıca karakterlerin ve mekânın adları değiştirilmiş

olmasına rağmen film, *Dracula*'nın konusunu işlemektedir. Sonuç olarak mahkeme kararınca *Nosferatu*'nun tüm kopyaları imha edilmiştir, fakat önceden dağıtılmış birkaç kopya sayesinde film yalnızca günümüze ulaşmakla kalmamış, aynı zamanda bir vampir klasiği ve koleksiyoncular için değerli bir film haline gelmiştir.

Fakat *Nosferatu*'da, orijinal hikâyeden farklı olarak dikkat çekici bazı değişiklikler bulunmaktadır ve Kont Orlok'un görüntüsü ise işlerinde en göze çarpanıdır. Filmde, Kont'un vampir olarak ilk görüntüsü fazlasıyla korkutucudur; uzunluğu kapı kadardır, sivri kulakları, uzun parmakları, tırnakları ve fırlak dişleriyle bir sıçanı andırır. Bu haliyle, edebiyattaki vampirden çok folklorik hikâyelerdeki hortlağa benzer ve birçok yönden *Varney*'deki vampir imgesini yansıtır. Bu film, geleneksel vampirin Ruthven formülüne tercih edildiği ilk örnektir ve bu özellik, filme popülerlik kazandıran unsurlardan biridir. Kont Orlok, *Varney* gibi yalnız ve umutsuzdur aynı zamanda lanetlenmiştir, dolayısıyla seyircinin empati kurması beklenir ki bu fikri çok sonraları Anne Rice, *Vampir Günlükleri*'nde kullanır. Ayrıca *Nosferatu*, vampir filmleriyle bütünleşen ürpertici gölgeler, vampirin ağır hareketleri, korku anını gösteren "tepki yansıtıcı çekimler" gibi kendine has özellikleri sinemaya kazandırmıştır.

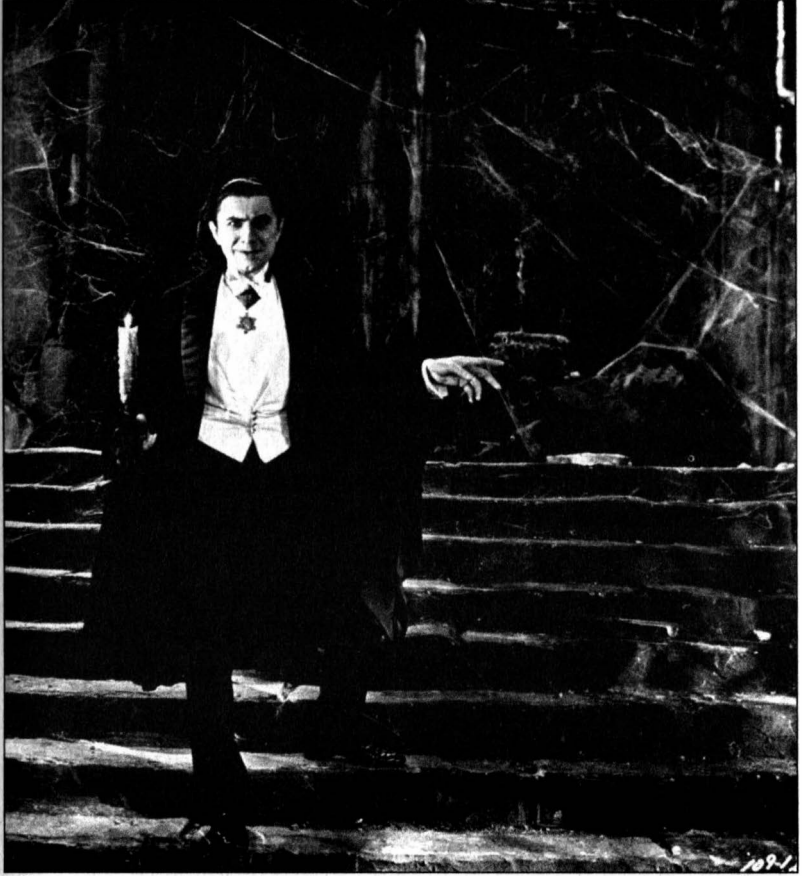
Görünüşte folklorik vampiri andırmasına rağmen Kont Orlok, geceleyin dolaşma, tabutta uyuma ve kurbanların boyunlarına saldırma gibi bazı klasik modern özelliklere de sahiptir. Filmin konusuna bakıldığında, Hutter'ın (Harker) Transilvanya'ya yani Hayaletler Diyarı'na (*Dracula*) Londra değil de Almanya Wisborg'da bulunan bazı mülkleri Kont Orlok'a satmak amacıyla gitmesi genel olarak romandaki olay örgüsünün takip edildiğini gösterir. Hutter'ın patronu Knock (hem Harker'ın patronu Hawkins hem de *Dracula*'nın emrindeki Renfield'in yerini almaktadır) ona "biraz acı ve kana mal olacaksa da" Transilvanya'ya gitmekle para kazanabileceğini söylediğinde anlaşılır ki Knock, kontun bir *Nosferatu* olduğunu bilmektedir.

Neticede Orlok evi satın alır, Hutter'a saldırır ve *Demeter* adlı bir gemiyle Wisborg'a giderken tüm mürettebatı öldürür. Bu esnada Van Helsing, "vampir bitkisi", yani sinekkapan üzerine ders anlatırken filmde ilk ve son kez görülür. Dr. Seward, Lord Godalming,

Quincey Morris'i canlandıran bir karaktere filmde rastlanmaz, Lucy Westenra ile Mina Harker karakterlerini ise Ellen Hutter'da görürüz. Göze çarpan bir başka farklılık ise vampirin yanı sıra sıçanlar ve vebanın kullanılmasıdır. Bilindiği gibi sıçanlar on dördüncü yüzyılda bubonik veba, diğer adıyla Kara Ölüm'ün ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. Filmin sonu da *Dracula*'dan farklıdır; Ellen (Mina) vampiri yok etmek için onu gün ışığına çıkmaya ikna etmek gerektiğini keşfeder ve bunun için kendini feda eder. Orlok, Ellen'in kanını emmeye kendini o kadar kaptırır ki horozların ötüşünü duymaz ve şafağın sökmesiyle yok olarak toza dönüşür, felaket de böylece son bulur. Filmin sonu da folklorik mitte aynıdır; buna göre yok olan yalnızca gün ışığına maruz kalan vampir değildir, onun getirdiği bela ve ölüm de vampirle birlikte yok olmaktadır.

İki yıl sonra, 1924'te, *Dracula* bu kez Hamilton Deane ve John Balderston tarafından *Dracula: The Vampire Play* adıyla tiyatroya uyarlanır. Her ne kadar *Dracula*'nın oldukça kısa bir versiyonu olsa da (Dr. Seward'ın muayenehanesi ve Carfax Manastırı olmak üzere sadece iki mekânda geçer) oyun büyük bir başarı yakalar ve Universal Studios'un *Dracula*'yı beyazperdeye taşımasına vesile olur. Tod Browning'in senaryosunu yazdığı ve Macar aktör Bela Lugosi'nin Kont Dracula'yı canlandığı, 1931 yılında gösterime giren bu filmle birlikte vampirin biçimi tamamen değişir. *Dracula*'nın tiyatro versiyonunda Deane, pelerinin sadece güçlü bir etki yaratmakla kalmayıp aynı zamanda Dracula'nın sahnede kaybolmasını sağlayan kapaklı çıkışları da gizleyebileceğini fark eder. Lugosi de bu kılığı beyazperdeye taşımaya karar verince pelerin, sivri dişler ile vampirin kalbine saplanan kazık kadar vampirle özdeşleşen bir nesne haline gelir.

Fakat Browning'in ilk tercihinin Lugosi olmadığını da belirtmek gerekir, çünkü onun ilk adayı, dönemin popüler aktörü Lon Chaney'dir. Chaney, 1930'da gırtlak kanserine yenik düşünce Deane ve Balderston'un yazdığı oyunun yıldızı Lugosi'ye filmin başrolü verilir (belki de beklenenden daha az bir ücrete anlaştığı için seçilmişti). Yapım şirketinin yaşadığı ekonomik sıkıntılar nedeniyle kısıtlı bir bütçeyle çekilen film büyük başarı yakalar. Bütçenin kısıtlı olması, bazı sahnelerin filmde atılması, bunun yanı sıra filmde

Bela Lugosi, Kont Dracula rolünde, 1931 tarihli *Dracula*'dan bir kare.

görev alanlara ödenecek yeterli miktarın olmaması anlamına geliyordu ki belki Lugosi bu nedenle filme dahil edilmişti. Filmin akıllarda en çok kalan ve en çok bilinen sahnelerinden biri, Lugosi'nin, Doğu Avrupalı aksanıyla "Ben, Drrraculaa" dediği sahnedir ki İngilizce konuşmadığı için repliklerini sadece okunuşuna göre ezberlemiştir. Fakat Lugosi, ortaya tüyler ürperten bir Dracula performansı çıkarmıştır; aksanı, yüz ifadeleri, tehditkâr ancak aristokrat tavrı ve farklı bir hava yaratan giysisi bugün hâlâ vampirle ilişkilendirilir. Lugosi'nin oynadığı role kazandırdığı korku duygusu o derecedir ki filmin açılış gecesinde birçok izleyici bayılır ve bu durum ya-

pımcıları epey terletir. Fakat endişeleri yersizdir, çünkü *Dracula* kısa zamanda büyük bir başarıya ulaşacak ve Universal'ın yapımcılığını üstlendiği, aralarında *Frankenstein* (1931), *The Mummy* (1932) ve devam filmi *Dracula's Daughter* (1936) olmak üzere birçok korku filmine öncülük edecektir. Hatta Lugosi, oynadığı role o kadar yakıştırmıştır ki 1956 yılında öldüğünde *Dracula* pelerinlerinden biriyle beraber gömülmüştür.

Jorg Waltje'ye göre "Lugosi'nin canlandırdığı *Dracula*, aristokrat kılığına bürünmüş yabancı bir avcı olarak sinemada ortaya çıkan birçok vampire model oluşturmuştur"³ ancak durum böyle görünse de söz konusu "model" edebiyatta Ruthven formülüyle çok önceden yaratılmıştı ve bu imgeyi kısa süreliğine de olsa yalnızca Murnau'nun yarattığı vampir bozmuştu. Söz konusu imge, İngiliz yapım şirketi Hammer'ın 1958-74 yılları arasında *Dracula*'yla ilgili yaptığı birçok filmle daha da güçlenir. Christopher Lee ve Peter Cushing'in başrolde olduğu bu filmler, görsel özellikleriyle çoğunlukla övgü almış olsa da pek ciddiye alınmamıştır. *The Times*'da bir eleştirmen, *Dracula*'yla ilgili şu satırları kaleme almıştır: "Tamamen korkunç ve bazı özellikleriyle basit bir film olmuş ama katiben kötü bir melodram değil."⁵

Aldığı ilk tepkiler edebiyattaki benzeri gibi olsa da birçok eleştirmen *Dracula*'yı berbat ve bayağı bulmuştu. Roman ve sahne uyarlamasının başarısının yanı sıra film uyarlamaları *Nosferatu* ile Universal'ın yapımcılığını üstlendiği *Dracula* düşünüldüğünde eleştirmenlerin tepkisi tuhaftır. Basın, filmi "mide bulandıran kötü bir zevkle"⁶ çekilmiş "görülmemiş derecede iğrenç bir saçmalık" olarak değerlendirmişti. *Daily Telegraph* ise alaycı bir üslupla, film değerlendirme kurulunun bu film için sadist "s" ve berbat "b" olmak üzere iki yeni işaret çıkardığını yazmıştır.

Dracula birçok yasaklarla da karşılaşmıştır. Sansür kurulu genel olarak, vampirlerin kurbanlarının boyunlarına dişlerini geçirdikleri sahnelerin filmlerde yer almamasını talep ediyor, ayrıca vampirin göğsüne kazık saplanan sahnelerin gösterilmemesini istiyordu. Bunun yanı sıra kadın oyuncuların uygun bir şekilde giyinmeleri ve müstehcen sahnelerin olmaması da kurulun talepleri arasındaydı. Ayrıca sevişme sahnelerinin korku filmlerinde yeri yoktu. Kurul,

Terence Fisher'in yönetmenliğini yaptığı 1958 tarihli *Dracula*'nın afişi.

Dracula'nın siyah beyaz kaba kurgusunu izledikten sonra Lucy'nin göğsüne kazık saplanan sahnenin, Dracula'nın Mina'yı baştan çıkardığı sahne ile yine Dracula'nın yok edildiği kapanış sahnesinin filmden çıkarılması gerektiğine karar vermişti.

Hammer'ın verdiği yanıt ise *Dracula* için önerilen "x" sertifikasının zaten otomatik olarak on altı yaş altındaki seyircinin filmi izlemesine engel olacağını hatırlatıyor ve izleyicinin bu filmden belirli bir miktar korku ve kan görmeyi bekleyeceğini söylüyordu. Ayrıca yapım şirketi, kurulun çıkarılmasını istediği sahnelerin seyircinin görmek istediği heyecan ve korkuyu yok edeceğini de belirtmişti. Hammer'ın *Dracula*'sı bu nedenle ağırlıklı olarak vampir konusunun ilk kez cinsel tarafına yüklenmiş ve vampirin dişlerini açıkça gösteren ilk film olmuştur.

Filmde Jonathan Harker, romandan farklı olarak Van Helsing'in asistanı ve Dracula'nın şatosunda bir kütüphaneci olarak tasvir edilmişti. Dracula'nın Whitby'e *Demeter*'le yolculuk ettiği önemli sahneler filmden çıkarılmıştı. Bunun yanı sıra, Hammer'ın yapımcılığındaki *Dracula*'da vampirlerin yarasaya, kurtadama veya herhangi

bir yaratığa dönüşemediği belirtilir, halbuki bu kavram diğer yapımlarda fazlasıyla yer almıştır ve filmde belirtilen bu durum vampir konusundaki genel düşünceyle çelişmektedir.

Hammer'ın yapımcılığını üstlendiği *Dracula*'nın bütçe, siyah beyaz renklerin canlılığı, Christopher Lee ve Peter Cushing'in iyi oyunculukları göz önüne alındığında önemli bir film olduğu düşünülür. Film, sinemadaki vampir temalı korku klasiklerinden biri olarak adından söz ettirmeye devam etmektedir. Fakat başarı uzun sürmez ve Lee, filmlerin gidişatından dolayı hayal kırıklığına uğrar. *Dracula'nın Şeytani Ayinleri*'nden (1973) sonra yapım şirketiyle yollarını ayırır. Bu filmin ardından Hammer, sadece bir tane daha *Dracula* filmi çekmiştir. Vampir konusu bir kez daha bayatlıyor ve izleyicilerin ilgisini yitiriyordu ama öte yandan vampir, Anne Rice'in bugün çok satan romanı *Vampir Günlükleri*'nin ilk kitabı *Vampirle Görüşme*'yle (1976) yeniden diriliyor ve kendini tekrar ön plana çıkarıyordu. Adı geçen kitapta Louis ile Lestat adlı iki vampirin, annesini vebadan kaybetmiş Claudia isimdeki küçük bir kı-

Christopher Lee, *Dracula* rolünde. *Dracula A.D.* 1972.

zı vampir yaparak nasıl bir “vampir ailesine” dönüştükleri anlatılır. Bu kitap öncekilere nazaran oldukça farklı ve oldukça karanlık, rahatsızlık uyandıran, vicdan muhasebesi yaptıran ve *Dracula*’dan sonra vampiri modern dünyaya sürükleyen ikinci romandır. Bu romanla birlikte vampir, artık lanetli varlığının nedenini anlamak için durmadan çabalayan çaresiz bir yaratıktır ki bu, daha önce *Varney*’in üstü kapalı değindiği bir temadır.

1970’lerde yeniden ortaya çıkan bu ilgi, Nosferatu’yu tekrar beyazperdeye döndürür, fakat bu kez Alman yönetmen Werner Herzog imzasıyla *Vampir Nosferatu* [*Nosferatu: Ein Phantom der Nacht*] olarak sinema perdesinde yerini alır. Kont Orlok’u Klaus Kinski canlandırır. Bu film, orijinaline bir saygı duruşudur ve Dracula temasına kendi izini bırakır. Stoker’ın romanının telif hakkı o dönem geçerliliğini yitirdiğinden Herzog, karakterlerin adlarını kullanabilirdi, ancak Murnau’nun hatırasına sadık kalmayı tercih etmiştir. Vampirlerin belki artık daha fazla tanınmasından dolayı (kuşkusuz Universal ve Hammer yapımlarının sayesinde), göze çarpan eklemelerde yarasa ve haç gibi modern vampir motifleri kullanılmış, ayrıca Orlok’un vampir olduğu gerçeği filmin bir bölümüne kadar gizlenmemiş, başından itibaren ortaya konulmuştur. Bu ortak noktalar filmde, Van Helsing’in Orlok’a kazık sapladığı (orijinalinde gün ışığına maruz kalarak yok olur) ve Hristiyanlık sembollerinin vampir karşısında mutlak güce sahip olduğunu gösteren sahnelerle daha da öteye taşınır. Vampire dönüşen Harker, Lucy’nin Evharistiya ekmeği kırıntılarıyla etrafına çizdiği çemberin ötesine geçemez ve Orlok, *Demeter*’den indikten sonra haçtan kaçır. Film, bu noktada ne yaptığından pek emin değildir, çünkü bir yandan da Orlok’u bir kiliseye girerken ve Harker’ı da boynundaki haç kolyeden kurtulurken gösterir. Bu yeni versiyon, aslında bir dünya klasiğinin yeniden çekilmiş hali ve bu nedenle başarısını garantilemiş bir film olmasına rağmen Herzog, izleyiciyi memnun etmek için dönemin bilindik vampir temalarını ve mitolojiyi filme dahil etmeyi uygun bulmuştur. Bu durum, 1970’lerle birlikte insanların kafasında artık belli bir vampir tanımı oluştuğunu gösteriyor, bunda *Dracula*’nın edebiyat, sahne ve sinema versiyonlarının payı olduğu kesindir.

Zihinlere kazınmış bu tanım sebebiyle bundan sonraki vam-

pir filmleri, izleyicinin ilgisini çekmek için fazladan bir çaba ortaya koymak zorunda kalacaktır. Çünkü modern bir vampir filmini izleyen kişi zaten vampiri, hatta bu türdeki tüm filmleri biliyor olacaktı. Dolayısıyla senaristlerin, izleyicinin sahip olduğu bu bilgiyi kullanmakla kalmayıp üstüne farklı ve yeni bir şeyler eklemek için uğraş vermesi gerekecekti, aksi halde bu türe olan ilgi hızla yok olacaktı. Önceki filmlerin seyircileri yalnızca vampir imgesine değil, genel olarak korku türüne pek fazla aşına olmayabilirlerdi ve bu durum korkuya büyük bir alan oluşturmaktaydı. Ve daha önce de belirtildiği gibi Anne Rice'in romanı, vampirin bugüne yolculuğunda bir sonraki aşamaya zemin oluşturmuştur.

Vampirle Görüşme, kuşkusuz gidişatı değiştirmiş ve *-Dracula'nın* tarihteki vampir ile modern formdakini birleştirmesi gibi- ilk modern vampir ile 1970'lerdeki vampir arasında bir köprü oluşturmuştu. Vampir, Anne Rice ve Stephen King gibi önde gelen yazarlarla kendine yeniden şekil verdikten sonra, sinemada Joel Schumacher'in yönettiği ve 1987'de gösterime giren *Kayıp Gençler*'le yeniden doğmuştu. 32 milyon dolar gişe hasılatı yapan film En iyi Korku Filmi dalında Satürn Ödülü'nün de sahibi olmuştur. Film, Michael adındaki bir gencin hikâyesini anlatır. Annesi ve erkek kardeşiyle Santa Clara'ya taşınan Michael, orada punk tarzında ve başına buyruk, deri giysiler giyen ve motosiklet kullanan bir vampir çetesiyle arkadaşlık etmeye başlar. Filmin en başında, bu çetede tek kız olan Star'ın psişik vampir olduğu (önceki bölümlerde kısaca değinilmişti) ve böylece Michael'i kendine âşık ettiği görülür. Filmde, psişik vampirle ilgili örnekler bununla sınırlı kalmaz. Çete lideri, Michael'e akıl oyunları oynar ve Michael, yediği pilavdaki pirinçleri kurtçuk, makarnayı ise solucan olarak görür. Bu film, vampir sinemasının o bilindik miti geliştirme çabasına iyi bir örnektir. Ayrıca, *Kayıp Gençler*'de, *Nosferatu* ve *Dracula* gibi ilk filmlerde görülen kan emerek kurbanı vampire dönüştürme konusu da farklı işlenmiştir. Michael, çetenin ikram ettiği kandan içince kendi kendini vampire dönüştürür. Bu olaydan sonra vampirlerle özdeşleşmiş özellikler bir bir Michael'de görülmeye başlar; uzun tırnaklar, kötü kokulu nefes, gün ışığına çıkmama, aynalarda görünmeme ve ayrıca havada durabilme gibi, izleyiciye açıklanmayan tuhaf bir yeteneğe de sahip olur.

Kayıp Gençler'de ortak bir tema olan karanlığı da görürüz; filmdeki olayların büyük bir kısmı geceleyin geçer. Fakat seyirci, vampir çetesinin sahilde oturanlara saldırdığı sahneye kadar vampir eylemlerini açıkça görmez, ancak sarımsak, aynalar, vampir çizgi romanları ve yarasa uçurtma gibi vampirle bağlantılı birçok motif filmde yer alır. Vampir formunu sözü geçen sahneye kadar açık etmeyen film böylece seyircinin ön bilgisini kullanır. Sahil sahnesinde ise çete vampire dönüşünce her şey netlik kazanır, korkuyu artırmak için kan ve şiddet dolu sahneye kilise organının tüyler ürperten müziği eşlik eder. Çete lideri David ise Michael'e, "İşte, şimdi kim olduğumuzu öğrendin, asla yaşlanmayacak ve asla ölmeyeceksin... Ama da-ima kan içmek zorunda olacaksın!" der.

Kayıp Gençler, birçok açıdan ilginç bir filmidir; örneğin vampir temasını durmadan önemsizleştirir ve film sanki izleyicisinin ilgisi- ni kötüye kullanıyormuş gibi bir hava içindedir, işlediği konudan da sanki biraz utanıyor gibidir. Bunu telafi etmek için yer yer espri- ler ve saçmalıklar eklenmiştir. Örneğin vampirlerden biri, Frog kardeşlere (vampir avcıları) sırtarak, "Sarımsak işe yaramaz beyler!" der ve bunun üzerine kardeşler, "Haklısın, o zaman biz de kutsal suyu deneriz çürük nefes!" diye yanıt verir. Vampir bir çocuğun yer aldığı sahnede ise (vakti zamanında kötü bir seçim olduğu düşünülebi- lirdi) "Eddie Munster hücumu geçti!" repliği olayı hafifletmek için kullanılmıştır. Bu mizahi kareler, filme bir hiciv boyutu da kazan- dırır ve korku filmi olmasına rağmen aynı zamanda korkunun azal- tıldığı bir film niteliği taşır. Çetenin elebaşına kazık saplanıldığı ve ardından vampirin yok olduğu sahnede (otuz yıl önce, Hammer'ın *Dracula*'sındaki benzer sahne sinema için çok riskli addedilmişti) bu durum açıkça gözlenir; Frog kardeşler, kendilerini sıcrayacak kan- dan korumak maksadıyla yüzücü gözlükleri takarlar, böylece sahne- ye eklenen mizah korkunç havayı yumuşatır.

Vampir temasındaki korku, onunla alay eden bir mizahla be- raber sunulmaktadır ve bu özellik, *Vampirle Görüşme* ya da *Bram Stoker'dan Dracula* gibi filmlerin korkuyu muhafaza etme çabasına rağmen *Kayıp Gençler*'den sonra çok sık kullanılmaya başlamıştır.

Filmin müziği ise The Doors'un hit şarkısı "When You're Strange"dir. Şarkıda geçen "Eğer tuhafsan, adını kimse hatırlamaz"

Francis Ford Coppola'nın yönettiği *Bram Stoker'dan Dracula* filminde yarasa formundaki Dracula.

sözü, 80'li yıllar yerini 90'lara bırakırken ıstırap çeken vampirin halini üzücü bir şekilde özetliyordu. Bizi “düşünen insanların” vampirleriyle tanıştıran vampir edebiyatı ile vampiri bir istihza ve eğlence figürüne dönüştüren *Kayıp Gençler* gibi filmlerin başarısı, geleneksel vampirin modern teknolojik dünyayla bağlantısını yavaş yavaş kaybetmeye başladığını gizleyememiştir. Fakat *Dracula*, bir kez daha dirilecektir.

Francis Ford Coppola, 1992'de klasik haline gelmiş romandan etkilenerek *Bram Stoker'dan Dracula* adıyla kendi versiyonunu ortaya çıkarır. Filmin adına bakıldığında, Stoker'ın romanının birebir uyarlaması olduğu akla gelir, genel itibarıyla de romanı takip eder. Aslında tüm *Dracula* filmleri içinde orijinale en sadık olanıdır, fakat bazı farklılıklar vardır. Bunların çoğu da ustalıkla yapılmış değişikliklerdir; örneğin *Dracula*'nın gölgesi vardır, *Dracula* ile köylüler romandaki gibi Macar değil Romen'dir, ayrıca Lucy'nin Whitby'deki uyurgezerlik olayına benzer bir ekleme vardır: Mina, hipnotize olmuş Lucy'yi Kont'la sevişirken bulur. Muhtemelen modern beklentilerin karşılanması için (Romanya ve vampir arasındaki bağ gibi) eklenen bu değişiklikler aynı zamanda modern vampir mitinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Victoria dönemi yazınından beri ağır ağır gelişen ve Hammer'ın korku filmlerinde güçlkle bastı-

rılan vampir temasındaki üstü kapalı cinsellik, Coppola'nın *Dracula*'sında nihayet zincirlerinden kurtulur. Böylece diğer filmlerin cinselliği çekinmeden kullanmasına öncülük eder, hatta durum öyle bir boyuta gelir ki cinsellik temasını kullanmayan bir vampir filmine rastlamak güçleşir.

Filmde görülen en önemli farklılıklardan biri Kont Dracula'nın Vlad Dracula, Mina Harker'ın ise dirilerek on beşinci yüzyıldan gelen Vlad Dracula'nın karısı olmasıdır. Bu durum, bir yandan tarihteki ve edebiyattaki Draculalar arasındaki yanlış bağlantıyı desteklerken (Dracula'nın süreç içindeki namını da lekeler) öte yandan Dracula'nın Mina'ya duyduğu özleme açıklık getirir. Kont, başlangıçta Lucy'yi seçmiş, ona saldırmış ve vampire çevirmiş olmasına rağmen gizliden gizliye (okur ve izleyici her şeyin farkındadır) Mina'yı arzular. Lucy'ye yaptığı saldırı bu yüzden kötü ve zalimcedir. Romanda bu durumun değerlendirilmesi çoğunlukla okura bırakılmıştır, fakat Coppola'nın uyarlaması, Stoker'ın okura bıraktığı bazı durumlara cevap vermeye çalışır.

Romanın sonunda Dracula, Transilvanya'da yok edilir ama Coppola'nın *Dracula*'sı bu noktada kısaca devam eder. Dracula'nın ölümünden bir yıl sonra Jonathan ve Mina Harker'ın, vampir avcısı Quincey Morris'in adını verdikleri bir oğulları olur. Bu ismi vermelerinin nedeniyse vampir avcılarının ilk şehidinin unutulmaması amacı taşımaktadır. Ne de olsa Hollywood'da iyi her zaman kötüye galip gelir.

Dracula uyarlamaları arasında Coppola'nın filmi en iyisi olmasına karşın pek beğeni kazanmamıştır. Yönetmen, senarist ve aralarında Gary Oldman, Anthony Hopkins, Keanu Reeves, Winona Ryder ve Richard E. Grant gibi yıldız oyuncularını barındıran kadrosuna rağmen oyunculuk dallarında ödül beklenirken En İyi Kostüm Tasarımı, En İyi Makyaj ve En İyi Ses Miksajı dalında Akademi ödülü almıştır. Galiba bu, Dracula'nın son çırpınışıydı. Coppola'nın *Dracula*'sı son "geleneksel" vampir filmiydi. Fakat sona erme meselesi yine de *Dracula*'nın yolculuğunda yer almayacaktı. Romanın yayımlanmasından beri birçok sahne ve sinema uyarlaması yapılmış olsa da, Stoker'ın romanına sadık dört dörtlük bir uyarlama yapılmamıştır. Coppola'nın filminden bu yana geçen on beş yıl içinde,

Wesley Snipes, Blade rolünde.

modern vampirin gidişatı düşünüldüğünde böyle bir uyarlamanın yapılıp yapılmayacağı da belli değildir.

Vampir filmlerinin üzerinden geçen yetmiş yılın ardından artık değişim zamanıydı. Vampir sineması bir kez daha bayatlıyor ve insanlar da bu türe ilgilerini yitiriyorlardı. *Bıçağın İki Yüzü*'nün (1998) gelişi ve başarısı, vampir mitinin karanlığını bir fener gibi aydınlatmıştı. Artık eski usuller ve mezarlık, şato, hortlama, tabutta uyuma gibi vampir motifleri ortadan kalkmıştı. Bunların yerini, gerçekliğin sınırlarını zorlayan, son derece modern bir siber vampir almıştı. Vampir Blade hâlâ geceleri aktiftir, insanlardan kaçır, ancak düşmanları artık kazıkla dolaşan profesörler değildir. Aslında sarımsak, haç ve kazık gibi koruyucuların artık modern vampire etkisi yoktur, bunlar yerine vampiri yok etmek için el bombaları ve makineli tüfekler tercih edilir. Blade (Wesley Snipes) yarı insan yarı vampirdir (efsanelerdeki *dhampir*'i hatırlatır), annesi ona hamileyken bir vampirin saldırısına uğramıştır ve Blade bu yüzden vampir avcısı olmuştur. Avları yok etmek üzere izlerini sürerken ona akıl hocası Whistler (bir bakıma modern Van Helsing) yardım eder. Whistler, kan içme arzusunu bastırmak için Blade'in kendine enjekte etmek zorunda olduğu sarımsak serumlarının da imalatını yapmaktadır. Modern vampir sinemasında bazı motifler değiştirilmiş olmasına rağmen görüldüğü gibi bütünüyle terk edilmemiştir.

Bıçağın İki Yüzü'nün başarısı bir bakıma vampir sinemasının modern çağa nasıl uyarlandığını gösteriyordu. Bugün eskimiş vampir

Blood Bank gece kulübünde dişi bir vampir Blade'e saldırıyor.

imgesinin özelliklerini kullanan (Transilvanyalı Kont, tabutta uyuma, gizemli şato, mezarlık) neredeyse hiçbir filme rastlanmamaktadır; günümüzdeki vampir filmleri, genellikle şiddet içeren aksiyon gerilim tarzını benimsemişlerdir. *Bıçağın İki Yüzü*'nün devam filmleri, vampirleri kurtadamlarla karşı karşıya getiren *Karanlıklar Ülkesi*, eski moda korku temasını kullanan *Gece Bekçisi* ve *30 Gün 30 Gece* gibi başarılı filmler hep bu tarzı kullanmışlardır. Bunun nedeni belki de filmlerin artık gizli anlamlar, metaforlar ya da vampir psikolojisi gibi temalardan uzaklaşıp modern bilimkurguyla kan, korku ve ölüm gibi ilkel vampir inancı motiflerine geri dönmesidir. Özü itibarıyla bu tür filmler, *Dracula*, *Vampirle Görüşme* gibi filmlerin aksine derin ve karmaşık konulardan yoksundur ve izleyicinin olayları dikkatle analiz etmesini gerektirmez; sadece filmin tadını çıkarmalarını ister. Başarılarının sırrı da galiba budur; örneğin kan içen vampirlerin açıkça gösterilmesi, seyirciye onların yaşadığı katışıksız hazzı doğrudan aktarır.

İnternet gibi yeni kitle iletişim araçlarıyla birlikte artan vampir popülerliği, halihazırda yayılmakta olan Gotik yaşam tarzını daha da teşvik etmiştir. Ortaya çıkan bu altkültüre göz atmadan önce insanlara tanıtılan bir başka vampir türüne, psişik vampirlere değinmekte yarar var. Bu tür için her ne kadar “yeni” denilse de aslında pek de yeni değildir. Transilvanya’yla ilgili bölümde söz edilen, vampir nitelikleri taşıyan ve insanların, hayvanların enerjisiyle beslenen varlıklar aslında canlılığı kurutan psişik vampirlerle büyük benzer-

likler gösterir, ancak yalnızca modern vampirin psikanalitik dünyasında bu olgu daha anlaşılardır.

Psişik vampirlerin kökeni, antik inanışta insanların enerjisini ya da kanını kuruttuğuna (Romen hikâyelerindeki canlılığı kurutan cadılara benzer) inanılan kötü ruhlar, Incubus ve Succubus gibi iblislere dayanır. Bu iblisler gece uyku halindeki insanlara gelir ve akıllarına günahkâr şeyler (yani cinsellik) getirirlerdi. Genellikle hastalıklar, halsizlik, uyuşukluk, melankoli, bunalım, ekseriyetle keyifsizlik gibi tıbbi belirtileri olmayan haller bahsi geçen psişik vampirlerle ilişkilendirilirdi. Günümüzde doktorlar bu halleri yetersiz beslenme, yorgunluk, mineral eksikliği, depresyon ya da diyabet ve lösemi gibi daha ciddi nedenlere bağlamaktadır. Lakin yine bu durumları vampir, cadılık veya şeytanla ilişkilendiren tıbbi bilgi eksikliği karışımıza çıkıyor.

Batı Avrupa'da psişik vampir teriminin ilk kez Anton LaVey'in *Satanic Bible: Şeytanın Kitabı*⁷ adlı eserinde kullanıldığını görürüz. LaVey bu kitapta, insanların enerjilerini ve yaşam gücünü emen kişileri anlatır. LaVey'e göre bunlar dünyanın her yerinde bulunur, insanları bitkin ve yorgun düşürme kabiliyetleriyle kendilerini belli ederler; genellikle mutlu bir hayat süren, iyi ilişkilere, iyi iş ve arkadaşlara sahip olan kişileri seçerler. Çünkü psişik vampirlerin hayatında çoğunlukla böyle şeyler yer almaz ve bu yüzden onların başarılarından ve mutluluklarından biraz kendileri için alırlar. Yalnızlığı sevenlere, toplumla uyumsuz olduğu düşünülen kişilere, düzenli ilişkiler ve işler sürdüremeyenlere, "vampir gibi" bir topluluktan diğerine geçen insanlara psişik vampir yakıştırmayı yapıldı. Bu sonradan uydurulmuş terim, "normalin" dışında olanlar ve toplumsal yapıdan kendilerine pay almaya çalışan insanlar için muhtemelen rahatlıkla kullanılıyordu. Örneğin, belli kişilere yanaşarak onların en iyi arkadaşymış gibi davranan ve çıkarına ulaştıktan sonra sıradaki "kurbanına" ilerleyen insanları çoğumuz tanımışızdır veya sanki kendisine çok lazım olmuş gibi sürekli sorular sorarak işlerinize burnunu sokan bir arkadaşınız mutlaka olmuştur. Vampirin edebiyat ve sinemadaki tasviri nedeniyle aklımızda onun hep insanlardan beslenen bir yaratık olduğu kalmıştır ve beslendiği şeyler (kan, para ya da bilgi) psişik vampirler düşünüldüğünde alakasız bir hale gelir, zira bu terim yal-

nızca açgözlü veya başkalarından geçinen kişiler için kullanılmaktadır ve bu yüzden “insanların kanını emerler ya da kanlarını kuruturlar.” Bunun yanı sıra, psişik vampirlerin Doğu’da beden ve aklı birleştirdiği düşünülen *pranic* enerjiden beslendikleri (Sanskritçede yaşam gücü anlamına gelen *prana* sözcüğünden türemiştir) söylenir. Bu nedenle psişik vampirler, geleneksel vampirin uzantısı olarak görülebilir; bu vampirler enerji veya yaşam gücünden beslenirken geleneksel vampirler kandan (“Çünkü kan hayattır” diyen Tesniye’yi hatırlatır) beslenir. Görünüşe göre Batı toplumu, fiziksel olmayan hayali yeni bir vampir türü yaratmıştır.

Eğer psişik vampir, kişinin enerjisini emme niyetindeyse kurban, kendi için oluşan tehlikenin farkında olmayarak ondan korunur. *Dracula*’daki psişik vampir olayı buna iyi bir örnektir. Kont, Lucy Westenra’a klasik yöntemle yaklaşırsa da (kan emme), Mina’ya ruhsal açıdan yaklaşır. Bu psişik unsur, sinemada büyük ölçüde kabul görmüş ve bilhassa *Nosferatu* ile *Bram Stoker*’dan *Dracula* filmlerinde yansıtılmıştır. Ayrıca bu unsur, çağrılmadığı sürece vampir kapınızdan içeri giremez düşüncesinin bir yansıması da olabilir, dolayısıyla vampir ve kurban arasında psişik bir bağ olması gerekliliği vurgulanır.

Psişik vampirlerin genellikle ölüm gibi ani değişikliklerden korktukları ve hayat tarzlarıyla bu korkuları kendi yararlarına kullandıkları söylenir.⁸ Bunu sanat, edebiyat ya da müzikle yaparlar ve belki de bu yüzden Gotik hareket/yaşam tarzıyla vampirler arasında yakın bir ilişki vardır.

Vampirlerle empati kurma meselesi, *Vampirle Görüşme* gibi romanlarla ve vampir rolünü ya da yaşam tarzını anlamayı sağlayan vampir psikanaliziyle ortaya çıkmıştır. Özellikle *Vampire: The Masquerade* (White Wolf, 1991) gibi oyunlar 90’lı yıllarda çok popüler olmuş ve vampirin muhtemelen birçok kişi, grup ve altkültür tarafından benimsenmesine öncülük etmiştir. Fakat ilgi alanı vampir olanlar arasında da ayrılıklar vardır. Kimi, vampiri ortak bir ilgi alanı olarak görür; vampirlerin gerçekten var olmadığını bilirler ancak vampir gruplarına katılarak ilgilerini eğlenceye dönüştürürler (Londra Vampir Topluluğu ve Whitby Dracula Derneği gibi). Bazıları ise fenalık peşindedir ve tedirgin edici niteliktedirler, çünkü bu kişiler kendilerinin vampir olduğunu sanırlar ve kan içerler (gönül-

süz kurbanlardan çok, gönüllü bağışçıları vardır) ya da şiddet içeren eylemlerde bulunur, insanlara vampir inancı adına zarar verirler.

İkinci gruba dahil olanlar, kan içme arzusu taşıyan (*sanguinarian*) veya vampir olduklarını sanan kişiler, insanların dikkatini vampir inancının karanlık taraflarına çekerler ve bunlar genellikle vampir mitlerini yansıttığı için çoğu insan, bu tip şeylerin modern toplumda yeri olduğunu kabullenmekte güçlük çeker. Kan içiciler (*sanguinarians*) ekseriyetle toplumda bir tehdit oluşturmazlar, çünkü kan elde etme ve tüketme konusunda sağlıklı ve tedbirli düşünerek gönüllü ve tanınmış bağışçıları tercih ederler. Bu son derece yaygın ve karmaşık bir altkültürdür ve bu kitap kapsamında uzun uzadıya incelenmeyecektir.⁹ Tarih boyunca hayvan ve insan kanının kullanıldığı göz önüne alındığında, modern toplumda kan içicilerin olmasına şaşırmamak gerekir. Günümüzde bu tür eylemlerin, pagan âdetlerini günlük hayatta çok önceden terk ettiğimizi göz önünde bulundurursak, gizli güçlerle ilişkili olduğunu düşünürüz; dolayısıyla böyle şeylere rastladığımız zaman tuhaf ve hastalıklı bir zihniyet yorumunda bulunuruz. Birçok insan için bu eylemler tamamen normaldir fakat bunlar, kan içen kişilerin ifşa olmaması amacıyla gizlice yapılmak zorundadır. Gizli güçlere inananların yaptıkları törenler, şeytani ritüeller yahut cinayet ve işkence örnekleriyle bu eylemler ortaya çıkınca, birçok kişi tıpkı geçmişte cadıcılık ve vampir vakalarına verilen tepkiler gibi korku ve tiksinti dışında bu eylemlere verecek başka bir cevap bulamazlar.

Batı Avrupa'da sayısız vampir suçu işlenmiştir, diğer bir deyişle vampir inancına bağlı olarak cinayet ve vahşet vakaları görülmüştür. Fakat bu vakaların hepsi, toplumun yanlış anlaması ve vampiri suçlama niyetiyle yapıştirılan vampir yaftasıyla alakalı değildir. Bu durumun en mühim örnekleri sırasıyla Almanya, İngiltere ve Kanada'daki vakalarda görülür. 1920'lerde Almanya'da bir seri katil, kendisinden yaklaşık kırk yıl önce Londra'da Karındeşen Jack'in saldırganlığı korku gibi Düsseldorf halkına korku salmıştı. Pek çok genç kız ve kadın, cinsel saldırıya, bıçaklanmaya, şiddete maruz kalmıştı ve bıçaklananların çoğunda otuzdan fazla bıçak darbesi olduğu tespit edilmişti. Tutuklanan ve cinayetlerin faili olarak mahkûm edilen kişi, lakabı "Düsseldorf Vampiri" olan Peter Kurten'di. İlk cina-

yetini 1913 yılında işlemiş, 1929 yılının şubat ve kasım aralığı boyunca o vahşi seri cinayetlerini gerçekleştirmişti. Kurbanları arasında on üç kez bıçaklandıktan sonra üzerine benzin dökülüp yakılan Rosa Ohliger adında sekiz yaşında bir kız, panayırdan evlerine dönerken Kurten tarafından boğulan beş ve on dört yaşlarında iki kız kardeş, küçük olanın boğazını büyüğünün de kafasını kesmiştir, ayrıca Gertrude Schulte adında bir hizmetçi kız da bulunuyordu. Kurten, hizmetçi kıza yaklaşıp onunla cinsel ilişkiye girmek istediğini söyleyince kız ölmeyi yeğleyeceğini söylemiştir. Bunun üzerine Kurten, “Öl o zaman” diyerek bıçağını kıza saplamıştır. Fakat şans eseri Schulte ölmemiş ve saldırganın eşkalini vermiştir. Ekim 1929’a gelindiğinde Kurten, yöntemlerini değiştirmiştir; genç bir kadına tecavüz etmiş ve öldüresiye dövmüştür, bunu iki hafta sonra çekiç kullanarak gerçekleştirdiği iki cinayet takip etmiştir. Son olarak 7 Kasım’da, boğulmuş ve otuz beş bıçak darbesi almış beş yaşında bir kız çocuğu bulunmuştur. Bu cinayetler 1930’a kadar devam eder, Kurten öldürme yöntemlerini, boğmadan dövmeye, bıçaklamaya kadar sürekli değiştirdiği için polis onu yakalamakta zorluk çekmiştir.

Habis ve sadist bir seri katil olduğu halde Kurten, geleneksel vampirin niteliklerinin çok azını gösteriyordu. Cinayetlerinin kanlı olduğu ortadadır ancak vampirle bir bağlantısı olduğunu söylemek güçtür, çünkü ne kurbanlarının kanını içmiş, ne boyunlarını ısırması ne de yaşam güçlerini almaya teşebbüs etmiştir. İşlediği cinayetlerle heyecan aradığı belli olmaktadır. Mahkemede Kurten, saldırılardan sonra veya saldırı anında, Rosa Ohliger’in cesedini ateşe verdiğinde olduğu gibi, genellikle orgazm olduğunu itiraf etmiştir. Bu durum akıllara, peki niçin “Düsseldorf Vampiri” lakabı verildi sorusunu getiriyor. Cinayetlerin çoğu gece yarısı işlenmişti, çoğu maktulün boynu kesilmişti ve Kurten, kurbanlarını Karındeşen Jack gibi özellikle kadınlardan seçmişti. Kurten ile vampirler arasında bağlantı olduğunu ortaya atan basın, muhtemelen zihinlerindeki vampir imgesine dayanarak onun cinayetlerini bu varlıkla ilişkilendirmiştir. Hal böyle olunca, genç kızlara ve kadınlara olan saldırı ve cinayetlerin vahşiliği modern vampir imgesine eklenmiş ve basının bu duruma çektiği dikkat, yalnızca vampir imgesi ile insanların hayal gücünün lekelenmesine neden olmuştu.

Bir diğerk yanlış ilışkilendirme ise “Asit Banyosu Vampiri” lakabı verilmiş İngiliz katil John George Haigh olayında görölür. Haigh, kurbanlarını sülfürik asit dolu varillerde eritmiştir. İlk kurbanı, Haigh’in daha önce şoförlüğünü yaptığı ve 6 Eylül 1944’te kaybolan William McSwann adında bir adamdır. Haigh’in, kurbanının kafasına önce çekiçle vurduğı ve asit dolu kırk galonluk bir varilin içine attığı sonradan ortaya çıkmıştır. Cinayetlerin arkası kesilmez ve Haigh her seferinde kurbanlarının kimlik bilgilerini kullanarak mülklerini ve paralarını gasp eder. Bu durum Haigh’in sonunu hazırlar; son kurbanının kürk mantosunun kuru temizleme faturası ile diğerk kurbanlarına ait evraklar atölyesinde bulununca yakalanır. 10 Ağustos 1949’da asılarak idam edilir.

Haigh’den gelen itirafa kadar işlediğı cinayetler ile vampir eylemleri arasında belli bir bağı bulunmuyordu. Her ne kadar ortada ceset olmasa da mahkûmiyeti için polisin elinde yeterli delil olduğunu anladığı zaman vampir eylemlerini andıran cinayetlerini itiraf etmişti. Örneğın, son kurbanı Olive Durand Deacon’ın kafasının arkasına ateş ettikten sonra bir çakı yardımıyla akan kanı bardağı dolurup içtiğini söylemiştir.

Haigh, beş cinayet işlediğini itiraf etmiş ve her birinden bir bardak dolusu kan alıp içtiğini, saplantısı ve kana ihtiyacı olduğunu, bu nedenle cinayetleri işlediğini polise anlatmıştır. Bu kan ihtiyacının, 1944 yılında geçirdiğı bir trafik kazası sonucu aldığı kafa darbesinden kaynaklandığını öne sürmüştü. Bu darbenin etkisiyle ağız kan dolmuş ve söylediğine göre çocukken kandan aldığı zevki yeniden alevlendirmiş ve gençken gördüğü rüyalara benzer garip rüyalar görmeye başlamıştı. Haigh rüyalarını şöyle anlatıyordu: “Önümde haçlarla dolu bir alan uzanıyordu ve haçlar yavaş yavaş ağaçlara dönüştü. Dallardan ilk önce çiğ taneleri mi yağmur damlları mı emin değılim, damlamaya başladı fakat ağaçlara yaklaştıkça damlayan şeyin kan olduğunu gördüm. Birdenbire bütün orman acıdan kıvranmaya, çırılçıplak ve dimdik ağaçlardan kan sızmaya başladı... Bir adam da her bir ağaca yaklaşarak sızan kanları içiyordu.”¹⁰ Rüyasıyla ilgili biraz daha detay verir ve o adamın kendisine yaklaşıp kan içmeye teşvik ettiğini anlatır.

Kurten vakasında, katilin işlediğı cinayetlerin onun itirafı dışın-

da vampir konusuyla pek ilişkisi olmamasına rağmen basın, olayları hemen vampirle bir tutmuştu. *Daily Mirror*'un 1949 tarihli "Vampir Avı"¹¹ manşeti ise, Haigh olayını basit bir "çıkar için adam öldürme" durumundan daha gizemli bir şeye dönüştürmüştü. Haigh belki de akli dengesinin yerinde olmadığını söylemeyi planlamıştı ve basının ortaya attığı bu vampir iddiası da ona bir ölçüde yardımcı olabilirdi. Fakat Haigh'i muayene eden psikiyatrlar akli dengesinin yerinde olduğunu düşünüyordu. Bunun yanı sıra, elde edilen kanıtlara göre Haigh, delilik ve deliliği kullanarak idam cezasından nasıl kurtulabileceği konusunda araştırma yapmıştı, ortada ceset olmamasının da aklındaki planı desteklediğini düşünüyordu. Sorguların birinde "gayri resmi olarak" bir polis memuruna, cezai ehliyeti olmayanların gönderildiği Broadmoor Hastanesi'nden çıkmanın mümkün olup olmadığını sormuştu.

Üçüncü vaka ise cinayetlerde vampir temasının görüldüğü tek vakadır, fakat bu tespit de yine önceden zihinlere yerleşmiş düşüncelere dayanıyordu. 1960 ve 1971 yılları arasında Kanada'nın Montreal ve Calgary şehirlerinde görülen vakada, tecavüze uğramış ve boğulmuş genç kadınlar yer alıyordu. Cinayetlerin sorumlusu "Tecavüz-cü Vampir" lakabıyla anılan Wayne Clifford Boden'di. İlk kurbanı 3 Ekim 1969'da Montreal'de bulunan Shirley Audette idi. Bulunduğunda tamamen giyinik olmasına rağmen tecavüze uğramış ve boğulmadan önce göğüsleri vahşice ısırılmıştı. 24 Kasım 1969'da Marielle Archambault adında başka bir kadın Montreal'deki dairesinde bulunmuştu; o da diğer kurban gibi tecavüze uğramış ve boğulmuştu, göğüslerinde yine aynı korkunç ısırık izleri vardı. Fakat bu cinayette şöyle bir farklılık vardı: Battaniyeye sarılmış ceset çıplaktı ve cinayet evde işlenmişti, bu durumda maktulün katili tanıyor olabileceği düşünülmüştü. Cinayet gününün ertesinde maktulün arkadaşları onu işyerinden, sevgilisiyle birlikte ayrılırken görmüşlerdi. Erkek arkadaşıyla ilgili sadece isminin Bill olduğu biliniyordu ve evde de bir fotoğrafı bulunmuştu. Adamın robot resmi basında yer almış olmasına rağmen polis, kimliğine ulaşamamıştı.

İki ay sonra, Ocak 1970'te yirmi dört yaşındaki genç bir kadının çıplak cesedi erkek arkadaşı tarafından bulundu. Genç kadın tecavüze uğramış ve boğulmuştu, göğsünde yine sözü geçen izler var-

dı. Polis bu cinayetlerin, maktullerin göğüslerindeki izlerden dolayı medyanın “Tecavüzcü Vampir” lakabını taktığı bir seri katil tarafından işlendiğini anladı. Montreal’e büyük bir korku yayıldı. Üçüncü cinayet onun son cinayeti idi, muhtemelen olaylar büyüdüğü için katil ortadan kaybolmuştu. Yaklaşık on sekiz ay sonra, Mayıs 1971’de Elizabeth Porteus adında bir öğretmen, Calgary, Alberta’da görev yaptığı lisede işe gelmeyince okul, öğretmenin oturduğu evin sahibiyle irtibata geçer. Bunun üzerine Porteus’un evine giden ev sahibi onu yatak odasında yerde ölü olarak bulur. O da tecavüze uğramış ve boğulmuştur, göğüslerinde yine o izler vardır. Vahşi saldırı esnasında ev büyük hasar görmüştür, bunun yanı sıra polis, katilin kopup düşen kol düğmelerinden birini cesedin altında bulmuştur. Yürütülen soruşturmalar neticesinde öğretmenin son zamanlarda Bill adında bir adamla flört ettiği ve ikilinin cinayet gecesi aynı araçta görüldüğü bilgisine ulaşılır.

Ortodontist Gordon Swan, maktul Elizabeth Porteus’un göğüslerindeki diş izleriyle Boden’in dişlerinden alınan kalıbı karşılaştırdınca yirmi dokuz dişin ısırıklarla uyduğunu tespit eder, ilk kez kullanılan bu yöntem sonucunda Boden tutuklanarak cezaevine gönderilir. Aslında zanlıyı tespit etmekte kullanılan bu metot o kadar seyrek uygulanıyordu ki Swan, Kanada’daki araştırmasını destekleyecek herhangi bir örnek bulamıyordu. Yardım için FBI’ya başvurduktan sonra başarıya ulaşınca, geçmişte bu yöntemle çalışma yapmış nadir uzmanlardan biri olmuştur. Boden, Şubat 1972’de ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış, Mart 2007’de cilt kanserinden hapiste ölmüştür.

Boden, Haigh ve Kurten’den daha mı fazla vampirdi? Vampirle tek bağı kurbanlarını ısırmasıydı fakat boyundan değil. Boden, vampir yerine mesela niçin kurt veya aslan gibi avlarını ısırarak vahşi bir hayvanla ilişkilendirilmemişti? Katiller ile vampirler arasında herhangi bir kıyas yapmadan evvel üç vakadaki “vampir” niteliklerini (gece yarısı kadınlara saldırılması, kurbanın ısırılması ve kan içme) alıp değerlendirmek gereklidir, buna rağmen sadece bir dereceye kadar edebiyat ve sinemadaki modern vampir imgesiyle benzerlik görülür. Üç olayın geçtiği zaman aralığına yani 1920 ve 1970 yılları arasına bir göz atalım. Bu dönem vampir sinemasının en nitelik-

li dönemi ydi ve *Nosferatu, Dracula* (Lugosi) ve *Dracula* (Lee) filmlerini kapsıyordu. Peki, bu yalnızca bir tesadüf mü? Sinemadaki etkili vampir imgesi, insanların vampir niteliklerini görebilme fırsatı yaratmıştı. Haliyle vampir, insanlardaki dehşet yaratma potansiyelinin üzerini örtmek için bir kez daha günah keçisi yapılmıştı. İnsanın vampirle ilgili bilgisi ve kavrayışı arttıkça durum bu şekilde sürüp gidecektir.

Günümüzde vampir eylemlerinin çoğu vahşi vampir cinayetleriyle ilişkilidir ve maalesef günden güne bu suçlar artmaktadır. Kasım 2001'de Kuzey Galler'de on altı yaşındaki Matthew Hardman, doksan yaşında Mabel Leyshon adında bir kadını öldürür. Korkunç olan ise Hardman'ın, kurbanını yirmi iki kez bıçakladıktan sonra parçalara ayırması ve şömine maşalarını haç şeklinde kadının ayaklarının dibine koymasındı.¹² Bunların ardından maktulün kalbini çıkarıp gazeteye sardıktan sonra bir tavanın içinde gümüş tepsiyle cesedin yanına koymuş, sonra da yaşlı kadının kanını içmişti. Mahkemede davacı taraf Hardman'ın "vampirler ve gizli güçlerle kafayı bozduğunu ve arkadaşlarına, ölümsüz olmak için birini öldürmek istediğini anlattığını" iddia etmişti.¹³ Cinayetten iki ay önce Hardman, on altı yaşındaki bir Alman kızı vampir olmakla suçlamış ve vampir olmak için kızı boynunu ısırma zorlamıştı.¹⁴

2005 yılında Channel 4'ün, "The Real Vampire Chronicles" adıyla yayınladığı programda, 2002 Aralık ayında yakın arkadaşı Allan Menzies tarafından korkunç bir şekilde öldürülen Thomas McKendrick cinayeti anlatılmıştır. Menzies, McKendrick'i av bıçağıyla kırk iki kez bıçakladıktan sonra çekiçle kafasını parçalamış, kanını içmiş ve kafasının bir kısmını da yemişti.¹⁵ Bu cinayeti, Anne Rice'in romanı *Lanetliler Kraliçesi*'ndeki vampir kraliçe Akasha emrettiği için işlediğini öne sürmüştü, fakat onu muayene eden üç psikiyatr akıl sağlığının yerinde olduğunu görmüşlerdi. Hardman ve Menzies cinayetten suçlu bulunup en az on iki yıl hapis cezasına çarptırıldılar.

Bir kişi belli başlı vampir özelliklerini taşıyorsa, örneğin gün ışığından kaçıyor, vampir eylemlerinde bulunuyor ve kan içiyorsa, o halde teknik açıdan vampir sayılmaz mı? Hortlak bir vampir sayılmazlar belki ama yine de insanların hayal gücü ve korkularının dı-

şında var olmayan bir şey söz konusudur. İnsanların, vampirin gerçek olmadığını kabul etmesi uzun bir zaman almıştı, lakin ne tuhaftır ki bunu kabul eder etmez vampir tekrar canlandırıldı. Her iki vakada vampir özellikleri görülse de, bilhassa kan içme eylemi, ikisi de geleneksel vampirin niteliklerini taşımaz, dolayısıyla iki katilin vampir olma arzusu tartışmalıdır. Sadece modern tasvirde vampire dönüşmek isteyen kişilerin kan içmesi gerektiği vurgulanır; bu durum gösteriyor ki eski vampir inancı, motifleri ve hikâyeleri kaybolmuştur. Aralık 2004'te İngiltere Birmingham'da gerçek bir vampirin sokaklarda dolaştığı, insanlara saldırdığı söylentileri yayılmaya başlamış; emniyet, söylentilerin asılsız olduğunu söylemesine rağmen halk korkmaya devam etmişti.¹⁶ Söylentilere göre, Ward End, Glen Park Road bölgesinde vampir, bir yayayı ısırması ve onu kurtarmaya gelen bölge sakinlerine saldırmıştı. Bu söylentiler detaysız ve gelişigüzel, ayrıca saldırıya uğrayanların isimleri de belli değildi. *Birmingham Evening Mail*'de yer alan bir makalede, "Güneş, mahmur sokaklardaki evlerin çatılarının ardında batarken mahalle sakinleri evlerine koştu, dışarıda oynayan çocuklarını hemen evlere soktular, çünkü karanlık basınca kana susamış vampir ortalıkta dolaşmaya başlayacaktı. Dracula'ya benzer firari bir vampirin masum insanları ısıracağı yönündeki söylentiler, Birmingham mahallelerinde korkuya ve çoğu kişinin gece karanlığından korkmasına sebep oldu" diye yazıyordu.¹⁷ Saldırganın, "Dracula'ya benzer" bir saldırgan olarak tanımlanması ilginçtir, bahsi geçen gerçekten edebiyat ve filmlerdeki pelerinli, sivri dişli aristokrat vampir miydi? Yoksa insanlar eski fikirlerine mi tutunmuşlardı? Çünkü "ısıran bir saldırgan" ancak bir vampir olabilirdi ve vampir de Dracula'ya benzemeliydi çünkü genel kanı buydu.

Polisin bu olayla ilgili olarak herhangi bir şüpheli şahsı gözaltına almamış olması, aynı zamanda hastane kayıtlarında ısırılma şikâyetiyle gelen bir hasta kaydı olmaması bu olayın kuşkulu olduğunu desteklemektedir. Vampir hakikaten sokaklarda sinsice dolaşıp kendine bir av aramış mıydı, yoksa yaşanan telaş sadece bir şayanın ve şehir efsanesinin sonucu muydu? 1830'lu yılların Londrası'nın "Yay Topuklu Jack" vakasını inceleyerek şehir efsanesi ihtimaline ve Stuart Jeffries'in yaptığı kıyaslamaya bir göz atalım.¹⁸ Görgü şahit-

leri, siyah bir pelerin takan ve ağzından mavi alevler çıkaran uzun boylu bir adam tarif etmişlerdir. Fakat diğer ifadelerde Jack, boy-nuzları ve çatal tırnaklı ayaklarıyla tarif ediliyor ve şeytanın çocu-ğu olduğu belirtiliyordu. Bu noktada şöyle bir durum ortaya çıkı-yor: 1830'ların kayıtlarındaki uzun boylu ve pelerinli Jack, 1880'ler-deki Londralı Jack'le kıyafet yönünden benzerlikler taşıyordu, bu-nun yanı sıra dönemin vampirleriyle ortak noktaları vardı ve bir sonraki yüzyılın vampir imgesi bu imgeye benzemekteydi. Jeffries'e göre bugünkü toplumda ortaya çıkan vampirler artık o karizmatik Transilvanyalı Kont değil, tam tersine "modaya uyan, seksi, ölümsüz gençlerdir" ve muhtemelen bu imge özendirici olmaktadır ve insan-lar onların eylemlerini taklit ederek vampir olmak için söz konusu cinayetler gibi eylemlerde bulunmaktadırlar. Birmingham Katolik piskoposluk bölgesine ait okulların idarecisi Papaz Marcus Stock'a göre her şeyin kolayca etkisi altında kalan gençleri hedef alan *Buffy Vampir Avcısı*, *Charmed* ve *Sabrina* gibi televizyon dizileri Hristiyan inancıyla yer değiştirmiştir. Kilisenin, genç kuşaklar üstündeki et-kisini her geçen gün yitirdiği düşünülürse onun kaygısını anlamak hiç de zor olmaz.¹⁹ Birmingham vakasına geri dönecek olursak, so-kaklarda dolaşan vampir söylentisinin asılsız olduğu aşikârdır, an-cak çoğu insanın buna inanmış olması veya inanmak istemesi işin ilginç tarafıdır. Şayet bu söylentilerin aslı olmuş olsaydı, büyük ola-sılıkla hasta ruhlu bir saldırgan söz konusu olacaktı. Modern top-lumda vampirin ortaya çıkabilme becerisi düşünüldüğünde bu mi-tin hâlâ ne kadar önemli olduğu görülmektedir. *Birmingham Eve-ning Mail* bu kez Şubat 2005'te başka bir haber ortaya atarak polisin bahsi geçen olayla ilgili bir şüpheliyi tutukladığını öne sürmüştü, la-kin bu noktada, olayla ilgili bir "duygusal vampir hikâyesine" yer ve-rilmemiştir.²⁰

Avrupa'da hâlâ, Birmingham'da olduğu gibi daha "geleneksel" vampir olaylarına rastlanır, ancak hiçbir yerde vampir efsaneleri-nin başkenti Doğu Avrupa'da görüldüğü kadar görülmez. En bilin-dik vakalar ise sırasıyla Sırbistan ve Romanya'dandır. Mart 2007'de-ki haberlerde, Miroslav Miloseviç adında bir Sırp'ın eski Yugoslav-yalı diktatör Slobodan Miloseviç'in Sırbistan'ın Prozaevac kentinde bulunan mezarını açarak cesedin kalbine kazık saplamaktan tu-

tuklandığı yer alır. “Vampir avcısı” (eski diktatörle bir akrabalık bağı yoktur), diktatörün dirilmesini engellemek için bunu yaptığını söylemiştir.²¹

Bu olay biraz garip görünebilir, ancak Doğu Avrupa’nın kalbinde meydana gelmiştir ve vampir inancı, dünyanın bu tarafında hâlâ köklerine sıkı sıkıya tutunmaktadır. 2001 yılında Yugoslavya Merkez Bankası’nın yöneticisi Mladjan Dinkić, Slobodan Miloseviç’i “siyaseten ölmüş” olmasına rağmen “Sırbistan’ın kanını emmeye” devam ettiğini söyleyerek vampire benzetmiştir.²² *Sunday Herald*, Miloseviç’in neredeyse ölüm yıldönümünde (11 Mart 2006’da ölmüştür) vuku bulan bu olayın Balkan inançlarıyla ilgili olduğunu öne sürerek, Balkanlı vampir avcısının el kitabı *Vampire Hunter’s Almanac*’ta yer alan, vampir olduğundan şüphe edilen ölünün birinci yıldönümü son derece önemlidir sözünü örnek göstermiştir.²³ Makalede ayrıca Miloseviç’in ölmüş olmasına rağmen hâlâ Yugoslavya halkına musallat olduğunu, vampir avcısı teslim olmak için mezarın içinden emniyeti aradığı zaman polisler ona dikkatli olması gerektiğini, çünkü Miloseviç’in elinin onu mezara çekebileceği söylediklerini de yazar.

Aralık 2003’te Transilvanya’nın Marotinu de Sus köyünde vefat eden Toma ailesi reisi Petre Toma köyün mezarlığına gömülür.²⁴ Petre’nin ölmeden evvel herhangi bir geleneksel vampir belirtisi-ne sahip olmamasına rağmen yeğeni sürekli kâbuslar görür ve rüyasında amcasının, mezarından kalkıp kendi yanına geldiğini ve kalbinden beslendiğini (kan değil) ve bu yüzden hasta olduğunu anlatır. Petre’nin gömüldüğü mezarlık, mezarlara kolaylıkla erişilen tipik Romen köy mezarlığıydı ve birçok kabir, diğer aile fertleri için hazırda bulunması amacıyla kapatılmamış, mezar ve kapak taşı arasında aralık bırakılmıştı. Bu nedenle ölünün kafatası ve kemikleri, gelen ziyaretçiler için korkunç bir manzara oluşturunuyordu ama köy halkı için aynı şey geçerli değildi. Her bir mezarda bulunan küçük haznelere yiyecek ve şarap konulurdu, çünkü Romen inancına göre ölüler karanlıktan korkar, acıkr ve susardı. Arkeolog Timothy Taylor, köyü ve mezarlığı ziyareti sırasında ona Toma vakasını anlatan köylü Niculae Pedescu’yla görüşmüştü.

8 Ocak 2004’te Petre Toma’nın cesedi incelenmiş ve *strigoi* oldu-

ğu düşünölmüştü. Bunun üzerine ertesi gece mezarı açılarak göğsü yarılmış ve kalbi çıkarılmıştı. Bu işlem için büyük bir tırpan ve dirgen kullanmışlardı. Sonra cesedin kalbi, sözü edilen dirgenle yolların birleştiğı noktaya taşınmış, köylüler tarafından kızartılmış ve yanık parçalar bir havluya sarılmıştı. Sonra bu parçalar bir bardak suya konulmuş ve Toma'nın yeğenine bu su içirilmiştir. Ertesi sabah kadın kendini daha iyi hissettiğini söylemişti.²⁵ Köylüler, yalnızca inandıkları ve eski geleneksel inançlarının onayladığı bir şey yapmış olsalar da bu olaya gösterilen tepkiler karışıkta. Romanya'nın Avrupa Birliği'ne kabulü ve Avrupalı çağdaşları tarafından modernleşmeye itilmesi, söz konusu vaka ile bu vakayla ilgili kişilere karşı bir düşmanlık ve nefret yaratmıştı. Çünkü turizmini bir kenara bırakırsak Romanya, bu tür vampir hikâyeleriyle kendini önemsizleştirmeye devam etmektedir. Petre Toma vakasında Toma'nın erkek kardeşi, yapılan günahkâr eylemden dolayı hapis cezasına çarptırılır fakat bu ceza, Romen sosyal antropolog Mihai Fifor'un, gerçekleşen eylemin köylülerin inancının bir parçası olduğu açıklaması üzerine hafifletilir.

Vampir inancının şiddet, işkence, cinayet ve suç halini aldığı Batı Avrupa'da Romanya'daki gibi geleneksel vampir inancını görmek zordur. Fakat istisnai örnekler Séan Manchester'ın kitabında yer alır.²⁶ Manchester'ın da yer aldığı en ünlü vampir vakaları bir sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde incelenecek Highgate Vampirî'yle ilgilidir. Séan Manchester, görüşmemizde bana, Batı Avrupa'da birçok geleneksel vampir vakasının göröldüğünü, ancak Highgate olayına gösterilen büyük ilgi ve bu olayın etrafında dolanan benzer vakaların kendisine ve muhtemelen diğer vampir avcılarına da, Highgate Vampirî'ni yakalamaya çalışırken sorunlarla karşılaşmamak için çalışmalarını gözden uzak yürütmesini öğrettiğini anlatmıştı.²⁷

Fakat insanların ilgisini çeken bir başka vaka daha vardı. İngiltere, Batı Yorkshire'daki Kirklees arazisine "Kirklees Vampirî" diye anılan bir vampirin musallat olduğu söyleniyordu. Efsaneye göre Kirklees, kötü şöhretli haydut Robin Hood'un gömüldüğü yerdı. Anlatılanlara göre Maid Marian'ın ölümünün ardından Robin, şerifin adamlarıyla girdiğı bir çatışmada yaralanır. Bunun üzerine Robin yaralarını sarması umuduyla Kirklees'e, başrahibelik ya-

pan kuzeninin evine doğru yola koyulur. Fakat bilmediğimiz bazı nedenlerden dolayı başrahibe, Robin'i tedavi etmez, ölüme terk eder (Henry Gilbert'inki gibi Robin Hood hikâyesinin bazı versiyonlarında başrahibenin Robin'in düşmanı Doncaster'lı Sir Roger'la işbirliği yaptığı ve Robin'i öldürmek için bir anlaşma yaptıkları anlatılır. Hikâyeler birbirini tutmadığı için anlatılan bu durum tamamen doğru kabul edilemez) ve onu Kirklees arazisindeki büyük bir taşın altına gömer.

1980'lerden başlayarak garip doğaüstü olaylar ile görgü şahitlerinin anlattıkları ağızdan ağza yayılıyordu ve bunun üzerine Séan Manchester söylentileri araştırmaya koyuldu. *Brighouse Echo*'da şöyle bir olay anlatılmıştı: "Bir yarasa gibi orada öylece asılı duruyordu. Siyah rahibe kıyafetiyle insanın yüreğini korkuyla dolduran bir biçimde kanat çırpıyordu ve kırmızı gözlerinden nefret akıyordu. Hırlarken kan kırmızı dudaklarının arasında keskin beyaz dişleri belir-di."²⁸

Bunun yanı sıra, Kirklees'e gelen bir turist Robin Hood'un mezarı yakınlarındaki bir kuleyi gezerken birden yere yığılır ve suni teneffüsle ancak kendine gelir. *Yorkshire Life*'da çalışan bir araştırmacı bu araziye ziyaret ettikten sonra hasta düşer ve iki hafta sonra boyun felci olur ve yine aynı dergiden bir çalışan, bir gücün onu mezarın yanındayken yere yapıştırdığını anlatır.²⁹

Manchester ayrıca, mezarın yanında kanı kurutulmuş birtakım hayvanlar bulunduğunu, yapılan incelemede mezarın üstünde parmak kalınlığında birkaç tane delik görüldüğünü kitabında anlatır.³⁰ Bu durum geleneksel vampirle uyuşan bir özelliktir, inanışa göre vampirler, küçük deliklerden çıkarak mezarlarını terk edebilirler ve bu parmak kalınlığındaki küçük delikler genellikle vampir olması muhtemel cesetlerin mezarlarında bulunur. Manchester bu vakayı araştırmak üzere iki arkadaşıyla birlikte Robin Hood'un ve 1990'da ise başrahibenin mezarına gider. Başrahibenin mezarında bulundukları esnada acı bir çığlık sesi ve akabinde baştan aşağı karalara bürülü ve gözleri kıpkırmızı bir kadın görürler ve dua okuyarak onu def ederler.

Manchester, kitabında bu vakayla³¹ ilgili olarak vampirin dualarla kesin olarak yok olmadığı ve sorunun çözülmediğini söyler. Fakat

kilise ve Kirklees arazisinin sahibi Lady Armytage, Manchester'dan araştırmasını sona erdirmesini rica etmiş, böylece mezara gösterilen ilgiyi de engellemişlerdir. Buradan şöyle bir sonuç çıkarılabilir; ya vampirin bölgeye musallat olduğu söylentileri halk arasında endişe yaratıyordu ya da popüler halk kahramanı ve onun mezarıyla ilişkili olarak vampir ihtimalini uzaklaştırmak istiyorlardı. Bunun yanı sıra Manchester ve arkadaşları, varlıkları ve vampir avcılıkları bakımından bir baş belası haline gelmiş, ayrıca kilise için kötü bir imaj yaratıyor olabilirlerdi, çünkü Manchester bir rahipti.

Geleneksel açıdan Kirklees vakasının gerçek bir vampir vakası olup olmadığı sorgulanmalıdır. Yani, Kirklees Vampiri gerçekten bir vampir miydi? *International Vampire*'da (10.sayı), soyguncular ve haydutlar, acı bir şekilde ölmüş olanlar ve başında rahip olmadan ölen ve kutsal olmayan bir yere gömülmüş kişilerin hepsi vampir olmaya adaydır denmektedir. Kirklees vakası düşünüldüğünde ve efsanelere inandığımızı farz edersek Robin Hood'un bahsi geçen tüm bu özellikleri taşıdığını söyleyebiliriz. Bu söylentiler kesinlikle hayal ürünüdür, ayrıca pazarlama açısından son derece faydalıdır; dolayısıyla bazılarının Robin Hood'u niçin bir vampir olarak yansıtmaya hevesli olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Kirklees Vampiri denen hayaleti gören kişilerin çoğu onu bir kadın olarak tasvir etmiştir, bu halde gördükleri büyük ihtimalle başrahibenin hayaletidir. Vampir Robin Hood'a ait olduğu söylenen hayalet sesleri ise en iyi ihtimalle farazidir.

Modern toplumda vampirin rolünden bahsettik, ancak iki olay daha toplumun vampir eylemlerine, Gotik ve karanlık kültüre karşı devam eden direncini göstermektedir. 2007 yılında Lancashire'da meydana gelen ve iki Gotik gencin saldırıya uğradığı olay bu durumu yansıtmaktadır. 11 Ağustos gününün ilk saatlerinde Sophie Lancaster ve erkek arkadaşı Robert Maltby, Bacup'taki Stubby Lee Parkı'nda paten alanına doğru yürüdükleri sırada saldırıya uğrarlar. Saldırı saat 1.10 ve 1.20 arasında meydana gelir ve ikisi de bilinçsiz bir vaziyettedir, ayrıca kulaklarından ve burunlarından aşırı kan kaybederler. Sophie Lancaster'a saldıranlar onun saçlarıyla beraber saç derisinin bir kısmını da koparır.³² Aslında saldırı o kadar vahşidir ki incelemeyi yürüten Lancashire emniyetinden Dedektif Dean

Sophie Lancaster (1986-2007).

Holden, saldırıya uğrayan kişilerin tanınmaz halde olduklarını ve başlangıçta hangisinin kadın hangisinin erkek olduğunu ayırt edemediklerini söylemiştir.³³ Olayla ilgili tutuklanan beş genç kasten yaralama suçunu kabul ederler, içlerinden Ryan Herbert ve Brendan Harris adındaki iki genç cinayetten suçlu bulunur.

Dedektif Holden, saldırıya uğrayanların birtakım eşyaları kayıp olmasına rağmen bu saldırının hırsızlık amacı taşımadığını, nedenin büyük olasılık-

la kurbanların saldırı gecesi üzerlerindeki Gotik kıyafetlerden kaynaklandığını söylemiştir. Kuzey Manchester'da bir hastanede yatan Robert Maltby sonradan komadan çıkmıştır ve durumu şimdi iyiye gitmektedir, fakat ne yazık ki Sophie Lancaster, ağır yaralardan dolayı 24 Ağustos 2007'de hayatını kaybetmiştir. Dedektifin belirttiği gibi bu saldırı, kurbanların Gotik görünümünden dolayı bir nefret suçu olarak düşünülebilirdi, çünkü anlatılanlara göre iki genç, siyah giysileri ve pirsinglerinden dolayı daha evvel tacize maruz kalmışlardı.³⁴ Sophie için, yalnızca Gotik topluluklardan değil, toplumun her kesimi olmak üzere dünyanın her yerinden taziye mesajları yağdı. Onun için konserler, törenler düzenlendi, bir internet sitesi kuruldu ve Whitby'de onun hatırasına bir bank ayrıldı.

Çeşitli altkültürlerle, özellikle de Gotik akımıyla, genel olarak vampir ve korku türü arasında bir bağlantı kalmıştır ve birçok insan bu yüzden toplumda baskı görmektedir. Sophie'nin katilleri zaten bu altkültürler arasındaki farkı büyük ihtimalle göremeyecekti. Ekseriyetle insanlar koyu veya siyah kıyafetler giyen, koyu makyaj yapan ve gotik, metal veya rock müzik dinleyen kişileri bir canavar olarak görmektedir.

Sophie Lancaster olayı kadar trajik bir olay olmasa da, Şubat

2007'de basında Lancashire'ın Accrington kasabasında öğretmenlik yapan biriyle ilgili bir dizi haber yer aldı. Öğretmenin aynı zamanda yarızamanlı yazarlık yaptığı ve yayımlanmış vampir temalı romanları olduğu öğrenilince medyanın hışmına uğradı. *The Sun*'da yer alan haberin başlığına göre "çocuklarımıza bir vampir öğretmenlik yapıyor"du ve "vampirlere cinsel açıdan aşırı ilgi" duyuyordu (haber in vurgusu).³⁵ Paigan Stone mahlasıyla romanlarını yayımlan Samantha Goldstone'un ayrıca tahrik edici ve vampir erotizmi, şiddeti ve kan arzusunun yansıtan yetişkin içerikli fotoğrafların yer aldığı bir internet sitesi vardı. Öğretmenler sendikası NASUWT adına konuşan bir sözcü, "Bir öğretmen olarak cinsel içerikli şeyler yazarken her şeyden kolayca etkilenen gençler arasında profesyonelliği korumak için çabalamanız gerekir" yorumunu yapmıştı.³⁶ Samantha Goldstone'un yarızamanlı işi medya tarafından uygunsuz bulunmuş olabilirdi, lakin bu durum onu vampir yapmıyordu. Fakat bu tür manşetlerle Goldstone, medya tarafından Gotik bir yazardan kan içen bir canavara dönüştürülmüştür.

Son iki örneğin, Ortaçağ'da cadı mahkemelerinde görülen zulümden ya da *Varney, The Vampyre*'daki öfkeli kalabalıktan bir farkı var mı? Modern toplumda, farklı gruplara veya altkültürlere biraz olsun hoşgörölü yaklaşım beklenir fakat maalesef her şey her zaman beklendiği gibi olmaz. Söz konusu örneklerde, yalnızca öğretmenin vampirle bağlantısı vardır ve romanları, bilhassa kutsal olana saygısızlık veya cinayet temaları içeren diğer romanlarla kıyaslandığında zarar verici nitelikte değildir. Vampir gerçeğe dönüşüp günlük hayatımıza sızdığı anda onunla ilgili eski korkularımız canlanmaktadır. Bu durum, on sekizinci yüzyıldaki kitle isterisinden beri en çok görgü tanığına sahip tek bir olayda, Londra'daki Highgate Vampiri vakasında gözlenir.

Vampir avı #3: Highgate Mezarlığı, Londra, İngiltere

Tarih boyunca, bu gibi güçler zincirlerinden koparıldıklarında, kargaşa ve felakete, hastalık ve ölüme neden oldukları görülmüştür. Bu şeytani varlıkların ortalıkta cirit atması ise karabüyünün marifetidir ki meraklıları kâinatı suistimal etmekle, doğal düzeni kaosa sokmaktan başka hiçbir şey elde etmeyeceklerdir.

Séan Manchester, *The Highgate Vampire*

1960'ların sonu ve 70'lerin başında garip doğaüstü bir varlığın görüldüğüne dair söylentilerin Londra'da ağızdan ağza yayılmaya başlaması, şehrin tarihinde tanıklık ettiği en ilginç olaylardan birinin, yaklaşık otuz yıl sürecek gerçek bir vampir avcılığının başlangıcı olmuştur. Bu olaydaki başrol oyuncularını rahip, tarihçi, şair ve mutasavvıf Séan Manchester ile Psikik ve Gizli Güçler Cemiyeti Başkanı David Farrant'tı. Her ikisi de, vampir gibi siyahlar içinde olması ve kor gibi parlayan kırmızı gözlerinden dolayı (Kirklees Vampirini andırır) Highgate Vampirisi denilen o yaratığı gördüklerini iddia etmişti. Farrant, Şubat 1970'te söz konusu varlığı gören muhtemelen ilk görgü şahitlerinden ve gördüğü şeyi şöyle tasvir etmişti: "Mezarlığın giriş kapısının hemen arkasında iki metre boyunda bir şey duruyordu."¹ Ayrıca aynı yaratıkla karşılaştığını iddia eden ve bunun üzerine Manchester'ın sorguladığı Elizabeth Wojdyla'nın ifadeleri de olayı doğruluyordu: "Vızıltıya benzer alçak bir ses duyduk, derinden geliyor gibiydi... Aniden bir karaltı tam önümüzden yolun diğer tarafına geçti"² ve "Parlak gözleri ve keskin dişlerinden dolayı yırtıcı bir hayvan gördüğümü sandım ama gördüğüm şey insan-

dı...”³ Bu açıklamalar ile akabinde neden oldukları olaylar, söz konusu vampirin gerçekliği için birer delil sayılır mı bilinmez ama o dönemde uzun süren bir vampir avına ve bitmeyen bir medya ve toplum ilgisine zemin hazırlar. Aslında bu olayda dikkat çeken şey, bir rahibin tüm kalbiyle sadece Highgate Vampiri’nin var olduğuna inandığını söylemesi değil aynı zamanda iki kez onun peşine düştüğünü ve onu yok ettiğini öne sürmesidir.⁴ Yine o dönemde toplumun bu olaya büyük ilgi göstermiş olması, vampir inancının modern toplumda hâlâ yerinin olduğunu göstermektedir. Bu vakayı ayrıntılı bir şekilde incelemeden önce Highgate Mezarlığı’nın tarihini ve yapısını bilmek ve bu olaya nasıl konu olduğunu anlamak gerekir.

Highgate Mezarlığı

Highgate Mezarlığı’nın kapladığı alanın uzun ve ilginç tarihi on dördüncü yüzyıl kadar eskiye dayanır. O dönemde Highgate arazisinde bir şato bulunuyordu ve etrafını çevreleyen alanın büyük bir kısmı geyik avlamak için kullanılıyordu. On altıncı yüzyıla gelindiğinde şatodan eser kalmamış, arazi de ormana dönüşmüştü. Fakat sonradan bu alana birkaç ev yapılmıştı; Sir William Ashurst, bu evlerden birini satın alarak restore ettirmiş ve böylece Ashurst Malikânesi ortaya çıkmıştı. Ashurst’un 1720’de vefatının ardından iddiaya göre ev, daha önce de bahsettiğimiz “Vampir vakalarından hemen sonra gelen Avrupalı gizemli bir asilzadeye satılmıştır”⁵ ve bu satıştan sonra ay ışığında gezinen uzun gri bir figür görüldüğüne dair tuhaf söylentiler ortaya çıkmıştır.

Adı geçen ev sonradan satılmış ve yıkılmıştır. Boş kalan arazi ise bugünkü St. Michael Kilisesi’ni inşa etmek için kullanılmış ve geri kalanı da London Cemetery Company tarafından satın alınmıştır. Evin bahçeleri, bugünkü Highgate Mezarlığı’nın batı kısmını oluşturuyordu ve Victoria döneminin tarzını yansıtıyordu; güzel katakompları, abideleri ve mozoleleriyle gözde bir yerd. Aralarında Karl Marx, Douglas Adams, George Eliot, Sir Donald Alexander Smith ve Michael Faraday gibi çok sayıda ünlü ve tarihi şahsiyet buraya gömülmüştür.

Highgate Mezarlığı, on dokuzuncu yüzyılda Londra’da açılan ye-

Highgate Mezarlığı, Londra.

di mezarlıktan (“Muhteşem Yedili” olarak adlandırılırdı) biriymi ve aynı yüzyılın sonuna doğru 100.000 kişi buraya gömülmek için hazırlık yapmıştı. İki dünya savaşı ve neticesindeki parasızlık, mezarlığın bakımsızlığa mahkûm olmasına ve günümüzdeki harap manzarasına bürünmesine neden olmuştu. Bugün çoğu hasara uğramış yüzlerce mezar, ağaçların ve otların sıklığında adeta kaybolmuş gibidir. Highgate Vampiri vakasının yaşandığı dönemde, yani 1960’ların sonu ve 70’lerin başında mezarlıktaki manzara daha da kötüydü; açılmış mezarların içinde tüyler ürperten cesetler ve tabutlarından dışarı çıkmış iskeletler görülüyordu. Mezarlıktaki vandallıkları içeren raporlarda, gençlerin gece vakti buraya gelerek cesetleri yattıkları yerden çıkardıkları, hatta onlarla ölüm dansı yaptıkları gibi detaylar vardır.

Highgate vakası, insanların dikkatini viran haldeki mezarlığa çekince onu eski görkemine kavuşturmak için birtakım çalışmalar yürütülmüştür. Mezarlığın bakım ve onarımını Highgate Mezarlığını Koruma ve Güzelleştirme Vakfı başlatmış, Manpower Services Commission’ın beş yıllık projesi ile English Heritage’in ekonomik desteği sayesinde mezarlıktaki tüm önemli yapılar ve birkaç anıt es-

ki haline getirilmiş ve bazısı da muhafaza edilmişti. Yapılan çalışmalar sonucunda arazi bugün, en önemli parkların yer aldığı ikinci sınıf parklar listesinde bulunmaktadır. Koruma ve restorasyon çalışmaları sonucunda 2000 yılında Europa Nostra, mezarlığın tam ortasında bulunan ve arı kovanı biçimli mezarların, Lübnan sediri ağaçlarının yer aldığı Lübnan Çemberi'ndeki çalışmaları ödüle layık bulmuştur.

Mezarlığın doğaüstü geçmişine bakıldığında Victoria döneminde de uzun boylu ve siyahlar giyinmiş, mezarlığın duvarından geçip gözden kaybolan bir varlığa dair söylentiler olduğu görülür⁶ ve bu söylentiler 60'lı ve 70'li yıllardaki rivayetlerle aynı doğrultudadır. Fakat bu anlatılanlar, bize vampirlerle ilgili herhangi bir bağlantı sunmaz; Stoker'ın romanı dışında sadece bir yaşanmış öyküde bu varlığın vampir niteliklerine sahip olduğu görülür ve bu özelliklere 1855'te Highgate'e gömülmüş Elizabeth Siddal'ın hikâyesinde rastlanır. Siddal'ın kocası ressam Dante Gabriel Rosetti, karısıyla beraber gömülmüş şiirleri almak istediği için 1862'de karısının mezarını açtırır; gördükleri karşısında dehşete düşmüştür. Bu olaya tanıklık eden Charles Howell'in ifadesine göre "Tabutta çürümemiş ve gür kızıl saçları olan bir ceset" vardı.⁷ Bu durumda Elizabeth Siddal'ın naaşı canlıydı ve Stoker muhtemelen Highgate/Lucy Westenra kısmını bu söylentiden esinlenerek yazmıştı.

Söz konusu olayı açıklamak zor olsa da Highgate'in Queen's Wood adındaki ormanlık arazisinde yer alan ve Church Yard Bottom olarak bilinen alanın, on beşinci yüzyılda veba kurbanlarını gömmek için kullanıldığını belirtmek gerekir, zira daha önce de değinildiği gibi vampir ile bu veba definleri arasında bir bağ mevcuttur.

Highgate Mezarlığı'nın ayrıca büyücülük ve satanizm geçmişi de vardır:

Katakomppların karanlık ve pis derinliklerinde tuhaf bir törenin izleri keşfedildi. Yanmış haçlar, kurumuş kan, siyah mum damlaları ile sonradan yapılan incelemeyle sülfür ve alüminyum sülfatla karıştırılmış, içinde güzelavrat otu ve sedef otu bulunduğu anlaşılan çoğu yanmış tuhaf bir karışım bulundu.⁸

Bu olayı araştıran Manchester'a göre "Dünyamız ile yaşan ölüle-
rin dünyası arasındaki bağın satanizm ve karabüyüde olduğu unu-
tılmamalıdır."⁹ Bu durumda Manchester, Highgate Vampiri'ne dö-
nüßen varlığın karabüyüyle mi ortaya çıktığını ima ediyordu? Far-
rant da görüşlerinde, bu olayın karabüyüyle bağlantısı olduğu öne
sürmektedir:

Özellikle bir mezar vardı... Küçük bir tapınağa çevrilmişti, zemine
ve duvarlara çizilmiş ters pentagram ile büyü işaretlerine bakılırsa bura-
sı düzenli olarak kullanılıyordu... Mezardaki belli işaretler ve sembolle-
rin sadece cehennemin yaşlı krallarından en kötüsüne adanmış bir ayi-
ne ait olduğu söylenebilirdi... Ve hiçbir amatör bu tanrısal figürü çağır-
mayı beceremezdi. Aslında satanizme göre bu varlık, yalnızca bir görev
için dünyaya çağrılabilir ve o görevi tamamlamadan da geri dönemez.¹⁰

Karabüyünün, Highgate Vampiri'yle bir alakası var mı-
dır bilinmez, ancak öne sürülen iddia hayalet, vampir veya hort-
lak iddiaları kadar inandırıcıdır. Farrant'a göre ayrıca vampi-
rin uykusundan uyanması, her ne kadar uyandırılmak istenme-
miş olsa bile büyü ayinlerindeki bilinçaltının bir sonucu olabilir-
di. *Hampstead&Highgate Express*'te¹¹ yer almış "Tilkiler niçin öl-
dü?" başlıklı haberde vampir fikri hevesle ortaya atılmıştır ve bu
haber, vampir söylentisinin kaynaklarından biri sayılabilir. Ayır-
ca Highgate Mezarlığı, gazetecilik açısından büyük bir haber kay-
nağı olmuş olabilirdi. Söz konusu haberde, mezarlıkta kanları çe-
kilmiş halde birkaç tilkinin bulunduğu yazıyor, daha önceden sata-
nizmle ilişkilendirilen bu olay şimdi vampirin varlığını kanıtlamak
için kullanılıyordu (Manchester'ın araştırdığı diğer vaka olan Kirk-
lees Vampiri'ni hatırlatır). Fakat her iki varsayımda da tutarsızlıklar
mevcuttur. Birincisi, eğer mezarlıkta gizli bir şekilde karabüyü ayi-
ni yapanlar tilkileri kurban etmişse, muhtemelen onları herkesin gö-
rebileceği bir şekilde ortada bırakmayacaklardı. İkincisi, söz konusu
vampir tilkilerin kanını emmiş olamazdı, çünkü görgü tanıklarının
anlattıklarına bakılırsa vampir birçok kişiye görünmüş fakat kanları-
nı emmek bir kenara hiçbirine zarar vermemiştir. Kaldı ki bu konu-
nun geçmişine ve geleneksel inançlara bakıldığında vampirin hay-

van kanını insan kanına tercih ettiği görülmez. Bu nedenle, vampir söylentilerine gerçekçi bir boyut kazandırmak için ölü tilkilerin mezarlığa bilinçli bir şekilde yerleştirildiğine inanmak mümkündür. Sözde vampir avcıları Farrant ve Manchester'ın tilki olayından vampiri sorumlu tutmaları ve ikisinin de bu olayın bir reklam çalışması olduğunu düşünmemesi de dikkat çekicidir.

Manchester, Farrant'a karşı

Highgate Vampiri olayının şüphesiz en ünlü iki ismi, vampiri avlama girişimlerini kaleme almış Séan Manchester ile David Farrant'tır. İkisi de birbirlerine üstünlük kurmak için otuz yılı aşkın bir süre mücadele etmiştir. Kimilerine göre ikisi de kendi araştırmalarını ön plana çıkarmak için diğer avcılarla alay ediyordu, fakat yazılarına bakıldığında kavgayı Manchester'ın başlattığı görülmüyor: "Birkaç amatör vampir avcısı Farrant'tan daha az bir donanıma sahip fakat hiçbiri daha fazla mesele çıkarmıyor. Farrant, gülünç derecede amatör."¹² Manchester'a göre Farrant, ilgi çekmek için durmadan tavrını değiştiriyor ve kendi amaçları doğrultusunda gerçekleri saptırıyordu. Öte yandan Farrant, 2005 tarihli *Highgate Vampire Casebook Files*'de "The Highgate Vampire—How it all began" başlığıyla yer alan yazısında Manchester'dan hiç söz etmemektedir. Bu makalenin Catherine Fearnley tarafından yazılmış giriş bölümünde, "Birilerinin, söylentilerde tanımlanan figürün kan emici bir vampir olduğunu iddia etmesi resmi soruşturmadan faydalanmaya çalıştıklarını göstermektedir" denilmektedir. Bu cümlede geçen "birileri"nden Manchester'ın kastedildiğini bellidir çünkü Manchester, Highgate'de görülen varlığın sürekli olarak vampir olduğunu iddia etmiştir, öte yandan Farrant bu olayı daha çok hayaletlerle açıklamış ve bu varlığın vampir olabileceğini, ancak bunu kendi deyimiyle "zorlamayla" kabul edebileceğini söylemiştir. Fakat Manchester'ın 1978'de kendisiyle yaptığı röportajda¹³ "Yaşayan ölülerin yok edildiği o antik metodu uygulamak istiyormuşsunuz. Bu doğru mu?" sorusuna "Evet" yanıtını vermiştir.

Fearnley'in "resmi soruşturma" dediği ve Farrant'ın da desteklediği şey; muhtemelen yine onun tarafından gerçekleştirilecek kö-

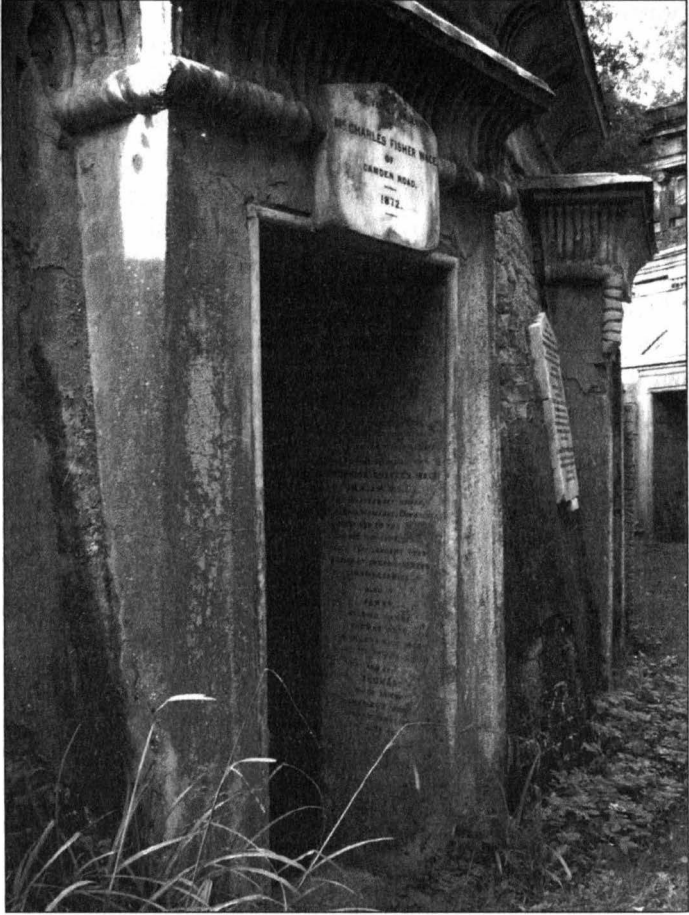
tü ruhları kovma ya da vampirin öldürülmesi eylemiydi. Lakin Manchester'a göre de bu eylemleri kendisi yapmalıydı, çünkü Farrant acemi bir vampir avcısından başka bir şey değildi. Bu niyetini¹⁴ ise Farrant'ın gönderdiği bir mektuptan 1970'te *Ham&High*'da alıntılar yaparak belli etmiştir. Mektupta Farrant, bir hayalet gördüğünü fakat bu konuda hiç bilgisi olmadığını, kendisi gibi hayalet gören okurların olup olmadığını merak ettiğini yazmaktadır.¹⁵ Bu konuda "hiç bilgisi olmayan" birine resmi soruşturmayı yürütme teklif edilmesi mümkün değildir. *Beyond the Highgate Vampire*'ın 1991 baskısında (1997'de yenilenir) Farrant, beyaz bir büyücü olduğunu ve söz konusu vampiri diğer doğüstü varlıklar kadar sık gördüğünü iddia etmiştir. Fakat 1978'deki röportajında Farrant, 1970'te zaman zaman başkalarıyla (bunlardan bazıları satanisttir) çalışan serbest bir vampir avcısı olduğunu kabul eder. Satanist olup olmadığı sorusunu ise kendisini şu veya bu şekilde tanımlayamayacağını fakat beyazbüyü ve karabüyü arasındaki farkı görebildiğini, daha çok beyaz büyü tarafında yer aldığını söyleyerek cevaplandırmıştır. Manchester, adı geçen varlığın kesinlikle bir vampir olduğunu açıkça söylemiş, hatta raporlarında kimi zaman abartıya kaçmıştır, ancak bunun nedeni büyük olasılıkla Manchester'ın dindar bir Katolik rahip aynı zamanda muhtemelen ilk dindar vampir avcısı rahip Montague Summers'ın hayranı olmasından kaynaklanmaktadır. Hatta *The Vampire Hunter's Handbook*'ta, bazı kişilerin vampir bilimi alanında Summers'ı onun öncüsü olarak gördüklerini söyleyecek kadar ileri gider.¹⁶ Aslında görünüşe göre Manchester, 1970'lerdeki yazılarından da anlaşıldığı üzere dünyayı vampirin kötülüğünden temizlemek gibi kutsal bir görevi yerine getirdiğini düşünüyordu. Hal böyle olunca, daha iyi bir hikâye oluşturmak amacıyla planlı adımlar atmış olabileceğini de insan düşünmeden edemiyor.

Farrant'a geri dönecek olursak özellikle "Highgate Vampir'iyle ilgili yazılı ve sözel kaynaklar için bir depo oluşturma"¹⁷ niyetiyle 1993'te Highgate Vampir Derneği'ni kurması eylemlerinde ve söylemlerinde çelişkiler olduğunu göstermektedir. Bir yandan vampir diye bir şeyin varlığına inanmadığını söylerken diğer yandan dernek kurması dikkat çekicidir. Bahsi geçen giriş yazısında Fearnley, Farrant'ın vampir avı için mezarlıkta dolaşmadığını söyleyerek onu

savunur, ancak *Evening News*'deki bir makalede Barrie Simmons şunları söylemektedir:

Tüylere ürpertici bir ava katıldım... Highgate Mezarlığı'ndaki vampiri yakalamak için. David [Farrant], 24, her şeyiyle hazır, onurlu bir vampir avcısı için gereken her şeyi yanına almıştı. Koltuğunun altındaki Sainsbury torbasında işi için gereken malzemeler bulunuyordu, yani iki parça ağaçtan oluşan ve ayakkabı bağcığıyla birbirine bağlanmış bir haç ve canavarın kalbine saplanmayı bekleyen bir kazık. Vampir avcılığı önemli bir zanaattır. Canavarın ortaya çıkmasını beklemez ve peşine düşer.¹⁸

Farrant, evinde bulunan ve onu karabüyü sembollerinin yer aldığı çeşitli mezarlarda gösteren, o dönemki kız arkadaşı Martine de Sacy'nin mezarda tamamen çıplak bir şekilde poz verdiği, ayrıca Farrant'ın karabüyüyle ilişkisi olduğuna yorulan fotoğraflar ("Çıplak Ayınlar" olarak adlandırılmış fotoğraf da dahil) vandallığa delil sayılarak tutuklanır ve 1974'te beş yıl hapis cezasına çarptırılır. Yaptığı savunmada, satanizm sembollerini ortaya çıkarmak için arkadaşlarıyla birlikte mezara girdiğini ve o sırada, tam ortasında ölünün büstünün durduğu bir pentagram gördüklerini söyler. Bu satanist işini ortadan kaldırmak için şeytan çıkarmaya karar verdiklerini ve bunun üzerine kendisinin İncil'den ayetler ile eski kitaplardan sihirli cümleler okuduğunu, kadın arkadaşlarının da "saflik" için üzerlerindeki çıkardıklarını anlatır.¹⁹ Oradan ayrılmadan önce "şeytan çıkarma" eylemini belgelemek ve polise göstermek amacıyla da fotoğraf çektiğini iddia eder. De Sacy'nin fotoğrafı sonradan tekrar gündeme gelir, ancak Farrant'ın kendini aklama çabalarına hiçbir katkı sağlamaz. O halde Farrant, polisin yanlış anlamasına mı kurban gitmişti? Bundan önce Highgate Mezarlığı'nda ve etrafında gerçekleşen muhtelif olaylarda yasadışı eylemleri nedeniyle tutuklanmış olması büyük bir tesadüftür ve en sonunda ceza-ya çarptırılmıştır. Durmadan ifade değiştirmesi ve olayları farklı açılardan anlatması da ona bir fayda sağlamamıştır. Manchester'ın iddiasına göre şeytan çıkarma görevi kendisine aittir ve birkaç mezar girip vampiri yok etmiş olmasına rağmen polisle başı hiç derde

Highgate Mezarlığı'ndaki kabir.

girmemiştir ki bu durumda Manchester'ın tarafında yer almamak imkânsızdır.

Bu arada Farrant'ın tilkilerle ilgili bugünkü düşüncesine göre olayı vampirle ilişkilendiren bir kanıt yoktur fakat bu olay, *Dracula*'da vampirin (Lucy Westenra, diğer bir deyişle “güzel hanımefendi”) Hampstead'da dolaşıp çocuklara saldırdığı bölümdeki gibi “kan donduran” bir hatıra olarak görülebilir.²⁰ Highgate'deki varlığın vampir olduğunu reddettiği düşünülürse Farrant, yine çelişkili bir ifadeye bulunmuştur.

Highgate Vampiri

Manchester'ın Elizabeth Wojdyla'nın kâbuslarına sebep olan varlığı araştırması ve Farrant'ın tutuklanması gibi ilk gelişmelerden sonra ortaya çıkan tilki olayı Highgate Vampiri meselesini alevlendirir. Tilkilerle ilgili daha önce bahsi geçen haber şu satırlarla bitmektedir: "Highgate Mezarlığı'ndaki gizemli tilki ölümleri bu hafta bölgede görülen şeyin hayalet değil vampir olabileceği varsayımına bağlandı."²¹ (Bu konuyu incelerken, adı geçen iki vampir avcısı arasında en güvenilir tanık olan Manchester'ın beyanları dikte alınacaktır.) *Ham&High*'daki haberin ardından Anne ve Lusia adındaki kardeşler de dahil olmak üzere birkaç kişi bu konu hakkında Manchester'la iletişime geçer. Anne, Manchester'a ulaşip uyur-gezerlikten mustarip kardeşi Lusia için yardım ister. Bir gece onu takip eden Manchester'ın yolu önce Swains Lane'e, oradan da St. Michael Kilisesi'nin mezarlığına varır. Lusia'nın peşinden Highgate Mezarlığı'ndaki bir kabre gider ve orada gri bir pusun görüş açısını kapattığını sonra ortadan kalktığını arkasından da alçak bir vızıltı sesi duyduğunu söyler. Bunun üzerine Lusia'yı hemen yakalar ve eve götürür.

İlerleyen haftalarla birlikte görgü şahitlikleri de artmakta ve beş ayrı vakada uzun ve şapkalı bir adam tarifi yer almaktadır. Olay tanıklarından biri söz konusu adamın duvardan geçtiğini anlatırken diğeri ise hayalet kilise çanlarının korkutucu sesinin eşlik ettiğini söyler.²² Diğer tariflerde hayalet bisikletçi, gölete giren hayalet tanımları yer alırken bunlardan başka iki ifadede beyazlar içinde tuhaf bir kadından bahsedilir.²³ Ellis, öne sürülen bu iddiaları başsız süvari gibi yaygın olarak bilinen efsanelere ve göl, ırmak, gölet ve boğulmayla ilgili geleneksel inançlara bağlamaktadır. Şubat 1970'te *Ham&High*'da yer alan "Highgate'de bir Wampyr mi dolaşıyor?"²⁴ haber başlığı, Highgate'te görülen şeyin sadece vampir olmadığı, on yedinci yüzyılda bir tabutun içinde Londra'ya gelmiş Eflâklî bir vampir kral olduğu iddialarıyla alay eder gibidir. Bu kral sakın *Dracula* olmasın? Şaka bir yana, bu varlığın genellikle vampir olduğunun söylenmesi belki de Manchester ve Farrant'ın vampiri serbest bıraktığını düşündükleri şeytana tapma, karabüyü ve medyumluk

gibi daha şeytani iddiaların üstünü kapatmak için gerek duyulmuş “ürkütücü”²⁵ bir iddiaydı. Aslında vampir varsayımında ısrar eden kişi Manchester’dı ve bu konudaki diğer çalışmalar durumu genellikle büyücülüğe dayandırıyordu. Harap edilmiş mezarlar, parçalanmış cesetler ve bu dönem boyunca mezarlıkta karşılaşılan satanizm sembolleri, mezarlığın karabüyüyle uğraşanlar tarafından kullanıldığını işaret ediyor ve bu noktada, acaba bu kişiler vampir söylentilerini kendi eylemlerini gizlemek için kullandılar mı sorusu akla geliyor.

Bütün bunlara rağmen vampir teorisi kabul görmüştü ve insanların korkusu o kadar artmıştı ki adı M.M. olarak geçen bir okurun cümleleri *Ham&High*’da şöyle yer alıyordu:

Highgate’de dolanan şey bir vampir miymiş? Vampir de çoğu okurun gördüğünü söylediği hayalet kadar korkutucu... O zaman hortlağın mezarını açmamız mı gerekiyor? Şayet Séan Manchester’ın vampir teorisi doğruysa bence bu şey ne kadar çabuk def edilirse o kadar iyi olur. Ama bir sorun var, bu işi yapmaya kim cesaret edecek?²⁶

13 Mart 1970’te bu işi Manchester’ın yapması kararlaştırılır. Bu haberi duymayan kalmaz ve zaten hazırda bekleyen amatör vampir avcıları da kaz sürüsü gibi Highgate Mezarlığı’na akın eder.

Söz konusu vampir avının arifesinde, Thames Television kanalından bir ekip Manchester’la röportaj yapmak için gelir ve mezarlığın kuzey çıkışına konuşlanır. Kameralar kayıttayken tuhaf bir gürültü duyulur ve kamera şefi birdenbire bayılır, çıkan uğultulu rüzgârdan dolayı jeneratörün kabloları şiddetle yere çarpar ve yapımcının notları etrafa savrulur.²⁷ Eğer bu yaşananlar doğruysa, vampirden ziyade doğaüstü güçleri anımsatıyor.

Manchester görevini gerçekleştirmek için iki yardımcısıyla birlikte katakompa girmek üzereyken yine aynı gürültüyü duyar fakat bu kez ses aniden kesilir. İçeri girdiği zaman üç adet boş tabut görür ve her birine sarımsak ile haç koyar. Dışarıda biriken yüzlerce meraklı seyirciden dolayı mezarlıkta oluşan karmaşa nedeniyle polis duruma müdahale eder ve böylece vampir avı sona erer. Fakat takip eden haftalarda yine söylentiler ve görgü şahitlikleri de-

vam eder, ta ki 7 Ağustos 1970'te, uyurgezer Lusia'nın Mart ayında Manchester'ı götürdüğü yerde başsız bir ceset ve satanist ayin izleri bulunana dek.²⁸ Bunun üzerine Manchester birkaç asistanıyla birlikte tekrar Lusia'yla görüşür ve onu sorgulamak için hipnotize eder. Lusia transa geçer ve "Neredesin?", "Geliyorum" cümlelerini defalarca tekrarlar. Trans halindeki Lusia, Lübnan Çemberi'nde yer alan bir mezara gider. Onun peşinden giden Manchester, mezarın içine girince tabutta yatan vampiri görür: "Karnı şiş vaziyetteydi ve iğrenç kokuyordu... Donuk gözleri korkunç bir şekilde bakıyordu, sanki benimle alay ediyordu. Parşömene benzeyen tenindeki morarmalar görülebiliyordu. Yüzünün rengi ve görüntüsünden en fazla üç günlük bir ölü olduğu belliydi... Fakat mezar odası yüzyıldan daha eskiydi."²⁹ Manchester vampire kazık saplamak ister, ancak vicdanı el vermez ve kabrin içine sarımsak, kutsal su ve haç bıraktıktan sonra orayı terk ederler. Mezarın dışına tuzdan bir daire çizer ve kutsal suyla dolu fincanlar koyar, dua okuduktan sonra havanda dövülmüş panzehirle mezarı mühürler. (2006'da mezarlığı ziyaretim sırasında bahsedilen mezarın o günden sonra tekrar açılmış olduğunu gördüm.) Manchester, elindeki İncil'in yere düştüğünü ve Tesniye kısmının açıldığını belirtir ve şu sözlerle anlatımını tamamlar: "Sakin kan içme, çünkü kan hayattır."³⁰

Bu olayın ardından Manchester'ın yazdıkları çok tartışıldı. Bernard Davies, Manchester'ın 1970 tarihli orijinal açıklaması ile olayları yeniden anlattığı *The Vampire's Bedside Companion* (1975) kitabındaki ifadelerde farklılıklar olduğunu söylemiştir. Yeni versiyonda Lübnan Çemberi'ndeki kabrinde yatan vampirin "kıpkırmızı, ateş saçan gözleri" ile "üstünde kan lekeleri olan uzun sivri dişleri" vardı ve mezar, orijinal versiyondan (1970) farklı olarak havanda dövülmüş sarımsakla mühürlenmişti.³¹ Davies ayrıca, somut kanıtların olmadığını da belirtmiştir. Manchester ise delil olarak fotoğraflar ve şahitlerinin olduğunu fakat Davies'in bunları görmezden geldiğini söylemiştir, ancak yeni versiyondaki eklemeler hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Amerika'da çıkan *Journal of Vampirism*'in 1978 tarihli sayısında Dorothy Nixon, Elizabeth Wojdyla'daki ısırik izini tartışarak Manchester'ı eleştirir. Nixon, diş izlerinin beklendiği gibi yatay de-

ğil dikey olarak belirtilmiş olmasını sorgular. Ona göre vampir üç şekilde kurbanını ısırır; üst ve alt sivri dişleri kullanarak ağzının kenarıyla, sadece üst sivri dişlerle (yılan ısırığı gibi) ya da sadece alt sivri dişleri kullanarak. Nixon'a göre ikinci ve üçüncü yöntemin bir insan tarafından uygulanması imkânsızdır, çünkü ağzın biçiminden dolayı kesici dişler buna engel olur. Bunun yanı sıra, insan boyununun şekli göz önüne alındığında dikey bir ısırık mümkün değildi, dolayısıyla ısırık her zaman yatay olacaktı. *Journal of Vampirism*'in editörü Martin Riccardo'ya göre, görgü şahitlerinin ifadelerindeki vampirin hayalete benzediği dikkate alındığında dikey ısırık muhtemeldir. Ayrıca Riccardo, vampirlerin kılık değiştirdiğine inandığını ve böylece dişlerini de bu şekilde kullanabileceklerini söyler. Manchester ise kitabındaki ifadeyi, canlı bir model kullanarak kesici dişlerin Elizabeth Wojdyla ve boynunda aynı şekilde bir ısırık izi olan Lusia'daki gibi izler bırakabileceğini savunmuştur.

Bunun yanı sıra Manchester, vampirlerin “zamanın dışında” yaşadıklarına inanır ve bu tabir vampirlerle ilişkilendirilen, açıklanamayan olguları anlamayı mümkün kılar:

Tümüyle karşıt parçacıkları içeren atomlardan oluşan karşıt özdek, normal madde karşısında var olamaz... Normal zamana zıt bir şekilde gelişen karşıt zamanı genellikle bilmeyiz. Sadece zamanın üç boyutu ile onların içine hapsolmuş ardışıklığa aşinayız. Fakat normal zamanın bu kavramları –geçmiş, şimdi, gelecek– karşıt zamanda yoktur. Yaşayan ölünün bilinçli enerjisi, zamanın tüm bağlarının dışında yer alır. Bu yüzden ne gölgesi, ne bir yansıması ne de bazen şekil değiştirme gücü vardır.³²

Bu ilginç bir teoridir, lakin yaşayan ölünün zamanın alanlarında gezinme gücü ve bilgisi olduğu hipotezine dayanır. Satanist ayinlerin kazara bu kapının kilidini açtığını farz edersek yaşayan ölü nasıl her iki boyutta, yani *zaman* ve *karşıt zamanda* var olabiliyor? Karşıt zamanda gölge ve yansıma mümkün olmadığı için normal zaman içinde yaşayan insanlara veya objelere nasıl musallat oluyorlar?

Manchester'ın vampir avı, mezarlıkla ilgili söylentileri ve olayları nihayete erdirmişti fakat nasıl olduysa vampir iddialara göre ya-

şıyordu ve Highgate ile Hornsey sınırındaki Crescent Road'da, basının "Dracula'nın Evi" adını verdiği bir evde teselli arıyordu. Ama Manchester bu kez vampirin kalbine kazığı saplar ve onu yok eder. Hatta elinde, kalbine kazık saplandığı anda vampirin nasıl hızla yok olduğunu gösteren fotoğraflar da vardır. Bu olaydan sonra artık vampir söylentileri duyulmaz.

Dracula'yla benzerlikler

Highgate vakası ile *Dracula*'daki olaylar arasında birtakım benzerlikler vardır ve tesadüfler de hemen göze çarpar. Lusia'nın uyur-gezer bir halde ve Elizabeth Wojdyla'nın da gece vakti mezarlığa gitmesi Lucy Westenra'nın öyküsüne benzer. Manchester'ın, Highgate Mezarlığı'ndaki vampir avında Lusia'nın etrafını tuzdan bir çemberle sarması *Dracula*'nın sonuna doğru Van Helsing'in, Mina Harker'ı Transilvanya'da tuzdan bir dairenin ortasında bırakmasını akla getirir, ayrıca Priory Hastanesi'nden kaçan bir hastanın öldürüleceğini (muhtemelen vampir tarafından) belirtmesi de Kont Dracula'nın öldürdüğü akıl hastası Renfield'i hatırlatır.³³

Manchester, vampiri avlamak için "Dracula'nın Evi"ne gittiği zaman ona ismi Arthur olan biri yardım eder, ne tesadüftür ki romanda Dracula'yı avlayan karakterlerden birinin adı Arthur Holmewood'dur. Son benzerliğe gelince; Manchester, vampiri yok ettikten sonra, iddiasına göre on sekizinci yüzyıl temalı bir maskeli baloya katılır ve Lusia'nın kız kardeşi Anne'le tekrar karşılaşır. Partinin ilk dakikalarında Manchester, Lusia'yı kalabalıkta fark eder fakat Anne bunun imkânsız olduğunu çünkü Lusia'nın hastalanıp vefat ettiğini söyler. Sonradan Great Northern London Mezarlığı'nda bir vampirin görüldüğüne dair söylentiler yayılır ve bu vampirin Lusia olduğu ortaya çıkar ki muhtemelen Highgate Vampirini ölmeden önce Lusia'ya saldırmıştır. Bu olay, *Dracula*'da Kont tarafından ısırıldıktan sonra "güzel hanımefendi"ye dönüşen ve Highgate Mezarlığı'na musallat olan Lucy Westenra'nın hikâyesine çok benzer. Fakat Lusia'nın (Lucy adını çağırıştırır) Highgate Mezarlığı'na musallat olmak için dirilmesi çok fazla olurdu.

Özet olarak, Highgate vakasının vampirle hiçbir ilişkisi olmaya-

bilir, ancak ortaya atılan varsayım, daha fena büyü eylemlerinin üstünü rahatlıkla kapatmıştır. Şeytana tapma, satanist ayinler, tahrip edilmiş mezarlar ve parçalanmış cesetler, mezarlığın harap vaziyeti, David Farrant ve Séan Manchester gibi kişilerin tuhaf bir vampir avında yer almaya can atmaları insanların hayalete benzer bir figür gördükleri iddialarını etkilemiş olabilirdi. Ardı arkası kesilmeyen abartılı haberler şöyle dursun, televizyon ile sinemadan hayalet ve vampir konusunda azar azar toplanmış bilgiler, görgü ifadeleri düşünüldüğünde adeta bir çığ gibi büyümüştü. Sonuç olarak, gazetelerden televizyon haberlerine ve sokaktaki insana kadar herkes vampiri konuşuyorsa o halde Highgate civarında dolaşan o malum ziyaretçiyle ilgili zaten bilinçaltılarında halihazırda bir imge vardı. Bu imge de yalnızca anlık bir gölge, bir kuşun hareketleri veya çalılıklarda bulunan ve paranoyaya sebep olan bir tilki halinde kendini gösteriyordu. Fakat bu imgenin oluşması için insanların vampirler, onların nitelikleri, nasıl musallat oldukları ve ilişkili oldukları motifler hakkında net fikirlerinin olması gerekirdi ve Highgate vakası; mezarlık, tabutlar, sivri dişler, sarımsak ve kazık gibi geleneksel vampir motifleriyle doluydu. Ayrıca tüm görgü şahitlikleri ve olayların gece meydana gelmesi gerekiyordu.

Eğer Manchester'a inanacak olursak, "vampir" en sonunda yok etmişti ve artık bu varlık bir daha görünmeyecekti. Manchester, bu konuda herhangi bir olayın yaşanmadığını ve tersi söylemlerin sadece rivayet olduğu konusunda kendinden emin konuşmuştu fakat Highgate'de vampir faaliyetlerinin devam ettiğine dair raporlar vardı. Eylül 1978'de Wessex Açıklanamayan Fenomenleri İnceleme Derneği, vampir olduğundan şüphe edilen bir mezarın³⁴ başında gece nöbeti tutacaklarını duyurur ve birkaç gün sonra bir grup genç "asi ve ahlaksız davranışlarından"³⁵ ötürü tutuklanır. Gençler, okudukları bir haberin ardından "ava" katılmaya karar verdiklerini itiraf ederler ve mezar taşlarına ellerindeki kazıklarla vurup "Çık ortaya vampir, seni yakalamaya geliyoruz"³⁶ diye bağırarak sırada polis tarafından yakalanırlar. Ellis'in de belirttiği gibi, her Cadılar Bayramı'nda insanlar vampir avlamak³⁷ için bu mezarlığa akın ederler ve bu durum Highgate'in vampir çağrışımının 1990'lara kadar uzandığını, hatta günümüzde de sürdüğünü göstermektedir.

Sonuç: İnsanlığın karanlık bir sureti mi?

Vampirin, bugün hepimizin çok iyi bildiği o imgeye dönüşmeden önce tarih boyunca birçok biçime büründüğünü inceleyip gördük. Modern imgeyi tekrar hatırlayacak olursak vampir, gündüz vakti boyunca tabutunda uyur, güneş battıktan sonra avlanmak ve avının kanını emmek için dışarı çıkar. Buna göre, kitapta incelenen diğer örnekler dikkate alındığında vampirin, antik inançtaki iblislerden veya kötü ruhlardan bugünkü sivri dişli canavara dönüşmesi kaçınılmaz mıydı?

Öncelikle, sözü geçen varlıklar arasında belirli bir bağ olup olmadığını saptamak gerekir. Örneğin vampirin, antik dönemdeki ruh formundan günün birinde daha somut bir varlığa (bu durumda hortlağa) dönüşecek olması kaçınılmaz mıydı? Eğer kan emme, şekil değiştirme veya kabirden çıkma gibi vampirle ilişkilendirilen özelliklerin tamamen gereksiz olduğu kanısına varılıyorsa, o halde ya her dönemde var olan başka bir etken vardır ya da bahsedilen nitelikler arasında aslında hiçbir bağlantı yoktur ve buna bağlı olarak bir değişim de söz konusu değildir. Yazara göre, incelenen tüm örnekler arasında korku dışında şekillendirici bir özellik olamaz ve ortaya atılan her kuramın temeli de işte bu esasa dayandırılmalıdır.

Nörolog ve psikanalist Ernest Jones, *On the Nightmare* adlı çalışmasında ölüm ve korku ilişkisini şöyle açıklıyor:

...Diri ile ölü arasındaki devamlı ilişki iki şekilde düşünülebilir. Bir yandan bu bağ arzulanırken ve bu arzu ya diriyi ölüye ya da ölüyü diriye yakınlaştırmakla sonuçlanırken, öte yandan korku da yaratabilir ki bu durumda da aynı etki görülür.¹

O halde modern vampir mitinin kaynağı, antik dünyadaki ruh veya iblis formundan başlayıp fiziksel ve ruhsal ölü arasında-ki belirgin bağlantıları ortaya koyan tarihöncesinin değişken cenaze âdetlerine dayanır. Bu sonuç bizi, ölümden sonra maddi dünyada takılıp kalan (genellikle bunun birçok sebebi vardır ve ayrı bir inceleme konusudur) hortlak veya yaşayan ölü kavramına götürür ve oradan da Ortaçağ, on sekizinci yüzyıldaki vampir vakaları ve on dokuzuncu yüzyıldaki Gotik edebiyattan geçirerek bizi bugün hepimizin bildiği modern vampir mitine ulaştırır.

Birçok kişi, edebiyattaki örnekleri modern vampir mitinin temeli olarak kabul eder ve bu düşünce her ne kadar makul görünse de daha önce de belirtildiği gibi aslında örnekler birbirlerinden etkilenmiştir. On sekizinci yüzyılın ilk vakaları, vampirle ilgili ilk kanıtlar olarak görülmüştü fakat Walter Map ve Newburgh'lu William gibi (bkz. Ek) gibi Ortaçağ yazarları zaten yaklaşık 500-600 yıl kadar önce yazılı kanıtlar ortaya koymuşlardı. Aslında her şey vampirin nasıl tanımlandığına bağlıdır.

Vampirle ilgili çoğu çalışma, genellikle vampir inancının ikinci aşamasına yani on sekizinci yüzyılın başından on dokuzuncu yüzyılın sonlarına odaklanır, *Dracula* romanına verilen tepkiler ve roman hakkında yapılan eleştirilerle sona erer.² Bu çalışmalar, vampir inancının erken tarihini onaylasalar da bu konu üzerinde çok durmazlar. "Vampir" sözcüğü 1736 yılına kadar İngilizcede yer almamasına rağmen (dolayısıyla bu tarihten önce vampir vakasına da rastlanmaz) antik dönemdeki iblisler ve hortlakların, vampirin öncülleri olduğu yadsınamaz. Dolayısıyla, vampirin geçmişini değerlendirirken sözü geçen varlıkları da hesaba katmak gerekir.

Farklı kültürler veya dönemlerle bağlantılı imgeler ve unsurlar haricinde vampirin neyi simgelediğini de düşünmek zorundayız. Vampir, temeli (ölümle ilişkili) korku olan bir tarihsel evrimin sonucuyorsa, bu korku azalmaya başlayınca geriye vampir ve ölüme duyulan ilgi kalır ve bu durum, işlenen birçok vampir suçunda kendini gösterir. Ernest Jones da bu duruma dikkat çekmektedir. Buna göre sağ ile ölü ya da yaşam ile ölüm arasındaki ilişki ancak arzu veya korku var olduğu sürece devam edebilir. Eğer bahsedilen etkenlerden biri modern örneklerde görüldüğü gibi diğeriyle yer değiştirirse,

o halde vampirin imgesinin de mi değişiklik göstermesi beklenir? Bu durumda, daha önce de değinildiği gibi vampirin kötü bir karakter olduğu önermesine (ya da Stuart Jeffries'in "modaya uyan, seksi, ölümsüz gençler" tanımına) geri döneriz. Fakat insanların vampirlere olan ilgisinin temelinde daha farklı bir şey yatar: ölümsüzlük arzusu. Vampirin insanları cezbeden özelliği (kan, enerji gibi hayat veren şeylerle beslendiği müddetçe) ölmemesidir ve insanların da bu niteliğe özendiği belli olmaktadır. Kanın tarih boyunca gençleştirme amacıyla kullanıldığını birçok örnekte görmüştük ve bu amaç hâlâ, katilin kurbanının kanını içtiği, bir bakıma vampir eylemlerini hatırlatan işkence ve cinayetler gibi uç örneklerde gözlenir. Vampirin ölümsüzlüğüne duyulan ilginin, insanların bu varlığa dair korkularını yenmelerinin ardından ortaya çıktığı kanısına varmak zordur, çünkü vampiri taklit etmek isteyen bir kişi, vampirin yalnızca güçlü ve baskın olduğunu değil, bu niteliklere sahip olmak için başkalarına korku salmak zorunda olduğunu da aklında tutmalıdır. Bu bir nevi ikilem olarak düşünülebilir: Vampir, baskınlığını sürdürmek için korkuya ihtiyaç duyar fakat öte yandan bu korkudan dolayı vampirle empati kuramayız ve böylece onun gibi oluruz.

Ölümsüzlük arayışı sadece vampire özgü bir olgu değildir, insanlar arasında da birçok örneğine rastlanır. İsa'nın mucizevi tedavileri, ayrıca onun yeniden dirilecek olması, Kutsal Kâse arayışı, *Dorian Grey'in Portresi*, baharın canlandırıcı özelliğiyle ilgili hikâyeler, Akhilleus, Yunan mitolojisindeki Gorgonlar, küllerinden yeniden doğan Phoenix gibi mitolojik figürler bu duruma en iyi örneklerdir. İlginçtir ki ölümsüz bir varlık da ölebilir. Örneğin *İskoçyalı* serisinde bir ölümsüzün başı gövdesinden ayrılarak ölümsüzlüğüne son verilir. Bunun yanı sıra vampirler için, kalplerine kazık saplanması veya gün ışığına çıkmaları gibi sayısız ölüm şekli vardır. Bu da gösteriyor ki her ne kadar ölümsüzlük hayalleri kursak da maalesef ölümsüzlük kavramı bizim idrakimizin ötesindedir.

Cambridge Dictionary'de, *ölümsüz* sözcüğü için verilen ikinci anlam "öldükten sonra daima hatırlanacak olan kişi"dir ki aslında yaşamamış olmasına rağmen vampir bu tanıma uymaktadır. Richard Dawkins'e göre insan arkasında genetik materyal bıraktığı süreçte aslında ölmez³ ve Dawkins'in bu yorumu sözlükteki tanımı daha

da açmaktadır. Bu durum biz ölümlüler için geçerli olsa da ölümsüz vampir için geçerli değildir. Vampir olacak kişinin ölümsüzlük elde etmek için başkalarının kanını tüketmesi gerektiği düşüncesi de bir yanılısamadır. Kabul edilmelidir ki kan içmek veya kanı kullanmak tarih boyunca hayatla ilişkilendirilmiştir, ancak genellikle bu düşünce, kanın ömür uzatma kudretinden çok şifa verme ve canlandırma güçlerine sahip olduğu inancından kaynaklanır. Bazı kültürlerde, savaştan sonra düşman kanı içmenin, savaşın galibine düşmanın gücünü verdiğine inanılırdı, ayrıca on dokuzuncu yüzyıldaki vampir edebiyatının yanı sıra gelişen ve o dönemler yeni yeni ortaya çıkan kan nakli de kanın hayat kaynağı olduğu fikrini güçlendirmiştir. Büyük ihtimalle bu yüzden kan içme, diğer ölümsüzlük arayışlarının aksine vampir inancının bir parçası olmuştur. Örneğin, Doğu Avrupa'daki geleneksel vampir inancını ele alalım; vampirin, güçlenmek için kan içmek yerine kurbanlarının enerjisini çektiğini görürüz. Fakat edebiyat ve sinemanın gücü, söz konusu "enerji kurutma" olayını daha korkunç bir hale dönüştürmüştür ve bu nedenle kan emen canavar ölümsüzleşmiştir.

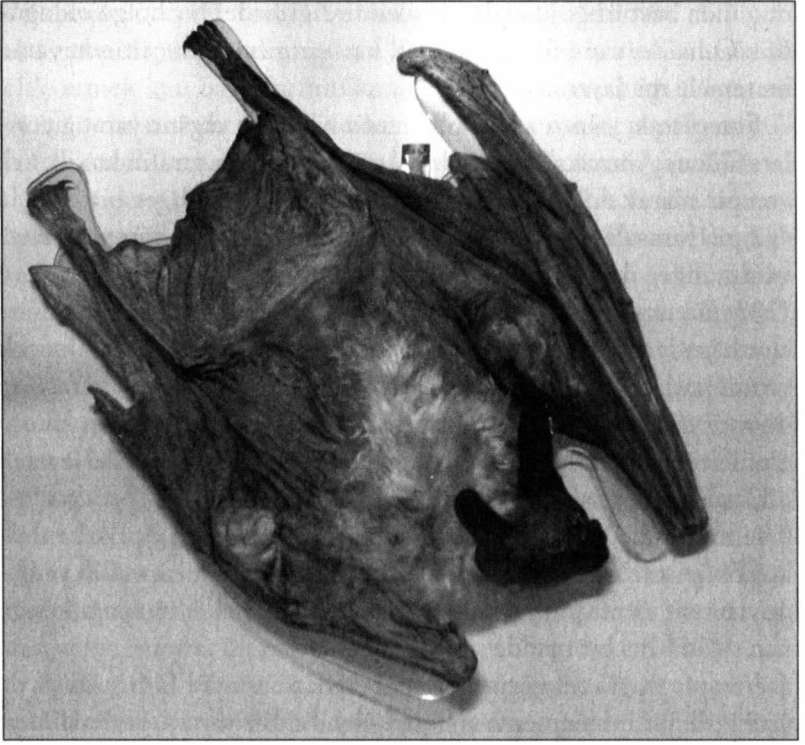
Bir bebeğin büyümek için annesinden süt emdiğini ele alırsak, aynı durumu canlı kalmak için kan emen vampirde de görebiliriz. Aradaki fark ise bebek annesinin memesinden beslenirken, geleneksel inançta vampir boyundan beslenir. Fakat farklı örnekler incelendiğinde vampirlerin sadece boyundan kan emmediği gözlenir. *Dracula*'da Stoker'ın Kontu, Mina'yı kendi göğsündeki yaradan kan emmeye zorlar ve *Nosferatu*'da Kont Orlok, Hutter'ın parmağındaki kesikten kan emmeye çalışır. Bunun yanı sıra her iki filmde de geleneksel yöntemi, yani boyundan kan emmeyi görürüz ve bu metoda göre önemli olan, kanın vücudun hangi bölgesinden alındığı değil kan tüketimidir. Bebeklerin beslenme alışkanlığı üzerine yapılmış çalışmalarda bebeğin, memeyi beslenmeyle eşleştirdiği fakat emzirme eyleminden sonra omza doğru tutuldukları zaman boynu da öfkeyle ilişkilendirdikleri görülmüştür, çünkü gaz çıkarmaları amacıyla kısa süreliğine beslenmelerine ara verilmesine rağmen aslında hâlâ açtırlar ve kimi zaman annelerinin boyunlarını emerek ara verdikleri eylemi sürdürürler.⁴ Miller'a göre bu noktada elimizde olan veri, boynun, bebeğin tam olarak doymadığı zaman veya hâlâ aç ol-

duğunda bastırıldığı öfkeyle ilişkilendirdiği hedef bir bölge olduğudur. O halde, vampirin boyundan kan emmesi, bilinçaltında yatan bu temele mi dayanmaktadır?

Son olarak, yalnızca kanla beslenen bir diğer yegâne yaratığı, onları Güney Amerika'da keşfeden Avrupalı kâşifler tarafından ilk kez vampir olarak adlandırılan *Desmodus rotundus*'a, diğer bir deyişle vampir yarasalara bir göz atalım.⁵ Aslında üç çeşit vampir yarasa vardır, diğer ikisi *Diaemus youngi* (beyaz kanatlı vampir yarasa) ve *Diphylla ecaudata*'dır (kıllı bacaklı vampir yarasa). Avları göz önüne alındığında aralarındaki esas farklılık, söz konusu iki tür daha çok yırtıcı kuşlar ve kümes hayvanlarıyla beslenirken, vampir yarasa at, domuz ve inek gibi daha büyük memelileri avlar. Avlarının kanını emmek için vampir, ya avının sırtına konar ya da yerde ilerleyerek dikkatli adımlarla ve sessizce avına yaklaşır. Avına yaklaşır yaklaşmaz suratındaki ısı algıları sayesinde yüzeye en yakın damarları bulur. Daha sonra küçük keskin ön dişlerini avına batırır ve dili yardımıyla kanı içer. Kanın pıhtılaşmasını engellemek için açtığı kesige kan sulandırıcı bir madde salgılar.

Vampir yarasanın vücut sistemi o kadar hassastır ki her iki ya da üç günde bir beslenmezse açlıktan ölebilir. Bir yarasa, beslendikten sonra genellikle diğer üyeleri beslemek için yuvasına geri döner ve midesindekini kusar. Bu durum, gücünü devam ettirmek için vampirlerin sürekli beslenmek zorunda olduğu efsanesini de destekler niteliktedir. Onunla aynı adı paylaşan efsanevi varlık gibi vampir yarasa da çoğu kez yanlış anlaşılır ve yanlış değerlendirilir. Öyle ki, yarasaların vampir olduğuna inanan korku içindeki yöre sakinleri, yarasaların mağaralarına patlayıcı koymuştur.⁶ Bugün vampir olduklarına inanıldığı için öldürülmüş vampir yarasaların sayısı oldukça azdır ve sadece Trinidad, Orta Amerika ile Güney Amerika'nın kuzey tarafında yaşarlar.

Vampir yarasanın tabiatını anlamak için BBC, 1979 yılında Trinidad'daki vampirleri konu edinen *Vampire* adlı bir belgesel çekmiştir. Trinidad'ın özellikle seçilmesinin nedeni, 1950'li ve 60'lı yıllarda burada birçok vampir yarasa saldırısının yaşanması ayrıca kuduz tehlikesinin ortaya çıkmasıydı. BBC ekibi, gece vakti eşeğine vampir yarasaların saldırdığı bir çiftçiyi bulur ve eşeğin bulunduğu ahi-

Desmodus rotundus, vampir yarasa.

ra kameralarını yerleştirir. İlk birkaç gece hiç yarasa gelmez ve ekip, kameralarının ışıklarının yarasaları ürküttüğünü düşünür. Ancak daha sonra, onları ürküten asıl şeyin ay ışığı olduğunu fark ederler. Mehtaplı gecelerde vampir yarasaların karanlıkta durduğunu ve ormanda avlanmak zorunda kaldıklarını gözlemlerler. Fakat gece tamamen karanlığa gömülünce, vampir yarasalar eşeğe saldırır. Salgıladıkları kan sulandırıcı madde nedeniyle eşeğin kanı akmaya devam eder ama avın büyüklüğünden dolayı kaybettiği kan onun için ciddi bir tehlike oluşturmaz. Eşeğin yerinde daha küçük bir hayvan olmuş olsaydı muhtemelen ölmüş olurdu. Bu durumda insanın aklına, acaba vampir yarasalar bu yüzden mi iri hayvanları av olarak tercih ediyorlar sorusunu gelir. Ayrıca vampir yarasa öğününün bir kısmını, akraba olsun olmasın yine yarasalardan birinin de beslenmesi

için bırakan tek hayvan olarak bilinir. Dolayısıyla bu durum, çizilen vampir imgesinden çok daha farklıdır.

Vampir yarasa saldırısının tehlikeli bir boyutu da vardır, çünkü söz konusu yarasalar, açtıkları kesiklere, salyalarıyla birlikte genellikle kuduz mikrobi bulaştırırlar. Bu yalnızca avları için değil, saldırdıkları insanlar için de kötü bir durumdur. İnsanlara nadiren saldırırlar da ara sıra bu tür vakalar ortaya çıkar. 2005 yılında Brezilya'da, vampir yarasa saldırıları yüzünden iki ay içinde yirmi üç kişi kuduzdan yaşamını yitirmiştir.⁷ Brezilyalı yetkililer, nedenini Amazon ormanlarındaki tahribata bağladıkları ve olağandışı buldukları vampir yarasa saldırıları yüzünden yaklaşık 1.300 kişinin kuduz tedavisi gördüğünü açıklamıştır. Bir diğer olasılık da bölgede yayılan büyükbaş hayvancılık nedeniyle yarasa popülasyonunun hızla artmış olabileceğidir çünkü geçmişte Latin Amerika'da büyükbaş hayvanlar birden çekilince sürüler halinde yarasa saldırıları olduğu görülmüştür. Asıl beslenme kaynakları ortada olmayınca yarasalar da kendilerine başka bir kaynak olarak insanları seçmişlerdir.

Vampir hayali bir varlık olsa da vampir yarasalar, bir yaratığın sadece insan kanıyla beslenmesinin değil aynı zamanda yalnızca kanla yaşamasının da mümkün olduğunu ispatlıyor. Buna bağlı olarak, gezginlerin geceleyin ortaya çıkan, insanlara saldıran ve ölümcül hastalıklar yayan kan emici yaratıklarla ilgili anlattıkları hikâyelerle neredeyse aynı döneme denk gelen kitle histerisi ve vampir vakaları Batı'da yavaş yavaş yerini alıyordu ve herkes tarafından bilinen fenomenin temelleri böylece atılmış oldu. Batı Avrupa'da hiç kimse gerçekten vampir görmediği için toplumun hayal gücü nasıl bir kılık biçerse vampir de mecazen o yönde şekil değiştiriyordu.

Aslında tipik vampir yoktur. "Gerçek" vampir, farklı kültürlerdeki formların yanı sıra tarihteki bütün örneklerinin niteliklerinin bir karışımı olabilir. Esas itibarıyla vampir, var olduğu kültürle bağlantısı olan ve durmadan değişen bir varlıktır. Modern vampir, kötü ruhlardan doğmuş, kâfir olarak yakılmış ve düşman olarak yerilmiş, kısacası şeytanın yarattığı bir varlıktır. Geleceğin bu varlığa ne getireceği belli değildir fakat *Dracula*'nın ölümsüzleştirdiği ve tarihin altı yüz yıldan fazlasını kapsayan imgenin asla silinemeyeceği kesindir.

Ne kadar da şanslı bazı insanlar,
Hayatlarında ne korku var ne de dehşet
Onlar için uyku, geceleyin gelen bir lütuftur,
Ve tatlı rüyalardan başka bir şey getirmez yanında.

Bram Stoker, *Dracula* (1897)

Historia Rerum Anglicarum ("History of English Affairs")

Newburgh'lu William'ın yazdığı *Historia Rerum Anglicarum* 1066 ve 1198 arasındaki dönemi kapsar. Burada yer verilen kısım, *The Church Historians of England*, IV. Sayı, II. Bölüm'den (çev. Joseph Stevenson, 1861) alınmıştır.

Beşinci kitap

22. Bölüm: Defnedildikten sonra dirilen adam

[1] Bugünlerde Buckingham'da, benim de bazı dostlarımdan kısmen duyduğum ve sonradan bölgenin saygıdeğer baş diyakozu Stephen'dan tam olarak ne olduğunu öğrendiğim akıl almaz bir olay yaşanıyor. Anlatılanlara göre bir adam vefat etmiş ve âdetlere göre, karısının ve akrabalarının da çabasıyla, İsa'nın göğe yükseldiği günün arifesinde gömülmüş. Fakat ertesi gece karısının yattığı yatağa girerek onu uyandırmakla kalmamış, aynı zamanda dayanılmaz ağırlığıyla karısının üstüne çökmüş. Bir sonraki gece yine aynı şekilde rahatsızlık verince karısı korkmuş ve üçüncü gece daha fazla mücadele vermek gerekeceğini anlamış, bu yüzden uyanık kalmaya gayret etmiş, ayrıca tanıdıklarının birkaçına da nöbet tutturmuş. Bunlara rağmen kocası tekrar gelmiş, ancak onu gören gözcüler bağırmaya başlayınca ve başlarına bir fenalık geleceğini sanan insanları görünce evden ayrılmış. Karısının yanından def edilince bu kez aynı sokakta oturan erkek kardeşlerine musallat olmuş. Fakat yengelerinin taktiklerini uygulayan kardeşler geceleri nöbet tutan kişi-

lerle birlikte gözlerini kırpmamışlar, her an tehlikeyle karşılaşmaya ve baş etmeye hazır olarak beklemişler. Buna rağmen hortlak tekrar belirmiş. Onları uyuklarken yakalamayı umar gibiymiş, ancak gözcülerin dikkati ve cesareti sayesinde def edilmiş. Fakat giderken hem ahırdaki hem de dışarıdaki hayvanları huzursuz etmiş, bunun üzerine hayvanlar birden vahşileşmiş.

[2] Arkadaşları ve komşularına ciddi bir sıkıntı oluşturduğu için aynı sokağın sakinleri de tedirgin olmuş ve her evde bir kişi nöbet tutmaya başlamış, onunla karşılaşmaktan korkanlar ne yapacaklarını bilmiyorlarmış. Hortlak, bir süre geceleyin huzursuzluk yarattıktan sonra gündüz vakti ortalıkta dolaşmaya başlamış. Ama sadece birkaç kişiye görünüyormuş. Birden fazla kişiyle karşılaştığı zaman genellikle sadece bir ya da ikisine kendini gösterir fakat diğerlerine de varlığını hissettirirmiş. Panik içindeki mahalle sakinleri en sonunda kilisenin yardımını istemeye karar vermişler ve adı geçen baş diyakoza onun başkanlığını yaptığı bir kilise toplantısında olan bite-ni gözyaşları içinde en ince detayına kadar anlatmışlar. Baş diyakoz, anlatılanları dinledikten sonra bu olayı, o esnada Londra'da ikamet eden Lincoln Piskoposu'na bir mektupla bildirmiş ve bu garip vaka konusunda piskopostan gelecek yanıtı beklemeye koyulmuş. Fakat baş diyakozdan aldığı mektupta yazanlara şaşırان piskopos, etrafındakilerle birlikte meseleyi bizzat araştırmaya girişmiş. Kimileri bu tür olayların İngiltere'de sık görüldüğünü ve musallat olan ölünün mezarı açılıp da cesedi yakılmadan insanların huzur bulamayacaklarını söylemiş, hatta bu konuyla ilgili birkaç hikâye de anlatmışlar. Fakat bu yöntem, piskoposa ahlaka aykırı ve yanlış görünmüş olacak ki baş diyakoza kendisinin kaleme aldığı bağışlayıcı bir mektup göndermiş ve cesedin durumunu görmek için kabrin açılmasını, mektubun da cesedin göğsüne konulmasını, ardından mezarın tekrar kapatılmasını söylemiş. Gelen mektup üzerine mezar açılmış ve ceset nasıl gömüldüyse o biçimde bulunmuş. Ardından mektup, piskoposun istediği gibi cesedin göğsüne yerleştirilmiş ve mezar kapatılmış. O günden sonra ölü ne bir daha görülmüş ne de kimseye musallat olmuş.

23.Bölüm: Berwick'te görülen benzer bir vaka

İngiltere'nin kuzey taraflarında aynı dönemde yine buna benzer ve aynı ölçüde tuhaf bir olayın yaşandığını biliyoruz. Tweed Irmağı'nın ağzında, İskoçya kralının hâkimiyetinde Berwick adında asil bir şehir vardır. Burada önceleri çok zengin olan fakat sonradan büyük bir sahtekâra dönüşen bir adam varmış ve gömüldükten sonra geceleyin mezarından kalkmaya ve (inanişâ göre bu şeytanın marifetiydi) peşinde durmadan havlayan bir köpek sürüsüyle ortalıkta dolanmaya başlamış. Bu yüzden insanları korkutur ve gün ağarmadan kabrine geri dönermiş. Böyle birkaç gün geçtikten sonra –günbatımından sonra, bu korkunç yaratıkla karşılaşmamak için kimse kapısının önüne bile çıkmaya cesaret edememiş– seçkin ve orta sınıftan insanlar bu canavarla başa çıkmak için bir araya gelmiş. İçlerinden daha basit düşünenleri bu olay karşısında korkularına yenilmiş, ancak daha akıllı olanları zekice bir sonuca varmış ve eğer çözüm bulmakta geç kalırlarsa ciddi bir tehlike olan hortlağın insanlara ve çevreye büyük ölçüde hastalık ve ölüm saçacağını söylemişler. Ayrıca bu konuyla ilgili benzer hikâyelerden de örnek vermişler. Sonra cesurluğuyla tanınan on delikanlıyı bu iş için görevlendirmişler. Onlar da korkunç cesedi mezarından çıkarıp parçalara ayırdıktan sonra yakmışlar. Cesedin ortadan kaldırılmasının ardından ortalık durulmuş. Ayrıca, söylenenlere göre şeytanın marifeti olan bu yaratık, rastladığı bazı kişilere yakılmadığı sürece insanların rahat bulamayacağını söylemiş. Bu yüzden ceset yakıldıktan sonra sükûnet sağlanmış fakat sonuç olarak ortaya çıkan salgın hastalık insanların büyük bir bölümünün ölümüne neden olmuş ve o dönemde İngiltere'nin tüm sınırlarında rastlanmasına rağmen etkisi hiçbir yerde görülmediği kadar güçlü olmuş. Bu konuya yeri geldiği zaman ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

24. Bölüm: Birkaç olağanüstü vaka

[1] Cesetlerin mezarlarından çıktığına (ki nasıl olduğunu bilmiyorum) ve hayattakilere dirlik vermemek için ortalıkta dolaştığına, sonra da anında açılarak onları içine alan mezarlarına girdikle-

rine inanmak oldukça zor. Günümüzde bu tür olayların doğruluğunu kanıtlayan benzer vakalara sık rastlanmaz ve bu konuda çok fazla görgü şahidi de bulunmaz. Bu olaylar geçmişte muhtemelen yaşanmamıştır, çünkü hatırlamaya değer her şeyi kayıt altına alan antik dönemdeki yazarların eserlerinde böyle vakalara dair herhangi bir kanıt bulunmaz. Pek fazla ilgi çekmeyen olayları bile görmezden gelmedikleri düşünülürse, yaşadıkları dönemde meydana geldiği varsayılan bu kadar şaşırtıcı ve korkunç olayı nasıl yazmamışlardı? Yaşadığım dönemde, doğruluğundan emin olduğum bütün benzer vakaları yazmaya kalksam ortaya sayfalar dolusu meşakkatli bir çalışma çıkardı, bu yüzden az önce anlattığım iki vakaya ek olarak yalnızca iki olay daha anlatacağım, çünkü gelecek nesillere bir uyarı teşkil etmesi için tarihimize bu olayları not düşmek istiyorum.

[2] Birkaç sene evvel terk-i diyar eyleyen ve meşhur bir hanımefendinin arazisindeki kilisede görev yapan rahip, Melrose adındaki saygın bir manastıra defnedilmiş. Yaptığı göreve ve kiliseye neredeyse hiç saygısı olmayan bu adam dünyevi bir hayat yaşıyormuş ve bu yüzden Aşai Rabbani Ayini'nin papazı olarak adı lekelenmiş. İzlediği yola o kadar kendini kaptırmıştı ki artık "Hunde-prest", yani köpek rahip olarak anılmaya başlamış. Hayattayken izlediği yoldan dolayı ya kendisiyle alay edilmiş ya da dünyevi bir bakış açısıyla eleştirilmiş. Fakat öldükten sonra rahibin tüm pişmanlığı gün yüzüne çıkmış. Geceleyin kabrinden çıkmış ve manastıra dadanmış. Rahip arkadaşları ise manastırda bulunan herhangi birine zarar vermesi ve korkutmaması için onu hemen def etmiş. Bu olaydan sonra, hayattayken rahipliğini yaptığı hanımefendinin yatak odasında inleyerek ve tüyleri diken diken eden hırıltılar çıkararak dolaşmaya başlarmış. Bu seslerin tekrarlama üzerine hanımefendi korkmaya başlamış ve manastırın işleriyle ilgili konuşmaya gelen bir rahibe bu konuyu açmış. Onlardan kendisi için Tanrı'ya her zamankinden daha çok yalvarmalarını gözyaşları içinde istemiş. Hanımefendi, manastıra yaptığı katkılardan dolayı din görevlilerinin gözünde en büyük duaları hak ettiği için, onun kaygılı halini gören rahip Yüce Yaratıcı'nın rahmeti ve onların dualarıyla birlikte her şeyin hızla düzeleceğine söz vermiş.

[3] Bunun ardından manastıra dönen rahip, iradeli ve kararlı başka bir rahip arkadaşının yanı sıra iki genç adamın daha yardımını alarak söz konusu zavallı rahibin mezarının başında nöbet tutmaya karar vermiş. Bu dört adam, gerekli teçhizatlarla birlikte yürekli bir şekilde ve birbirlerinden de cesaret alarak geceyi kabrin başında geçirmişler. Fakat gece yarısı olmasına rağmen hortlak ortaya çıkmamış ve içlerinden üçü gecenin soğuşundan kurtulup biraz ısınmak için civardaki en yakın eve gitmiş. Geride bıraktıkları arkadaşları yalnız kalır kalmaz, onun cesaretini kırmanın tam zamanı olduğunu düşünmüş olacak ki normalden daha fazla süre kabrinde kalan hortlak hemen dışarı çıkmış. Adam hortlağı gördükten sonra bir başına olduğu için önce korkudan olduğu yerde kalakalmış, ancak sonra cesaretini toplamış ve ona doğru korkunç bir ses çıkarak koşan canavarın karşısına tüm yiğitliğiyle dikilmiş, elindeki balta-ı var gücüyle ona indirmiş. Ağır bir darbe alan hortlak acıyla inlemiş, arkasını dönüp kaçmaya kalkmış ama cesur adam, düşmanını çıkıldığı mezara geri göndermek için onu kabrine doğru kovalamış. Bu esnada birden açılan mezar konuğunu tekrar içeri alarak onu avcısından kurtardıktan sonra yeniden kapanmış. Bu arada soğuşa dayanamayıp bir eve sığınan üç kişi ise hemen arkadaşlarının yanına koşmuş fakat hortlağı görmek için geç kalmışlar, bu yüzden olan biteni arkadaşlarından dinlemişler. Sonra gün ışımadan önce mezarı açıp lanetli cesedi çıkarmaya koyulmuşlar. Toprağı kazıp cesede ulaşınca onun ağır yara aldığını ve kabrin kanla dolduğunu görmüşler. Ölüyü manastırın mezarlığından çıkarıp ateşe vermişler ve küllerini de rüzgâra savurmuşlar. Kısaca anlattığım bu olayı bizzat din adamlarından dinledim.

[4] Buna benzeyen ancak daha farklı bir başka olay Anantis adlı bir şatoda meydana gelmiş. Söz konusu şatonun olduğu bölgede yaşayan ve bu olaya bizzat tanıklık etmiş saygın yaşlı bir papazdan olayı dinledim. Kanundan ve düşmanlarından korkan bir adam York'tan kaçıp adı geçen şatonun sahibi lordun yanına sığınmış ve onun hizmetine girmiş. Kötü tabiatını düzeltmek yerine lorda daha fazla hizmet ederek kötülüğe olan meylini artırmış. Bu arada da dünya evine girmiş, fakat bu evlilik aslında onun sonunu hazırlamış.

Karısı hakkında çıkan söylentileri duyunca kıskançlık duygusu kabarmış. Bu söylentilerin aslını astarını öğrenmekten için birkaç gün şatodan uzaklaşacağını söylemiş, fakat akşamüstü, hizmetçilerden birinin de yardımıyla gizlice kendi yatak odasına girmiş. Karısının, onun onurunu zedeleyici bir şey yapıp yapmadığını kendi gözleriyle görmek için tavan kirişine saklanmış. Karısını kasabadan bir delikanlıyla zina yaparken görünce öfkeden deliye dönmüş ve ikisine de hücum edeceği sırada kötü bir şekilde tam yatağın yanına düşmüş.

[5] Delikanlı hemen yataktan fırlamış ve arkasına bakmadan kaçmış, ama kadın kurnaz davranarak yerde yatan kocasını alıp yatağa koymuş. Adam yavaş yavaş kendine gelince karısını azarlamaya başlamış ve ona gereken cezayı vereceğini söylemiş, ancak karısı, “Konuşun, açılırsınız efendim” demiş ve devam etmiş, “bu kötü sözler size ait değil, muhakkak hastalık size bunları söylüyor.” Düşmenin getirdiği sersemlik ve yaşadığı sarsıntı neticesinde yataklara düşmüş, hatta bahsettiğim papaz, görevini yerine getirmek amacıyla hasta adamı ziyaret etmiş. Günah çıkarması ve ekmek-şarap ayinini layığıyla yapması için ona nasihat vermiş, fakat adam kendisine ne olduğunu ve karısının ona ne söylediğini hatırlamaya çalıştığı için papazın öğüdünü yerine getirmeyi ertesi güne ertelemiş. Fakat ertesi günü görmek ona nasip olmamış ve Tanrı’nın merhametinden yoksun, kendi kendinin kurbanı olarak derin bir ölüm uykusuna dalmış. Hak etmediği halde Hristiyan âdetine göre defnedilmiş, ancak bu durumun ona pek faydası olmamış. Yine Şeytanın marifetiyle gece vakti kabrinden kalkmış, peşinde kudurmuş gibi havlayan bir köpek sürüsüyle sokaklarda ve evlerin etrafında dolaşmaya başlamış. Kasaba sakinleri ise karanlık çökmeden hemen evlerine koşar, başıboş dolaşan bu mosmor yaratıkla karşılaşmamak için gün ağarana kadar da kapıdan dışarı adımlarını atmazlarmış. Fakat bu önlemin onlara hiç faydası dokunmamış ve iğrenç yaratık, pis nefesiyle havayı zehirlemiş, her haneye hastalık ve ölüm getirmiş.

[6] Kısa süre önce kalabalık bir nüfusu olan kasabada, bu olaydan sonra in cin top oynar hale gelmiş. Hortlağın gazabından kurtulmayı başarmış olanlar da ölüm korkusuyla ülkenin başka tarafla-

rına göç etmiş. Bu olayı bana anlatan papaz, kasabada kimse kalmadığı için üzüldüğünden Palm Sunday denen kutsal günde akıl din adamlarının katıldığı bir toplantı düzenlemeye kendini vakfetmiş. Bu toplantının amacı görüş alışverişi yapmak, kasabanın geri kalanının ruh sağlığını iyileştirmekmiş. Adı geçen kutsal günün gerektirdiği ibadetlerin yerine getirilmesinin ardından papaz, kasaba halkına vaaz vermiş ve misafirleri olan rahiplerle birlikte diğer onur konuklarını sofrasına davet etmiş. Babalarını salgından dolayı kaybetmiş iki genç adam (ikisi de kardeşmiş) birbirlerinden cesaret alarak sofradaki diğer konuklara şunları söylemişler: “Bu yaratık, babamızın ölümüne sebep oldu ve gerekli önlemleri almazsak kısa süre içinde bizi de öldürecek. Bu yüzden hem kasaba halkının huzuru ve güvenliğini sağlamak hem de babamızın intikamını almak için bize müsaade edin. Şu anda bizi engelleyecek hiçbir şey yok, burada oturmuş yemek yiyoruz, tüm kasaba ise sessizlik içinde. Şu lanet olasıca musibetin mezarını açalım ve cesedini yakalım.”

[7] Bunun üzerine kürekleri kapıp mezarlığa koşmuşlar ve kazmaya başlamışlar. Cesede ulaşmak için epeyce kazacaklarını düşünürken daha çukur bile açamadan kürekleri ellerinden bırakmışlar. Çırılçıplak ceset, eli yüzü şiş ve kanla kaplı bir halde önlerinde duruyormuş, kefeni ise paramparçaymış. Onu karşılarında gören kardeşler, öfkelerine hâkim olamamış ve hissiz cesede darbeler indirmişler. Cesetten, sanki birçok kişinin kanını emmiş bir sülük gibi, oluk oluk kan boşalmış. Sonra ölüyü kasabanın dışına çıkarıp odunlarını hazırlamışlar. İçlerinden biri, eğer ölünün kalbi çıkarılmazsa cesedin yakılmasının hiçbir işe yaramayacağını söylemiş. Bunun üzerine bir başkası, kör bıçakla cesedin göğsünü defalarca yarmaya çalışmış ve nihayet açmayı başardığı kesiğe elini daldırıp cesedin lanetli kalbini söküp çıkarmış. Arkasından ölüyü parçalara ayırmışlar ve her bir parçasını ateşe atmışlar. Dumanların yükseldiği yere koşan misafirlere ise neler olup bittiğini anlatmışlar. Cehennem zebanisi yok edilince kasabalıyı kırıp geçiren salgın da ortadan kalkmış, korkunç cesedin pis nefesiyle kirlettiği hava, sanki onun yakıldığı ateşin dumanıyla temizlenmiş.

Notlar

Giriş

1. *BBC News*, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/2602461.stm>, 23 Aralık 2002.
2. *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Christopher Frayling, Londra, 1991.
3. Alıntı: *Vampires of the Slavs*, Jan Perkowski, Columbus, OH, 1976.
4. *Vampyres*, Frayling, s. 34.
5. *Legends of Blood*, Wayne Bartlett ve Flavia Idriceanu, Stroud, 2005, s. viii.
6. "Vision Patterns for the Representation of the Sacred and Habitual Means of Relationship with the Supernatural in the Roma Traditional Culture", Delia Grigore; 2006.
7. *Treatise on the Vampyres of Hungary and the Surrounding Regions*, Dom Augustine Calmet, Southend, 1993.
8. Frayling tarafından *Vampyres*'da öne sürüldüğü gibi.
9. *The Book of Vampires*, Dudley Wright, Londra, 1924, s.9.
10. Alıntı: *Vampyres*, Frayling, Başpiskopos Giuseppe Davanzati, s. 30.
11. Rousseau'nun vampir karşıtı görüşleri, bkz. *Lettre a Christophe de Beaumont*, Pleiade, 1969. İlk taslağı *Emile (Profession de Foi)*, ed. Masson, Paris, 1924.
12. *The Book of Vampires*, Wright.
13. *Lettres Juives*, Jean Baptiste de Boyer, Provence, 1990.

1. Antik Dünya: Vampirin doğuşu

1. *Life of Apollonius of Tyana*, Philostratus, çev. F.C. Conybeare, IV. Kitap, s. xxv.
2. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928.
3. *Legends of Blood*, Wayne Bartlett ve Flavia Idriceanu, Stroud, 2005.
4. *Leviticus*, 17:10-14.
5. *The Book of Vampires*, Dudley Wright, Londra, 1924, s. 19.
6. *Indiana Jones: Kamçılı Adam* (1984) filminde yer alan meşhur sahnede bu olay tasvir edilir. Hindistan'ın, Britanya İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmesi ve sömürgeye dönüşmesi, 1800'lü yıllarda Thuggee inancının kaybolmasına neden olmuştur, bu durum Hindistan'ın İngiliz hâkimiyetini kabul etmesine sebep olan faktörlerden biridir.

7. "An Exploration of the Greek Vrykolakas and His Origin", Inanna Arthen, yayımlanmamış, 1998, s. 1.
8. Yaşayan ölü, Fransızca "yeniden gelmek" anlamındaki *revenir* sözcüğünden türemiştir. "Revenant", *The Vampire Encyclopedia*, Matthew Bunson, New York, 1993, s. 222.
9. bkz. "Greek Vrykolakas", Arthen.
10. *Modern Greek Folklore and Ancient Greek Religion*, John Lawson, New York, 1964.
11. bkz. *Modern Greek Folklore*, Lawson ve "Greek Vrykolakas", Arthen.
12. Arthen tarafından "Greek Vrykolakas"ta ileri sürülmüş bir çıkarımdır.
13. "Greek Vrykolakas", Arthen.
14. "The Vampire in Roumania", Agnes Murgoci, *Folklore XXXVII*, 1927, s. 320.
15. *Modern Greek Folklore*, Lawson.
16. *Macedonian Folklore*, C.F. Abbott, Chicago, IL, 1969, s. 221-2.
17. *The Vampire*, Summers.
18. Kitap 7, LIII, s. 52, <http://etext.virginia.edu/toc/modeng/public/KjvLevi.html>.

2. Tarihöncesi dönemde Vampir: Ölüm ve defin üzerine ilk düşünceler

1. *Delegation en Perse*, eski eserler hakkında Fransızca bir bülten. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928. Summers: "Bu kâse, prehistorik dönemde kullanılmış eşyalara örnektir", s. 226.
2. *Prehistoric Britain*, Timothy Darvill, Londra, 2002.
3. bkz. *Monuments of the British Neolithic*, Miles Russel, Stroud, 2000.
4. bkz. *The Buried Soul*, Timothy Taylor, Londra, 2004.
5. *Monuments*, Russell.
6. *Britain BC*, Francis Pryor, Londra, 2004.
7. Taylor bu konuyu, *Buried Soul*'da etraflıca incelemiştir.
8. *The Life and Death of a Druid Prince: The Story of an Archaeological Sensation*, A. Ross ve D. Robins, Londra, 1989.
9. "Hi, My Name's Fox?: An Alternative Explication of 'Lindow Man's Fox Fur Armband and Its Relevance to the Question of Human Sacrifice among the Celts", Leslei Ellen Jones, University of California, Celtic Conference'ta sunulmuş bildirisi, 2000.
10. bkz. *Buried Soul*, Taylor.
11. *Folklore of Prehistoric Sites in Britain*, Leslie Grinsell, Newton Abbott, 1976, s. 20.
12. *Folklore of Prehistoric Sites*, Grinsell, s. 21.

3. Tarihi kökenler: Ortaçağ'da Vampir

1. *The Vampire in Europe*, Montague Summers, Londra, 1929, s. xi. Mrs. Hayes'in Montague Summers'a yazdığı Haziran 1918 tarihli mektuptan alıntıdır.
2. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928.
3. *Inferno*, Dante Alighieri, Slough, 2006, Kanto XXXIV, 61. satır.
4. *The Book of Vampires*, Dudley Wright, Londra, 1924. s. 20.
5. *Beowulf*, çev. Seamus Heaney, Londra, 1999. 104-112. satırlar.
6. *Beowulf*, 1262-9. satırlar.
7. *Beowulf*, 1262-9. satırlar.
8. *Gesta Danorum*, Saxo Grammaticus, <http://omac1.org>.
9. *The Highgate Vampire*. Séan Manchester, Londra, 1991.
10. *The Vampire Watcher's Handbook*, Constantine Gregory, Londra, 2003.
11. Bkz. Ek.
12. *"Malleus Maleficarum", The Vampire Encyclopedia*, Matthew Bunson, New York, 1993. s. 163.
13. *The Vampire*, Summers.
14. *In the Age of Ignorance*, Cassiel Sophia, yayımlanmamış.

4. Vampir Avı #1: Transilvanya, Romanya

1. "Transylvanian Superstitions", Emily Gerard, *XIX Century*, XVIII. sayı, 1885, s. 130.
2. "Transylvanian Superstitions", Gerard.
3. "Transylvanian Superstitions", Gerard.
4. "The Vampire in Roumania", *Folklore* 37, Agnes Murgoci, 1927, s. 321.
5. Séan Manchester'ın, *The Highgate Vampire*'da (Londra, 1991) bahsettiği Highgate Vampiri olayında ve Kuzey Yorkshire, Flamborough yakınlarında bulunan, Demir Çağı'ndan kalma doğal oluşumda görüldüğü gibi. Bir televizyon ekibi, söz konusu yerlere röportaj yapmak için gider ve iki yerde de röportaj yaptıkları kişiler onlara havada uçan küçük toz ya da ışık benekleri gördüklerini anlatır.
6. "The Vampire in Roumania", Murgoci.
7. Bugün Romanya, geçmişte ayrı birer bölge olan Transilvanya (Erdel), Valahia (Eflâk) ve Moldova'nın (Boğdan) bir araya gelmesiyle kurulmuş bir ülke olarak düşünülür.
8. *Vampires in the Carpathians*, Petr Bogatyrev, Columbia, SC, 1998, ss. 127-45.
9. İbid.

10. "Transylvanian Superstitions", Gerard.
11. "The Vampire in Roumania", Murgoci. Murgoci, *strigoî*'nin Romanya'da ölü veya canlı vampir için en çok kullanılan kelime olduğunu söyler. Bazı bölgelerde de *moroi* kelimesi kullanılır.
12. "Vampire in Roumania", Murgoci.
13. a.g.e., s. 136.
14. "Romanian Werewolves: Seasons, Ritual, Cycles", *Folklore* 93:2, Harry Senn, 1982, s. 206.
15. "Transylvanian Superstitions", Gerard, s. 130-50.
16. "Romanian Werewolves", Senn, s. 206.
17. "Gizemli dinler" terimi Yunanca *mysterion*'dan gelir. *Mysterion* ön ayak olmak anlamına gelir ve bir külte ya da dine girme gerekliliğini ifade eder.
18. "Romanian Werewolves", Senn, s. 206.
19. "Romanian Werewolves", Senn.
20. İbid.
21. "Vampire in Roumania", Murgoci.
22. İbid.
23. bkz. *Vampires in the Carpathians*, Bogatyrev.
24. a.g.e., s. 135.
25. "Vampire in Roumania", Murgoci.
26. İbid.
27. *Ion Creanga*, XII, ed. Tudor Pamfile, 1914. s. 165.
28. İbid.
29. İbid.
30. İbid.
31. İbid.
32. Bir kişinin nasıl vampire dönüştüğü yazılsa, elimizde uzun bir liste olur. Bu konuda ayrıntılı bilgi Murgoci'nin yazdığı "The Vampire in Roumania"da yer almaktadır. Murgoci yazısında, çoğu Romanyalının, kişinin kaderinde vampir olmak varsa ne olursa olsun kaderde var olanın gerçekleştiği inancında olduklarını belirtir.
33. İbid.
34. İbid.
35. İbid.
36. İbid.
37. Ortaçağ kenti ve Vlad Dracula'nın 1436'da doğduğu yer olan Sighişoara'ya inşa

edilmesi teklif edilmiştir, fakat bu teklife çevrecilerden, UNESCO'dan ve şaşırtıcıdır ki Prens Charles'tan itiraz gelmiştir: "Büyük ölçekli bir mimari, bu bölgenin karakterine uygun olmamakla birlikte yapıldığı takdirde bölgenin karakterini de elinden alacaktır" (*Guardian*, 29 Haziran 2002). Prens Charles'ın bu teklife niçin böyle bir tepki verdiğini ilk bakışta anlaşılmaz, fakat İngiltere Kraliyet ailesinin soyağacına bakıldığında Prens Charles'ın, Kraliçe Mary tarafından Vlad Dracula'yla akrabalığı olduğu görülür.

38. Kuzey Valahia'da bir çingene köyüne giderken rehberim bana her evin bahçesinde bulunan üst üste yığılmış kayaları işaret etti. Çingenelerin pratik zekâlarına olan şaşkınlığını şöyle dile getirdi: "Gördüğün o kayaları satıyorlar! El arabalarıyla nehir kenarından kayaları getirip satıyorlar!"
39. *In Search of Dracula*, Raymond T. McNally ve Radu Florescu, New York, 1994. s. 7.
40. *Romanian Fairy Tales and Legends*, E.B. Mawr, Londra, 1881, s. 111.
41. *Vlad The Impaler: In Search of the Real Dracula*, M.J. Trow, Stroud, 2003.

5. Tarihteki Dracula: III. Vlad Tepeş

1. Daha detaylı bilgi için bkz. *Vlad Tepes: Prince of Wallachia*, Migel Stoicescu, Bükreş, 1978 ve *Vlad the Impaler: In Search of the Real Dracula*, Stroud, 2003.
2. *Vlad Tepes*, Stoicescu, s. 27
3. *The Feast of the Impaled*, Strasbourg'lu Matthias Hupnuff tarafından 1500 doaylarında yapılmış bir gravürdür, Dracula'nın Brasov (Kronstadt) halkına yaptıklarını tasvir eder. Arka planda 1459'da Dracula'nın gömüldüğü St. Jacob Kilisesi (bugünkü adı St. Bartholomew'dir) ile Voyvoda'nın ihanet ettikleri gerekçesiyle yüzlerce kişiyi kazığa geçirdiği tepe görülür. Kimi idam edilmiş, gravürde yerde görüldüğü üzere kiminin uzuvları kesilmiş, kiminin de başları gövdelerinden ayrılmıştır
4. *Vlad the Impaler*, Trow, s. 148.
5. *The Mountain Wreath*, P. Njegos, çev. Vasa D. Mihailovich, Viyana, 1847.
6. Herodot Tarihi, Herodotus, çev. G. Rawlinson, IV. Kitap, ss. 340-1, www.classics.mit.edu/herodotus/history.
7. *Vlad the Impaler*, Trow, s. 208-9.
8. *In Search of Dracula*, Raymond T. McNally ve Radu Florescu, New York, 1994, ss. 88-9.
9. Radu Florescu tarafından çevrilmiş ve halk hikâyelerinden derlenmiş bir hikâye. a.g.e., ss. 208-19.

10. Ibid.
11. *Vlad the Impaler*, Trow, s.
12. *In Search of Dracula*, McNally ve Florescu
13. a.g.e., s. 214.
14. a.g.e., ss 215-6.
15. Raymond McNally tarafından Kirillov'daki Belozersky Monastery Collection 11/1088 numaralı elyazmasından çevrilmiştir, bkz. a.g.e., ss. 198-207.
16. Ibid.
17. *Transylvania and Beyond* (Londra, 1993) eserinde Dervla Murphy, Romen köylüleri böyle tanımlar; aşağılayıcı bir terim değildir, onların hayata karşı tutumları ve yaklaşımlarını yansıtmak için kullanılmıştır.
18. *In Search of Dracula*, McNally ve Florescu, s. 88.
19. *Vlad Tepes*, Ion Bogdan, 1896, s. 11. Buradaki iddia, Dracula'nın 1456'da ikinci kez Eflâk tahtına geçerken Türklerin desteğini aldığı düşüncesine dayanmaktadır. Eğer bu doğruysa Vlad, Türklere karşı güvende olmak için Ladislav'la niçin anlaşma yapmıştır?
20. *Vlad the Impaler*, s. 211. Modrusa tarafından yazılmıştır, anlatılanların Eflâk versiyonudur.
21. Tursun Bey, *Tarih-i Ebü'l-Feth*, alıntı: a.g.e., ss. 211-2.
22. *In Search of Dracula*, McNally ve Florescu, ss. 81-3, Dracula ile papazın öyküsü.
23. Stoicescu, Bogdan gibi.
24. *Vlad the Impaler*, Trow ve *In Search of Dracula*, McNally ve Florescu.
25. *Vlad the Impaler*, Trow, s. 145.
26. *In Search of Dracula*, McNally ve Florescu.
27. *Studio 2*, Elizabeth Miller, TV Ontario, 2006.
28. Yazarın yaptığı görüşmeye dayanır, 13 Nisan 2007.
29. *Von einem wutrich der heiss Trakle waida von der Walachei*, Michael Beheim. Elizabeth Miller'in, yazarın kullanmasına müsaade ettiği bireysel çevirisidir.
30. *Dracula: Myth or Reality*, Bran Şatosu broşürü, Apostol, 2005, s. 29.
31. *Dracula: Sense and Nonsense*, Elizabeth Miller, Southend, 2006.
32. Roman, KuzeyTransilvanya'da, Bistrita yakınlarında geçmektedir fakat Vlad Dracula sıkça Transilvanya'da bulunsa da Eflâklıdır. Görünüşe bakılırsa Stoker, bu durumu pek sıkıntı etmemiştir, çünkü ne de olsa bir roman yazmaktaydı. Daha önce hiç görmediği bir coğrafya konusunda biraz kafa karışıklığı yaşamış olabilir. Fakat, bölgeyi ince ince anlattığını düşünürsek bu ihtimalin mümkün olmadığını görürüz. Hiç görmediği bir bölgeyle ilgili verdiği detaylar neticesinde övgüler almıştır.

33. "The Tob of Vlad Tepes: The Most Probable Hypothesis", *Journal of Dracula Studies*, IV, Constantin Rezachevici, 2002.
34. a.g.e., s. 3.
35. Ibid.
36. Ibid.
37. Ibid.
38. *Vlad Tepes*, Stoicescu, s. 177.
39. *The Truth about Dracula*, Gabriel Ronay, New York, 1972, s. 93.

6. Efsaneden gerçeğe: Halk arasında Vampir

1. *Legends of Blood*'da listelenmiştir, Wayne Bartlett ve Flavia Idriceanu, Stroud, 2005.
2. a.g.e., s. 11.
3. bkz. a.g.e., s. 27.
4. Yazar ve Nicolae Padurarü arasındaki kişisel yazışmalar, Ocak 2007.
5. bkz. *Vampires, Burial and Death*, Paul Barber, New Haven, CT, 1988. Romanya'nın bazı bölgelerindeki cenaze usûlüne göre yedi yılın ardından ceset yakılır bu şekilde ruhun bedeni terkettiği düşünülür.
6. *Vampires, Burial and Death*, Barber.
7. *BBC History Magazine*, Mart 2007, s. 36.
8. *Vampires, Burial and Death*, Barber, s.42.
9. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928, s. 42.
10. David Dolphin bu teoriyi, University of British Columbia'daki 1985'te verdiği "Werewolves and Vampires" dersinde ileri sürmüştür.
11. "The Girl and the Vampire", Tudor Pamfile, *Ioan Creanga*, 1914, s. 165.
12. "The Coffin Lid", W.R.S. Ralston, *Russian Folk Tales*, ed. D.L. Ashliman, Londra, 1873, s. 309-11.
13. Fransız bütibilimci ve gezgin De Tournefort, Fransa kralı için Doğu Akdeniz ülkelerindeki seyahatlerini ve deneyimlerini kaleme almıştır.
14. *Vrykolakas*, antik Yunan'da var olduğuna inanılan vampirdir. De Tournefort, etimolojisi hakkında fikrini ortaya koyarak bu terimi şöyle açıklamıştır: "Ölü bir beden ve kötü bir ruh taşıyan hortlaktır. Kimilerine göre *vroucolakas*, Hristiyan usûlüyle gömülmeye karşı çıkan bir cesedi simgeler. Kanalların dibindeki pis kokulu sümüksü madde anlamına gelen Vroucadan türemiştir."
15. *Relations d'un Voyage du Levant*, Joseph Pitton de Tournefort, Lyons, 1717, s. 142.

16. De Tournefort'tan öğreniriz ki kasaba halkı, *vroucolacasın* yaşarken çok hasta olduğu bu yüzden tamamen ölmediği veya İhtiyar Nick (Şeytan) tarafından yeniden canlandırıldığı sonucuna varır. Bu da gösteriyor ki ada halkı, *vroucolacasların* bu şekilde ortaya çıktığına inanıyordu.
17. *Relations d'un Voyage du Levant*, Joseph Pitton de Tournefort, s. 146.
18. a.g.e., s. 147.
19. "Arnold Paole", *The Vampire Encyclopedia*, Matthew Bunson, New York, 1993, s. 196.
20. *Mortuus non mordet: kommentierte documentation zum vampirismus 1689-1971*, Klaus Hamberger, s. 54-5, (Glaser'in mektubu yazar tarafından çevrilmiştir).
21. Kraliyet görevlisi Frombold'un Plogojowitz raporundan.
22. *Dictionnaire Philosophique*, Voltaire, alıntı: *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Christopher Frayling, Londra, 1991, s. 31. Bu dönemde köktencilik büyüyen bir sorun haline gelmişti. Bilhassa Fransa'daki Jacoben ayaklanmalar ve Britanya'daki Peterloo Katliamı ile Luddite İsyanları gibi olaylar fazlasıyla çalkantılı bir dönemin parçasıydı. Bilim, teknolojik gelişmeler ve vampir konusundaki tartışmalar, bu olayların yanında küçük kalmıştı.

7. Bir canavar doğuyor: Edebiyatta Vampir

1. *Le Ville-Vampire*, Paul Féval, çev. Brian Stableford, Mountain Ash, 1999.
"The Fate of Madame Canabel", *Appleton's Journal: A Magazine of General Literature*, sayı VIII, 196 (1880), s. A0005-9.
"Family of the Vourdalak", Alexis Tolstoy, 1884, içinde: *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Christopher Frayling, Londra, 1991.
2. David J. Skal, *Vampires: Encounters with the Undead*, New York, 2006, s. 37.
3. *Vampyres*, Frayling, s. 106.
4. a.g.e., s. 108.
5. *The Vampyre*, John Polidori, Londra, 1999.
6. Çoğu kişiye göre Lord Ruthven karakteri Byron'dan esinlenilmiştir. Skal'a göre, bu karakterin adı aslında Lord Strongmore'du, fakat yayıncı Lady Caroline Lamb'ın *Glenarvon*'daki (1814) karakterini esas alarak vampirin adını Lord Ruthven olarak değiştirir. Lord Byron ile Lady Lamb arasında fırtınalı bir aşk yaşanmıştır, ancak bu değişikliğin yayıncıya mı ait olduğu, yoksa Polidori'den yana yapılmış bir değişiklik mi olduğu hâlâ tartışmalıdır.

7. *The Vampyre*, Polidori, s. 1.
8. *Ibid.*
9. a.g.e., s. 2.
10. *Ibid.*
11. a.g.e., ss. 10-1.
12. a.g.e., s. 12.
13. a.g.e., ss. 15-6.
14. a.g.e., s. 17.
15. a.g.e., ss. 20-1.
16. a.g.e., s. 22.
17. a.g.e., s. 25.
18. *Ibid.*
19. *Legends of Blood*, Wayne Bartlett ve Flavia Idriceanu, Stroud, 2005.
20. *Vampyres*, Frayling, s. 108.
21. *Legends of Blood*, Bartlett ve Idriceanu, s. 31.
22. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928.
23. Charles Nodier, *Le Vampire*.
24. *Vampires*, Skal, s. 42.
25. *Varney, the Vampire or the Feast of Blood*'ın aslında Thomas Preskett Prest tarafından kaleme alındığı düşünülür ve bu hata vampir konusunda yazılmış birçok kitabın kaynakçasında görülebilir, örneğin Summers'ın *The Vampire: His Kith and Kin* eserinde olduğu gibi. 1963'te Louis James, bu eserin James Malcolm Rymer'a ait olduğunu onun defterleriyle kanıtlamıştır (bkz. *Vampires*, Skal ve *Vampyres*, Frayling).
26. Bu analiz için kullanılan ve Thomas Preskett Prest hakkındaki versiyon, Virginia Üniversite Kütüphanesi'nin nezaketiyle elektronik metin olarak temin edilmiştir, <http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/PreVarn.html>.
27. *Varney, the Vampire*, James Malcolm Rymer, bölüm 1.
28. *Ibid.*
29. *Ibid.*
30. *Ibid.*
31. a.g.e., bölüm 224.
32. *Ibid.*
33. *Ibid.*
34. *Ibid.*
35. a.g.e., bölüm 225.

36. a.g.e., bölüm 226.
37. a.g.e., bölüm 237.
38. *Vampyres*, Frayling, s. 37.
39. *Vampires*, Skal, s. 103.
40. *Carmilla*, J. Sheridan Le Fanu; David J. Skal'ın *Vampires* (New York, 2006) eserinden alınmıştır, ss. 103-57.
41. a.g.e., s. 117.
42. a.g.e., s. 118.
43. a.g.e., s. 120.
44. a.g.e., s. 121.
45. a.g.e., s. 127.

8. Vampir avı #II: Whitby, Kuzey Yorkshire, İngiltere

1. *The Vampire Watcher's Handbook*, Constantine Gregory, Londra, 2003.
2. *Dracula*, Bram Stoker, Londra, 1994, s. 129.
3. *Book of the Vampire*, Nigel Suckling, 1997, yayımlanmamış.
4. *Book of The Vampire*, Nigel Suckling, s.
5. "Vampires in English Fiction: Popular Tradition and Historical Sources", Juliette Wood, 2000, www.juliettewood.com/papers/vampires.pdf, s. 7.
6. *Book of the Vampire*, Suckling, s.
7. *The Vampire: His Kith and Kin*, Montague Summers, Londra, 1928, s. 119.
8. *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Christopher Frayling, Londra, 1991, s. 297.
9. Bu tema Frayling'in *Vampyres* eserinde kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.
10. a.g.e., s. 81.
11. *İbid.*
12. *Dracula*, Stoker, s. 44.
13. "Transylvanian Superstitions", Emily Gerard, *XIX Century*, XVIII. sayı, 1885, s. 134.

9. Fantazmagorya: Modern Vampir

2. *The Complete History of Jack the Ripper*, Phillip Sugden, Londra, 2002, s. 2.
3. "Filming Dracula: Vampires, Genre and Cinematography", Jorg Waltje, *Journal of Dracula Studies*, II, 2000.
4. *Dracula* (1958), *The Brides of Dracula* (1960), *Dracula: Karanlıklar Prensi* (1966),

Dracula Has Risen from the Grave (1968), *Taste the Blood of Dracula* (1969), *Scars of Dracula* (1970), *Dracula A.D. 1972* (1972), *Dracula'nın Şeytani Ayinleri* (1973), *The Legend of the 7 Golden Vampires* (1974).

5. *The Times*, 28 Mayıs 1958, s. 10.
6. *The Observer*, C.A. Lejeune, 1958.
7. Dion Fortune'un 1930 tarihli *Psychic Self-defence* adlı kitabında irdelenmiş olmasına rağmen kökleri Asya, Çin ve Japonya'nın eski kültürlerine dayanan bu terimi, Anton LaVey'in kitabı (New York, 1960) geniş kitlelere tanıtır.
8. *Psychic Vampires-And How to Deal With Them*, Dr. van Neümig, Imbolc, 2002.
9. Vampir tarzı altkültürüyle ilgilenenler için Arlene Russo'nun *Vampire Nation* (Londra, 2005) kitabı ilgi çekici olabilir.
10. Katherine Ramsland, "John George Haigh", www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/haigh/index_1.html.
11. *Daily Mirror*, 3 Mart 1949.
12. *BBCNews*, www.bbc.co.uk/news, 2 Ağustos 2002.
13. İbid.
14. İbid.
15. *Edinburgh Evening News*, 20 Ekim 2003.
16. "Reality Bites", *Guardian*, 18 Ocak 2005.
17. İbid.
18. İbid.
19. İbid.
20. *Birmingham Evening Mail*, 8 Şubat 2005.
21. Pakistan gazetesi *The Daily Times*, 7 Mart 2007.
22. *BBC News*, www.bbc.co.uk/news, 25 Haziran 2001.
23. *Sunday Herald*, 12 Mart 2007.
24. Alıntı. "The Real Vampire Slayers", *The Independent*, 28 Ekim 2007.
25. İbid.
26. bkz. Manchester, onuncu bölüm.
27. Yazar ve Séan Manchester arasındaki görüşme, Eylül 2006.
28. *Brighouse Echo*, 12 Kasım 1995.
29. *The Vampire Hunter's Handbook*, Séan Manchester, Londra, 1997.
30. İbid.
31. İbid.
32. *Guardian*, 25 Ağustos 2007.
33. *Lancashire Telegraph*, 12 Ağustos 2007.

34. *Guardian*, 25 Ağustos 2007.
35. *The Sun*, 12 Şubat 2007.
36. *Ibid.*

10. Vampir Avı #III: Highgate Mezarlığı, Londra, İngiltere

1. *The Highgate Vampire Society Casebook Files*, David Farrant, www.davidfarrant.org, s.1.
2. Thomas O'Loughlin'in ifadesi, *The Highgate Vampire*, Séan Manchester, Londra, 1991, s. 54.
3. Swains Lane'de vampirle karşılaştıktan sonra Elizabeth Wojdyla'nın gördüğü kâbus, *Highgate Vampire*, Manchester, s. 55.
4. bkz. *Ibid.*
5. a.g.e., s. 51.
6. *Highgate Vampire Society Casebook*, Farrant, s.
7. a.g.e., s. 4.
8. *Highgate Vampire*, Manchester, s. 65.
9. a.g.e., s. 40.
10. *Highgate Vampire Society Casebook*, Farrant, s. 5.
11. 6 Mart 1970.
12. *Highgate Vampire*, Manchester, s. 107.
13. Séan Manchester'ın izniyle, Vampir Araştırma Derneği'nin arşivinden.
14. *The Vampire Hunter's Handbook*, Séan Manchester, Londra, 1997, s. 56.
15. *Hampstead&Highgate Express*, 6 Şubat 1970.
16. *Vampire Hunter's Handbook*, Manchester.
17. *Highgate Vampire Society Casebook*, Farrant, s. 1.
18. *Evening News*, 16 Ekim 1970.
19. "The Highgate Cemetery Vampire Hunt: The Anglo-American Connection in Satanic Cult Lore", Bill Ellis, *Folklore*, sayı 104, No. 1/2, 1993, ss. 13-39.
20. *Highgate Vampire Society Casebook*, Farrant.
21. *Hampstead&Highgate Express*, 6 Mart 1970.
22. "The Highgate Cemetery Vampire Hunt", Ellis.
23. *Ibid.*
24. *Hampstead&Highgate Express*, 27 Şubat 1970.
25. "The Highgate Cemetery Vampire Hunt", Ellis.
26. *Highgate Vampire*, Manchester, s. 74.

27. Ibid.
28. Ibid.
29. a.g.e., s. 86.
30. a.g.e., s. 90.
31. Macaristan Budapeşte'de yayımlanmış "Dracula special" canlı yayınında George Hamilton için yapılmış yorum, 27 Ekim 1989. Davies, 1989 ve alıntı: *Highgate Vampire*, Manchester, ss. 96-7.
32. *Highgate Vampire*, Manchester, s. 101.
33. bkz. *Highgate Vampire*, Manchester.
34. *Daily Express*, 9 Eylül 1978.
35. *Daily Express*, 12 Eylül 1978.
36. Ibid.
37. "The Highgate Cemetery Vampire Hunt", Ellis.

Sonuç: İnsanlığın karanlık bir sureti mi?

1. *On the Nightmare*, Ernest Jones, Londra, 1931, s. 398.
2. *Vampires, Burial and Death*, Paul Barber, New Haven, CT, 1998. *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Christopher Frayling, Londra, 1991. *Vampires: Encounters with the Undead*, David J. Skal, New York, 2006 gibi.
3. *The Selfish Gene*, Richard Dawkins, Oxford, 1976.
4. *Vampires, the Body and Eating Disorders*, Sally Miller, Londra, 1999.
5. *The Making of "Vampire": A film for BBC's Wildlife on One* (1979), Adrian Warren, bkz. www.lastrefuge.co.uk.
6. *Bats*, Phil Richardson, Londra, 2004.
7. "Rabid Vampire Bats Kill in Brazil", *BBC News*, 2 Kasım 2005.

Seçilmiş kaynakça

- Abbott, C.F., *Macedonian Folklore* (1903), Chicago, IL, 1969.
- Alighieri, Dante, *Inferno*, Slough, 2006.
- Apostol, D, *Dracula: Myth or Reality: Official Bran Castle Guide*, Bran, 2005.
- Arthen, Inanna, "An Exploration of the Greek Vyrkolakas and His Origin", basılmamış, 1998, <http://users.netplus.com/vrydolak/vrykolak.htm>.
- Barber, Paul, *Vampires, Burial and Death*, New Haven, CT, 1998.
- Bartlett, Wayne ve Flavia Idriceanu, *Legends of Blood*, Stroud, 2005.
- Bogatyrev, Petr, *Vampires in the Carpathians*, Columbia, SC, 1998.
- Bogdan, Ion, *Vlad Tepes*, 1896.
- Brier, Bob, *The Encyclopedia of Mummies*, New York, 1998.
- Bunson, Matthew, *The Vampire Encyclopedia*, New York, 1993.
- Calmet, Dom Augustin, *Treatise on the Vampires of Hungary and the Surrounding Regions or The Phantom World* (1850), Southend, 1993.
- Darvill, Timothy, *Prehistoric Britain*, Londra, 1987.
- Davies, Bernard, *Whitby Dracula Trail*, Scarborough, tarih yok.
- Dawkins, Richard, *The Selfish Gene*, Oxford, 1976.
- De Boyer, Jean Baptiste, *Lettres Juives* (1738), Provence, 1990.
- De Tournefort, Joseph Pitton, *Relations d'un Voyage du Levant*, Lyons, 1717.
- Dolphin, David, "Werewolves and Vampires", American Association for the Advancement of Science'in yıllık toplantısında sunulmuş bildirisi, 1985.
- Ellis, Bill, "The Highgate Cemetery Vampire Hunt: The Anglo-America Connection in Satanic Cult Lore", *Folklore*, CIV, No. 1/2, 1993.

- Faulkner, R.O., *The Ancient Egyptian Book of the Dead*, Londra, 2006.
- Féval, Paul, *La Ville-Vampire (1875)*, çev. Brian Stableford, Mountain Ash, 1999.
- Frayling, Christopher, *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*, Londra, 1991.
- Gerard, Emily, "Transylvanian Superstitions", *XLX Century*, XVIII. sayı, 1885, s. 130-50.
- Gregory, Constantine, *The Vampire Watcher's Handbook*, Londra, 2003.
- Grigore, Delia, "Vision Patterns for the Representation of the Sacred and Habitual Means of Relationship with the Supernatural in the Rroma Traditional Culture", *Transilvanya Dracula Derneği Sempozyumu*, 2006.
- Grinsell, Leslie, *Folklore of Prehistoric Sites in Britain*, Newton Abbott, 1976.
- Heaney, Seamus, *Beowulf*, Londra, 1999.
- Hirzel, S., *Deutsches Worterbuch von Jacob Grimm und Hilhelm Grimm*, 1854-1960.
- Jones, Ernest, *On the Nightmare*, Londra, 1931.
- Jones, Leslie Ellen, "Hi, My Name's Fox?: An Alternative Explication of 'Lindow Man's Fox Fur Armband and Its Relevance to the Question of Human Sacrifice among the Celts", *University of California, Celtic Conference'ta sunulmuş bildirisi*, 2000.
- Lawson, John, *Modern Greek Folklore and Ancient Greek Religion*, New York, 1964.
- Le Fanu, J. Sheridan, *Carmilla (1872)*, David J. Skal'ın *Vampires* adlı çalışmasından alınmıştır, New York, 2006.
- Linton, Eliza Lynn, "The Fate of Madame Cabanel", *Appleton's Journal: A Magazine of General Literature*, VIII, 196 (1872), s. A005.
- Manchester, Séan, *The Highgate Vampire*, Londra, 1991.
- . *The Vampire Hunter's Handbook*, Londra, 1997.
- Mawr, E.B., *Romanian Fairy Tales and Legends*, Londra, 1881.
- McNally, Raymond T. ve Radu Florescu, *In Search of Dracula*, New York, 1994.
- Miller, Elizabeth, *Dracula: Sense and Nonsense*, Southend, 2006.

- Miller, Saly, *Vampires, The Body and Eating Disorders*, Londra, 1999.
- Murgoci, Agnes, "The Vampire in Roumania", *Folklore*, XXVII, 1927, ss. 320-49.
- Murphy, Dervla, *Transylvania and Beyond*, Londra, 1993.
- Neümig, Dr. van, *Psychic Vampires-And How to Deal With Them*, Imbolc, 2001.
- Njegos, P., *The Mountain Wreath*, çev. Vasa D. Mihailovich, Londra, 1847.
- Pamfile, Tudor, ed., *Ion Creanga*, XII, 1914.
- Perkowski, Jan, *Vampires of the Slavs*, Columbus, OH, 1976.
- Polidori, John, *The Vampyre*, Londra, 1999.
- Pryor, Francis, *Britain BC*, Londra, 2003.
- Ralston, W.R.S., *Russian Folk-Tales*, Londra, 1873.
- Rezachevici, Constantin, "The Tomb of Vlad Tepes: The Most Probable Hypothesis", *Journal of Dracula Studies*, IV, 2002, www.blooferland.com.
- Richardson, Phil, *Bats*, Londra, 2004.
- Ronay, Gabriel, *The Truth about Dracula*, New York, 1972.
- Ross, A. ve D. Robins, *The Life and Death of a Druid Prince: The Story of an Archaeological Sensation*, Londra, 1989.
- Russell, Miles, *Monuments of the British Neolithic*, Stroud, 2000.
- Russo, Arlene, *Vampire Nation*, Londra, 2005.
- Senn, Harry, "Romanian Werewolves: Seasons, Ritual, Cycles", *Folklore*, ICIII, 1982, ss. 206-15.
- Skal, David J., *Vampires: Encounters with the Undead*, New York, 2006.
- Sophia, Cassiel, *In the Age of Ignorance*, yayımlanmamış eser, tarih yok.
- Stamp, C., *Dracula Discovered*, Whitby, 2001.
- Stoker, Bram, *Dracula* (1897), Londra, 1994.
- Stoicescu, Nigel, *The Book of the Vampire*, yayımlanmamış eser, 1997.
- . *Vampires*, Londra, 2006.
- Sugden, Phillip, *The Complete History of Jack the Ripper*, Londra, 2002.
- Summers, Montague, *The Malleus Maleficarum*, Londra, 1928.
- . *The Vampire: His Kith and Kin*, Londra, 1928.
- . *The Vampire in Europe*, Londra, 2002.
- Taylor, Timothy, *The Buried Soul*, Londra, 2002.

- Tolstoy, Alexis, "Family of the Vourdalak"(1884), Frayling'in *Vampyres* adlı eserinde, Londra, 1991.
- Trow, M.J., *Vlad the Impaler: In the Search of Real Dracula*, Londra, 2003.
- Voltaire, *Dictionnaire Philosophique*, Paris, 1764.
- Waltje, Jorg, "Filming Dracula: Vampires, Genre and Cinematography", *Journal of Dracula Studies* II, 2000.
- Warren, Adrian, *The Making of "Vampire": A film for BBC's Wildlife on One* (1979), www.lastrefuge.co.uk.
- Wright, Dudley, *The Book of Vampires*, Londra, 1924.

İnternet kaynakları

(son erişim tarihi: Şubat 2008)

- Farrant, David**, *The Highgate Vampire Society Casebook File*, 2005.
www.davidfarrant.org
- Gesta Danorum**, Saxo Grammaticus, <http://omac1.org/>
- Historia Rerum Anglicarum**, Joseph Stevenson tarafından çevrilmiştir.
www.fordham.edu/halsall/basis/williamofnewburgh-intro.html
- Herodot Tarihi**, G. Rawlinson tarafından çevrilmiştir. www.classics.mit.edu/herodotus/history
- Leviticus**, İncil, King James versiyonu. <http://etext.virginia.edu/toc/modeng/public/KjvLEvi.html>
- Life of Apollonius of Tyana**, F.C. Conybeare tarafından çevrilmiştir.
www.livius.org/ap-ark/apollonius/life/va_oo.html
- Ramsland, Katherine**, "John George Haigh". www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/haigh/index_1.html
- Rymer, James Malcolm**, *Varney, the Vampyre, or the Feast of Blood*.
<http://etext.lib.virginia.edu/toc/modeng/public/PreVarn.html>
- Wood, Juliette**, "Vampires in English Fiction: Popular Tradition & Historical Sources". www.juliettewood.com/papers/vampires.pdf

Teşekkür

Bu kitabı yazmamda emeği geçen birçok kişi oldu. Kitabın henüz fikir aşamasında tavsiyelerini ve rehberliğini eksik etmemiş Dr. Sarah Speight ve Nottingham Üniversitesi'nden Dr. Ann Hardwick minnettar olduğum isimlerden sadece ikisi. Araştırmalarım süresince birçok noktada, vampir bilimi alanındaki akademisyenler ve profesyonellerden yardım aldığım için kendimi şanslı addediyorum ve bilgilerini benimle paylaştıkları için onlara teşekkür ediyorum. Özellikle de Transilvanya Dracula Derneği'nin Kanada şubesi başkanı Elizabeth Miller'a tarihteki Dracula hakkında, bilhassa da Michael Beheim'in eserinin çevirisi konusunda verdiği bilgiler için, Transilvanya Dracula Derneği başkanı Nicolae Paduraru'ya Doğu Avrupa'daki vampir inancı hakkındaki görüşleri için, Liverpool Hope Üniversitesi'nden Dr. Duncan Light'a Transilvanya halkı konusundaki tavsiyeleri için, Piskopos Séan Manshester'a vampir bilimci olarak tecrübe ettiği olayları paylaştığı ve Highgate vakasıyla ilgili arşivi açtığı için, Cat Arnold Adams'a, Dr. John Blair'e Anglo sakson vampirler hakkındaki bildirisi için, Londra Vampir Topluluğu'ndan Mick Smith'e ve bu kitabı yazmamda bana yardımcı olan herkese teşekkür ederim. Çalışmamdan desteğini ve inancını esirgememiş Michael Leaman ile Reaktion Books ekibine ayrıca teşekkür ediyorum, özellikle de bu kitabın şekillenmesine rehberlikleri ve öğütleriyle yardımcı olan Harry Gilonis ve Martha Jay'e müteşekkirim. Ayrıca iki yıl boyunca vampirleri ve diğer tuhaf varlıkları durmadan anlattığım ve beni hiç bıkmadan usanmadan dinlemiş olan aileme, arkadaşlarıma, iş arkadaşlarıma teşekkür etmek istiyorum.

Son olarak, Dracula'nın topraklarına benimle birlikte giden babama, bitmek bilmeyen çalışma saatlerime katlanan ve birçok araştırma gezisinde bana eşlik eden eşim Katy'e teşekkür ederim. Adını saymayı unuttuğum kişiler olduysa onlardan özür diliyorum ve bu kadar kişinin yardımı olmasaydı böyle bir çalışmanın da ortaya çıkamayacağını, kitapta geçen hataların tamamıyla bana ait olduğunu belirtmek istiyorum.

**HER ŞEYİN BİR TARİHİ
VAR. DÜŞÜNCELERİN,
ALİŞKANLIKLARIN,
DOĞAÜSTÜ
VARLIKLARIN,
GİZLİCE SEYDİĞİMİZ,
KORKTUĞUMUZ
ŞEYLERİN AŞINA
OLUNAN AMA
BİLİNMEYEN TARİHİ.
BAŞROLÜNDE
SAVAŞLARIN,
DEVLETLERİN,
BÜYÜK ADAMLARIN
OLMADIĞI BİR TARİH.
KARŞINIZDA
YEPYENİ BİR DİZİ:
RENKLİ TARİH!**

Çeviren: Funda Akkaya

DK
DOĞAN
KİTAP

Sivri dişleri, korkunç görünümüyle kan içen bir yaratığı yirmi birinci yüzyılda dahi evlerimizin başköşesine oturtan, zihnimizin en dehşetli, en karanlık, en renkli, en mahrem eğlencesi haline getiren nedir? Matthew Beresford, folklerden batıl inançlara, kutsal metinlerden edebiyata, sinemadan televizyona kadar bir dizi alanda vampir mitinin izini sürerken, bu sorunun cevabını veriyor. Vampir, olanca parlaklığı ve aydınlığıyla karşımızda duruyor hem de karanlığından ve gizeminden bir şey yitirmeksizin...

Beresford'un çalışmasını okurken dehşetle fark edeceksiniz ki, vampirlerin tarihi aynı zamanda insanlığın da tarihi... Kanlı, zalim, çirkin, güzel ve masum... Tüm bu özellikler bir arada ve vazgeçilmez...

Yazar ve arkeolog Matthew Beresford Avrupa kültüründe vampir ve kurtadam mitlerinin kökenlerini araştıran çalışmalarıyla tanınıyor. Analizlerini edebiyat, sinema, tarih, folklor, arkeoloji alanlarının bilgisiyle tam anlamıyla disiplinlerarası bir perspektiften yürüten Beresford, bu alanda başvurulacak önemli isimlerden biri.

ISBN 978-605-09-2345-2

9 786050 923452

sertifika no: 11940

Tavsiye
edilen
satış
fiyatı

₺ 17